

తొ ర స్తు.

జై మి నీ భా ర త ము

ఇ ది,

పిల్లలమఱ్ఱ పినవీరభద్రకవిగారిచే

రచి యిం పు బడి నది.

ప బ్లి ష ర్సు :

కొండపల్లి వీరవెంకయ్య ఆంధ్ సన్సు

శ్రీసత్యన్నారాయణ బుక్కుడిషా,

రాజమండ్రి.

1940

వెల రు. 1-0-0.

రాజమహేంద్రవరము:

పిళ్లారి శెట్టి ప్రకాశరావు బ్రదర్స్ వారి
ఓరామముద్రాక్షరశాలయంను

ముద్రించబడియె.

1940.

ప్రీతి క.

పిల్లలమట్టి వంశజుడైన పినవీరభద్రకవి నియోగిబ్రాహ్మణుడు. తండ్రి పేరు గాదయామాత్యుడు. తల్లి నాగాంబ. అన్న పెదవీరన్న. భారతీతీర్థ లిఖని గురువు. ఈతని గోత్రవిషయమై యీ క్రిందిపద్యమువలన నన్నయభట్టుయొక్క భారత్వాజన గోత్రమని యూహింపవలసియున్నది.

మ. కవులన్ బంకజగర్భ సన్నిభుల వక్కాణింతు వత్మిక సం
భవునిన్ వ్యాసునిఁ గాళిదాసు బిలహున్ బాణున్ మయూరున్ శుకున్
భవభూతిన్ శివభద్రమల్లుణుని ఘంటామాఘునింజోరుభా
రవి మానన్నయభట్టుఁ దిక్కకవి నెఱ్ఱాప్రగడన్ సోమునిన్.

ఇతని కాలనిర్ణయమునుగూర్చి కవిజీవితములలో భారతీతీర్థుల కిమ్మడగుటచే ౧౩౦౦ లగాయితు ౧౩౫౦ వరకు నున్నవాడని చెప్పబడియున్నది. ఇతఁడు భారతీతీర్థుల ప్రియశిష్యుడగుటచే వైకాలమువాడేయని చెప్పవలసియున్నది.

ఇతని కవిత నిరుపమానమైఁ దిన్నన సోమయాజి కవసంబునుబోలియుండును. ఇతనిని భారతకవులతోఁ బోల్పవచ్చును. ఇతఁడు జైమినిభారతాశ్వశేఖర పద్యమునుఁ దెలిగించి సాళువగుండ నృపాలున కంకితమిచ్చెను. ఇతఁడు జైమినిభారతమును దెలిగించు విషయమై యొక చిన్నకథగలదు. సాళువగుండ నృపాలుఁడొకనాఁడు నిండుపేరోలగంబున నీ చినవీరన్నతో సల్లాపములాడుచు,

క. నామది నిరతము భారత
రామాయణకథలఁ బ్రేమరంజిలు నందున్
జైమినిభారతమనఁగా
భూమి నపూర్వము పురాణములగణియింపన్.

గీ. ఆపురాణంబుఁ గనఁదెనుఁగయ్యెనేనిఁ
జెప్ప నేర్చిన కవియుఁ బ్రసిద్ధుడేని
తెనుఁగునుడికారమునమించు గనియనేని
కుండనముకమ్మవలచిన చందమగును.

ఆను జైమినిభారతమునుఁ దెలిగింపసమర్థతగలిగిన వారెవ్వరనగా తదాస్థానపండితులు కొందఱిపేరులు జెప్పుచు పినవీరన్నయే సమర్థుడని నిశ్చయించిరి. రాజా కొలది

కాలములో గ్రంథము పూర్తి చేసి యాయగల సమర్థులెవ్వరన పినవీరన్నయే సమర్థుడనిరి. ఎంతకాలములో సంపూర్ణమగునని రాజు ప్రశ్నింప కొందఱు సంవత్సరమనియు మరికొందఱారుమాసములనియుఁ జెప్పిరి. మాడునెలలకే పూర్తియగునాయని పినవీరన్నను రాజుప్రశ్నింప 'తమనెలవగుచో యొకనెలకే పూర్తి జేతు' ననియనెను. అందులకారాజు తన్నెగతాళి చేయుచుండెనని యెంచి మిగుల గోపంబున 'యొక మాసంబునకు దేకున్నచో' యనుచుండ పినవీరన్న 'మీయిచ్చానుసారముగ జేయవచ్చు' ననియెను. సాళువగుండ నృపాలుఁడు వెంటనే కర్పూరతాంబూల మొసఁగి గ్రంథరచన కనుజ్ఞనిచ్చెను. అప్పటినుండియు పినవీరన్న వారాంగన వీటియందే కాలముగడుపుచు భోజనమునకు మాత్రము యింటికి వచ్చుచుండెను.

అన్న పెదవీరన్న తమ్ముడగు పినవీరన్న రాజునొద్దచేసిన సమయము నాలించి యతిభీతుడై యొకపరి పినవీరన్నను జేరి "తమ్ముడా! నీవు చిన్నప్పటినుండియు కడు దుడుకుతనముగ నే బ్రవర్తించియుంటివి. మీదు మిక్కిలి వారాంగనాలోలుడవైయుంటివి. భూపాలురనొద్ద నానిధముగ బ్రతినపట్టవచ్చునా? ఏమి చేయదలంచితివి?" యన యతఁడు నవ్వి 'అన్నా! ఆవిషయమై నీవేమాత్రమును భయపడకుము. ఆవిషయమంతయు నేజక్కఁబెట్టువాఁడ' ననుచు నే వెలవెలంది వీటినిగూర్చి వెడలిపోయెను.

గడువుదినములు సమీపించినను పినవీరన్న గంటమెత్తి యాకుపైవ్రాసిన జాడ రేమియు పెదవీరన్నకు గనబడలేదు. గడువుదినము లేపనగా మరల పెదవీరన్న తమ్ముని హెచ్చరించెను. ఆనాటిరాత్రి పినవీరన్న వదినెగారిచే యొకగది నలికించి యందముగ రంగవల్లిదీర్చించి యొక ఆముదపుదీపమును కొంత ఆముదమును నాగదియందు బెట్టించి తానాగదిలో, ప్రవేశించి గడియవేసుకొనియుండెను. అనంతరము కొంత సేపటికి పదిగంటములచే వ్రాయు చప్పుడును గురకలును వినబడుటచే అన్న పెదవీరన్న సందేహనివృత్తికై కొంతకాలమూరకుండి తలుపుసందులోనుండిఁ జూచెను. సర్వాభరణభూషితయైన యొక కుందరాంగి గంటము చేతబట్టి చకచక యాకుపై వ్రాయుట యాతఁడుజూచెను. బావగారు జూచుచుండిరని యాసుందరి గ్రహించి పినవీరన్నను లేపి యంతర్నితయయ్యెను. పినవీరన్నయు మిగిలిన భాగము పూర్తి చేసి మరునాటి గోలుపుసమయంబునకు అన్నగారితో పోయెను.

రాజును అంతస్వల్పకాలములో నాగ్రంథము పూర్తి చేసినందున మిగుల సంతసించి యాగ్రంథము జభువననుజ్ఞయిచ్చెను. అన్నయగు పెదవీరన్నయాయూలగ్రామగ్రంథమును జదివి వినిపించెను. అనంతరము కవి యాశ్వాసాంతమందు జెప్పిన,

క. ప్రేమమున శ్రోతవక్తకుఁ

“జామికరణహయము ధవళచామరములు నా

నామణివిభూషణంబులు

గ్రామముగృహసేయవలయు గ్రంథసమాప్తిన్.”

అనినరీతిగా బహూకరించెను.

అట్టి సమయంబున కొందఱు పండితులు ‘ఇంతస్వల్పకాలమునో గ్రంథము పూర్తిచేయుట యత్యాశ్చర్యము. ఎట్లుముగించితి’ వని పినవీరన్నను బ్రన్నింప ‘వాణి నారాణియైయుండగా నేమిలోపము? ఈ గ్రంథమంతయు నిన్నటిరాత్రియే ముక్తింప బడిన’ దని చెప్పెను. జగన్మాతయగు వాణిని యీతఁడు తన రాణియనుచుండెగాన నీతఁడు పండితుఁడుగాడని ఏకగ్రీవముగా ననుచుండిరి.

వెంటనే యశరీరవాణి ‘వాణి జగంబులకు మాత. పినవీరన్న పరమేష్ఠియవతారము. గావున వాణి యీతనికి రాణియైనది. ఇక మీసంశయము వదలుకొనుడు’ అనెను. అప్పలుకులాశించి యందరును సత్యదృఢతముతో యాతనిని కడుంగడు నాదరించిరి.

ఇతనితాతయు, తండ్రీయు, అన్నయుగూడ కవులైనట్లు యీక్రింది పద్యము వలన దెలియును.

క. తాతయుఁడంద్రీయు నగ్ర

భ్రాతయునుం దానుభువనభానురకృతి ని

ర్మాతలు పిల్లలమఱి వి

ఖ్యాతునిఁ బినవీరుఁబోలఁగలరేసుకవుల్.

ఇతఁడు తనకవిత్వమునుగూర్చి యీక్రిందిపద్యమును చెప్పియున్నాడు.

ఉ. అల్లననిచ్చుచెంగలువలందు రజం బనుకప్పురంబుపైఁ

జల్లఁగఁ జల్లనై వలచుసౌరభముల్ పెదచల్లుభావముల్

పల్లవహస్తచన్నగవపయ్యెద జీబుగఁ దోచుభాతిగాఁ

బిల్లలమఱివీరన యభిజ్ఞుఁడు చెప్పఁగ నేర్పుఁ గబ్బముల్.

ఈతఁడింకను శృంగారశాకుంతల, అవతారదర్పణము, నారదీయము, ముఖమహాత్మ్యము, మానసోల్లాససారము, అను పుస్తకములురచించెను. ఈ యెదుపుస్తకము లలో నొక్క శృంగారశాకుంతలయే ప్రచారమందున్నది. ఇది చిల్లర వెన్నమంత్రియను నీయోగి ప్రభువున కంకితమిచ్చెను. ఇతఁడీ గ్రంథములగాక ‘పురుషార్థసుధానిధి’ యను మరియొక గ్రంథము రచించినట్లు ఆంధ్రకవుల చరిత్రయందు చెప్పబడియున్నది.

ఇతఁడు యోగమహిమగలవాఁడని కవిజీవితములలోని ఈక్రిందికథవలన తెలియుచున్నది.

ఒకరోజున పెదవీరన్న శివపూజచేయుచుండగా పినవీరన్న భోజనమునకై వచ్చెను. భోజనమునకువచ్చిన యాతఁడు నిముషమాత్రంబైన నిలువడనియు, ఆతఁడు భుజించిన శివనైవేద్యము చేయట కూడనిపనియనితలంచి తనసిల్లలనందరను చెరువునను గొంపోయి కడుపులోపల వెలుపల శుభ్రముగ కడుగుకొని స్నానముచేయించి రావలసినదనియెను. పినవీరన్నయు నీబాలుర తటాకమునకుం గొంపోయి పొట్టలుచీల్చి కడుపులోపల పైన శుభ్రముగా తోమి యాశవంబుల భుజముపై వైచుకొని యింటి కరుదెంచెను. యాబాలశవంబులఁజూచి పెదవీరన్న కన్నకడుపుగావున నొక్కపెట్టున రోధన మొనరించుచుండెను. పెదవీరన్న భార్యమాత్రము మరది మహిమతెరింగినదిగావున యాతని లీలగానెంచి యూరకుండెను. అనంతరము పినవీరన్ననుజూచి“మరదీ పిల్లలనుదీసికొని భోజనమునకురమ్ము” అనియెను. వెంటనే పినవీరన్న యాబాలుఁ డేర్లతోపిలచిన వారు వచ్చుచుంటిమనుచు పినవీరన్ననుజేరిరి. అదిజూచి పెదవీరన్న మిగుల సంతసముతో తమ్మునింగూడి భోజనమొనరించెను. తమ్ముని యోగమహిమక కడుంగడు సంతసించెను. ఇట్టివిచిత్రచర్య తెన్నియో గావించెను. గ్రంథవిస్తరభీతిఁ నింతటితో విరమించితిని.

ఇట్లు సుజనవిధేయుఁడు,

జే వ ర కొం డ అ వ్వున్న శా స్త్రీ.

విషయ సూచిక .

ప్రథమా శ్వాసము

	క్ర.సం.
ఇష్ట దేవతాస్తుతి	1
కవివంశప్రశంస	3
కృతిపతివంశవర్ణనము	4
షష్ఠ్యంతములు	7
కథాప్రారంభము	7
ధర్మజునికడకు వ్యాసులు వచ్చుట	7
వ్యాసుఁడు ధర్మజున కశ్వమేధము నేయ ననుజ్ఞ యిచ్చుట	8
అశ్వమేధవిధానము వ్యాసుఁడు ధర్మజునకుం దెల్పుట...	9
భీముఁ డశ్వముం దెచ్చెదనని ప్రతిజ్ఞ నేయుట	10
ధర్మరాజుకడకుఁ గృష్ణుండు వచ్చుట	13
కృష్ణుడు భీమునిగుణంబులు ధర్మజునకుం దెల్పుట	15
కృష్ణభీమసేనుల సరసాలాపము	16
భీమాదులు భద్రదావతీపురంబున కరుగుట	17

ద్వితీయా శ్వాసము

భీమాదులు భద్రదావతీనగరంబుఁజేరుట	19
భీమాదులు యజ్ఞాశ్వంబును జూచుట	22
మేఘవర్ణుఁడు నైన్యంబుల మార్కొనుట	22
ఇంద్రుండు మేఘవర్ణునికడకు దూతను బంపుట	22
మేఘవర్ణుఁడు రాజనైన్యముతోఁ బోరుట	23
వృష కేతుఁడు సేనలం దునుముట	24
యావనాశ్వుండు వృష కేతునితోఁ బోరుట	25
వృష కేతుఁడు మూర్ఖిల్లుట	28
సువేగభీమసేనుల ద్వంద్వయుద్ధము	29
యావనాశ్వుని వృష కేతనుం డుద్ధరించుట	30
యావనాశ్వుండు భీమాదులతోఁ బురంబున కరుగుట	31
ముక్త పదగ్రస్తము	34

తృ తీ యా శ్వా స ము

భీముఁ డన్నకుఁ దమవిజయంబు నెఱింగించుట
యావనాశ్వుండు నైన్యంబుతో హస్తీపురంబునకు వచ్చుట
వ్యాసులు ధర్మజునకు ధర్మంబులు చెప్పుట
వ్యాసులు ధర్మజునకు జారస్త్రీలక్షణంబులు చెప్పుట...
వ్యాసులు ధర్మజునకు స్థిరలక్ష్మీయోగంబగువిధంబుఁ దెల్పుట
ధర్మరాజు భీముని ద్వారకకుంబంపుట
ఐదికృష్ణుండు భీమునివెంట హస్తీపురంబున కేగుట
ఐదికృష్ణుండు నైన్యంబుతో సరోవరతీరంబున విడియుట
ఐదికృష్ణునిసన్నిధికి గోపకులు వచ్చుట
ఐదికృష్ణుండు హస్తీపురంబు ప్రవేశించుట
అనుసాశ్వుండు మఖాశ్వంబు నపహరించుట
అనుసాశ్వుండు కృష్ణుని మూర్ఛనొందించుట
అర్జునుడు యజ్ఞాశ్వమువెంట నరుగుట

చ తు ర్థా శ్వా స ము

నీలధ్వజమహారాజుయుద్ధము
అర్జునునినైన్యంబు నగ్నిదేవుడు గాల్చుట
నీలధ్వజునకు నగ్నిదేవుఁ డల్లుఁడైనవిధము
నీలధ్వజార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము
అర్జునుని గంగ శపించుట
అర్జునుండు సౌబరియాశ్రమంబునకుం బోవుట
సౌబరిమహాముని యజ్ఞున కుద్దాలకముని చరిత్రంబు చెప్పుట
హంసధ్వజమహారాజుయుద్ధము
సుధన్వుండు యుద్ధంబునకు రాక తడయాట
సుధన్వుండు తప్తతైలకటాహమనఁ బడి బ్రదుకుట

ప ం చ మా శ్వా స ము

వృష కేతుడు సుధన్వునితో యుద్ధముఁజేయుట
ప్రద్యుమ్నాదులు సుధన్వునితో యుద్ధంబు చేయుట

అర్జునుఁడు సుధన్వునితోఁ బోరుట	70
అర్జునుఁడు సుధన్వుని దృతీయశరంబుచే ఖండించుట	72
సురభుం డర్జునునితో యుద్ధముఁ జేయుట	73
సురభుం డర్జునునిచేఁ దెగుట	76
క్రిష్ణుఁడు గరుత్మంతుని రప్పించుట	76
హంసధ్వజునితో నర్జునుఁడు స్నేహము చేయుట	77
యజ్ఞాశ్వము గోడిగయై వ్యాఘ్రరూపము దాల్చుట	78
స్త్రీమండలవృత్తాంతము	79
ప్రమీల యర్జునునితో యుద్ధముఁ జేయుట	80
వృక్షదేశవృత్తాంతము	81
భీషణుం డర్జునునితో నని సేయుట	83
భీషణుండు మడియుట	84
అర్జునుఁడు బ్రభువాహనుని దిరస్కరించుట	86
బ్రభువాహనుఁ డర్జునునైన్యంబు దైన్యంబు నొందించుట	87

షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీరామచరిత్రము	91
శ్రీరాములు దుస్స్వప్నము గనుట	92
శ్రీరాములు చారులచేఁ జారులవృత్తాంతంబు దెలియుట	93
శ్రీరాములు సోదరులతో జానకి నెడఁబొనెడ ననుట	94
లక్ష్మణుఁడు సీతాదేవి నరణ్యమునకుఁ గొనిపోవుట	95
జానకి మార్దమున దుశ్శకునములు గనుట	96
లక్ష్మణుఁడు సీతకు రామాజ్ఞ నెఱిగించుట	98
సీత తనదురవస్థ లక్ష్మణునితోఁ జెప్పి శోకించుట	98
వాల్మీకియాశ్రమంబున సీత కుశలవులం గనుట	98
శ్రీరాము లశ్వమేధంబు చేయ నారంభించుట	101
లవుం డధ్వరహునికంబు బంధించుట	103
మూర్ఛితుఁ డైనలవునకు కుశుఁడు దోడ్పడుట	105
కుశునియుద్ధము	105
శత్రుఘ్నుండు కుశునిచేఁ బడుట	106
రాముఁడు సౌమిత్రిని యుద్ధమున కనుపుట	107

సమరంబున లక్ష్మణుఁడు నిహతుఁడగుట	110
శ్రీరాముఁడు లక్ష్మణుంగూర్చి పలవరించుట	111
భరతాదులు యుద్ధంబునకు వెడలుట	112
భరతుఁడు బడుట దెలిసి శ్రీరాముఁడు యుద్ధభూమికి వెడలుట	114
శ్రీరాముఁడు మూర్ఛితుఁడగుట	115
వాల్మీకి శ్రీరాములను స్తోత్రము జేయుట	116
శ్రీరాములు సోదరపుత్రినైన సమేతముగా నయోధ్యాపురంబు చేరుట	118

సప్తమా శ్వాసము

అర్జునుఁడు దనకు దోచుదుర్నిమిత్తంబులు వృష కేతనుతోఁ జెప్పట	121
అర్జునుఁడు వృష కేతనునిమరణంబునకు శోకించుట	124
బ్రభువాహనుం డర్జునుఁ డెగ నేయుట	125
అర్జునునిమరణంబు విని చిత్రాంగదాదు లగునంతఃపురస్త్రీలు దుఃఖించుట	125
ఉలూచి చిత్రాంగద నూ గూర్చి మృతసంజీవనీరత్నంబు దెచ్చుటకు పుండరీకుని	127
పాతాళంబున కనుచుట	129
పుండరీకుఁడు శేషునిచే తిరస్కృతుండై మరల నులూచికడకు వచ్చుట	130
బ్రభువాహనుఁడు నురగులతోడి యుద్ధంబున కేగుట	131
బ్రభువాహనుఁడు నురగుల నోడించి జీవమణి గొనివచ్చుట	131
నాగకుమారులచే నపహరింపఁబడిన యర్జునుతల గానక చిత్రాంగదాదులు	131
శోకించుట	132
శ్రీకృష్ణుఁడు మొదలగువారు యర్జునుకడకు వచ్చుట	132
శ్రీకృష్ణుఁ డర్జునుని బ్రదికించుట	134
నకులధ్వజుఁడు పాండవహయంబుఁ బట్టుట	135
కృష్ణార్జునులు తామ్రధ్వజునితోఁ బోరుట	137
సుచిత్రార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము	138
తామ్రకేతునితో నర్జునుఁడు పోరుట	139
తామ్రధ్వజుఁడు కృష్ణార్జునుల జయించి హయంబుఁ గొని పురంబునకుఁ బోవుట	139
కృష్ణార్జునులు మాయావిప్రరూపంబుల మణిపురంబు ప్రవేశించుట	142
రాజు విప్రకార్యార్థంబు దనశరీరంబు నిచ్చుట	143
కృష్ణార్జునులు స్వస్వరూపంబులతో ప్రత్యక్షం బగుట	143

అష్టమా శ్వాసము

వీరవర్మ పాండవహయంబుఁ బట్టుట	145
కృష్ణుఁడు విజయునకు యమునివృత్తాంతంబు చెప్పట	146
వీరవర్మ కృష్ణుని తనపురంబునకు దోడ్కొని పోవుట	148
నారదుఁడు చంద్రహాసుని వృత్తాంతంబు చెల్పుట	149
చంద్రహాసుఁడు రాజ్యంబు చేయుట	151
కుంతలేశునికూతురు వనవిహారమునకు వచ్చుట	153
దువ్వబుద్ధి చంద్రహాసుని కాలికాగృహమునకుఁ బంపుట...	155
కుంతలుండు చంపకమాలినిఁ బెండ్లి సేయుట	156
చంద్రహాసుండు దువ్వబుద్ధిని బ్రతికించుట	157
కృష్ణుండు దా నొక్కరుండు కరిపురంబు బ్రవేశించుట...	162
ధర్మజుం డశ్వమేధంబు గావించుట	163

ఆకెళ్ళ వెంకటేశాస్త్రులుగారి జ్యోతిషగ్రంథములు.

జా త క మా ర్తా ం డ ము.

1 వ భాగము 1—8—0

ఇందు రాసి అంశ ఆరూఢ చక్రములు జేయుట మొదలగు సంజ్ఞలు, ద్వాదశ భావములు, మహాదశాంతర్దశల, విదశలపట్టిక, గోచారమును తెలుసుకొనువిధము, వ్రాయబడినది.

జా త క మా ర్తా ం డ ము.

2 వ భాగము 1—8—0

ఇందు గ్రహస్ఫుట, లగ్నస్ఫుటాదిగణితములు, ద్వాదశభాగములు, మహాదశాంతర్దశ ఫలములు వ్రాయుట, తెలుసుకొను పద్ధతి, సులభముగ గ్రహింప గల్గుదురు. విశేషాంశములతో 1000 శ్లోకములు గలవు.

జా త క మా ర్తా ం డ ము.

3 వ భాగము 2—0—0

దీనియందు యేలగ్నమునకు యేగ్రహము యెక్కడనుండిన యేయేఫలముల నిచ్చునో ఆవివరమంతయు మేషలగ్నము లగాయితు మీనలగ్నము అఖరువరకు 12 లగ్నములకు యావత్తు ఫలములు సంపూర్ణముగా శ్లోకార్థములతో వ్రాయబడినవి. కొలది ప్రతులు మాత్రమే గలవు. త్వరపడుడు.

జ్యోతిషవిద్యాప్రకాశిక.

1 వ భాగము 1—0—0

1 సంజ్ఞాధ్యాయము 100 పేజీలు నక్షత్రములు, గ్రహములు, రాసులు, వీటి స్వభావములు, వీని ఉపయోగములు మొదలగునవి.

2 వ భాగము 1—0—0

2 గణితాధ్యాయము. 112 పేజీలు.

జననకాల ఘడియలనుబట్టి జన్మలగ్నమును స్థిరపరచుట, ఆరూఢచక్రము, గ్రహస్ఫుటము, మొదలగు యావద్గణిత విషయములు యిందు విమర్శింపబడినవి.

3 వ భాగము 3—0—0

3 భావఫలాధ్యాయము 400 పేజీలు.

ద్వాదశభాగఫలములు అనగా వాటియొక్క సంజ్ఞలును జాతకునియొక్క రూపలక్షణముల ఆయుర్భాగ్యముల వివరముగా దారాపుత్రాది విషయములు జాతకుని యొక్క ఉద్యోగము జీవనము ధనలాభము ధనవ్యయము మొదలగు ద్వాదశ భావఫలములు విమర్శింపబడెను.

4 వ భాగము 2—0—0

4 దశాఫలాధ్యాయము 300 పేజీలు.

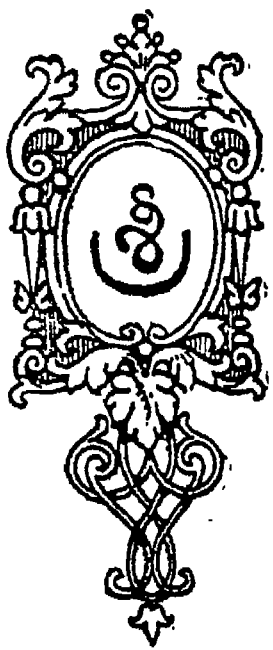

(శ్రీ)

జై వినిభారతము

అ శ్వ మే ధ వ ర్వ ము, పీ ఠ క.

ఇష్టదేవతాస్తుతి.

లావణ్యపయోనిధి త్రివళివీచీమధ్యరోమావళి
వ్యాభాసల్పసుఖైకతల్పుఁడు జగద్వ్యాపారలీలావతా
రాలంకారవిహారి శౌరి సదయుండై సాశ్వగుండక్షమా
పాలాగ్రసరనారసింహుని నదభిశ్రీయుతుం జేయుతన్.

1

చ. జడముడి జాహ్నవీతటనికాకరపోతముఁ జూచి యెవ్వ రీ
కొడిమెలు గట్టి పెండ్లికొడుకుం గడియారము మోవఁజేసి రం
చడుగ వివాహవేదిపయి సంబింక నెచ్చెలిఁ జూచి నవ్వువా
మృదుఁడు నృసింహశౌరికి సమిజ్జయముల్ దయసేయుఁ గావుతన్.

2

మ. పలుకుందొయ్యలితోడికూటములు పెంపం దమ్మికూటంబులొ
నలుమోముల్ సమకాలసౌఖ్యములఁ జెందన్ రామి నొయ్యారపుం
బొలయల్కన్ ముఖమండలిన్ మలఁచునంభోజాసనుం డిచ్చు భూ
తలనాథాగ్రణి నారసింహునకు నిత్యం బైనదీర్ఘాయువున్.

3

మ. తొలుమొక్కుల్ గొనువేల్పుఁ గొల్తు శశభృత్తోట్టిరుఁ గోటిరటు
త్కలభూషాంకితగాత్రు గాత్రమరసంఘ స్తోత్ర వేళా నిర
ర్గళ ధారాళ కటు ప్రదానతటిసీ రంగ ద్విరేఖాలికా
కలికాలాలవిచారుఁ జారుహరిభుక్పాలంబు లంబోదరున్.

4

సీ. ప్రణవపీఠమున మంత్రపరంపరలు గొల్వ నుండు నేదేవి పేరొలగంబు
భావజ్ఞులకుఁ బరాపశ్యంతిమధ్యమా వైఖరు లేదేవి వర్ణసరణి

- జపహార కీర పుస్తక విపంచిసచుంచితంబు లేదేవిహస్తాంబుజములు
కుందేందుమందారకందశీబృందంబు చంద మేదేవియానందమూర్తి
తే. కాంచె నేదేవి కాంచనగర్భచతుర, పూర్వదంతకవాటవిస్ఫుటమనోజ్ఞ
చంద్రకాంతశిరోగృహస్థలవిహార, మమ్మహాదేవి వాద్దేవి నభినుతింతు. 5
- మ. కవులం బంకజగర్భసన్నిభుల వక్కాణింతు వల్మీకసం
భవునిన్ వ్యాసునిఁ గాళిదాసు బిలహున్ బాణున్ మయూరున్ శుకున్
భవభూతీన్ శివభద్రు మల్లాణుని ఘంటామాఘునిం జోరు భా
రవి నూనన్నుచుభట్టుఁ దిక్కకవి నేతాప్రెగ్గడన్ సోమునిన్. 6
- క. అని యిష్టదేవతాప్రా, ర్థనమ్మ నాదిసుకవివినుతమునుం గావిం
చి నిలిచి పెల్లగునుల్లం, బునందు నే నొకపురాణముం జెప్పంగన్. 7
- క. ఉద్యోగించి సుకవిజన, హృద్యంబును నాద్యము మఱి యితిహాసానే
కద్యోతితపద్యవై, శద్యం బైనదియుఁగా విచారించి తగన్. 8
- క. సుత్యముఁ గలికల్మషరా, హిత్యము నాఖ్యావికావిహితబీజచతు
స్సీత్యము శ్రీహరికథలను, నిత్యంబును నైనజైమినిజభారతమున్. 9
- కా. జంబూద్వీపములోన నెంతయుఁ బ్రశస్తం బైనదీని న్నట
ద్వంభూకుండలజూటకోటరకుటీధృత్స్వర్ధనీవీచికా
లంబిస్విన్ననవేందుకందళసుధాలం కారవాగ్వైఖరిన్
జంబూ కావ్యము చేసెదన్ బుధజనశ్లాఘానిరాఘాటతన్. 10
- క. సాళువ నరసింగమహీ, పాలుని నత్యంతఘనకృపాలుని నసుహృ
త్పాలితనగరీపశ్య, త్సాలుని నాచేయుకృతికిఁ బతిఁ గావించున్. 11
- వ. అని ప్రబంధంబుఁ జెప్ప నుద్యోగించుసమయంబున. 12
- ఉ. భారతవంశమండనుఁడు పాండవ గాండివముక్త బాణసం
భార తత ప్రభావ నుతిపారగుఁ డంచిత గో మహీ తులా
భార తదంగ దాన పరిపాక సమగ్ర యశోవిలాస శో
భా రతశాలి గుండనరపాలనృసింహుఁడు గహ్వరీస్థలిన్. 13
- సీ. తనభుజాపరిఘచేత ధరావరాహోహ భరియించి బర్హరభాహుఁ డయ్యె
దనప్రతాపంబుచేత దిగంతరంబుల దీపించి యంబరాదిత్యుఁ డయ్యె
దనదానగరిమచేత సురాగములపెంపు దండించి యైవరగండఁ డయ్యె
దనమహత్త్వంబుచేతఁ బురాణపురుషుని మఱిపించి చోహత్తమల్లు డయ్యె
తే. రాజమాత్రుండె ధరణీవరాహబిరుద, వత్సఫలకాయమానదుర్వారగర్వి
తాహితోర్వీశవిపులదోరంతరుండు, సాశ్వగుండయనరసింగ జనవిభుండు. 14

వ. ఆరాజపరమేశ్వరుం డొక్కనాడు కురు కుకుర కరూశ శక మగధ మరాట
లాట భోట గాంధారాది సింధుపరివేష్టిత వసుంధరారమణ కిరీట మణిగణ కిరణ
జాల బాలాతపస్మీర రంజిత తరుణచరణారవిందుండును, లీలావతీ కరకిసల
యాలోల చమరవాల చామర సమీరచలితాంత కుంతలుండును, నాయకామక్షర
గానతానమానబిరుదప్రపంచసంచితానందకందళిత మందస్మితవికస్వరగండమండ
లుండును, సభాభవనాభినవ రత్నస్రంభవర్షణప్రతిబింబితమనోహరాకారుంకునునై
యర్హాసన సమాసన్న రాజవ్యశిరఃప్రసవనాసనాముద్రితం బైరభద్రాసనంబునం
జేరోలగం బుండి పురాణేతిహాసకథాప్రసంగంబుల వినోదించుచు. 15

ఉ. ఆదట సప్తసంతతులయందును నొక్కొకకాలమందు వి
చ్చేదము గల్గు నాటిటికిఁ జెప్ప విపర్యయ మేయుగంబునన్
లేదు కవిత్వసంతతికి నిక్కము తత్కవితావిలాసమున్
జాదులు నిష్టదైవము ప్రసాదము నా హరికీర్తనంబునన్. 16

క. నామది నిరతము భారత, రామాయణకథలఁ బ్రేమ రంజిలు నందున్
జైమినిభారత మనఁగా, భూమి నవూర్వము పురాణముల గణియింపన్. 17

తే. ఆపురాణంబు గనఁ దెనుఁ గయ్యెనేని, జెప్ప నేర్పినకవియుఁ బ్రసిద్ధుఁడేని
దెనుఁగు నుడికారమున మించు గనియె నేని, గుండనము కమ్మవలచినచంద మగును.

వ. అని సభాసదులమొగంబులు చూడ నవధరించిన నారాజసత్తముచిత్తం బెఱింగి
వా రిట్లని విన్నవించిరి. 19

క వి వ ం శ ప్ర శం స.

క. ఏరీతి నెఱిగెనో పిన, వీరన దేవరతలంపు విఖ్యాతముగాఁ
జేరును బెట్టిదియును దన, పేరుగ రచియింపఁ బూనె బేళలభణితిన్. 20

క. తాతయుఁ దండ్రయు నగ్ర, భ్రాతయునుం దాను భువనభాసురకృతిని
ర్మాతలు పిల్లలమఱివి, ఖ్యాతునిఁ బినవీరుఁ బోల గలరే సుకవుల్. 21

సీ. అమృతాంశుమండలం బాలవాలముగాఁగ మొలిచె నొక్కటి జగన్మోహనముగఁ
జిగిరించె విలయసింధుగతకైతవడింభశయనీయవరపలాశములతోడఁ
బిత్పదేవతలకు సంచితసత్ప్రకాల యై చెట్టు గట్టెను గయాక్షేత్రసీమ
నిలువ నీ డయ్యె నిందీవరప్రియకళాకోటీరునకు భోగికుండలునకు

తే. మట్టిమాత్రంబై పిల్లలమట్టి పేరు, పేరువలెఁ గాదు శారదాపీఠకంబు
వారిలోపలఁ బినవీరువాక్యసరణి, సరసులకు నెన్నఁ గర్ణరసాయనంబు. 22

క. అని విన్నపంబు చేసిన, ననుఁ గనుఁగొని యలరి నాధనంబు ఋణముగాఁ
దినక యుపార్జించె యశో, ధన మిటు గా వలదె యాశ్రితత్వం బనుచున్. 23

క. దరహాసరసముఁ దాంబూ,లరసముఁ గప్పురపుఁబల్కులం గుంతుమపూ
బెరసినగతిఁ దోఁపఁగ సా,వరమున నిట్లనియె భారతజ్ఞులతోడన్. 24

ఉ. అల్లన విచ్చుచెంగలువలందు రజం బనుకప్పురంబు పైఁ
జల్లఁగఁ జల్లనై వలచు సారభముల్ వెదచల్లు భావముల్
పల్లవహస్తచన్నఁగవపయ్యెద జీబుగఁ దోఁచుభాతిగాఁ
బిల్లలమట్టివీరన యభిజ్ఞుఁడు చెప్పఁగ నేర్చుఁ గబ్బముల్. 25

వ. అని సమీపంబునం గొలిచియున్న నన్నుఁ గృపాతరంగితాపాంగంబున విలొ
కించి మామకమనోరథం బెఱింగినట్లు చెప్ప నుద్యోగించితివి హృద్యానవద్యగద్య
పద్యానుబంధంబుగాఁ బ్రబంధం బంధ్రభాషను జైమినిభారతమునం దశ్వమేధ
పర్వంబు నిర్విఘ్నంబుగా రచియింపు మని యానతిచ్చినఁ బ్రసాదంబని యంగీ
కరించి యిమ్మహాప్రబంధంబునకు మంగళాచారంబుగాఁ దదీయవంశావళివర్ణనం
బభివర్ణించెద. 26

కృ తి ప తి వ ం శ వ ర్ణ న ము.

సీ. శార్దూ బాణాసనజ్యావల్లరీజాతబంధురకిణగణోద్భాసితంబు
లీలోపధానవేశాలాలితశ్రీకబరిపుష్పవాసనాభాసురంబు
నభసంగమాన్వయనాధవాహనరాజకందరాస్ఫాలనకర్మకంబు
పాంచజన్యోద్భూతపాండుచ్ఛవిచ్ఛటాచంద్రికారసముహఃక్షాళితంబు

తే. దానవారాతిదక్షిణేతరకరములు, రాజితం బందు వెలయించె రాజకులము
కైరవాపుండు దనకుఁ బక్షంబుగాఁగఁ, గువలయానందకరలక్ష్మీఁ గొమరు మిగిలి. 27

చ. ఉడు పతి వంశకర్త మహిమోన్నతి కెయ్యది మేర నాఁడు పా
ల్కుడలి జనించినప్పుడు దళంబుగ నంటిన మేనిజడ్డు వోఁ
గడుగుకొనంగ నబ్బె నని కా శివు నాదలయేటఁ బాదముల్
దడఁబడ నోలలాడుచు హాళాహళిగా పడి నీఁదులాడెడిన్. 28

శా. ఆవంశంబున నుద్భవించె నమిత ష్మాధీశ హాటీరక్షో
టీ విస్మస్త విమాత్నరత్న రుచివాటీ విస్ఫుర త్పదరా
జీవద్వంద్వంబు గుండశౌరి బయలక్ష్మీకంధరా బంధుర
గ్రావేయాంతర పద్మరాగసఖి దోఃఖడ్గప్రతాపార్కుఁడై. 29

మ. జననం బందిరి గుండభూవిభునకున్ సంధాకబంధారి గౌ
తనయున్ శ్రీనిధి వీరయాబళుఁడు నుద్యత్కీర్తి మాదయ్యయున్
ఘనతేజోనిధి గుండబమ్మఁడును సంగ్రామస్థలీ పార్థ స
జ్జనమందారులు సాశ్వమంగన్మృదున్ సావిత్రిమంగ్గాంకుఁడున్. 30

క. వీరలలో నుతి కెక్కెను, వీరాగ్రసరుడు లోకవిశ్రుతవిభవ
స్వారాజు సాశ్వమంగ, త్కారమణుడు సుగుణరత్నకలశాంబుధి యై.

31

సీ. దురములో దక్షిణసురతాను నెదిరించికొనివచ్చి సంపరాయనికి వచ్చె
సామ్రాజ్యము నిల్పి సంపరాయస్థాపనాచార్యవిరుదవిఖ్యాతిఁ గాంచె
శ్రీరంగవిభుఁ బ్రతిష్ఠించి యర్వదివేలుమాడ లద్దేవునుమ్మడికి నొసఁగె
మధురాసురతాణు మడియించి పరపక్షిసాళువవిరుదంబు జగతి నెరపె

తే. గర్భితనమునఁ దేజిమొగంబు గట్టి, తటిమి నగరంపుగవఁతులు నిలుగఁద్రోలి
తాను ప్రేసినగౌరు నుద్దవిడిఁ దెచ్చె, సాహసంబున నుప్పొంగు సాశ్వమంగు.

ఆ. అట్టిసాశ్వమంగయకు సింగవిభు గుండ, శౌరి గౌతరాజ సావడిక్షి

తీశ హన్మ మానవేశ్వరు ల్నా మల్లి, నాథుఁ డనఁగ సుతులు నమదహితులు.

32

తే. చక్రవర్తులతోడఁత సవతు వచ్చు, వీర లార్వరలోపల వినుతకీర్తి
మదవతీజనపర్యాయమదనమూర్తి, గౌతరాజవసుందరాకాంతునకును.

34

సీ. సర్వసర్వంసహచక్రరక్షణమునఁ జక్రాంకునాల్లుహస్తములు వోలె
స్థిరతరప్రజ్ఞావిశేషంబున హిరణ్యగర్భునినాల్లువక్త్రములు వోలె
దుర్దాంతనిష్ఠురదోషప్రతాపంబునఁ గాలాగ్ని నాల్లుశృంగములు వోలె
మహితధర్మమున మన్మథవైరి వాహ గోరమణుని నాల్లుపాదములు వోలె

తే. సంభవించిరి సుతులు సౌజన్యయుతులు, హరిపదధ్యానరతులు లోకైకనుతులు
గుండపరివృథ సాళువకువలయేశ, బొప్పజననాథ సాళువతిప్పవిభులు.

35

ఉ. వీరలలోన నగ్రజుడు విక్రమకేశరి గుండధారణీ

ధారుఁ డుదారుఁ డాతనిప్రతాపము దిక్కులఁ బిక్కటిల్లుదు

ర్వార విరోధివీర నగరంబులకున్ హరుకంటిమంటలై

వైరిపాలనైశ్వరణవాటికి దావక్ష్పశానుపంటలై.

36

క. గుండవృషా లునితమ్ముడు, దండితరిపురాజి సాశ్వధరణీపుడు మహీ
మండలి కాధారం బగు, కుండలి కాధారమయ్యె గురుభుజశక్తిన్.

37

క. ఆహ్వాధిపుననుజమ్ముడు, బొప్పాధీశ్వరుడు సమరభూభాగములన్
బప్పన్న మేదినీకుల, బొప్పానామము లడంచె భూవిదితముగాన్.

38

శా. ఆబొప్పాధిపుసోదరుండు నుతజన్యశ్రీసుధాసౌధహీ

లాభాహాపరిరక్షణాంబునిధివేళామేఖలాచక్రుఁడై

ప్రాబల్యంబున సాశ్వతిప్పధరణీపాలుండు పాలించెఁ దా

శాబ్రపీఠి వహించి నిత్యవినుతత్మనాథయూధంబులన్.

39

- సీ. అమితవైభవముచే నసమానవైభవకులికాయుధుల నదిగుహల కనిచె
దోఃప్రతాపంబుచేఁ గులితప్రతాపదావానిలావుల నరణ్యములఁ ద్రోచె
వినుతధైర్యంబుచే విఖ్యాతధైర్యమంధానాద్రులను సముద్రముల ముంచె
ఘనకీర్తిచే సముత్కృతకీర్తిచంద్రులఁ గడకొండ మవలించిఁకట్టఁ గలిపె
- తే. నార మీసరగండకటారిసాశ్వ, పంచఘంటానినాదాదిభయదబిరుద
కాహళారావసంపాకకంపితారి, దీప్తబలసీరి సాళువతిప్పశౌరి. 40
- మ. ఇట్లు చతుస్సముద్రంబులున్ హరిచతుర్భుజంబులుం జతుర్విధపురుషార్థబులుం
జతురుపాయంబులుం జతుర్దిగీశులుం బోలెవర్తించువీరలయందు. 41
- ఉ. గుండమాహీవిభుండు తనకుం గులభామిని మల్లమాంబ గాఁ
గుండలికుండలుండు వలిగుబ్బలిపట్టియు వైనతేయవా
హుండును నాదిలక్ష్మీయుఁ బయోరుహగర్భుఁడు వాణియున్ సము
ద్రుండును జహ్నుకన్యయును దుల్యముగా నుతి కెక్క నిమ్మహిన్. 42
- ఉ. ఆమహితానుభావునకు నాసుచరిత్రకు నుద్భవించి రు
ద్దామయశోధనుల్ విజయధాములు విక్రమభీము లాహవ
స్థేములు సార్వభౌములు ప్రసిద్ధులు తిమ్మనరేంద్రచంద్రుఁడున్
శ్రీమదహోబలేశ్వరస్వసింహునియంశమునన్ నృసింహుఁడున్. 43
- సీ. హరిపుత్రత్రియండయ్యసామ్రాజ్యంబు గరిమఁజేయనినాటికడను యొకటి
యోగీంద్రవంద్యుఁ డయ్యును సుగ్రనేనుని నోలగించిననాటియొచ్చె మొకటి
భువనైకవీరుఁ డయ్యు విభాకరతనూజుతాఁపుఁ గోరిననాటితక్కు వొకటి
యాదిలక్ష్మీనాథుఁ డయ్యును బలిదైత్యునడుగఁబోయిననాటిహౌన్య మొకటి
- తే. తలఁచి మూర్ధాబిషిత్తుడై ధరణిపతులు, గొల్వ నసహాయశూరత వెలసి దాన
శక్తినవతార మెత్తినశౌరి గాక, క్షీతిపమాత్రుండె సాశ్వనృసింహవిభుఁడు. 44
- సీ. తిగుళభూములు తెంకులుగఁ జరించినదొడ్డచెవులపోతుల నెల్లఁ జెండివైచి
ఘన మైనకండక్రావ్వనఁ బాటు తెంచినయొడ్డీని పెనులావు లూడఁదన్ని
పఱతెంచి చక్కుగఁ బాలదుర్గము మెట్టి సుడివడ్డచామలఁ జుట్టుముట్టి
పెనుఁగొండకడ వ్రాలి పిక్కిళ్ళు మొదలైనప్రతిపతులను హతాహతము చేసి
- తే. సత్కవులత్రుప్స దుల్పు వసంతవేళ, రాయమీసరగండధరావరాహ
విజయవిఖ్యాతగుండభూవిభునృసింహ, సార్వభౌమునిబిరు దైనసాళువంబు. 45
- మ. ప్రతివారంబును నారసింహధరణీపాలుండు భూమీసుర
ప్రతిఁ గామితవస్తుసంపదల సంభావించుచోఁ దత్కరో

ద్వితదానాంబుసరిత్ర టీత్యణసుఖోదంచస్మగీలోచన
ద్యుతు లిందీవర దామసంపదలఁ జేయున్ దిక్పతిస్త్రీలకున్.

46

షష్ఠ్యంతములు.

క. ఈద్వగ్విధగుణమణికల, ఘోదధికిని మధితగర్వితోర్విధవసే
నోదధికి భువనవినుతా, సాదదయావధికి సాధుజనసేవధికిన్.

47

క. ధరణీవరాహునకు బర్హరబాహున కహితరాజరాహునకు దిగం
తరముఖరిత జయభేరీ, సరభస భాంకారనాద సన్నాహునకున్.

48

క. ఆకాశ కేశకంధర, కాకోలసద్భటునిశితకాక్షేయజయా
నీకనిరాతంకున కరి, భీకర చాహత్తమల్లబిరుదాంకునకున్.

49

క. మీసరగండనికిఁ గటా, రీ సాశువమునకుఁ గిన్నరీజనవిద్యా
వాసపరిపరితదిగ్జయ, శాసనగీతప్రబంధసంబంధునకున్.

50

క. పాండురతరకీర్తిరమా, గండూపితనిర్జరాపగా పాధునకున్
గుండయనరసింగమహీ, మండలనాధునకు విక్రమసనాధునకున్.

51

కథాప్రారంభము.

వ. అభ్యుదయం బాకల్పంబుగా నాకల్పింపం బూనినజైమినిభారతంబునకుం గధా
వతారిక యెట్టి దనిన నట్లు, జనయే జయమహీశక్రుండు చక్రియాగంబునిర్వక్రతం
గావించిన యనంతరంబ సుఖానీనుండై జైమినిం గనుంగొని మాహాత్మా సకలకలి
కలుషలతికాలవిక్రం బైనకురుక్షేత్రంబునం దజాతశక్తుం డగుధర్మపుత్రుండు
ధార్తరాష్ట్రబలంబు నష్టాదశవాసరంబుల ధూళిధూసరంబు గావించి శాశ్వతైశ్వర్య
ధుర్యం దై విశ్వజగన్నుతంబుగా నశ్వమేధం బేవిధంబున నాచరించె నెఱింగింపు
మనుటయు నమ్మునివల్లభుండు జనవల్లభున కిట్లునియె.

52

తే. ధారుణీనాథ వినుము మీతాతయైన, ధర్మనూనునియశ్వమేధక్రమంబు
తనపితామహుఁ డైనశంతనుతనూజుఁ, డమరపురి కేగ శోకాకులార్తుఁ డగుచు.

53

ధర్మజునికడకువ్యాసులువచ్చుట.

క. ఉన్నంత నాన్మపాలుని, సన్నిధి కేతెంచె వ్యాససంయమి తతవి
ద్వన్నుతబహుపుణ్యకథా, సన్నపురాణేతిహాసశాలి * యద్భచ్చన్.

54

క. వచ్చినమాని నెదుర్కొని, తెచ్చి యుచితపీఠి నునిచి దీర్ఘతరంబై
హెచ్చినశోకము మదిలో, నచ్చన లాడంగ ననియె నమ్మునితోడన్.

55

ఉ. సత్యవతీతనూభవ నృశంసత భీష్మునిఁ గుంభజన్ము నా
దిత్యకుమారు నూరక వధించితి రాజ్యరమావిభూతి కా

ధృత్యముతోడుతన్ సమరధర్మము వీసరపుచ్చి వంచనా
కృత్యజ మైనయీనిబిడకిల్చివ మేమిటఁ జక్కనయ్యెడున్.

56

చ. తఱుచుగ భానునందనునిధానమునందు నభీష్టవస్తువుల్
గుఱుతులుమీఱఁ గొం చరుగుకోవిదకోటులసమ్మదాశ్రువుల్
వఱదలు వాఱఁ బ్రస్తుతరవంబులు మిన్నులు రాయుచుండు న
క్కుఱఁగట శోకజాశ్రువులుఁ గో యను నేడ్పులు నుప్పతిల్లెడున్.

57

ఆ. గురుఁడు కుంభజుండు సురనదీసూనుండుఁ, జూడలేని రాజ్యసుఖము నాకుఁ
గన్నదోయిఁ లేనికాయంబు తోయంబు, గాని మిగులసౌఖ్యకరము గాదు.

58

ఉ. పిన్నటనాటనుండి ననుఁ బెద్దఁగఁ జూచినవంశవృద్ధులన్
మిన్నక చంపి చేకొనినమేదిని నా కిది యేల సత్త్వసం
పన్నిధి వాయునందనునిఁ బట్టము గట్టెద నేటితోన నే
నన్నియు మాని కానలకు నేఁగెద నిష్ఠఁ దపఁబుఁ † జేసెదన్.

59

క. ఏతపముల నేజపముల, నేతీర్థవిఘ్నోకనముల నేక్రతువుల నీ
జ్ఞాతివధం బొనరించిన, పాతకము హరించు ననఁ దపస్వి యతనితోన్.

60

వ్యాసుఁడు ధర్మజున కశ్వమేధము సేయ ననుజ్ఞ యిచ్చుట.

సీ. తలఁకకు ధర్మనందన నీకు గోత్రవధం బొనర్చినదురితంబు వాయు
నశ్వమేధంబుఁ జేయ నుపక్రమింపుము తొల్లి రాముఁడు జగం బెల్ల నెఱుంగఁ
జాలస్త్వఁ జంపినపాతకంబు హరించె హనుమేధయాగత్రయం బొనర్చి
శౌరికాసనమున సంగ్రామజయలబ్ధ మైనరాజ్యంబు నీ కగునె విడువ
తే. సకలయాదవులును గైవసంబు నీకుఁ, గాన నీకానితలఁపులు గట్టిపెట్టి
తురగమేధంబుఁజేసి కౌతుకముతోడఁ, గురుకులంబున సత్కీర్తి గుదురుకొల్పు.

61

క. అనవిని వేదవ్యాసునిఁ, గనుఁగొని దైన్యంబు దోపఁగాఁ ధర్మజుఁ డి
ట్లనియెఁ జనువయ్య కడుని, ర్ధనునకు నాకిమ్మహాధ్వరం బొనరింపన్.

62

క. మొలకలు రాజకుమారులు, తలిదండ్రులు లేనివారు దయ కర్షులు భూ
తలమునఁ గలప్రజ లందఱు, నొలిచిననొలి వాడెదరు నుయోధనుబాధన్.

63

ఉ. కాక నెదిర్చి సంగరముఖంబున హెచ్చినరాజవంశమున్
గూఁకటివేళ్ళతోఁ బెట్టి గోత్రవధంబున జేసినట్టియా
ప్రేకపుఁగీడు గాక ప్రజ వేఁచఁ దలంచిన గోరుచుట్టుపై
రోకటిపోటు చందముగ రోసి జనుల్ ననుఁ జూచి తిట్టరే.

64

క. కావునఁ దురంగమేధము, గావింప ధనంబు గూర్చుగతి గానఁగ లే
నీవేళ నన్న నవ్వుచు, నీ వేల తలంకె దని మునీశ్వరుఁ డనియెన్. 65

ఉ. వాలినవేడుకన్ బహుసువర్ణమఖంబున ము న్మరుత్తభూ
పాలునిచే మహీసురు లపారసుదక్షిణ లంది తెప్పలం
దేలి యధేచ్ఛఁ గొం చరుగ నిల్వినవిత్తము వెక్కిసంబుగా
మూలుగుచున్న దిప్పుడు సముద్రతమై తుహినాద్రిచేరువన్. 66

క. ఆధనము నీకు నచ్చిన, సాధనముగ నధ్వరంబు సాగించి బుధా
రాధనము చేయు నిరతా, యోధనచణు లై నతమ్ము లూఱుటగాఁగన్. 67

సీ. అన విని ధర్మనందనుఁడు పారాశర్యుతోడ నిట్లను మరుత్తుండు బహుసు
వర్ణయాగము చేసి వసుధామరశ్రేణికెల్ల దక్షిణలుగా నిచ్చె మొదల
విప్రార్జితం బైనవిత్తంబు గొనివచ్చి క్రతువు చేయుటకంటెఁ గలదె గీడు
తమసొమ్మ తమ కిచ్చె ధర్మరా జని మహీసురులు దానము సేయఁ జూచినగరె.

తే. యాగడంబున బ్రహ్మస్వ మపహరించి, తెచ్చి పుణ్యంబు సేయంగఁ దివురు శైల్ల
గుడిచి కూర్చుండి శిలఁ దెప్ప కొయ్యం జేసి, జలధిలో నీదులాడంగఁ దలచినట్లు.

క. మొదలఁ గుల మెల్లఁ ద్రుంచుట, యదయత గురులయెడఁ గల్లలాడుట యధిగా
కిదియును జేయఁ దలంచినఁ, గొద లే దీవేళ దొంతికొల సిద్ధించున్. 69

వ. నావుడు. 70

క. ఆమాటలు విని మాని, గ్రామజి ధర్మజున కనియెఁ గశ్యపునిది గా
దా మేదిని యె ట్లేటరి, ధూమిపతులు కానిత్రోవఁ బోయిరే వారల్. 71

చ. వినుము నృపాల భూసురులు వెక్కిస మైనఁ బరిత్యజించి పో
యినకనకంబుఁ జేకొన మహీపతికిం జనుఁ గాని వారికిం
జన వొకనాఁడు లే దొకినిజం బెఱిగించెద నెవ్వఁ డేలు మే
దిని ధన మెల్ల నాతనియధీనమ మాటలు వేయు నేటికిన్. 72

తే. అ దియుఁ గాక మరుత్తుండు యజ్ఞవేళ, నుచితదక్షిణ లర్పించి యున్నధనముఁ
గొల్ల విడిచిన బ్రాహ్మణు లెల్ల దనిసి, విడిచి రర్థంబు దీనికై వెఱవ వలదు. 73

అశ్వమేధవిధానము వ్యాసుఁడు ధర్మ జునకుం దెల్పుట.

వ. కావున నీమనంబున ఘనం బైనవంత యావంతయుం బెట్టుకొనక నెట్టుకొని యమ్మ
హాధ్వరంబు సాగింప నుద్యోగింపుము. తద్విధానంబు సావధానంబుగా నెఱిం
గించెద నాకర్ణింపు మఖిలవేదకాస్త్రపురాణేతిహాసకథాసుధానుభవులును సంచితా
న్వయసంభవులును సమ్యతపదాఠవింద సందర్శనానందకందళిత హృదయారవిందు
లును నతిమనోహరప్రభావిడంబితరవీందులును నగునగ్రజమ్మభిరువదివేలుముత్విజులు

గావలయు నం దొక్కొక్కనికి హాటకసమేతం బొక్కొక్క ఘోటకంబును
నొక్కొక్కమదద్విరదంబును నొక్కొక్కయరదంబును రత్నప్రస్థసహితంబు
గోసహస్రంబును భారపరిమితంబు హేమంబును బ్రేమంబున నేమంబునం
దురంగంబు నర్చించి విసర్జించు మొదలిదివసంబున సమర్పంపవలయు నిది దక్షిణా
ప్రకారంబు. 74

క. పాటీరహీరవర్ణము, హాటకపుచ్చమును నల్ల నగుచెవులు నిరా
ఘాటజవంబును నధ్వర, ఘోటకలక్షణము లివి యగోచర మైనన్. 75

ఉ. కాయము చిత్రవర్ణములు గల్గి మనోజన మైనయశ్వమే
ధీయహాయంబు నాగమవిధిన్ విడువం దగుఁ జైత్రపూర్ణిమన్
రాయుచు సైన్యముల్ గొలిచి రా సుతు లైనను దమ్ములైః న
త్యాయతశక్తిఁ గావ నొకహాయన ముర్విఁ బరిభ్రమింపఁగన్. 76

క. శూరులు గల్గినఁ బట్టుడు, ధీరత నని హాయము నిటలదేశంబున బం
గారపుఁబట్టముపైఁ బతి, వీరాంకము వ్రాసి కట్టి విడువఁగవలయున్. 77

సీ. విణ్మాత్రములు సప్తి విడిచినతావుల నెల్ల హోమంబు నేయించి యచట
గోసహస్రంబు ధాత్రీసుపర్వుల కాగమోక్తదక్షిణలతో నొసఁగవలయు
దీక్షితుండు హాయంబు తిరిగివచ్చెడుదాక నియతభోగంబు లన్నియును మాని
భార్యతోడుత నసిపత్నివ్రతముఁ బూని బ్రహ్మచర్యంబు సల్పంగవలయు

తే. నమరపతి నూఱుతురగ మేధములుచేసె, గాని యానిష్ఠఁ జరియింపఁ గానఁడయ్యె
వ్రతయుతంబుగఁ జేయు మీక్రతువు నీవు, పొందునందన సకలపాపములు నడఁగు.

క. అంగజుని గెలిచె నొక్కఁడ, గాంగేయుఁడు తమకు నలవి గా దని మహిభృ
త్పంగవు లీవ్రత మోపక, చెంగిరి నీ కలవి యైనఁ జేయుము నియతిన్. 79

చ. అన విని ధర్మనూనుఁ డనఘా బవరంబుల డస్సినారు నా
యనుజులు కర్మనూనుఁడు మహాబలుఁ డీవృష కేతుఁ డర్భకుం
డనుపఁగఁ జాల నాజికి మదర్థహతుండు ఘటోత్కచుండు త
త్తనయుని మేఘవర్ణుని నధర్మము పంపుట చాలఁ బొరికిన్. 80

భీముఁ డశ్వముం దెచ్చెద నని వ్రతి జ్ఞ సేయుట.

క. ఎవ్వనిప్రాపున గెలిచెన్, గవ్వడి నెవ్వఁడి విరోధిగణముల ననిలో
నవ్వనజాతుఁడు గృష్ణుఁడు, దవ్వల నున్నాఁడు క్రతువు తరమేచేయన్. 81

క. అని భీమునిదెసఁ జూచిన, వినయంబున నతఁడు వల్కెవిష్ణుఁడు నికటం
బున లేఁ డననేటికి మన్య మునఁ దలచిన దురిత మడఁగి పుణ్యము దొరకున్. 82

వ. అదియునుంగాక నీకొక్కరహస్యం బవశ్యం బెఱింగించెద వాసుదేవునిశాసనంబు
సంజేసి మనకు బంధునాశనంబున నైనదోసంబు వీసంబును లేదు జన్మంబు సేయ
కున్నను నవ్వెన్నుండు నిన్ను ధన్యునిం జేయు నయిన లోకంబునం గలరాజులొ
కంబులొన నుత్తమశ్లోకుండ వగుటకుం దగ నియ్యాగంబు సుప్రయోగంబుగా
సాగింప నుద్యోగింపుము యోగ్యం బగునశ్వంబు విశ్వంబునం గల్గినం జాలు
దుర్వారభుజాగర్వం బఖర్వంబుగా నుర్వీసతు తెవ్వ రెవర్చినం బేర్చి నేన నిర్వ
హించి తెచ్చెద నెచ్చటం గల దడుగ నవధరింపు మనుటయు సాత్యవతేయుండు
కాంతేయునిం గనుంగొని. 83

సీ. పావనివాక్యంబు పావనంబును శుభప్రదమును శ్రేయస్కరమును వరము
నశ్వ మున్నది యావనాశ్వవిశ్వంభరాధిపుఁ డేలుభద్రావతీపురమునఁ
బిసిడి యర్థముఁ గూడఁబెట్టిన ట్లావంకఁ బోతుటీఁగకు నైనఁ బొలయరాదు
సందడించుచు దశాక్షహిణీనైస్యంబు లనిశంబుఁ గొలకొల మనుచునుండు
తే. మనకు నది దక్కనేని నమ్మఖము సాగు, ననిన విని భీముఁ డిట్లును నన్నతోడ
నతనిబల మేల దేవత లడ్డమెఁ, బట్టి తెచ్చెద హయము నీపాద మాన. 84

తే. వాసుదేవునికృప గలవారి కెందు, నరయ దుర్లుట మైనకార్యమును గలదె
కాన భద్రావతికి నేఁగి క్రతుహయంబు, నొంటిఁ గొనివత్తు నట్లు తేకుంటినేని. 85

సీ. వేదఘోషణలేనివీట నున్నయతండుఁ దలిదండ్రులకు రెండు వలఁచునతఁడు
నూరు వాడనినూత నీరు గ్రోలునతండు భూసురావళితోడ బొంకునతఁడు
నిటలాటుగుడిలేనికొటిక నున్నయతండు నిల్లరిధన మీక యేఁచునాఁడుఁ
దగిలి విశ్వాసపాతకముఁ జేసినతండు శివచింతఁ జెవిచెంతఁ జేర్పనతఁడుఁ

తే. బోవుగతికి నవశ్యంబు పోదు ననుచు, శపథములు పల్కి కదల నిశ్చయము చేసి
యన్నసన్నిధి మఱుమాట లాడకున్న, ధగ్మసుతుఁ డాదరమున సోదరునిఁజూచి.

మ. బలియుం డుగ్రుఁడు యావనాశ్వధరణీపాలుండు దత్తైస్య లా
జుల ముక్కాకల నారితేఱినమహాశూరుల్ చలం బెత్తి మొ
క్కలముల్ పల్కితి ఘోటకంబు గొనిరాఁగా నైన నీవెంట రా
వలదా యొక్కరుఁ డన్నఁ గర్ణసుతఁ డావాక్యంబు లాలించుచున్. 87

క. అనిలతనూజునివెంటన్, నను బంపుము వేడ్క ధర్మవందన యనినన్
విని భీముఁడు వృష కేతునిఁ, గనుఁగొని దయ చెంగలింపఁగా నిట్లనియెన్. 88

ఉ. ఏచినయాగ్రహంబు వహియించి భవజ్ఞసకున్ గఠోరనా
రాచపరంపరల్ గొని దురంబునఁ గూల్చిననాటనుండియున్
ద్రోచినశోక వేదనలతోడఁ గుమారక నీముఖాబ్జమున్
జూచినయప్పు డెల్ల మది చుజ్జుఁ దీఱనిలజ్జ పెంపునన్, 89

- తే. అనిన వృష కేతుఁ డిట్లును ననిలజుగకు, సమరమున నైన మీచేతిశస్త్రనిహతిఁ
జాల నుపకార మయ్యె మజ్జనకునకును, గలుపములఁ బాసి సద్గతిఁ గనియెఁ గాన.
- క. అంతరము దప్పి లక్ష్మీ, కాంతునిఁ కృష్ణుని భజింపక దయారహిత
స్వాంతు సుయోధనుఁ గొలిచెన్, జింతామణి విడిచి గవ్వఁ జేకొనుభంగిన్. 91
- ఆ. ద్రుపదువీటిహాన దొమ్మికయ్యము రేచెఁ, బసులఁ బట్టె విరటుపట్టణమున
మఱియు నెన్ని లేవు మార్తాంధతనయుండు, దొడరి మనకుఁ జేయుదుండగములు.
- చ. ఖలుఁ గురురాజుఁ గొల్చుటయు కాక సభాస్థలి నుత్తమాంగనన్
వల దన శక్తి గల్గియును వస్త్రము లొల్లఁగఁ జూచె నమ్మహా
కలుషము లోర్చి సంగరముఖంబునఁ బార్థుఁడు తండ్రిబిడ్డలన్
గలపిన మేల కాక కొఱగామియుఁ గీడును నెద్ది పేర్కొనన్. 93
- క. అధిప విను ధనంజయుచే, నిధనంబై ముక్తిఁ జేకొనియెఁ గావున న
వ్యధుకులజుఁ డుత్తమర్జుం, డధమర్జుండ కర్ణుఁ డిది యథార్థం బైనన్. 94
- చ. శమనతనూజమాన్దిజులు సాతులుగాఁ జని యావనాశ్వదు
ర్గను వడిఁ జొచ్చి యధ్వరతురంగముఁ బాపని కిచ్చి తండ్రిపా
పముల నడంచి సద్గతికిఁ బంపిఁకీడియుణంబు నేన త
త్సచరతలంబునన్ వినుతిశౌర్యము నుత్తిగఁ బెట్టి తీర్చెదన్. 95
- తే. అనిన వృష కేతుఁ జూచి ధర్మావరజుఁడు, నెమ్మి రెట్టింప నాలింగన మొనర్చి
తనదుపయనం బెఱిఁగిఘటోత్క చసుతుండు, మేఘవర్ణుండు గడుసంభ్రమింపఁజూచి
- క. తండ్రి ఘటోత్క నుఁడు మీ, తండ్రి గలుఁగగాదె తల్లి ద్రౌపదితోడం
దండుల హరిషిశ్వరు లెన, మండుఁ బొగడఁ దెచ్చె గంధమాదనమునకున్. 97
- శా. వాత్సల్యంబుఁ నీవు నట్ల భుజగర్వస్ఫూర్తిఁ బెంపారువీ
భతుం బాయక భర్మజుం గొలువు తాత్పర్యంబునన్ శౌర్యసం
పత్సరున్ వృష కేతుఁ గూడుకొని యాభ ద్రావతీనైనిక
ప్రోత్సాహం బెడలించి యధ్వరహయంబున్ దెచ్చుపర్యంతమున్. 98
- చ. అన విని మేఘవర్ణుఁ డనిలాత్మజుతో నను నీకుఁ బుట్టి మ
జ్జనకుఁడు ముజ్జగంబునఁ బ్రశస్తి వహించె నహల్య రామచం
ద్రుని చరణాబ్జరేణువునఁ దొంటిశిలాకృతి వీడుకొన్నలా
గున సురసింధుతో యములఁ గూడినయోడికవాఁగుకై వడిన్. 99
- ఉ. కావున నీకు సేవకుడఁ గాఁ దగుదున్ నినుఁ గొల్చి వచ్చి భ
ద్రావతిహాన నుండెడుతురంగముఁ దెచ్చెదఁ గూయి వచ్చినన్.

నీ వటు దండగో లగుచు నిల్చివఁ జాలు నగస్త్యమూర్తియై
యావృష కేతనుం డరిమహీశబలాంబుధి నోరఁబట్టెనున్.

100

తే. అహితసేనలు రా నతఁ డడ్డగించి, యాహవము చేయుచుండ హయంబు సేవ
గొటియవలెఁ బెట్టుకొని వత్తు నఱకడమునఁ, నడవు నే నక ధర్మనందనునికడకు.

వ. అనిన విని పరమానందకందళితహృదయహారవిందుండై సమీరనందనుండు ఘటో
త్కచనందనుం బరిణమించి కరుణ మించినచూపులం జూచి పాత్రిక్షాత్రిధర్మ
భూషణంబును నమిత్రవిభీషణంబున నగునీభావణంబు మదీయశౌర్యభూషణంబు
నకు హేతుభూతం బయ్యె భూతనాథుండు వచ్చినను మనమువ్వరతోడం జివ్వ
కుం దొడర వశంబు గాదని యుద్ధసన్నద్ధులైన సోదరపుత్రిపౌత్తులం గనుంగొని
ధర్మపుత్తులందు హర్షాశ్రుమిళిత సేత్రుండును బులకకలికాభిరామ గాత్రుండును నై
యగ్నిత్రయంబు గలుగ నాకు లోకత్రయంబున నెయ్యది యసాధ్యంబని యుత్స
హించి యుండె నంత భానుమంతుం డపరదిక్కాంతాక బరికాంతరంబునకుఁ
జెంగలువబంటిచెలువు సంకరించె నప్పుడు.

102

తే. ధర్మనందనుచిత్త భేదంబు మాన్పి, తురగమేధంబు గావించువెరవు దెలిపి
పోవఁదలచిన నమ్మానిపుంగవునకు, ననుజులును నాను విహితపూజనము లొసఁగి.

శా. చేదోయిక్ ముకుళించి వీడుకొనె నక్షీణప్రమోదంబునన్
వేదవ్యాసుఁ బ్రసాదభాసురవచోవిన్యాసు సంహస్సము
త్సాదాధ్యాసు సుధీవిలాసు నుతవిద్వావాసుఁ బ్రజ్ఞాకళా
సాదజ్ఞానసముల్లసచ్చిదమృతాస్వాదోదితొల్లాసునిన్.

104

నీ. మునినాథుచే ధర్మతనయుండు వీడ్కొని యపరసంధ్యాక్రమ లాచరించి
యనుజులు గొల్వ సింహాసనంబుననుండి క్రమృతఁ జింతాభరంబు దాల్చి
యంతరాయము లేక హయము వచ్చుట యెట్లు సత్క్రియయాగంబు సాగు పెట్టు
దానదక్షిణలకు ధనము గల్గుట యెట్లు మునిమాట కే నియ్యకొనుట యెట్లు

తే. చాలదుష్కర మైనయీజన్మమునకుఁ దోడుదొన యైనచుట్టంబు దొరకు పెట్టు
దేవకీనూతి త్రిభువనాధిపుడు తా, యెఱిగి సాధింపకున్న నీదేలు పెట్టు.

105

తే. హ సరోజాక్ష గోత్రదుఃఖాష్ట వమున, మునిగియున్నాడఁ జేయానుకొనఁగలేక
నీకృపాద్భష్టి పేరోడ గాకయున్న, వెడలఁబడు పెట్టు మఖము గావించ పెట్టు.

క. కారవసభలో లజ్జా, వారిధి దిగ నుద్ధరింపవా ద్రౌపది న
న్నారీతి నుద్ధరింపుము, నీరజవళి నేత్ర కలుపనీరధివలనన్.

107

ధర్మరాజుకడకుఁ గృష్ణుండు వచ్చుట.

వ. అని పెక్కుఁదెఱంగుల నక్కమలోదరుం బేర్కొని దీనాతిదీనంబు లగువాక్యం
బులం బ్రస్తుతింప సమస్తభవనవ్యాపియు విశ్వరూపియు నగుగోపికారమణుండు
దత్త ణంబ వచ్చి వాకిట నిలిచి ప్రతిహారిం గనుంగొని మదీయాగమనంబు ధర్మ
పుత్త్రున కెఱింగింపు మెంతవారి కేని మహీకాంతుని యవసరంబు దెలియక చనవు
మెఱసి యంతఃపురంబునకుం జనుట యనుచితం బనిన వాఁడును గృతవందనుం
డయి గోవిందున కిట్లునియె.

108

నీ. దేవర యేవేళ నీవు వేంచేసిన సమయంబ యని ధర్మసంభవుండు
నాతోడ మొదల నానతి యిచ్చె నవసరానవసరంబులు మీకు నడుగ వలదు
పరధనాపహులును బరదోషనిరతులుఁ బరవధూరతులును బడయలేరు
నీదగుకరుణ గణింపఁగా నిట్టిదుర్గుణములు ధర్మపుత్త్రునకు లేవు

తే. తగ విలోకించి తద్వాంఛితంబు దీర్పఁ, దాను దమ్ములు నీపదధ్యానపరత
నున్నవా రని పఱతెంచి సన్నతొక్తిఁ, గృష్ణుఁ డే తెంచె నగరివాకిటికి ననిన.

109

ఉ. దిగ్గన లేచి యవ్వసుమతీపతి భీముండు సవ్యసాచియున్
డగ్గటి కొల్వ నానమునన్ దరహాసమనోజ్ఞ చంద్రకల్
నిగ్గులు వాఱ మత్తగజలీల రయంబున నేగుదెంచెఁ దా
నగ్గరుడాంకుఁ జేరఁ బులకాంకురముల్ దను వెల్ల నిండఁగన్.

110

ఉ. వచ్చినధర్మజుం గదిసి వారిజనాభుండు మ్రొక్కఁమ్రొక్కినన్
గ్రుచ్చి కవుంగలించుకొనెఁ గూర్మియు భక్తియుఁ బొత్తు నేయఁగా
ముచ్చట వాయఁ గొంతవడి మూర్ధము మూర్కొని లోచనంబులం
బిచ్చిలి రాలుబాష్పజలబిందులు మాళి నలంకరింపఁగన్.

111

క. గోవిందునిపాదములకుఁ, బావనియును నర్జునుండుఁ బ్రణమిల్లిరి రా
జీవయుగళంబువై గ్రొ, త్తావులు గొన వ్రాలుతు మైదలచందమునన్.

112

వ. ఇతైఱంగునం బాండునందనులు వసుదేవనందను సంభావించి యంతఃపురంబునకుం
దోడ్కొనిపోయి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులం పూజించి యర్ఘ్యసనంబుల నాసీను
లయియున్నయెడల బాంచాలరాజనందన వినయంబున నమ్ముకుండునకు వందనం
బొసర్చి మందస్మితవదనారవింద యగుచు నరవిందనాభురాకకు విస్మయం బందు
చున్నయన్నరవరాగ్రణిం గనుంగొని యిట్లునియె.

113

తే. అర్ధరాత్రంబు వచ్చె నీహరి యటంచు, మనమునం దేల వెఱచంద మనమకాదు
దాసజనుఁ డెందు నేయుపద్రవముఁ జెందు, నందులకు వచ్చిరక్షించు నచ్యుతుండు.

- ఉ. ఈవు మనంబునన్ మఱచితే సభలోఁ దనచీర యొల్పుకోఁ
గా విడిపింప నందఱును గల్గియు నిర్దయులై కనుంగొనన్
హా వసుదేవపుత్ర యన నక్షయవస్త్రము లిచ్చి నన్ను ల
జ్ఞావనరాశిలో మునిగి చావకయుండఁగ నుద్ధరించుటల్. 115
- తే. వనము గాండీవి నంపుద మని తలంపఁ, దలఁపులోనన వచ్చెను దత్త ణంబ
భక్తజనులకు ముంగొంగుపసిఁడి గాఁడె, దేసతారత్న మీవాసుదేవుడనఘు. 116
- వ. అని సన్నుతింప ద్రుపదజాతయెడ జాతాదరుండై సరసిజోదరుండు మన్నించి
యజాతశత్రుదిక్కు నొగం బైన నతండు వినయవిస్రంభగంభీరంబుగా నిట్లనియె.
- చ. తలఁచితి దుఃఖనిర్గతికిఁ దామరసోదర నిన్ను నీవునుం
దలఁపునకంటె మున్నె ప్రమదంబున వచ్చితి నామనోరథం
బులు ఫలియించె వ్యాసముని పుంగవునానతి నశ్వమేధముకొ
దలఁచితిఁ జేయ నిర్భయతఁ దత్ఫలకర్తవు నీవ కావునన్. 118
- తే. అనిన ధర్మతనూజుతో నధిప నీవు, పూనుపను లెల్ల ఫలసిద్ధిఁ బొందు ధైర్య
ధనుల కరయంగ లే వసాధ్యంబు లనుచు, నచ్యుతుఁడుభీముదేస జూచియల్లనగుచు.
- క. మందమతియు బహ్వశియుఁ, దుందిలఁడును రాక్షసీరతుఁడు నిష్ఠూరవా
కస్సందర్భుఁడు నగుమారుత, నందనుసచివతఁ బ్రయోజనములు ఫలించుకొ. 120

కృష్ణుఁడు భీమునిగుణంబులు ధర్మజునకుం దెల్పుట.

- ఉ. అంగవిహీను నిల్లటపుటల్లునిఁ బ్రల్లదు నీచభామినీ
సంగతు వామనున్ బధిరు సాధ్యసమానసు మామఁ గాముకున్
పెంగలి నంగనాజితుని నిర్దయుఁ గ్రోధిఁ బ్రమత్తు మంత్రిఁ జే
యం గొఱగామి కెల్లఁ గుదురంచు గజింతురు నీతికోవిదుల్. 121
- ఉ. గంధవహాత్మజుండు పెనుగబ్బి తలంపఁడు కార్యముల్ జరా
సంధు హిడింబునిన్ బకనిశాచరు జంపినయట్లు గాదు గ
శ్వాంధులు సత్యసంధులు మహాబలసారదులు నిర్జి తేంద్రియుల్
బంధురదానశీలురు నృపాలురు వారి నెఱుంగఁ దెన్నఁడున్. 122
- తే. నాఁడు గాండీవి పూనె వైంధవు వధింపఁ, బ్రతిన యుద్ధతి నేవిచారమును లేక
నేఁడు భీముడు కడిమిఁ బూనినప్రతిజ్ఞ, యంతకన్నను మిగులసాహసతరంబు. 123
- వ. ఇమ్మహాప్రతిజ్ఞ యీదేఱు పెట్టు నిరాఘాటంబున యజ్ఞఘాటంబు దిగంతరంబుల
నిరంతరం బును జవింప నితాంతకౌర్యవంతు లగుమహీకాంతులు దేవగంధర్వాదులు
నంతథాయంబు నొందింప నెడరు వేచియుండుదురు ముష్ణు రాఘవేశ్వరుం డశ్వ

రక్షకు వృక్ష చరవీరు మాకుతిం బనుప నతండు శక్తి మతి యనుపట్టణంబున సురధుం
డనుమహారథునిచేతఁ గురంగంబు పట్టువడి తానునుంగట్టువడియె నట్టియెడ రామ
భద్రుం డాయుపద్రవంబు తాన ని చక్క బెట్టుకొనవలసెఁ గావునఁ బావనికి
సహాయఁ బీయర్జునుం బనుచుట కర్జుం బని తర్జునింజూపిన కంసమర్దనునకు బక
మర్దనుం డిట్లనియె.

124

కృష్ణభీమసేనుల సరసాలావహు.

- తే. అనఘ నీవానతిచ్చినయట్ల మిగులఁ, దుందిలుండను బహ్వశి దుష్టరాక్ష
సీరతుండను నగుదుఁ జర్చించి చూడ, దేవరకు నట్టిగుణములు లేవు గాన. 125
- సీ. మొదల నత్యంత కాముకుడ వాటకు గొల్లయిల్లాండ్రగుబ్బపాలిండ్లు సాక్షి
యతినీచగతిశీలి వగుటకుఁ బాతీన కమతనూకరవిగ్రహములు సాక్షి
బహ్వశి వగుటకు బ్రహ్మాండకొట్లును బూరింప లేనినీబాజ్జసాక్షి
స్త్రీలోలుఁ డగుటకుఁ ద్రైలోక్యము నెఱుంగ ధరకుఁ దెచ్చినవేల్పుతరువు సాక్షి
- తే. జడసముత్సాహి వగుటకు జలధి సాక్షి, వామనుడ వగుటకు బలీశ్వరుడు సాక్షి
మందమతి వాట నది మఱపాందెఁగాక, సరివిఁ బేర్కొనఁ దరమే నీసటలు కృష్ణ.
- తే. చదురు లేటికి మును జరాసంధ్యముఖ్య, భూవరుల సంహరించుట నీ వెఱుంగవె
నీకరుణతోడుగా వైరిన్పుల గెల్తు, హయము గొనివత్తు సాంగింతు నధ్వరంబు.
- చ. ఇది యొకదొడ్డగాఁ దలఁప నెటికి నాహృదయంబుతోన నీ
పదయుగళంబు నిల్పి కులపర్వతముల్ పెకలించి వైతునో
గదగొని ధారణిం దుమురుగా వడి దంతునొ దిగ్గజంబులన్
రదనము లూడఁ దన్నుదునొ రాలుతునో గ్రహతారకంబులన్. 128
- తే. బహువిచారపిపాసార్త పాండుపుత్ర, చాతకముల కకాలవర్షంబ వైతి
విమతజనులకు నంగారవృష్టి వైతి, నీవు పెంచేసి నీరదనీలవర్ణ. 129
- తే. పంకనిర్మగ్న మగుగోవుఁ బరికిరించి, సుకరముగ నుద్ధరించుగోపకునిమాడ్కి
ముదము దైవార నుద్ధరింపుదువుగాక, పంకనిర్మగ్ను నన్ను గోపాలతిలక. 130
- ప. అని యనిలనందనుండు పలుకుపలుకులకుం బ్రమోదియై తదీయతేజోవర్ధనుండగుచు
గోవర్ధనుండు భీమసేను నాలింగనం బొనర్చి భవద్వాక్యంబుల నాచిత్తంబు కాత
కాయత్తం బయ్యె ధన్యుండవు మాన్యుండవు రాజన్యునకు మన్యుభరంబు వలవడు
జన్యంబున జాహ్నువీసుత ద్రోణ కర్ణులను దత్సంబంధబాంధవులను నిధనం బొన

ర్చిన దుష్కృతంబు మత్కరంబునంబెట్టి విశ్వసుతంబుగా నశ్వమేధంబు సాగిం
తుగా కనిన బలానుజునకు ధర్మానుజుండు దండంబు వెట్టి యిట్లనియె. 131

చ. అరసి భవత్కరాంబురుహాచం దొక టిడ్డును గోటికొండలై
పెరుగుటఁజేసి దుష్కృతముఁ బెట్టఁగఁ గూడదు నీకరంబునన్
నరపతి యశ్వమేధసవనం బొనరించిన నాఫలంబు నీ
కరకమలంబునందు నిడఁ గానికగా నది గాంచు నున్నతిన్. 132

తే. హయముఁ గొనివచ్చునంతకు యమతనూజుఁ, గాచికొనియుండ నీసవ్యసాచి ననుపు
పోయి వచ్చెద నీపదాంబురుహాచింత, నాకుఁ దగుసంబళంబుగా నలిననాభ. 133

క. అని మాటలాడు సమయం, బున భోజనవేళ యయ్యెఁ బ్రా ద్దైంతేనిం
జనియె నని ద్రుపదనందన, చనుదెంచినఁ బాండుపుత్త్ర) సారససేతుల్. 134

వ. ప్రసంగం బుజ్జగించి మజ్జనంబు లాడి యిష్టాన్నపానంబులం బరతుష్టి నొంది
యర్హప్రకారంబుల నారాత్రి సుఖసుప్తిం బొంది రంతం గొంతప్రాద్దునకు నిశా
విరామం బగుటయు. 135

క. కలువలమురు వెడలఁగఁ జు, క్కలు దివి నంతంత నొక్కొకటి దోఁపఁగ వె
న్నెల పడమటిదిక్కునకున్, బలపల నై యొడ్డగిలఁగఁ బలపల వేగెన్. 136

ఉ. తూరుపు తెల్లవాటుటయుఁ దోడనె మంగళపాఠకస్తుతుల్
మీఱఁ దదీయరావముల మేల్కొని కాల్యసమంచితక్రియల్
దీటిచి పాండుపుత్త్ర) వసుదేవసుతుల్ ప్రమదంబు మోములన్
దేఱఁగ వేడ్కతో నరుగుదెంచి సభాస్థలి నిల్చి రంతటన్. 137

భీమాదులు భద్రదావతీపురంబున కరుగుట.

సీ. ఆహవసన్నద్ధు లై భీమ కర్ణనందనమేఘవర్ణులు ధర్మతనయు
పాదంబులకు మ్రొక్కి పంకజాక్షునకు దండము వెట్టి యంతఃపురమున కరిగి
కుంతికి నెరఁగి వీడ్కొని వచ్చి వివ్వచ్చు గ్రుచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి కుస్తరించి
యనఘ నేఁ దురగంబుఁ గొనివచ్చునందాఁకి నంగరక్షకుడ వై యధిపుఁగాచి

తే. యుండు మని మాద్రిపుత్తుల నుపచరించి, ద్రౌపదికిఁ జెప్పి మఱియును దానవారి
యడుగులకు వ్రాలి యద్దేవు ననుమతమున, నరిగె ననుమోదమున యశావనాశ్వుపురికి.

క. అనుటయు విని జనమేజయ, జనపతి సంతసము నొంది జైమినితో న
య్యనిలసుత యశావనాశ్వుల, కును దారస మైనరణముకొలఁ దడుగుటయున్. 138

శా. మల్లాంబావరపుత్త్రః గర్వితరిపుష్కాపాలసంపత్తివి
 ద్యుల్లావణ్యకళాశరత్సచయలీలోల్లాసి బాహాసీమ
 తల్లీనర్తనరంగదంగదసుహృద్ధాత్రీశకోటీరమా
 ద్యుల్లీలాకకుబంతవారణ సువర్ణాహార్యధైర్యోదయా.

140

క. ధరణీవరాహవార్జిత, ధరణీవరాణాపరావతార మురారీ
 ధరణీవరాహ రక్షిత, ధరణీవరబృంద మహితదాన మకుందా.

141

మానిని. జనతమహితసంధా చారుసాహిత్యగంధా
 వినయనయవిలాసా విద్వదంతర్నివాసా
 ఘనతరమదగర్వగ్రంథిభారానమద్దు
 రసపహృదయభల్లా రాయచౌహత్తమల్లా.

142

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గావయామాత్యపుత్త్రః వినయవిద్యాసముద్ర
 పినవీరభద్రప్రణీతం బైన జైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబునం
 బ్రథమాశ్వాసము.

శ్రీ

జైమినిభారతము

అశ్వమేధసర్వము—ద్వితీయాశ్వాసము.

రమణచరణకలితవి

చారణ పరభయదభిడ్డశార్దూలమహా

ధారానఖముఖదారిత

వీరారికురంగ గుండవిభునరసింగా.

1

వ. ఆవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కిట్లనియె నట్లు ధర్మజ
వాసుదేవులచేత ననుజ్ఞాతుం డై హస్తి పురంబు నిర్గమించి నిర్గళప్రయాణంబులం
గతిపయవాసరంబులకు.

2

భీమాదులు భద్రదావతీనగరంబుఁ జేరుట.

ఉ. పావని కాంచె గట్టెమర భర్మశిరోగృహతుంగశృంగసం
భావితపద్మరాగజగభస్తి సమాజవిరాజమానలీ
లావిపరీతసాంధ్యనిశలం దిశలందు నలంకరించు భ
ద్రదావతి యావనాశ్వసురరాజవిరాజదిరామరావతిన్.

3

నీ. స్ఫాటికమణిశిలాప్రత్యగ్రచనాతిబంధురప్రాకారభాసురంబు
పాతాళజలఝరీపర్యాప్త కల్లాలసుకుమారపరిఘోపఘోభితంబు
కనకసౌధాంచలకలితముక్తాఫలరాజిలీలాగ్ర తారాగణంబు
శక్రనీలశిలావిశాలగోపురరోచిరసమయజనితమిధ్యాతపంబు.

తే. భవనకాసారకష్టారపద్మకుముద, పుండరీకనీలోత్పలమండసురభి
విపులమధురకరకలనాదవిజితపుష్ప, చాపనినదంబు భద్రావతీపురంబు.

4

ఉ. పంబినవేదఘోషణలభాషణముల్ వినరాక హోమధూ

మంబులు గ్రమ్మి కార్కొన ఖమాగ్దము గానఁగనీక యూపసం

ఘంబులసందడిన్ నడువఁ గాల్దెరు వైనను లేక సాధుర

మ్యంబును శత్రుభీషణము నై పుర మొప్పుచు నుండు నెప్పుడున్ .

5

కా. నానాపక్వఫలాతిసక్రుతరుసంతానంబులన్ విస్ఫుర

న్నానాపుష్పలతాప్రతానముల నానాపక్షిరావంబులన్

నానావర్ణమృగప్రచారముల నానాకేళికుంజంబులన్

నానాభంగి నుతింప నొప్పుఁ బురి నానాభోగసంపన్నతన్ .

6

ఉ. ఆనగరంబువైభవము లర్కజనూతికిఁ జూపుచున్ మరు

త్సానుఁడు గాంచె నొక్కయెడఁ దోయజహల్లకకైరవోత్పలా

నూనమరందగంధినటదూర్మిఘటాపరిఘట్టనార్ద్రామూ

లానఘకూలదేశసముదంచితపూగము వాస్తదాగమున్ .

7

తే. కాంచి యీబావి యగుఁ దురంగములు నీరు, వ్రావునది గాకయున్న నుద్యత్తురప్ర

కాండముద్రలచేత సంకలిత మగుచు, మృదురజోరాజి మెదుగ నేరదు పథంబు. 8

క. తురంగములు నీరు గొనునవ, సరమును నేతెంచె మనము చాటువడుద మి

గ్గిరిరాజంబున నని యరి, గిరి మువ్వురు నరిగి కుంజగృహసంస్థితుఁ లై.

9

తే. ఉండి కర్ణసుతుండు వాయుజునితోడ, నృపతి కీతని కక్షాహిణీదశకము

కలిగిననునందునొకకొంతగాని వెకలి, యంతయును రాదు చనుదెంచుచూయముబడిని .

సీ. త్రిపథగావాహినీతీరంబుఁ జేరినజనులపాతకసముచ్చయముఁ బోలె

సంవర్తశిఖిశిఖాజ్వాలకీలంబును డాసినకాలకూటంబుఁ బోలె

వసుదేవసుతపదద్వయచింతనంబున మలినమానసునిజన్మంబుఁ బోలె

సాధితగయుఁ డైకసత్పుత్తుఁ గాంచినపితృవర్గవిషమదుర్గతియుఁ బోలె

తే. నడఁగిపోవును నీచేత యావనాశ్వ, భూమిపాలాశ్వరక్షతభూరినైనన్

సముదయం బెల్ల నుగ్గునూచంబు లగుచు, నీగదాఘాతమున నొక్కనిమిషమునను.

మ. అని సల్లాపము లాడు చున్నయెడ నుద్యద్వాద్యఘోషంబులున్

ఘనఘీంకారరవంబులున్ బృథుగళగ్రైవేయఘంటాకతో

రనినాదంబులు గండదానజలధారాలోలరోలంబమో

హనర్ఘంకారములు నైలంగ నివహంబై వచ్చె శుండాలముల్ -

12

వ. ఇత్తైఱంగున మత్తగజంబులు వచ్చి సరోవరంబుఁజొచ్చి మచ్చికలుహెచ్చుమీఱం

గరంబుల జలంబులు పూరించి కరులు కరేణువులమీఁదను గరేణువులు కరుల

మీఁదనుం జల్లుచు నుల్లసిల్లుచు దంతకోరకంబులం గోరిక లీరికలెత్త మెత్తమెత్తన

గండూయనంబులు వేయుచు శుండాదండంబులం బుండరీకంబులు వెటికి నిండిన
కుశూహలంబున గండు మిగిలి వ్రేల్లాడుచు నన్యోన్యవదనసౌరభంబు లాస్వాదించి
మోదంబున బృంహితంబులు నేయుచుఁ బిక్కటిల్లినమక్కువ నక్కుతోడ
నక్కును, జెక్కుతోడఁ జెక్కును, జెవితోడం జెవియును, బరితోడం బరియును
సరిబెరయ నొరయుచుఁ బుష్కరాగ్రంబుల జలంబులు పూరించి చిమ్మనఁగ్రోవులం
బోలె నొండొంటిపయిం జిమ్ముచు ననేకప్రకారంబులఁ గ్రీడించి మావంతుల బల
వంతంబునం జలవిహారం బుష్కరించి పురంబునకు మగుడు నంత, 13

స్తీ. నేమినిగ్ధతథాహణీ రేణుకల్పితతిమిరబృందస్యందనములతోడఁ
గల్పంతరుద్రధక్కారావధిక్కారసముదగ్రవాదఘోషములతోడ
వ్యాలోలమృత్యుజిహ్వోపల్లవాభీలసందీప్త బిరుదధ్వజములతోడ
గ్రీష్మఘర్మత్విషదీభిష్మదీప్తిచ్చటాకలితాస్త్రసుభటసంఘములతోడ
తే. వచ్చునైస్యంబుచటులగర్వంబుఁ జూచి, యావనాశ్వుండు గాఁబోలు ననుచుఁ గర్ణ
సుతుఁడు దిగ్గన లేచి చూచుచును నీరు, ద్రావనేలేంచుహరులసందడిగఁ దెలిసి.

చ. పరువడి భూసురాస్యములభంగిఁ బదక్రమముల్ దలిర్పఁ ది
త్తిరినకులోష్ట్రకేకులగతిం గతు లొప్పగఁ జేరి వాహకుల్
పరిపరిలాగులం గుదియఁబట్టుచు రా వలవత్రయంబులున్
దురగము లేఁగుదెంచె నవె త్రొక్కినచోటులు త్రొక్క కుద్ధతిన్. 15

చ. వివిధము లైనయశ్వములు వేలతరంబులు నీరు ద్రావుచు
న్నవియును బోవుచున్నవియు నైనవి యారయ నిందులోపలన్
కవనహయంబు వచ్చుట కనెంబడ దింటన కట్టి గడ్డియన్
గవణము నీరు చూపఁ బతి కట్టడచేయఁగఁబోలుఁ బావనీ. 16

తే. అనిన వృష కేతుఁ గనుఁగొని యనిలసుతుఁడు, పలికినారము తురగసంబంధ మైన
ప్రతిస లెన్నేని ధర్మసంభవునియెదుర, మనము దోయడిచేతుల మగుడు పెట్టు. 17

స్తీ. పుత్రహీనుం డైనపురుషునకుఁ బరలోక సుఖముపొందు గల్గనివిధమున
సంగనాజితుఁ డైనయట్టిసాలసునకు బంధుసంఘంబు చొప్పడనికరణి
మంత్రినిస్సృహుఁ డైనమనుజునాథునకును స్థిరరాజ్యగరిమ సిద్ధింపకట్టు
శ్రీవిష్ణుపదభక్తి చిత్తంబులో లేనివానికి శుభములు లేనిపగిది

తే. శంకరునిఁ బూజ సేయనిపంకవతికి, గురుతరైశ్వర్య మొదవనిసరణి మనము
హయముఁ గొనిపోక విఫలప్రయత్నమునను, గరిపురికి నేఁగు టపకీర్తి కారణంబ. 18

క. అని మాటలాడునమయం, బున రథకరితురగభటసమూహము బహువా
ద్యనినాడభీషణంబై, చనుదెంచెఁ దదీయవిపుల సైన్యమునడుమన్. 19

భీమాదులు యజ్ఞశ్వంబును జూచుట.

క. తురగంబు వచ్చె బరిపరి, మరువునన్ జరణములు నేల మోవకయుండన్

ధర బహువల్లభ యగుటను, ఖురపుటములు మోపకుండఁ గొనఁజెడుభంగిన్.

20

మ. వినుతా నేకవిభూషణాభినవమై శ్వేతాతపత్త్రీద్యుతుల్

తననై వెన్నెల చల్లఁ జామరశిరోదంచన్మరుస్మంజరీ

జనితానందమున న్మనం బలర నుత్సాహంబునన్ సార్వభౌ

మునిచందంబున నేఁగుదెంచె విహితాంభోజాకరకీర్తిడకున్.

21

క. ఈకరణి వచ్చుత రగముఁ, బైకొని పట్టంగఁ దమకపడుపుత్తుని నా

లోకించి వలదు వేగము, నీకని వారించి మనుమనిం గనుఁగొన్నన్.

22

మేఘవర్ణుడు నైస్యంబుల మార్కొనుట.

పీ. భీమసేనునకుఁ బ్రణామంబు గావించి మేఘవర్ణుడు విక్రమించి పలిక

సేనలనడిమితేజీఁ దెత్తు మందలోఁ జెవిపట్టి క్రేపు నీడ్చినవిధమున

దళము లేలక్క నీసెలవు గల్గినఁ జాలు యావనాశ్వునిఁ దనూజాన్వితముగ

బలిమిమై మూటకట్టులు గట్టి తెచ్చెద మ్రుచ్చులఁబోలె నీముందటికిని

తే. నేల మన కింత తురగంబ చాలు ననినఁ, దడవు సేయక నిమిషమాత్రంబులోనఁ

దార్చికట్టెద నీయున్నతరువుతోడఁ, గీచకాంతక నను విలోకింపు మనుచు.

23

వ. సంగరోత్సాహంబున నంగంబు వొడల నక్కుధరశ్వంగంబుననుండి లంఘనజం

ఘాలం బగుసింగంపుఁగొదమకరణి ధరణికిం జనుదెంచి మించినమాయాప్రభావం

బునంగాలకంధరకంధరామూలకాశోలవిషమషీసగంధం బగునంధకారంబుగల్పించు

కల్పాంతకాలమేఘంబుల నుత్పాదించి తన్ముఖంబున దిజ్ముఖంబులం దళతళలు

గడలుకొన విద్యుల్లతామతల్లికల నల్లుకొనం జేసియు నెల్లెడలఁ బెల్లుకొని యుల్లం

బులు జల్లనం బిడుగులు పడం జేసియు నుత్పాతంబులు గావించుచు దేవదానవాదు

లకు భయంకరంబుగా గగనవీధీవిటంకంబున నిలిచి మేఘనాదుండునుం బోలె

మేఘనాదంబున సింహనాదంబు చేసి యద్దచుజసింహుండు విక్రమింప నవ్విక్ర

మంబు శక్రం డొక్కచారునివలన విని సక్రోధుండై యాక్రవ్యాదుం డెవ్వం

డరసి రమ్మని యొక్కదూత బుత్తెంచిన నతండు సత్వరంబుగ వచ్చి యంబరంబున

కాంబరీడంబరంబు నెరపుహిడింబాపాత్రుపాలికిం జనుదెంచి.

24

ఇంద్రుండు మేఘవర్ణునికడకు దూతను బంపుట.

క. నీ పెవ్వ రేల చేసెద, వీవిపరీతములు నిర్ణరేశ్వరుఁడు త్రిలో

కీవిభుఁడు తెలిసి రమ్మనఁ, గా వచ్చితి నిజముఁ జెప్పఁగాఁ దగు ననినన్.

25

చ. అమరవిభుండు నన్నుడుగ సంపెగృతార్థుడ నైతి భీమసేన్
నుమనుమడన్ ఘటోత్కచతనూజుడఁ బేరున మేఘవర్ణుడన్
శమనజుఁ డశ్వమేధసవనం బొసరించుచు యావనాశ్వదు

26

ర్గమున మఖాశ్వ మున్న దనఁగా విని తెమ్మని పంపువెట్టినన్.
తే. వీతికై చేయుమాయావిభూతిగాని, యొండు గా దన విని దూత యుత్సహించి
యరిగి యవ్విధ మెఱిగింప నమరవిభుఁడు, సంతసమునొందెనిచటరాక్షసవరుండు.

సీ. ఒకచోట జీమూతనికరంబుఁ బొడమించు నొకచోటఁ గురియించు నుపలవృష్టి
వెదచల్లు నొకచోట విస్ఫులింగంబులఁ బడఁజేయు నొకచోటఁ బిడుగుగముల
నతులవాతూలసంహతి ముంచు నొకచోటఁ దొరఁగించు నొకచోట ధూమపటలి
సవరించు నొకచోటఁ జటులాంధకారంబు నొకచోటఁ బెళపెళ నులుమఁజేయుఁ

తే. బెస్కు లీరీతి మఱియఁ గల్పించి మించి, యహితసేనల నెల్లఁ జీకాకుపఱచి
పట్టి యశ్వంబు మూపునఁబెట్టికొనుచుఁ గగనగమనంబు గైకొని కదలె వడిని. 28

చ. అతఁడు సమీరవేగమున నశ్వముఁ గొం చుడువీధి నేఁగ న
దృఢపడి పోయెఁ బోయె హయముం గొని దానవుఁ డంచు సైనికుల్
వితిథఫలప్రయత్ను లయి విస్మృతిఁ గన్గొన వేలుపుల్ కృపా
హితమతి మేఘవర్ణునిపయం గురియించిరి పుష్పవర్షమన్. 29

తే. ప్రసవవర్షంబు గురియించి ప్రస్తుతించి, త్రిదశు లేఁగంగ హయముతోఁ జదలనున్న
యతనిఁ గన్గొని భీమకర్ణాత్మభవులు, సింహనాదంబు చేసిరి చెంగలించి. 30

వ. ఇవ్విధంబున భీమసేనపాత్రుండు మాయాబలంబున హయంబు నపహరించుకొని
పోవుట భటులవలన విని యావనాశ్వమహికళత్రుండు పుత్త్రబంధుజనమిత్రసహి
తుండై నిర్జీరోధం బగుక్రోధంబున నిష్ప్రతిపం బగుప్రతాపంబున వెడలి వియత్న
ధంబునం జనురధికివీరుల నావేళ నాలుగువేల ననుప ననుపమానసంరంభంబున
విజృంభించి వార లంబరంబున కుద్గమించి మించినపరాక్రమంబునం జక్రశరశూల
ముద్గరముసలాదిసాధనంబు లంకించుచు నవ్వీరునిం జుట్టుముట్టిన నాజెట్టివీరుదునుం
దట్లువారక యట్లహాసంబు చేసి బెట్టిదల బైనరాచట్లుఁ బెట్టిక చుట్టుకొనిన మూఁక
లఁ గిట్టి వడిం జూఁపకట్లు వడంగొట్టి యమరపతిపట్టణంబున కనిచి పట్టెచ్చిన
హయంబును నెలుఁబట్టిక బైదురఁ జెట్టునం గట్టి దండంబు వెట్టి నిలిచిన నట్టియొడ.

మేఘవర్ణుఁడు రాజనైన్యముతోఁ బోరుట.

చ. వెనుకొని యావనాశ్వపృథివీపతిసేనల చుట్టుముట్టినన్
గనుఁగొని మేఘవర్ణుఁ డధికం బగురోషమునం దదియనె

- న్యనివహముక వడిన్ దటిమినన్ సురు లచ్చెరు వంది రప్పు డ
ద్దనుజుండు మందరాచలవిధంబున నబ్బలవార్ధిఁ జొచ్చినన్. 32
- సీ. కలగుండు వడి హల్లకల్లోల మై చాలఁ గలఁగె వాహినులు భంగములతోడఁ
గటకతోభితవిశంకటకూటములతోడఁ బెకలె సపతభూభృచ్చయంబు
చండభాస్కరసముజ్జ్వ లిత హేతులతోడ బాడబోద్భూతవిభ్రమము లడఁగె
నాలోలకీలాలహతులతోడఁ బెనంగి కడలేనివివిధశంఖములు దేలె.
- తే. బవనసుతపాత్రదుర్దాంతబాహుదండ, మందరాచలమంధానమధ్యమాన
యావనాశ్వమహిపాలకాగ్రగణ్య, వర్ణ తాభీలవిపులనైస్వార్ణవమున. 33
- క. ఈకరణి దానవుం డతి, భీకరముగ రణము సేయఁ బిలుతివియక వై
భాకరసేనలు శస్త్రాఁ, నీకంబుల ముంచి రాతనిశరీరంబున్. 34
- తే. అపుడు వృష కేతుఁ డమ్మహాహవముఁ జూచి, మేఘవర్షుండు హరి విక్రమించి తేచ్చు
నవసరంబున నయ్యాజి నలసినాడు, దలము గా దొక్కరునకు నీదళము గెలువ.
- క. అని పలికి కార్ముకము గొని, యనిలతనూజునకు మ్రొక్కి యనుమతి గొని తా
జనియె రణం బొనరింపఁగఁ, గనుఁగవ నునుసోఁగ కెంపు గడలుకొనంగన్. 35
- కా. జ్యోతుంకారకతోరరావము దికాజంఘాల మై మ్రోయఁ ది
వ్రాటోటంబున యావనాశ్వస్పృశునైన్యంబు ల్విలాకించి త
ద్ధాటీనిష్ఠురభేలనంబునకు సంత్రాసంబు నొంద నిర్రా
ఘాటోత్సాహత మేఘవర్షుండు మదిం గొతూహలం బందఁగన్. 36
- తే. ఇవ్విధంబున వృష కేతుఁ డేగుదెంచి, యలసినాడవు వత్స నీ వరుగు మనుచు
భీమపాత్రుని ననిపి యుద్ధామసింహ, వృత్తిఁ బరసైన్యమత్తేభవితత కుటికి. 37
- వృష కేతుఁడు సేనలం దునుముట.**
- ఉ. బాణనఖ్రపకాండముల భద్రగజంబుల సంహరించి కం
ఖాణములన్ వధించి రథకాండములన్ నులుమాడి సద్భటు
శ్రేణుల మర్మవర్మములఁ జెండి విశృంఖలవృత్తి నాహవ
తోణిఁ జరించి జన్యజయతోభితనిష్ఠురసింహనాదుఁ డై. 38
- ఉ. హోటక శైలధన్వి త్రిపురాసురవీరుల సంహరించున
ప్పాటునఁ గార్ముకాంబుధరబంధురమార్దణవృష్టి ముంచినన్
ఘోటరధేభవీరభటుకోటులు రూపతీ పోవ వీటికిన్
జే పెటేగింపఁ గంతగతజీవుఁ డొకం డరిగెన్ రయంబునన్. 39
- సీ. అరిగి భద్రావతీశ్వరుఁ జేరి ప్రణమిల్లి సేన లన్నియు సమసినతెలుంగు
వీతిఁ గొల్పొయినవిధమును విన్నవించిన రోషవిహ్వలచిత్తుఁ డగుచు

నెట్టెట్టరా దళం బెంత వచ్చె హయంబు పరుల కేగతి బట్టుబడియె ననిన.

దేవర మువ్వు రేతెంచిరి వారిలో నడుకొత్తి కొంత సైన్యము వధించి

తే. సవనహరిగొంచు నెగసె నద్దివికి నొక్కఁ డుఱికిబలమెల్లసమయించెనొక్కఁడతని
దండ నున్నాఁడు పెనునిట్టతాటివంటి, గుదియ మాఁపున సవరించుకొని యొకండు.
క. అని విన్నపంబు చేసిన, మనమున రోసాద్యుతములు మల్లడి గొన న
య్యసఘులు కారణజన్ములు, జనులకు లే వరయ నిట్టిసామర్థ్యంబుల్. 42

చ. ముగురును నాకుఁ జూడఁగఁ ద్రిమూర్తులు తప్పదు లేక వాహమన్
బాగరున నొక్కఁ డెత్తుక నభోగతి నెఁగుట యెట్లు లేక్కవన్.
మిగిలిన సేన నొక్కఁ డహమించి వధించుట యెట్లు వారిలా

మొగఁ దగువాని కింత మన మోవక త్రుంగుట యెట్లు సైన్యముల్. 43

తే. అశ్వమేధంబునకు విఘ్న మాచరించి, తిగిచి రశ్వంబుఁ దిగిచినఁ దగువ నిమ్మి
వానితోడన సరిగ రాధ్వర మొనర్చి, దేవతల నెల్ల దృష్టిఁ బొందింతా ననుచు. 44

వ. ఆహవోత్సాహదోహలమ్మున నమ్మహిపభుండు శతాంగమాతంగతి రంగ సుభటు
పుంగవసంగతుం డై పురంబు నిర్గమించి సమరభూమిసమీపంబునకు వచ్చి యా
సమీపంబున యుగాంతికాల కాలుండునుబోలెఁ బ్రచండగదాదండమండ్రెభుజో
ద్దండుం డై భండనంబున కెదురుచూచుచున్న వృకోదరు విలొకించి యలోక
సామాన్యంబు లగునతని తేజోవిశేషంబులకు నద్భుతంబు నొందుచు జన్యంబున
సైన్యంబు నెల్ల సమయించి సన్యస్త భయుండై నిజధనుఃకోటివిన్యస్త హస్తుం డై యు
న్నవృష కేతుం గనుఁగొని శరకంపంబు చేసి తనమనంబున 45

ఉ. కంపితదిగ్విభాగమున గాసిలి వచ్చిన న న్నొకింత వీ
క్షింపఁడు సైన్యమున్ సరకు సేయఁడు సింహాకిరోరవృత్తి గ
ర్జింపుచు మన్నవాఁడు మది మృత్యుభయం బిసుమంత లేక యా
తేంపరి కర్మఘోషములు వ్రెంపఁగ నిల్చినయోగి కైవడిన్. 46

తే. అని బలంబులఁ గర్ణనందనునిమోదఁ బంపు వెట్టి వానిసంభ్రమము చూచి
రోషతామ్రాక్షుఁ డగుచుమారుతసుతుండు, ఘనగదాదండమంకించికదలుటయును.

యకావనాశ్వుండు వృష కేతునితోఁ బోరుట.

సీ. భీమ సేనుని సముద్దామత గన్గొని యెదురుగా వృష కేతుఁ డెఁగుదెంచి
యీ రెడుభువనంబు లెత్తి వచ్చినఁ గాక యల్ప సైన్యంబు లక్ష్యంబై నీకు
నీపుత్తులు నన్ను మన్నించి చూచుచునుండు నే నీక్షణంబున నీవు మెచ్చఁ
బరబలారణ్యంబు భస్మంబు చేసెద నస్మత్తోరబాణాగ్నిశిఖ

తే. నఖిలజనులకు, దేహంబులస్థిరములు, ప్రాయములు చంచలంబులు పౌరుషమునఁ
గాని త్రైలోక్యవర్తిని యైనకీర్తి, గలుగ నేరదు తండ్రి యెక్కలమునను. 48

మ. కరియానం బటుపాశహస్తః బృథుశంఖ గ్రీవః జక్రస్తనిన్
బరసేనారమణి న్వరించితి నురోభాగంబునన్ నిల్చె ని
ర్భర కేళిక్ విషమాస్త్రచిహ్నములు సేరన్ వావి గా దింక మా
ను రణోత్సాహము నిపు జన్యరతఁ గాంతు న్నే యశస్సంతతిన్. 49

తే. నన్ను వరియించినది కారణంబుగాఁగ, దేవరకుఁ గొడ లైన సేనావధూటి
సగ్గు పెంపున మొగము వాంచినది చిత్ర, వై జయంతీనవాంశుక వ్యాజమునను. 50

ఉ. నావుడు వాయునందనుఁడు నందన పొమ్ము చమూవధూటి నీ
కైవస మైన లెస్స యటుగాక నినుం దల మీతె సేని దౌ
డౌవుల నిల్చి మద్భుజగదాపటువిభ్రమ తాడనంబులన్
జేవ యడంతు నెందు గురుశిక్షఁ గదా మతి గాంతు రంగనల్. 51

తే. వత్స నీవు పదాతివి వారు రధికు, లెట్లు పంపుదు నిను మది గట్టి చేసి
యనిన నీకృప నాకు వజ్రాంగిజోడు, చింత వలవదు పనుపు మాజికిని ననుచు. 52

ఉ. భీముఁ బ్రదక్షిణించి మెయిఁ బెంపుచుఁ గెంపగుకన్నుదోయితోఁ
గాముకివృత్త సేగి నవకిం బగుచందనకుంకుమాబ్జధూ
ళీమృగ నాభిఃర్తమవిలప్తఁ జమూసతి సాయ కాంబకక్
సామజకుంభకర్మశకుచ న్వరియింపఁగ నుత్సహించుచున్. 53

క. వీతభయంఁడై యావృష, కెతుఁడు గుతుకిమునఁ బెండ్లికిం జనుగతిఁ బ్ర
స్థితగతి వచ్చి మును తన, చేత హతం బైనసమంసిమాభూమిన్. 54

సీ. ప్రథపయోరాశిపగిది నొక్కొకచోట ఊరకీలాలసంకలిత మగుచుఁ
గైలాసశైలంబుకిరణి నొక్కొకచోటఁ గరిరాజవదనవిస్ఫురిత మగుచుఁ
బార్షప్రతిజ్ఞాజిభంగి నొక్కొక్కచోట దళిత సైంధవముఖోద్దామ మగుచు
కౌతిదిక్షుణబాహుసరణి నొక్కొకచోటఁ బృథులరథాంగాతిభీమ మగుచు

తే. విష్ణురాత్మీయకింకారునికరనిర్భి, దేళిమారాతి సైన్యప్రతిక శకల
వితితివిషమితసంగతోర్వితలంబుఁ, జూచి యల్లన నగుచు నచ్చోట నిలిచి. 55

మ. తనపై వచ్చు విరోధి సైన్యముల నుద్యద్భాణజాలంబులన్
దనువుల్ సింఛియు నశ్వసంతతులగాత్రంబుల్ విభేదించి యున్
ఘనదంతావళికుంభకూటములముక్తాశ్రేణులన్ రాల్చియుక్
దిననాథాత్మజనూతి శౌద్రరస మున్నిద్రస్థితిక్ జూపుచుక్. 56

- నీ. పైన్యంబు నీగతి సమయించుచును వచ్చు నతనిఁ గన్గొని యావనాశ్వనిభుఁడు
దంతావళము నెక్కి తపనపాతునిఁ జూచి యాదివిష్ణువుఁబోలె నాత్మలోనఁ
దెలియ కున్నాఁడ నీకులగోత్రనామంబు లని సేయగా దన్వయం బెఱుంగ
కవ్వరితనయుండ వెద్ది నీనామంబు నీరాక కిపు డేది కారణంబు
- తే. నాకు నెఱిఁగింపు మనిన భూనాథుతోడఁ, గశ్వపుఁడు వంశకర్త పంకజహితుండు
తాత త్రైలోక్యవినుతప్రదాత కర్ణుఁ, డనఘ మాతండ్రి వృష కేతుఁ డండు నన్ను.
- తే. ధర్మనందనునశ్వమేధంబుకొఱకు, వచ్చి కనుఁగొనునాతండు వాయునూనుఁ
డతనిపాత్రుండు తురగము నపహరించె, నేను నిల్పితి నిల్పినసేనలకును . 58
- తే. అనుచు వృష కేతుఁడాడిన యావనాశ్వ, ధరణిపాలుండు మదిఁ బమోదంబునొంది
యనఘ యొక్కింత శ్రమమార్చుకొనుముమిగుల, నలసినాఁడవుతడవుకయ్యంబుచేసి
- క. నీవు పదాతివి నే దం, తావళరాజంబు నెక్కినాఁడఁ దగవుగా
దోవత్స యరద మెక్కుము, నావుడుఁ జిఱునవ్వు మోమునం దఘకొత్తన్. 60
- చ. తరువులు తాలు గొడ్లను బ్రదాత ల వెవ్వనివీట నట్టియా
సుగపతి నర్థిఁ జేసినయశోనిధికూర్కినుతుండ నీవు న
న్నరదముఁ బుచ్చుకొ మ్మనెద వందిన వందిన కాదె మీఁద సం
గరము ఘటిల్లునే చెలిమిగాఁ బడుఁగా కిటు మాట లాడినన్. 61
- క. అనిన వృష కేతుఁ గనుఁగొని, యనురాగముఁ బొంది యావనాశ్వమహీశుం
డనియె మును చూపుమా నీ, ఘనకార్ముకముఖశిలీముఖంబున ననినన్. 62
- చ. తురగముసుద్ది చెప్పిన నెదుర్కొనుకోపముతోడ నాత్మమం
దిరములు నిర్గమించుచుఁ బ్రతిజ్ఞలు పల్కఁగఁ గాదు వారిని
ఘరతరశౌర్యముల్ మొదలఁ జూడుము నాశరవృష్టి ముంచినన్
మరల జనింప దీబలము మంత్రజలంబులు మీఁదఁ జల్లినన్. 63
- నీ. అదియునుం గాక నీకనుగుణం బైనయీ బంధువర్గముఁ బూత్రిపాత్రచయము
సమదవారణహయస్యందనారూఢులై చనుదెంచి యుభయపార్శ్వముల నిలిచి
బిరుదకావళములు వెనుపడం బైమోయ ఘనశస్త్రురోచు లాకసముఁ బ్రాఁక
విజయకేతనములు వివిధంబు లై క్రాలఁగాలు ద్రవ్వచును సంగరముఁ జేయ
- తే. మెండుకొని యున్న వారందుమీఁద నీకు, వార్ధకం బొత్తినది లావువయసు నాకు
నన్ను నేకాకి యని కన్గొనంగవలదు, శౌరికృప గాదె నాకు నక్షయబలంబు. 64
- క. వల దింకఁ బెక్కుమాటలు, తొలిపోతై నిలిచినాఁడ దుర మొనరింపన్
దలపడు మనుటయు నాతఁ, డలిగి మదావళము డిగి రధారూఢుం డై. 65
- క. బెడిద మగు కార్ముకం బె, క్కిడి నిష్ఠురసాయకంబు లీగై దు వడిన్
దొడి యేయ నక్కుమారుఁడు, నడుమన యొకమాగ్ధణమున నవి త్రుంచి వడిన్. 66

తే. అర్థచంద్రాశుగంఢేయనధిపుగొడుగుఁ, జామరయంగంబుఁడుముఱయ్యెసగుణధర్మ
రహితు లైనట్టికుటిలవర్తనులఁ గూడ, సజ్జనునిప్రీతిగుణములు సమసినట్లు. 67

ఉ. అంతటఁ బోక మాఁడునిశితాస్త్రము లుద్ధతి వేయఁ జాప మొ
క్కంతగఁ ద్రుంచి యశ్వనివహంబుల నొంచి నృపాలుదేశమున్
గ్రంతలు చేసి చొచ్చె విశిఖంబులు గహ్వరిఁ గూటసాక్షు ల
త్యంతకఠోరఘోరనిరయంబులు దూఱఁగఁ బోవుకైవడిన్. 68

చ. సరపతి యొందువి ల్లాని గుణధ్వని చేసి కుమారుమీఁద ని
ర్భరగతి నేనె నర్వదిశరంబు లురంబునఁ గాఁడ నెత్తు రా
బిరుసగుగంబులం దొరఁగి పింజనఁగ్రోవులరీతిఁ బాఱఁగా
నరుణమరీచిమాలిక్రియ నర్కజుపట్టి వెలింగ నాజిలొన్. 69

సీ. అవిధంబున యావనాశ్వభీఃరకాతశరభిన్నవతుఁడై తరణిపాత్రుఁ
డడరి బెబ్బులిఁ గోల నడిచినగతి రేగి చండమాగ్ధణచతుష్టయముచేత
రథరథ్యములను సారథిశరోధియుఁ ద్రుంచి జననాథు నమ్ముల మునుఁగఁ జేసి
తపనమండలము శస్త్రపరంపరలఁ గప్పి కదన మంతయును జీఁకట్లు గొలుపఁ
తే. బొలిసి రాజన్యసేనలు కళవళింప, వెఱఁగుపడఁ బావకాస్త్ర మవ్వేళఁ దొడిగి
నృపతి తత్కాండనివహంబు నీటుచేసి, వారుణం బేసి యార్చి యవ్వహ్ని నార్చె.
వృషకేతుఁడు మూర్ఛిలుట.

ఉ. భానుజనూనుఁడుం గనలి పావకవారుణదారుణాస్త్రసం
తానము లేయ నద్ధరణినాయకుఁ డాగ్రహవృత్తి నుద్ధతుం
డై నగబాణ మేసిన రయంబున నమ్మహనీయసాధనం
బేనికగున్నలం గడవ నెక్కుడుగుండల టువ్వఁ జొచ్చినన్. 71

మ. కులిశాస్త్రంబున నమ్మహాశిలల నుగ్గుల్ చేసి హాలాహలా
నలసంకాశము లైనబాణముల నోనాటింప నల్క నృహి
తలనాథుండు కఠోరభల్లమున వత్సం బేనుఁ జండాంశుమ
త్తులితం బైనశరంబు నాటి వృషకేతుం డాజిలొ మూర్ఛిలెన్. 72

చ. మిహిరతనూజుపట్టి రణమేదిని వ్రాలిన భీమసేనుఁ డా
గ్రహమునఁ జూచి కన్ను లెదుఁన్ వృషకేతునిపాటు గాంచి యీ
యహితుల నెల్లడించి సవనాశ్వముతోఁ బురి కేఁగుదెరిచి య
మృహిపతిఁ గాంచి యీతనిక్రమం బపు డేమవి విన్నవించెదన్. 73

క. ఆలమున యావనాశ్వవృ, పాలునివరపుత్త్రమిత్రబంధుయతముగాఁ
గాలుని పురి కనుపక యీ, బాలునికొల దీఱ దనుచుఁ బట్టినకినుకన్. 74

వ. భీమసేనుండు రెండవదండధరుండునుంబోతె నుద్దండభుజాదండభీమణగదాదం
డుండై కనలి భండనంబున కెనుర వేదండకాండంబులు తండతండంబులై పయిం
బడం బడలువడం గనుపుకొట్టినయప్పట్టునఁ బడినయట్టులతిట్టులం జుట్టుకొని పెడలు
కోణితప్రవాహంబులు దురవగాహంబులై పాఱం బాఱ వశంబు గాక తెరలి
పారలంబడు వాహనంబులును దత్తటంబున నెత్తుటం దడిసి జొత్తుపాపలవిధంబున
జొత్తుతుల నలసి యమ్ములతిత్తు లైనరాహుతులును సముల్లోలకల్లోలమాలికాభీల
కీలాలవేలితంబులం దలక్రిందుగాఁ బడి శకలితాంగంబు లైనశతాంగంబులును
జెంగటఁ గృతాంతపురపథికు లైనరథికులును గూలంబులయోలంబులం గాలు
గాలం బెసంగఁ దేలియాడు కాలుబలంబునుం గా నాలంబు త్రిజగదాభీలంబయ్యె
నప్పుడు. 75

ఉ. భీమని జాను దేశముల భీమణవాయువు లుప్పతిల్లి సం
గ్రామతలంబున నివసరఁగాఁ జతురంగసమస్తసైనిక
స్తోమము లభిమండలముతో నొరయం జనె బొందితోన ను
త్రామునివీటి కేగెడువిధంబున దివ్యులు చోద్య మందఁగన్. 76

ఉ. ఆహవభూమి సోకఁ బడె నంతట దంతిరథాశ్వసైనిక
వ్యూహము గీలుగీలునకు నూడి వడిన్ రుధిరంబు గ్రొక్కుచున్
శ్రీహరికిర నంబుఁ జెవిఁ జేర్చక దుర్మతిఁ జన్నవైష్ణవ
ద్రోహులు ముక్తకేశములతో నిరయంబునఁ గూలుకై వడిన్. 77

సీ. దంతంబు లిడిసి మూర్ధంబులు వ్రక్కలై కూలినభద్రకుండాలములును
గళములు మలఁగి డొక్కలు మీఁది కెత్తుక చాఁపకట్టుగఁ బడ్డసైంధవములు
విటుతాటనములుగా విటిగి చక్రములతోఁ దల్లకిందు లైనరథప్రజములుఁ
దొడగులు సడలి కుత్తుక లెండి మిక్కిలి వెడరూపులై పడ్డవీరభటులుఁ
తే. గలనఁ బ్రోవులు గొనుచుండ గజతురంగ, సుభటువిక్రహ సంజాతకోణితములు
వఱదలై పాఱె భీమదుర్వారజాను, తటసముమ్భతవాతూలతాడనమున. 78

సువేఁ భీమసేనుల ద్వంద్వయుద్ధము.

ఉ. అప్పుడు యౌవనాశ్వసుతుఁ డైనసువేగుఁడు కీచకాంతకున్
దప్పక చూచి తానును గదాఘనదండము కేలఁ గ్రాలఁగాఁ
ద్రిష్టచుఁ దేరు డిగ్గి పఱతెంచి వడిం దనపేరు వాడి వా
తప్పక వ్రేసె నొక్క మొగిఁ దార్కొని భీముశిరంబు వక్షమున్. 79

క. పెట్టు బయలుగాఁ గరువలి, పట్టి బెడంకుచు సువేగుబరులునురంబున్
జుట్టుకొని విసర నాజగ, జెట్టి మిగుల నడికి బొంతు చేసితి ననుచున్. 80

చ. తొలఁగిన నువ్వరం బెగసి దూఁటి శిరం బది త్రిప్పి వ్రేయ న
వ్వల నటా దాఁటి చిత్రగతి వాయుఘ్నఁ డిట్లుపసవ్యసవ్యమం

- డలవికటప్రచండకరణస్ఫుటవిభ్రమభేలసంబులన్
దలపడి చేసి రిద్దఱు గదారణమున్ బటుదారుణంబుగన్. 81
- క. కోలాట మాడుపాత్రల, పోలిక నరు దైవకీలుబొమ్మలగతి నా
భీలతఁ బెనఁగిరి గదలను, వేలుపులు నుతింపఁ జెక్కు విన్నాణములన్. 82
- తే. కొదలు దెలియంగవలె ననుకోర్కఁ జేర్చి, యెదలఁ బొదలినపదిలంపుటీ సమర్పి
మొదలుకొని మేనులుచెమర్చి మదమెలర్చి గదలరొద లార్చిగగనంబుగదలనార్చి.
కా. ఈహం బూచి పెనంగఁ జొచ్చిరపు డయ్యేకాంగవీరుల్ జయో
త్సాహంబుల్ వదనంబులం బొదల మాద్యచ్ఛండగర్వోద్ధత
వ్యాహారధ్వను లభ్రవిభ్రమములన్ వారింప నొక్కుమ్మడిన్
బాహుబాహిఁ గచాకచిం దొడరి ప్రాబల్యంబు తుల్యంబుగన్. 84
- సీ. కనలి భీముఁడు నువేగుని లాగమునఁ జొచ్చి పడవైచి చరణంబు లొడిసి పట్టి
విసరి పల్మఱుఁ ద్రిప్పి వ్రేయ నమ్మేటియు ధరఁ బడి బంతిచందమున నెగసి
పెనఁగి వాయుతనూభవుని నవ్విధమ్మునఁ బడవేయ నవ్వడముడియుఁ గినిసి
కరటిఘోటకశతాంగములచే నొప్పింపఁ దప్పించి కదియ నిద్దఱును మఱియుఁ
తే. బార్ని పాదోరుపర్వకూర్పరకతోర, ముష్టినిహతులఁ బగిలి మోములను దొరఁగు
రక్తములఁ దొప్పదోఁగి మూర్ఛలను వ్రాలి, యుండిరావేళ వృష కేతనుండుదెలిసి.
యావనాశ్వుని వృష కేతనుం డుద్ధరించుట.
- చ. వదలికొనిండు తొంటిగతి వాటముగా బిగియించి మోమునన్
బెదరినఘర్మవారిఁ గొనసేలమునన్ దొలఁగించి వీఁపునన్
బొదు లమరించి మించి బలుముష్టి శరాసనమున్ ధరించి క
ట్టెదుర విరోధిఁ గాంచి యెద నించినకోపము సందడింపఁగన్. 86
- చ. ఎఱకలతోడిదుష్టభుజగేంద్రములన్నిరసించునైదుక్రొ
మ్మొలుఁగుశరంబుల నివృభునిమీఁదఁ గుమారకుఁ డేసె నేసిన
న్నెఱుఁకుల నుచ్చిపాటి ధరణీపతి తద్రథకూబరంబు వై
నొఱుఁగి శరీరమున్ మఱిచి యుండెను బ్రాణము లేనికైవడిన్. 87
- క. అరదంబుమీఁద వ్రాలిన, ధరణీశ్వరుఁ జేరి కర్ణతనయుఁడు చిత్తం
బెరియంగ గంట్లవెంటన్, దొరఁగెదురక్తంబుఁ గేలఁ దుడుచుచుఁ గరుణన్. 88
- సీ. ముదుకనిమస్తకంబునకు దాపున నూలు కాండముల్ దలగడగా నమర్చి
తనువునఁ దూఱఁగాఁడినగంట్లు పరికించి యధిపతియుత్తరీయమునఁ బొదిగి
మొలుఁగుదట్టియుఁ గొంత కుఱుచగా నెఱివట్టి సురఁటిలాగున గాలి సోక విపరి
య్యయ్యనఁ బెడకేల నూర్పులు పరికించి పలుమాఱు డెందంబు పట్టిచూచి

తే. నాన్యథా దైవబుద్ధిః బ్రత్యహము నేను, హరిపదారాధనైకతత్పరుడ నేని
శూరతముఁ డైనయిమ్మహాసుకృతరాశి, బాణజాతవ్యథలఁ బాసి బ్రదుకుఁగాత. 89

మ. అనుచున్ శౌరిపదాబ్జముల్ దలఁచి దేహం బంటినన్ దీవశ
స్త్రనిరూఢవ్రణభేదముం దొలఁగ నంతన్ తెప్ప లల్లార్చి లో
చనముల్ మెల్లన విచ్చి కర్ణసుతునాన్యంబున్ విలోకించి ని
ల్చిన నవ్వీరుఁడుఁ దొంటితావునకు వచ్చె న్నచ్చి విల్లఁదినన్. 90

ఉ. అవ్వనజాప్తపాత్రునిఁ బ్రియంబున దగ్గఱ కాఁగిలించి లే
నవ్వన యావనాశ్వనరనాయకుఁ డిట్లును నన్ను వేలుపుల్
మువ్వరు మెచ్చఁ బ్రోచినసముజ్జ్వలమూర్తివి ని న్నెఱింగియున్
జివ్వకు మార్కొనం దలఁపు చెసినవెఱ్ఱితనంబు చాలదే. 91

క. ప్రాణసముఁ డైనసఖునకుఁ, బ్రాణము లిఁగనుట చెలిమిఫల మటుగా దీ
ప్రాణంబులు నీ విచ్చిన, ప్రాణము లిదె నీవె పంచి పనిగొను తఱితోన్. 92

క. దినపజ్ఞాఁడు భవజ్ఞునకుం, డనవరతాభిష్టదాత యైనను నాలం
బునఁ దెగినప్రాణములు త, తరువున కీ నేరఁ దివ్యిధంబున నతఁడున్. 93

మ. జయలక్ష్మీధవుఁ డైననీకుఁ దగ మత్సామ్రాజ్యభాగంబు ల
న్నియు నర్పించితి నీకృపాతిశయత న్నిరేజపత్రాయతా
తూ యదూత్తంసు మునీంద్రమానసరిరంసుం గంసవిధ్వంసు న
వ్యయు నద్వైతు భజించి యవ్యభునిసేవం గాంతు నిష్ఠార్థముల్. 94

యశావనాశ్వుండు భీమాదులతోఁ బురంబున కరగుట.

సీ. ఆని ప్రయోక్తుల యావనాశ్వభూపాలుండు వృష కేతనునివీర్యవితరణములు
వినుతించి తగ నిద్దఱును మరుత్సానుసువేగు లున్నచటికి వడ్డతోడఁ
జనుదెంచి భీమసేనునిఁ గాంచి కర్ణనందనుఁడు ఘోరాస్త్రసంతతులఁ దన్ను
జంపి రక్షించినచందంబుఁగొనియాడి వినుఁ డిది మీకు నిచ్చినశిరంబు

తే. క్రతుహయమువెంట నరిగి దిక్పక్రమద్రువఁ, దిరిగికొనివత్తుఁ దెమ్మన్నతిధికి మునుప
ధర్మజానిసమ్ముఖము సేయ దశసహస్ర, ధవళదంతుల నిత్తుఁ జేదర్శనంబు. 95

క. ఆసమయంబునఁ గృష్ణ దయాసింధువుఁ గానిపింప నద్దేవు నుతుల్
చేసి హితబంధుయూతముగ, నాసర్వస్వము సమర్పణం బొనరింతున్. 96

మ. విశేషించియుం బ్రాణదాతలతోడియుద్ధం బసంబద్ధంబు సిద్ధంబుగా మీకుమాన్యుం
డ నని పలుకురాజన్యసౌజన్యవాక్యంబులం బరితుష్టమానసుం డైనపవమాననూను
నభ్యర్థంబునకు మేఘవర్ణుండునుం గ్రతుహయంబు రయంబునం గొనివచ్చె ననంత
రంబు యనంతరత్నరాజీవిరాజమానకల్యాణపల్యాణపరిస్థరణపరిస్థామాభిరామంబు

లును గండపాళికాచూళికాంతరసముల్లసితహల్లకోద్దామదామంబులును గాంచన
 ఘంటికాసమంచిత కాంచీలతా ప్రాంచలచంచలచ్చమరవాలచాలనారంభ గంభీర
 యానంబులును నైరావణసార్వభౌమకులీసంబులును నిరంతరానర్థశనిర్గత సింధుసిక్య
 సాగరమేఘచిక్కిణశీకర ప్రముఖాప్తమదగంధలహరీవిహరదలినికర కోలాహలా
 క్రాంతదశిదిగంతంబులును సరాళక రాళదంతంబులును నిర్యాణపర్యంతకల్పితాన
 ల్పసిందూరతిలకానుబంధబంధురములు సగుధవళసింధురంబుల నాధోరణులసాధా
 రణప్రయత్నంబులం గొనివచ్చిన మెచ్చి యవ్వసుంధరారమణుండు గంధవహతనూ
 భివుండునుం దాను నొక్కవేదండంబును రెండవశుండాలంబు మార్తాండపాత్రనిజ
 పుత్తులుంగా నెక్కి లెక్కింపరానిసేన లుక్కున నొక్కుమ్మడిం గిక్కితీసి నలు
 దిక్కులం గొలిచి రా నిరాఘాటచాటుప్రబంధంబుల వందిబృంధంబు లభినందింప
 నందంద ముందటంగ్రందుకొని చెలంగుశంఖభేరీమృదంగధక్కాహుడుక్కానక
 ఝల్లరీమురజకాహళారావంబులు భైరవంబులై మొరయ సముత్తంభితశుంభచ్చాత
 కుంభరంభా స్తంభసంభృతానర్లు మాణిక్యమకరతోరణపరిష్కారం బైనభద్రావతీ
 పురద్వారంబు గారవంబునం జొచ్చి యచ్చటబచ్చలగచ్చుమేడలమేలుమచ్చులం
 బచ్చవిలుతు నెచ్చరించుమచ్చెకంట్ల నిడువాలఁజూపులచాపలం దగిలినట్లు నిట్టు
 గదలనేరక చిట్టకంబునం బొరలునాగరకలోకంబుమ గాశ్మీరగంధసార నీహారవారి
 ధారావిలిప్తంబులయినయంగళ్యముంగిళ్ళ నత్తమిల్లినముత్తియంపురంగవల్లికలమీఁదఁ
 బసిండిజాలపల్లికల నమర్చిన మంగళ్యద్రవ్యంబులును సంతరితుంబునకు వింతసింఘా
 రంబు సంతరించు వైజయంతీవితానంబులును భాసురంబులుగ భూసురాశీర్వాద
 నాదమేదురంబుగా నాదరంబునం బురంధ్రీజనంబు లల్లుకొని చల్లునాచారలాజాక్ష
 త్ప్రసూనంబులనూనవైభవంబులం దేజరిల్లురాజమార్గంబునం జని వాసరాధిపరధావ
 రోధనిజారంబగుచ బారంబు డగ్గటి మదావళంబుడ్గిదండనాయక పురోహితామా
 త్యసామంతభృత్యవర్గంబు నైసర్గికదయావలోకనంబునం జూచియథోచితప్రకారం
 బుల వీడుకొలిపి యావనాశ్వవిశ్వంభరాధీశ్వరుండు పురస్కృతపాండవుండై యం
 తగపురసమీపంబులోపలికొలుపుకూటంబున హాటకమణిగణోన్నిద్రభద్రాసనంబుల
 పారునుం దానును సుఖాసీనుండై యుండె నాసమయంబున.

97

ఉ. పనివడి నాథుపంపునఁ బ్రభావతి భామిను లర్ఛిఁ గొల్వఁ గుం
 దనపుమెటుంగుఁబశ్చేరమునన్ ఘనసారజదీపికావళు
 ల్లాని మును భీముఁ గాంచి యనిలోఁ దనమంగళనూత్ర మూడఁగా
 నినువున నిల్పె నెసదయఁ డాతనికిన్ జయమంగళం బనెన్.

98

తే. కర్ణజానికీర్తి లోకవిఖ్యాత మగుచుఁ బ్రబలాఁ గా కని దీవించి పరమసాధ్వి
 నారి కత్యంతభక్తి నివాళు లొసఁగి, రమణులును దాను నంతఃపురమున కరిగె. 99

- క. అంతటఁ గనుపట్టెను భా, స్వంతుఁడు చరమాగ్రమిఁద వారుణదిక్కి
మంతిని జలకేళికిఁ జిలు, ఒంతిపనుపుమాద్ద సన్నెవై నిడుభంగిన్. 100
- క. మసమసక నయ్యె చిక్కులు, పసిగ్రేపుఁ దలంచి తిరుగఁబడె గూండ్ల శకుం
తసమాజముకలకలము లెగ నె వెడవెడ గన్ను మొగిచెఁ గమలవనంబుల్. 101
- క. ఆవేళ యావనాశ్వ, త్కౌవరుఁడు సువర్ణకుంభసలిలంబుల న
ప్పావనిముఖ్యులతో సం, ధ్యావిధు లొనరించి బాంధవావలితోడన్. 102
- సీ. పవనసంభవునికోచప్రసాదంబులు పదివేలభంగులఁ బ్రస్తుతించి
వృషకేతుఁ డహవోర్వి నిజంబుగాఁ దన్నుఁ జంపి రక్షించినపెంపుఁ బొగడి
వీతి నెత్తుక వినువీధి కేగినమేఘునర్లుని బాహుగర్వము నుతించి
ధర్మజాచ్యుతుల సందర్శింపఁ గల్గు తనపుణ్యపరిపాకమునకు మెచ్చి
- తే. కదలనియమించి తనవెంట గజపురమున, కౌదనికచిత్రకారకలాదరజక
తంతువాయకులాలకర్థకులు మొదలు, గాఁ గలుగుమేటిపనులనాగరికవరుల. 103
- కా. కుంతీద్రౌపదులం బ్రభావతి కనుంగో నేఁగెడున్ మీరు శు
ద్ధాంత స్త్రీనికురంబులై కదలి రం డంచున్ బ్రయోక్తి స్మహీ
కాంతుం డాపుల నంపి పొండవులజోకన్ సాత్త్వికాన్నంబు ల
త్యంతాభీష్టత నారగించి సుఖిన్ద్రం జెంది యావేకువక. 104
- క. పురజనుల నెల్ల ముందటఁ, దెరలుచుకొని హస్తి నావతీనగరికి నా
దరమునఁ గొనిపోమ్మని భూ, వరుఁడు సుదేవునకుఁ జెప్ప వాఁడునువేడ్కున్. 105
- తే. సకలజనులకుఁ బయనంబు చాటఁబంచి, బలముఁ జదలంబు గదలింపఁ బంచిపెట్టి
తాను గమనింప సమకట్టి తద్విధంబుఁ, దల్లి కఱిగింప నిజనికాంతమున కరిగి. 106
- మ. జననీ భూపతి ధర్మనందనునియజ్ఞం బర్మిలిం జూడఁ గో
రి ననుం గట్టడ చేసెఁ బట్టణమువారిం గొంచుఁ బొమ్మంచు నీ
పును వేగం బయనంబు గమ్మన సుదేవుం జూచి కోపించి యీ
ధనధాన్యాదులు వీఁటిబుచ్చి ననుఁ బుత్రా వెల్గి రమ్మందురే. 107
- తే. కుడిచి కూర్చుండి రాజ్యంబు విడిచిపోవ, విభునకును నీకు నెటువంటివెట్టి పుట్టె
బురజనులు మీరు నెట్లైనఁ బొండు నేను, వేయఁ జెప్పిన నిలయంబు వెడలననిన.
- సీ. అంబతో నగుచు ని ట్లనియె సుదేవుండు భాగీరథీపుణ్యపరిసరమున
ధర్మజుఁ డశ్వమేధముఁ జేయఁగాఁ గోరి రప్పించె మానివర్గంబు నెల్ల
రుక్మిణీముఖవరారోహలతో వాసుదేవుఁ డచ్చటికి నేలెంచినాఁడు
వారల దర్శించువారిదుష్కృతములు పంచబంగాళమై పాలు ననినఁ
- తే. దండితరమునిఁ బెనిమిటితరమునందు, వీసమంతయఁ బుణ్యంబుఁ జేసి యెఱుఁగ
వార్ధకంబుద నిం కేల వట్టితోడును, కృష్ణ దర్శింప కన్న నా కేమిచిక్కు. 108

- క. ఏరీతి ధర్మసుతునకు, శౌరికి నధ్వరముఁ జేయ సంతస మగు నా
కారీతిఁ తప్పదు సం, సారము సేయునెడ నిది నిజంబు కుమారా. 110
- చ. అని జనయిత్రి పల్కెడుదురాగతభాషలు యావనాశ్వపా
వనులకుఁ జెప్పి కొంతవడి వారికి హాస్యముఁ బుట్టఁజేసి యా
పెనపరివక్త్రుల మొఱి వెట్టుచు నీడిగిలంగ నందలం
బున వడిగట్టి వైచుకొనిపాం దని చెప్పి సుదేవుఁ డంతటన్. 111
- క. కిరతుఁగన్యందనభట, వరసైన్యము లుబ్బి రెండవంకిలుఁ గొలువం
గరిసగరికిఁ దెరలించెన్, బురజనములఁ బ్రాణిమాత్రమును లే కుండన్. 112
- ఉ. పల్లకులన్ వహోమ్మముల భద్రగజఃబుల నందలంబులన్
గొల్లెనబండులన్ నడకగుట్టుపుమోటుల వేసడంబులం
బెల్లుగ నెక్కి పారజనబృందము వోఁ బురి నైదునాళ్ళు భూ
వల్లభుఁ డుండె తాఁ గదలె వాయుజముఖ్యులతోడ వేడుకన్. 112
- తే. అనుచుఁ జైమిని చెప్పిన నాత్మలోన, నలరి జనమేజయక్షమాతలవిభుండు
యతికులొత్తంస మీఁదివృత్తాంత మెల్లఁ, దెలివిపడ నాకు నానతీవలయు ననిన.

ము క్త వ ద గ్ర స్త ము

- మ. ప్రమదాస్వాంతనిశాంత శాంతనవశౌర్యప్రాధిమాభోగ భో
గమరుద్రాజసమాన మానకలనాకారవ్య రవ్యగ్రజ
న్యమనోజ్ఞస్మృతిమార్గ మార్గణకుటుంబస్థైర్యసంకల్ప క
ల్పమహీజప్రతిమానదానసుషమాభాస్వత్కరాంభోరుహః. 115
- క. త్రైలోక్యనుతకతారీ, సాశువచిరుదాంత మథితజలధిభవమహా
హాలాహలకోలాహల, కీలాభిలాసిజైత్ర కీర్తికళత్రా. 116
- పృథ్వీ. బుధావనపురారవా భుజగజిద్భుజాభైరవా
విధావితమదాహితద్విపచమూపకంతీరవా
సుధాకరనిధానరాట్సురమహీజదానప్రధా
విధాయిగుణగౌరవా విరుదపంచఘంటారవా. 117

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్ర వినియవిద్యా
సముద్ర పినవీరభద్రప్రణీతం బైన జైమినిభారతంబునం దశ్వమేధ
పర్వంబున ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీ

జై మినిభారతము

అశ్వమేధపర్వము - తృతీయాశ్వాసము.

కరవిశాలకరుణా

లోకనసంరక్షి తార్థిలోక హిమానీ

రాకేందురుచిరకీర్తి

స్వీకృతదిగ్భాగ నారసింహనృపాలా.

1

వ. అవధరింపుము జై మినిమునీంద్రుండు జనమేజయునరేంద్రున కిట్లనియె.

2

క. సామజనగరం బిరువది, యామడ గల దనఁగ యావనాశ్వనృపాల
గ్రామణితోడుత నిట్లని, సామీరణి పలికె సంతసము రెట్టింపక.

3

భీముఁ డన్నకుఁ దమవిజయంబు నెఱిఁగించుట.

ఉ. మించి కళత్రబాంధవసమేతముగా నిటు మీర లర్థి నే

తెంచువిధం బతిత్వరగతిం జని ధర్మజుతోడ మున్నెఱిం

గించెద మిమ్ముఁ గొల్చి వృషకేతుఁడు రాఁగలఁ దంమఁ బల్కి ని

ర్వంచితలీల హస్తినగరంబునకున్ జని మొక్కి నన్నకున్.

4

క. తమ్ములతో నపు డాస్థా, నమ్మునఁ గొలు వుండి ధర్మనందనుడు ప్రమా

దమ్ముఁ దమ్ముడ రమ్ముని, క్రమ్మునఁ గదియంగ భీముఁ గొఁగిటఁ జేర్చెన్.

5

సీ. తనకు మొక్కినశక్రతనయమాద్రేయుల నెమ్మితో నాలింగనమ్ము జేసి

వాయునందన సేమమే యన్న నన్నకుఁ గరములు మొగిచి నీకరుణ గలుగ

నఖిలంబు సేమంబ యధ్వరాశ్వముఁ గొంచు వచ్చె భద్రావతీశ్వరుఁడు తాన

యతనిదేవియుఁ బ్రభావతి కామినీసహస్రంబు సేవింపఁ బొందఁ జూడఁ

- తే. గానరుగుదెంచి వృష కేతుఁ డానరేంద్రుఁ, బోర మెచ్చించె నని ధర్మపుత్తుఁడీ జ
యంబు కృష్ణకుఁ జెప్పు పామ్మనిన భీముఁ, డంతిపురమున కేఁగ నయ్యాజ్ఞ నేని. 6
- ఉ. అచ్చెరు వంది గొబ్బున నిజాసనముం దిగి నమ్ముఖంబుగా
వచ్చి సువర్ణసీతమున వాయుశనూభవు నుంచి నెమ్మదికొ
వచ్చిరె కర్ణనందనుఁడు నామనుచుండును నంచు మేనిముల్
వచ్చి వెడంద గాయములు పాణితలంబున నంటి చూచుచున్.. 7
- క. కుశలం బడిగిన సర్వము, కుశలము భద్రావతీకుకులసతి రాకా
శశివదనలు గొల్వ నిరం, కుశవృత్తిని నిన్నుఁ జూచుకోరిక వచ్చెన్. 8
- కా. కాంతా నీవు నలంకరింపు సభలోఁ గానంగరాఁ డిందిరా
కాంతుం డేఁగెనె ద్వారకాజనుల వేడ్కం జూడ వన్నకొ విభుం
డంతస్సౌధములోన వాఁడె యన న ట్లెనన్ భవన్మందిరం
బెంతే వన్నెకు నెక్కెఁబో హరి దయ నీవీక్షింపఁగాఁ గల్గుటన్. 9
- తే. చెల్ల దొక్కింతయును దామసింప నిచట, సఖులు నీవును లోచనోత్సవముగాఁ
నాయితముగండనుచుఁబల్కి వాయుసుతుఁడు, చనియెఁగృష్ణయుశ్యంగారకాలకరిగి.
- క. పన్నీట జలక మాడెను, నున్ననివేణాముఁ గట్టెను విరు ల్లుటేమెన్
సన్నముగ నలఁడెఁ గస్తురి, చన్నుల మత్యాలబన్న సరములు దాల్చెన్. 11
- యశావనాశుస్వండు నైన్యంబుతో హస్తీ పురంబునకు వచ్చుట.
- ఉ. అంతట యశనాశ్వవసుధాధిపునేనలు హస్తీ నావతీ
ప్రాంతవికాలచంపకవనాంతరసీమలు డాయ వచ్చినన్
దంతిరథాశ్వనైనికవితానము గొల్వఁగ వచ్చి రాత్మలన్
సంతస మందుచున్ మదగజంబుల నెక్కి యుధిష్ఠిరాచ్యుతుల్. 12
- ఉ. ఆనకశంఖదుందుభిమహారవముల్ దళదిక్కులకొ బ్రతి
ధ్వానము లీనఁగాఁ గదియవచ్చువిభుం గని యధ్వరాశ్వముకొ
గానిక వెట్టి కూర్మి దొలఁకకొ బ్రణమిల్లినఁ బాండవాగ్రజుర
డేనుఁగు డిగ్గి యవ్విభుని నెత్తి కవులిగిటఁ జేర్చి యిట్లునున్. 13
- క. నరనాథ వినుము భీముఁడ, నరుఁడును మాద్రిజులు గూడ నా కనుజులు న
ల్వురు కృతమున నేటికి నే, గురుసోదరు లైరి నీవు గూడినకతనకొ. 14
- క. సందర్శింపుము వాఁడె ము, కుందుని లోకైకరక్షకుఁ బ్రభావతి మ
న్మందిరమున కంపుము కుం, తిం దామరసాక్షి డొపది నీవీక్షింపన్. 15
- క. నావుడు సంతఃపురికిఁ బ్ర, భావతిఁ గదలించి ధరణిపతి దనశిర మ
గ్గోవిందువిపాదంబుల, మోవఁగఁ బ్రణమిల్లి వినయమున ని ట్లునియెకొ. 16

- సీ. దేవ ధన్యుండ నైతిని భవత్సాదాబ్జములు మోవఁగా మ్రొక్కఁగలిగఁ గాన
నాపట్టణము పావనం బయ్యె భీమాదిశూరత్రయము మట్టి చూచెఁ గానఁ
గీర్తనీయము వృష కేతుశౌర్యం బాజిఁ జెల్లిననన్ను రక్షించెఁ గాన
సఫల మీతురంగంబుజన్మంబు ధర్మజుం డొనరించు క్రతువున కొదవెఁ గాన
- తే. నిన్నిటికి శేఖరంబు గా నింద్రతనయుఁ, జూడవలె నాకు నతఁడు నీజోడు గాఁడె
యనఁగ నర్జునుఁ డరుదెంచి యావగాళ్య, నరవరేణ్యునిఁ బరిరంభణం బొనర్ప. 17
- చ. అనయము నీవు ధర్మజుని యట్టికృతార్థుడ వర్ధి నిన్నుఁ గ
న్దొనినజనంబు లెల్ల ననఘుల్ మును చేసినపుణ్య మెట్టిదో
నినుఁ గనుఁగొంటి నంచు ధరణీపతి ప్రస్తుతి చేసెఁ దత్కులాం
గనయును గుంతికిన్ ద్రుపదకన్యకుఁ జాఁగిల మ్రొక్కె నచ్చటన్. 18
- క. ఆగుణనిధినందనుఁడు ను, వేగుఁడు ధర్మాదులకును వినతుండై మా
కీగోవిందునిఁ గరుణా, సాగరుఁ గనఁ గల్గె గర్జసంభవుకతనన్. 19
- క. శౌరి వెలియైనధనము శ, రీరము సామ్రాజ్యమును బరేతసమంబుల్
పేరు గొనఁదగదు గాన ము, రారి పదాబ్జములు విడువ ననవరతంబున్. 20
- చ. తురగమువెంట నంపుము కుతూహలినై చని మోహరించుభూ
వరులఁ దృణీకరించి కొనివచ్చెద నధ్వరవేళ కన్న శ్రీ
హరి వృష కేతు రాసుతుఁ బ్రియంబునఁ గొఁగిటుఁ జేర్ప హస్తి నా
పురి కరుదెంచి రందఱుఁ బ్రభూతపురందర వైభవంబునన్. 21
- తే. అందు నొకమాస ముండిముకుందుఁడనియె, ధర్మజునితోడ నింక ముందఱనువచ్చుఁ
బదునొకండవనెల చైత్రపౌర్ణమాసి, నాఁడు ముఖ్యంబు నీకు జన్మం బొనర్ప. 22
- ఉ. కావున నుగ్ర సేనభుజఖడ్గసురక్షితయై తనర్చు ద్వా
రావతి కేఁగెదన్ మఖతురంగము నీవును యావనాశ్వుఁడున్
గావుఁ డతిప్రయత్నమునఁ గైకొను మధ్వరదీక్ష వేళకున్
నీ వెఱిఁగింప వత్తు ధరణీవర యేనును బంధుకోటితోన్. 23
- క. అని పలికిన గోవిందుని, మన నెఱిఁగి విభుండు సబహుమానముగా నం
పినఁ జనియె నయ్యోశోదా, తనయుఁడు వరభోగవతికి ద్వారావతికిన్. 24
- సీ. ననజాక్షుఁ డరిగినవెనుక వేదవ్యాసుఁ డరుగుదెంచిన యుధిష్ఠిరుఁడు మ్రొక్కి
యాది మరుత్తుఁడు యజ్ఞంబుఁ జేసిన వైభవం బానతివలయు ననిన
విను మానవేశ్వరుం డనిమిషగురుని నాచార్యుఁగాఁ గోరిన శత్రుఁ డతని
వారింప నారదువలన నెఱింగి సంవత్తుని నిధ్వరకర్తఁ జేయఁ
- తే. దనమహత్త్వంబుచేత నత్త పసిఁటేఁడు, శతమఖాదుల వాకట్టి క్రతు వొనర్చి
భూమిభర్తకువర మిచ్చిపోవ నాన్పు, పతియు, బూతాత్ముడై దివ్యపదముఁగనియె,

క. అంచు మరుత్తునికథ విని, పించిన మునితోడ జనసభీరువులకు నే
యంచున నిహపరములు సి, ధించు ననుచు నడుగ నయ్యుధిష్ఠిరుతోడన్. 26

వ్యానులు ధర్మజునకు ధర్మంబులు చెప్పట.

సీ. ధర్మకాస్త్రములయర్థరహస్యము లెఱింగి జరపుబ్రాహ్మణుఁడు మోక్షంబు గాంచు
న్యాయమార్గము నొకింతయును దప్పక ధాత్రిఁ బాలించుజనపతి పడయు ముక్తి
క్రయవిక్రయములఁ బొందక సర్వసముఁ డైన వైశ్యుండు పొందుఁ గైవల్యపదము
నారాయణస్మరణయు విప్రపూజయుఁ గావించుశూద్రుండు గనుఁ బరంబు

తే. నాల్గువర్ణంబులును నిట్లు నడచి పొంచు, నుమ్మరంబుగ నైహికాముష్మికములు
స్త్రీలవర్తన తేర్పరించెదను సాన, ధానమతితోడ విను మిరక ధర్మతనము. 27

వ్యానులు ధర్మజునకు జారస్త్రీలక్షణంబులు చెప్పట.

చ. ఒఱపరిఁ గన్నఁ గూడఁ జను నూరక సన్నలు వాఱ నాడుఁ ద
త్తఱపడు బోటిఁ బిల్చెడువిధంబున నొత్తిలి పల్కు నవ్వుఁ బ
ల్మఱుఁ బొరుగిండ్ల కేఁగు నొకమట్టున నిల్వదు చంటిమీఁద ముం
జెఱుఁ గడలించు వైశికపుసిగ్గు నటించుచు జార ధారుణిన్. 28

ఆ. పరులఁ గన్నఁ జంకపాపని ముద్దాడు, గోడనిక్కి చూచుఁ గోప్పు దీర్చు
మాటుమలయు నత్తమామలతో లేని, కిటుకు వెట్టి బంధకీవధూటి. 29

తే. మాలకరి దాసి సైరంధ్ర మ్మాటుడల్లి, మగఁడువిడిచినసతి దూతి మంత్రసాని
జోగురా లాఁకు లమ్మెడిజోటి విధవఁ, గలసి వర్తింపునది జారగా నెఱుంగు. 30

క. వీరలలోపల మిక్కిలి, జారకు దూతియును దాది సాహసపారా
వారముతీరముఁ జేరుపఁ, బేరోడలు పాయరాని పెసఁతువకతనన్. 31

క. ఎచ్చోట విలాసినులకు, మచ్చికఁ జన విచ్చినం బ్రమాదము పతికిన్
వచ్చునవశ్యము కాంతలు, చచ్చినపుడు విశ్వసింపఁ జన దెవ్వరికిన్. 32

క. అత్తయు మామయు మగఁడును, గత్తులబోను లయి బిఱుసు గావలె నెపుడున్
మత్త చకోరాకులకును, జిత్తము పరపురుషభోగశీలం బగుటన్. 33

సీ. ఉపపాసములఁ దద్దయును గృకింపక మేను దిండిచేఁ బోషించు చుండె నేని
మస్త కాంబతముల మాలిన్యభావంబు నందక వన్నె తెట్టయ్యె నేని
దానధర్మముల నర్థంబు వెచ్చింపక కట్టిడియై కూడఁ బెట్టె నేని
తనపుట్టినింట వంచనతోడ నిల్వక పొరుగిండ్లపా లయి తిరిగి నేని

తే. సంతతంబును శ్రీహరిస్మరణలేక, కఱకుఁదనమున దుర్భాష లఱచెనేని
విధవ పెనిమిటితోఁ గూడ వివిధనరక, కూపబాధలఁ బడఁ గడు గుఱుతు లేక. 34

క. నాలుకయును దాలువులును, నీలరుచిం గలిగెనేని నెఱిచరణంబుల్
నేల సరిమోవ వేనియు, వాలాయుము నది వహించు వైభవ్యంబుక. 35

క. కంతుసుఖశ్రేణి దేలువి, తంతువునో నెవ్వడే నతడు దనపుణ్యం
బంతయుఁ గోల్పడి కూలు ని, రంతరమును రారవాదులగు నరకములన్. 36

తే. బాల్యమునఁ దల్లిదండ్రులు ప్రాయమున ధ, వుండు వార్ధకమున నందనుండుఁ జెప్పి
నట్లుచేయంగఁదగుఁగాని మరసిమాడఁ, దెఱవలకు నెందుఁదముచ్చఁ దిరుగఁజనదు.

వ. ఇది నీవడిగినయర్థంబునకు నుత్తరంబు నీవు నాస్తికద్యూతకారపితునామాయకుల
దాయనీక నిజోపలాలనంబునఁ బ్రజాపాలనంబు సేయుము ప్రజానురాగంబున
ధనంబును ధనంబున ధర్మంబును ధర్మంబునఁ గీర్తియుం జేకురుఁ గావున భూవల్లభు
నకుఁ బ్రజాపాలనం బవశ్యకర్తవ్యంబు మర్త్య లెయ్యెడం గీర్తనీయంబు గానివర్త
నంబునఁ బ్రవర్తిల్లక నారాయణధ్యానపరామణులై యుండవలయుఁ బుండరీకాక్ష
భక్తి విరహితుం డగుబ్రాహ్మణుండును జండాలుండు చండాలుండును విష్ణుభక్తుం
డయ్యెనేని సకలలోకపూజ్యుం డగును గావున నీవు వానుదేవచరణస్మరణాయత్త
చితుండ వగు మనిన నత్తపోధనసత్తముం గనుంగొని యుధిష్ఠిరుం డిట్లనియె. 38
వ్యాసులు ధర్మజునకు స్థిరలక్ష్మీయోగం బనువిధంబుఁ దెల్పుట.

క. ఏరీతి పంభవించు ము, రారిపదాంభోజపూజనాభ్యాసము ల
క్షీరమణిమర్త్యకోటియు, గారంబుల నెట్లు నిల్చుఁ గదలక యనినన్. 39

సీ. కలిమి దాఁచక వైత్యకంబుఁ జేసినవాఁడు పుణ్యతీర్థము లాడఁ బోవువాఁడు
వితరణశీలుండు వినయంబు గలవాఁడు పరకాంతలకు నాస పడనివాఁడు
శూరత మెఱసి ప్రస్తుతికి నోర్వనివాఁడు సత్యశౌచంబులుసల్పువాఁడు
బాంధవపితృమాతృభక్తిఁ జెందినవాఁడు కిల్బిషంబులకు శంకించువాఁడు

తే. సప్తసం తానవిఖ్యాతి జరగువాఁడు, నిఖిలభూతదయాసక్తి నెగడువాఁడు
మేలు మఱవనివాఁడు లక్ష్మీకీఁ ద్రియుండు, వానియొద్ద నె హరియును వదలకుండు.

ఉ. జూదరి దుష్టు దుర్వ్యసనుఁ జోదని సజ్జనదూషకున్ మృషా
వాది గృహవిహీను గృహవప్రవిఘాతకు లోభి సంతత
స్వోదరపూరకున్ బికును నుద్ధతినిం బెడఁబాయు లక్ష్మీపే
దాదిసమస్త విద్యలు పరాన్న పరామణుఁ బాయుకై వడిన్. 41

క. సోశాదోష్ఠియు నెత్తమున్ మొదలుగా జూదంబు నీవాడునా
వేశం గాదని బాంధవుల్ శకునిదుర్వృత్తం బెఱింగింపరే
హాళిం బుట్టినకాఁక నొడ్డితిని రాజ్యం బెల్ల నక్కిడునన్
జాలం గంటిమి నేము కారవులనాశంబున్ యశోహానియన్. 42

క. అదిగానఁ గాదు జూదము, మదిఁ దలపోయంగ నెట్టిమానవులకు నీ
విది దెలిసి నడవు ధర్మా, స్పదబుద్ధిన్ విష్ణుభక్తి పరతంత్రుఁడవై. 43

క. వ్యతిపాతయోగమున వై, ధృతి సంక్రాంతులను బర్వదినములఁ దీర్థ
వ్రతచర్యలఁ బైత్తుకముల, నతివలఁ గామించువాఁ డనర్హుఁడు సిరికిన్. 44

ధర్మరాజు భీముని ద్వారకకు బంపుట.

ఉ. ఇన్నియు నీకుఁ దేటపడ నే నెఱింగించితి నింక ముదంటన్
జన్నము నేయఁగావలయు శౌరి వెసు బిలిపింపు నీకుఁ
భృన్నతిహేతు వమ్యదుకులోత్తముఁ డన్న మహీవిభుండు ని
ర్భన్నవిరోధినైస్యఁ డగుభీమునిఁ జేరఁగఁ బిల్చి యిట్లనఁక. 45

ఉ. ద్వారక కేఁగి యధ్వరవిధాన మొనర్పఁగఁ జెత్రిమాసమున్
జేరఁగ వచ్చుటం దెలియం జెప్పి సమస్తకుటుంబినీసుహృ
త్పారపురోహితార్యగురుబాంధవమంత్రిపురస్సరంబుగా
వారిజనాభునిన్ సుజనవత్సలుఁ దోడ్పొని రమ్మ పా మ్మనన్. 46

తే. అన్నపాదంబులకు మ్రొక్కి యనిలగుతుఁడు, ద్వారవతి కేఁగి దివ్యరత్నప్రభావి
రాజితం బైనహరిమందిరంబుఁ జొచ్చి, నడిమిమొగసాలజగతిముందఱికి వచ్చి. 47

వ. దౌవారికుం గనుంగొని తనరాక నెఱింగింపు మనవుడు నిర్యత్తు దేదీప్యమానరత్న
దీపికానిర్యత్ప్రభాపూరదూరీకృతాంధకారంబును గాలగురుగంధసారకర్పూర
ధూపనిరవధికవాసనాగభీరంబునుధగద్ధగితకాతకుంభరసవిసరకుసుంభరాగసముత్తం
భితవిచిత్రచీనిచీనాంబరతిరస్కరిణీవితానచ్ఛాయాపరిష్కారంబునునానావర్ణసము
దీర్ఘప్రభాపటలజటిలనూత్నరత్నకంబళపరిస్తరణవిస్తారంబును బారావతకపోతకుక
కారికాచకోరమయూరప్రముఖనిఖిలవిషదోషపరిహరణక్రియానిపుణచాతుర్యధుర్య
తిర్యగ్విహారంబును బ్రసక్తముక్తాఫలస్వచ్ఛగుచ్ఛాంతరవిలంబిదరవికాసివాసంతికా
పూగపున్నాగచంపకహల్లకమల్లికోద్దామశృంగారంబును నగుభోజనాగారంబునుం
గురంగమదకర్దమానులిప్తమణిమయవిత్తర్జికాప్రదేశంబునంగళేవుండుగుఖాసీనుండై.

తే. కనకపీఠిఁ జతుష్పత్తికాకచోల, విరచితం బైనపసిడిపల్లెరమునందు
దేవకీదేవి వడ్డింపఁ దృప్తిమీఱఁ, బంకజోదరుఁ డారగింపంగఁ దొడఁగి. 48

సీ. మెత్తనై మిలమిల మెదలురాజాన్నంబు నొలుపుఁబప్పులును సద్యోఘృతంబు
నప్పడంబులు వడియములుఁ దాలింపులుఁ బలుచనినులివెచ్చపడిదములును
బులునుఁగూరలును బజ్జులుఁ దియ్యచేరులుఁ బంచదారలు నానవాలు జాన్నుఁ
బులగంబు బహువిధంబులపిండివంటలుఁ బాయసంబులు వడపప్పుఁ జేసె

తే. పానకంబులు సిగరులు ఫలరసాయ, నములుఁ బచ్చళ్లుఁ గలవంటకములుఁ బెరుగు
నూరుఁగాయలు మొదలుగా నుచితవృత్తి, నారగింపఁ జతుర్విధాహారములను. 50

తే. మఱియు భూచరజలచరాంబరచరముల, పేరుకలమాంసములు సంజి ప్రియముతోడ
రుక్మిణీసత్యభామ లిరువురుఁ గదిసి, తాళవృంతంబు లిడుచు ద్రస్తరులు సేయ. 51

ఉ. భీమునిరాకఁ జెప్పిన నుపేంద్రుఁడు రమ్మని పంపవచ్చి య
త్తామరసోదరుం గదిసి దండము వెట్టుఁ గరంబుఁ బట్టి వ్యా
యామభరంబున నిమిగుల నాకలి గొంటివి సేద దేఱఁగా
సేమము లన్నియఁ దెలియఁ జెప్పుదుగాని భుజింపు నావుడన్. 52

సీ. తల్లిచన్నులపాలు ద్రావి యంతటఁ బోక పూతనఁ బారిగొంటి పురిటిలోన
జనని యుగ్గునఁ దృప్తి సక నిన్నటిదాక వెరఁజితి వ్రేపల్లెవెన్న లెల్ల
నంబపొత్తునఁ దనియక వెక్కసం బైన యుదరాగ్ని నార్పి తింద్రోత్సవమున
జనయిత్రి యొసఁగుభక్షణము చాలక తింటి వాకుచేలునిచేతియడుకు లొడిసి
తే. కడుపులోపల సకలలోకములు వరుసఁ గూరుకొన్నప్పుడును నఱగోఱతగాని
తుప్పుడవు గావు నీదుపొత్తున భుజింపఁ దీటునే నాకు ఘనమైనదీపనంబు. 53

మ. అని సల్లాపము లాడ కౌరి వివిధాహారంబులన్ వాయునం
దను సంతృప్తునిఁ జేసి యొక్కడఁ బ్రహృదం బారఁ గూర్చుండి వ
చ్చినకార్యం బఖిలంబు నాతఁడు విశేషింపంగ మాల్వానులే
పనతాంబూలవిభూషణావళుల సంభావించి యత్యున్నతన్. 54

శ్రీకృష్ణుండు భీమునివెంట హస్తీపురంబున కేఁగుట.

మ. కృతవర్మన్ బిలిపించి కేశవుఁడు పల్కెం బారులన్ హస్తినా
వతికిన్ వే కదలింపు తత్తదుచితవ్యాపారలీలాసమం
చితవృత్తిన్ యమనూతియధ్వరము వీక్షింపన్ బురీరక్షణ
స్థితికిన్ గట్టడ చేసి మజ్జనకునిన్ సీరి న్నియోగించెదన్. 55

మ. అనినన్ భోజమహీవిభుండు లయకల్పాంతో గ్రధారాధర
స్తనితాభీలపటుప్రయాణముఖనిస్సాణంబు వ్రేయించినన్
జనితోత్సాహభరంబునం గదలె యజ్ఞప్రేక్షణాలంబసా
ఖ్యనిరాయాసపథంబునం బురజనం బాబా లవృద్ధంబుగన్. 56

క. పురజనము లెల్ల ముందటఁ దెరలినపిమ్మటను వాసుదేవుండు గమన
స్ఫురణము దండ్రడికిఁ జెప్పఁగ, నరుదెంచినసుతునితోడ నతఁ డిట్లునియెన్. 57

సీ. హరిక థావిముఖుని నన్యాయవర్తనుఁ బురుషార్థరహితుఁ దపోవిహీను
మిత్రవంచకుని స్వామిద్రోహిఁ బతితుని యుద్ధభీరువు నన్యయోనిరతుని

జామాత్యవిత్తభక్షకు ధర్మబాహ్యుని యతి విదూషకుని దుర్వ్యసనశీలు
బహుభాషి విశ్వాసపాతకు ఋతుకాల కర్మప్రిత్యాగిఁ గృహ లోభి

తే. ఖలు వికత్తను బహువాదకరుఁ గృతఘ్ను, నాత్మభృత్యప్రతాఢు నాతతాయఁ
దగదు కొనిపోవఁగా నెంతధనికు లైన, నధ్వరాలోక నానర్హు లగుటఁజేసి. 58

క. నినుఁ బాసి నిలువ నేర్తునె, వనజోదర యనుచు నపుడు వాతస్థిల్యభరం.
ఋన వసుదేవుఁడు రాఁ దలఁచిన నొడఁబడఁ జెప్పి యతనిచే ననుమతుఁడై. 59
వ. అవ్వడు. 60

చ. శకునమనోజయఁబుగఁ బ్రశస్తముహూర్తమునందుఁ జేడ్కుఁ బ.
ల్లకులు గదల్చి నెట్లెలకలంకుల సాత్యకిఁ బోవఁ బంచి యం
ధక యదువృష్టిభోజులు సుతప్రకరంబున గొల్చి రా మురాం
తకుఁడు మహేంద్రవైభవమునన్ గదలెం దురగాధిరూఢుఁడై. 61

సీ. గండమండలదానగంధలుబ్ధమదాళిర్ముంకృతులకుఁ గాక జడియుకరులుఁ
గరటిఘీంకృతులకుఁ గాక రాహుత్తులు జలదరింపఁగ దాటునైరధవములు
హయహేమలకుఁ గాక యదరి వృద్ధులఁ గూల వైచి పాతెడుబలీవర్దములును
దుష్టశాక్వరధావితులకుఁ గాక ధరిత్రుఁ బడి దైవములదూఱుభారవహులుఁ

తే. గలయుఁబడి మూఁపుమూఁపునఁ దలఁగఁ ద్రోయు; రానిసందడి నడచుపొరప్రజంబు
నరయుచును వచ్చువృద్ధవేశ్యాజనంబుఁజూపి నవ్వచు హరి వాయుగుతునకనియె.

ఉ. వీరిఁ బరిగ్రహింపు మిదివేళ సమానలు నీకు భీషణా
కారకతోరమన్మథవికారగుణంబుల నన్న నవ్వె య
మ్మారుతి పల్కె నిట్టికొఱమాలినజంతలఁ జక్కఁబెట్టి నీ
భారము వన్నె కెక్కు దురవస్థలు నీకరలాలనంబునన్.

శ్రీకృష్ణుండు నైస్యంబుతో సరోవరతీరంబున విడియుట

మ. అని చాణూరబకాంతకుల్ సముచితవ్యాహారులై ముందటన్.

గని రుత్ఫలసరోజనాల్లకపరాగస్ఫూరవీచీఘటా
కనదుత్కాజితరాజమాంసబకషక్రక్రౌంచసంచారమున్
జనితాంతఃపరితాపవారణసుధాసారమ్ముఁ గా సారమున్.

64

క. ఆరమణీయసరోవర, తీరామలకీపటీరతిలకాగురుక

ర్హారతరుచ్ఛాయలఁ బ్రజ, నీరజనాభుండు విడియ నియమించుటయున్.

65

సీ. విప్రవరక్షత్రవిట్కూడ్రగాయకనటవిదూషకవందినాగరికులుఁ

గుడ్యకృత్కరుకాకునికరంగాతీవజటకారపాచికకాంబునికులు

నిర్ణేజక గ్రామణీమలాలకువింద దాశకళాదవైతంసికులును

జర్మకర్మతచికిత్సక పుష్పలావికతక్షకపాషాణదారకులును

తే. గంధసారగోరోచనాగయసితాభ్ర, పట్టపటరత్న భూషణాపణిక వసులు

బట్టు చాచక వీధు లేర్పడగ విడిసి, రయిజాకర ముభయపాశ్చ్యంబులందు. 66

చ. కమలదళాక్షుఁ డంత నిజకామినిరుక్మిణితోడ విట్లనున్

గమనినిఁ జూచితే ప్రేయఁడు గన్దొనరామి మరాళ సామజ

భ్రమరకులంబు పైఁ బడఁ గరంబు నుఖించెనుఁ గామ మెప్పుడున్

రమణునికంటె నెన్నిదిగుణంబులు గాదె లతాంగి కారయన్. 67

క. ఆన విని రుక్మిణి విభుతో, ననుఁ దనయునివాహనంబు హంసము దనవా

హన మేనుఁగు దేటులయెడఁ, దనుజాభావ మగుఁ గానఁ దగ దిటు పల్కున్.

క. తా మొదలం బద్ధిని యటఁ, గామించునె యన్యపురుషుఁ గలలో నెఁన్

దామరసనేత్ర యంత, ర్యామిని నీ వెఱుఁగనట్టియర్థము గలదే. 69

వ. అని పరిహాసపల్లవితంబు లగు సల్లాపంబులం బల్లవోష్ఠితోడం గలసి యాజగద్వల్ల

భుం డుల్లసిల్లుచున్నంత. 70

శ్రీకృష్ణునిసన్నిధికి గోపకులు వచ్చుట.

ఉ. తెల్లనిపట్టెనామములు దీఁగెలఁ నట్టెములుం బదంబులన్

బిల్లలచెప్పులున్ జెవులఁ బింఛములున్ మొల నున్న క్రొత్తకం

బళ్ళును వన్నెగాఁ బెరుగుఁ బాలును నేతులు వీరక వంకకా

వళ్ళ ధరించి శౌరిఁ గనేవచ్చిరి కొందఱుగొల్ల శర్థితోన్. 71

వ. ఇట్లు వచ్చి.

72

క. తెచ్చినగవ్యముఁ గానుక, యిచ్చి ప్రణామములు చేసి యిన్నాళ్ళకుమా

ముచ్చటలు దీతె నని హరి, గ్రుచ్చి కవుంగిటును జేర్చుకొని మోదమునన్. 73

సీ. కోరగించెడుకొండగోఁగుఁ బువ్వలచాయ దీవన్నె గోర్పడం బెట్లు గులిగ

మెఱుఁగుఁజొక్కలచాయ మించు నీ తెల్లని గురువిందపే రెండుఁ గూర్చుకొంటి

నిగుఱు గప్పునిచంద్రనిప్పుకెవడి నున్న దీకొడ్డిపూస నీ కెవ్వఁ డిచ్చెఁ

బొలసినగ బుక్కంపులు సోడుముట్టెడు నీనల్లతిరునామ మెచట దొరిక

తే. జడలు మెడమీఁద వ్రేలెడుజల్లితోక, నేడ సవరించుకొంటివి బోడకోడె

యనుచు నా డెడుమూఢవాక్యముల కలరి, శ్రీధరుఁడువారిఁగృప నాదరించెనపుడు.

చ. హరి కొకలేమ యిచ్చెను సమర్పణగా నవనీతకుంభమున్

బెరుగును వంటకంబు నొకబింబభలాధర దెచ్చె నొక్క తా

మరసదళాయతాక్షీ వనమాలిక ముందటఁ బెట్టె నొక్క నుం
వరి గొనివచ్చె నెంతయు ముదంబున సాంద్రపయఁ ప్రపూరమున్. 75

సీ. తెఱవ యొక్కతె జుంటితేనె కానుక చేసి తలఁపించె నభరామృతంబుచవులు
తరుణి యొక్కతె పూవుదండనూడిదఁబెట్టి హేలాపరీరంభ మెచ్చరించె
బడఁతి యొక్కతె బిల్వఫల ముపాయన మిచ్చి పచరించె ఘనకుచస్పర్శనంబు
నువిద యొక్కతె పించ ముపదగా నర్పించి రూపించె గుంతలాక్షేపణంబు

తే. నెమ్మి నీరీతిఁ జేదర్శనమ్ము లొసఁగి, ప్రియులసన్నిధి నర్మగర్భితముగాఁగఁ
బ్రాథగోపాంగనలు దమప్రాతవలపు, వెల్లివిరిఁ జేసి రిందిరావల్లభునకు. 76

కా. ఈలీలం బొడచూప సాదరముగా నీక్షించి కృష్ణుండు గో
పాలవ్రాతము వీడుకొల్పి యచటన్ బ్రత్యగ్రసాగంధిక
వ్యాలోలానిలముల్ పథశ్రమము వాయుం జేయ నా జేకువన్
గాలిందీనదిఁ జేరి యందు విడియంగాఁ బంచె నైన్యంబులన్. 77

క. విడియించి యశోదాదుల, కడకుం జని మీరు కుంతిఁ గని పరిచర్యల్
నడపుండు వినుఁ డాయమ క, వృడికిని జనయితి భగిని వసుదేవునకున్. 78

వ. కావున నద్దేవి మీకుం బెద్దటికంబు చేయందగిన దని యానతిచ్చి ప్రద్యుమ్నాది
కుమారులం గనుంగొని మీరు ద్వారకానగరంబునంబోలె * తేరకాఱతనంబున
నుండక పొండవాగ్రజునధ్వరంబు సముద్ధరింపవలయు నని మఱియును. 79

ఉ. ఆవనజాక్షుఁ డిట్లునియె నందఱు నెప్పుడు నప్రమత్తులై
సేవలు చేయఁగా వలయు సింహబృహస్పతిఁ కూడుకొన్నగో
దావరిఁ జూచి తీర్థము లుదారతఁ దక్కినయట్లు మీరు గాం
డీవిపరాక్రమంబు గని నిల్వఁగ నేర్చినపాటిభక్తితోన్. 80

సీ. కోడండ గమి గూర్చుకొని దేవకీదేవి భక్తిఁ గుంతి భజింపఁ బాలువెట్టి
సఖులతోఁగూడ నుషాకన్య పాంచాలి ననయంబు సేవింప నానతిచ్చి
ప్రద్యుమ్నునకుఁ గుమారసమేతముగ ధర్మపుత్రినికడ నిల్వ బుద్ధిఁజెప్పి
వాయునూనునిఁ గృతవర్మాదియోధులఁ జదలంబువెంట నే కదలఁ బనిచి

తే. వారువము నెక్కి మితపరివారు డగుచు, సూరిజనవందిమాగధస్తుతులు తనదు
దివ్యలీలలు వరుసతోఁ దెలుప నగుచు, వాసుదేవుండు హస్తి నావతికి వచ్చి. 81

శ్రీకృష్ణుండు మాస్తిపురంబు ప్రవేశించుట.

- క. ధృతరాష్ట్ర విదుర కృప సం, గతుఁ డగుధర్మజునిఁ గదిసి కంసారి నను
స్కృతిఁ జేయ నాధరిత్రీ, పతి యతనిం గొంగిలించి పరమప్రీతికా. 82
- తే. తనకు మొక్కి నళకనందనునిఁ గవల, నాదరించుచుఁ దక్కి నయర్హ జనుల
నుచితసంభాషణంబుల రుపచరించి, స్వర్ణమయపీఠమున నున్న కౌరి జూచి. 83
- ఉ. నీవు సమ స్తబంధుజననీజనకానుజపు త్త్రపౌత్రభా
ర్యావిసరంబుతోఁ గదలి రా కిటు వత్తువె యన్న నవ్వి య
ద్దేవుఁడు రానివారు వసుదేవుఁడు నీరియుఁ దక్క యజ్ఞదీ
క్షావిభవంబుఁ జూడ నధికస్ఫురణన్ జనుదెంచి రందఱున్. 84
- క. ముందఱ వచ్చితిఁ దావక, సందర్శన మర్థిఁ గౌరి సకలంబును గా
లిందిని విడియించితి వా, రిందులకుం గదలి వత్తు రెల్లటి కనినన్. 85
- క. ముదమొంది విభుఁడు పొద్దునిఁ, గదియం బిలిపించి రేపకడ విభవముతో
నెదురుకొనవలయు సేనల, గదలింపుము యజ్ఞ ఘోటక సమేతముగాన్. 86
- వ. అని పలికి ధర్మనందనుండు మఱునాఁడు వనజోదరనిజసోదరయావనాశ్వసహి
తంబుగా నధ్వరాశ్వంబు నలంకరించి కుంతీద్రౌపదీ ప్రభావతులం గదలించు
కొని రాఁ గంచుకీజనంబు నియోగించిన వారు నారాణివాసంబులఁ జిత్రిపటు
నిచోళికాందోళికల నునిచి వారి కుభయపార్శ్వంబులు ఘోటికారూఢచేటికా
సహస్రింబు లజస్రింబునుం గాంచనదండమండితంబు లగుధవళచామరంబులు వీవం
గట్టడ చేసి దేవకీయశోదాదులకుం దగినకట్టణంబులు పెట్టియల నలవరించి కట్టా
యితంబై పట్టణంబు వెడలుసమయంబునం బాండవాగ్రజుండును రెండవ సురేం
ద్రుండునుం బోలె నఖండ వైభవంబునం గదలి కాళిందీతటంబు సేరం జనియె
నంతకుమున్న భీమ సేనకృతవర్మాదులును సకలసన్నాహంబులు మెఱసి'యెదురుకొను
నప్పు డన్యోన్యభూరిధేరిభాంకారంబులు నితరేతరసౌవిదల్ల హుంకారంబులును
బరస్పరకరట్టిఘీంకారములును ననేకచామర గ్రాహిణీకరకంకణ క్రీంకారంబులును
సాహంకారంబులై చెలంగె నప్పుడు. 87
- సీ. ప్రణమిల్లె బాండవాగ్రజుఁడు దేవకీపాదసరసేజంబులకు సోదరులఁ దాను
మొక్కి నన్నకు వడముడి భద్రకరి డిగ్గి సకలయాదవకుమారకులఁ దాను
దేవకీదేవి కుంతికి వేడ్కతోడ దండముఁ బెట్టెఁ గదిసి కోడండ్లుఁ దాను
నతిఁ జేసె నపుడు సందకపాణితల్లికి వచ్చి ద్రౌపది ప్రభావతియఁ దాను
తే. మఱియుఁ దన లోనితారతమ్యము లెఱింగి, శందనాలింగనక్షేమవాక్యవివిధ
పాఠోషికవిధులసంభాష్యమాను, లగుచు వచ్చించు ఘండి రయ్యవసరమున. 88

అనుసాశ్వండు మఖాశ్వంబు వవచారించుట.

మ. అనుసాశ్వం డనువాడు సోదరుని నన్యాయంబునన్ బట్టి చం
పినకారిన్ బరిమార్తు నే ననుచు బల్మిందాక నుద్యుక్తుడై
తననైన్యంబుల నెల్ల నొక్కయెడ గృధ్రపూహమున్ బన్న బం
చి నిరాఘాటపధావరోధమతి నిల్చెన్ వ్యగుడై యత్తతీన్.

89

ఉ. దేవకి మున్నుగాఁ గలసతీనివహంబుల కెల్ల జూప న
ద్వేషనియాజ్ఞ వాహకులు దెచ్చునెడన్ నడుకొత్తి యొంటిమై
జావున కోహటింప కనుసాశ్వండు సాశ్వము దూతినట్లు యో
ధావలిఁ గిట్టి పట్టె సవనాశ్వము విశ్వభయంకరంబుగన్.

90

క. ఉట్టిపడి యివ్విధంబునఁ, బట్టినతురగంబు నాత్మ బలమధ్యమునన్
గట్టి చమూనాయకుడై, నట్టినుతారకునితోడ నతఁ డిట్లనియెన్.

91

ఉ. ఈహరిఁ బట్టి తెచ్చుట యహీనభుజాబలగర్వశేఖమై
నాహరితోడ సంగరవిహార మొనర్చుటకే తదర్థని
ర్వాహకబుద్ధి వెదగిలి వచ్చు నతండును మీరు విక్రమో
త్సాహ మెలర్ప నొక్కమొగిఁ దాఁకుడు వీక నెదిర్చి యందఱున్.

92

తే. శౌరికంటెబలుడు చర్చింపఁగా లేడు, పట్టుఁ డతని నెఱిఁగి పట్ట కున్న
వాడు నాకుహితుడు గాఁడునూనుడుగాఁడు, బాంధవుండు గాఁడు భటుడుగాఁడు.

క. అవ్యాహతుఁ డచ్చేద్యుం, డవ్యయుఁ డాద్యంతరహితుఁ డచ్చిద్రుఁడులో
కవ్యాపకుఁ డక్షురుఁ డశ, రవ్యుడు వినుఁ డతని గల్వరా దెవ్వరికిన్.

94

క. కుకదాల్చ్యవిభీషణశౌ, నకరుగ్మంగదవసిష్ఠనారదబలివా
యుకునూరకులకువలె నతఁ, డొకరికి లోబడఁడు తెలిసియుండుండు మదిలోన్.

95

క. అని యిట్లు బహువిధంబులఁ, దనయోధుల హెచ్చరించి తానుఁ బ్రతాపం
బున వచ్చి నిలిచె మొనతల, ననుసాశ్వండు శౌరితోడియాహవకాంక్షన్.

96

వ. అంత నిక్కడ నధ్వరహయాపహరణకోలాహలం బాలకించి సగభసంబున.

97

ఉ. పాశేముచుట్టు గాచుటకుఁ బార్థునిఁ జౌజాలునేయఁ బంచి త
న్మూలబలంబుతో నగరిముందట ధర్మజా నుంచి కృష్ణుఁ డా
భీలపరాక్రమస్ఫురణ భీముడు దానును దాడిమై జగ
జ్జాలము సంచలింప ననుసాశ్వనివెంబడి నేగి ముందటన్.

98

క. ప్రద్యుమ్నుని వృషకేతు స, మిద్యోధుల ననికిఁ జొండు మీ రనినఁ ద్రియీ
వేద్యుఁ డగుకృష్ణముందటఁ, బ్రద్యోతనపాతుఁ డపుడు ప్రతిఁలు వలికన్.

99

అశ్వమేధపర్వము 3-ఆ.

- చ. సమరముఖంబునన్ సవనసైంధవమున్ గొనివత్తు బాహుగ
 ర్వమున విరోధి గెల్చి కొని రాక తొలంగితి నేని బ్రాహ్మణీ
 గమనము నేయఁ గోరినజఘన్యజ్ఞాదున్ ఋతువేళలం గుల
 ప్రయదఁ బరిత్యజించెడుదురాత్ముఁడుఁ బోయెడుత్రోవఁ బోవుదున్. 100
- వ. అని యిట్లు సంధాధురంధరుం డైనవృష కేతుండు సహాయుండుగా నాహ
 వోద్యోగంబునం బ్రద్యుమ్నుండు గృధ్రప్రహంబు సాహసంబునం జొచ్చి
 కుండలీశసముద్దండవోర్దండకుండలీకృతకోదండచండకాండప్రకాండంబుల సముద
 కుండాంబులం జెండియు నిరాఘాటజవఘాటకంబులం గీటడంగించియుండంద
 ముందటం గ్రందుకొనుమణిమయస్యందనంబులం జిందఱవందఱఁ జేసియు
 సముద్భటవీరభటపరంపరల వెంపర లాడియు నైన్యంబు దైన్యంబు నొంగించి
 యవప్తంభసంరంభంబున విజృంభించినం గనుంగొని యనుసాశ్వండు గినుక చెట్టింప
 నతని కిట్లునియె. 101
- చ. తరుణులఁ బాంధులన్ వెడఁగుఁదాపసులన్ ప్రసవాకుగంబులన్
 బారిగొనునట్లు గాదు నమఁ బోర జయించుట యన్న నవ్వి నా
 శరములు పువ్వు లౌట సహజంబులు వారికి నిన్ను నొంచుచో
 గరళముకంటె నుక్కు లని గ్రక్కున నైదుశరంబు లేసినన్. 102
- క. అనుసాశ్వండు దచ్చరములు, దునియలుగా నేసి యొందుతూపున నుర మే
 సినఁ జూట్టుకి పడె నతఁ డ, వ్వనజాతునియెదుర మెఱుము కైచినభంగిన్. 103
- చ. తనయునిపాటుఁ జూచి యట దానవమర్దనుఁ డల్క మోమునన్
 దనుక విరోధిఁ జూపుచును దారుక యద్దెసఁ జేరు నోవ ని
 మ్మని లయకాలరుద్రపటహార్షటి నొత్తె నుదాత్తమూర్తియై
 యనిమిషసిద్ధసాధ్యనివహావనధన్యముఁ బాంచజన్యమున్. 104
- క. పెంటన రిపుసేనల నద, రంటఁ దటిమి పవనజ్ఞాదు గదాహతి నొకఁడున్
 గెంటువడ కుండఁ భీనుఁగు, పెంటలు గావించె దివిజబృందము పొగడన్. 105
- క. అది మాచి భీమసేనుని, గదియఁగ నేలేంచి పలికఁ గర్ణసుతుఁడు నే
 మొదల నభిలాష చేసిన, కదనఫలం బిట్లు నీకుఁ గైకొనఁ దగు నే. 106
- చ. కినుక మదేభమున్ విడిచి కేసరి యొందుమ్మగంబుఁ జీరికిం
 గొనునె భవత్ప్రతాపమునకున్ బ్రీతియే యితఁ డంచుఁ జూపఁగాఁ
 గని యనుసాశ్వండుగ్రవిశిఖం బరిఁ బోయుచు నార్చి భీముని
 శ్చనుమఱ నాట నేసిన రణస్థలి వ్రాలె నతండు స్రుక్కుచున్. 107
- క. కలన బకవైరి వ్రాలిన, గలుషించి మూరారి నీచుగర్వ ముడిపెదన్
 నిలునిలు మని యదలించిన, దొలఁగక యనుసాశ్వం దరనితో నిట్లునియెన్. 108

చ. మిడుక మదగ్రజన్ము గుళమిడికి గట్టుకపోయి బావిలోఁ
గెడపితి వట్టినిన్నిపుడు గీ టణంగింపక పోవ నిత్తునే
కొడుకు మఱిందయుం బడినకోల్తలఁ జూచి రసాతలంబులో
నడఁగిన మానిమానసగృహంబులు చొచ్చినఁ బంత మిచ్చినన్. 109

క. విను నేగడుఁ బ్రాయమువాఁ, డను నీవు పురాణపురుషుడవు తెలియఁగ నీ
కును నాకు సెంతయంతర, మని వికటభ్రుకుటిభీషణాననుఁ డగుచుక. 110

ఉ. నాలుగుతూపులన్ బరులు నాటఁగ నేసిన మ్రొగ్గి యుగ్యముల్
దూలుచుఁ దేరి బోరికిని దూరముగాఁ గొనిపోవ వంతలోఁ
బాలుగఁ బగ్గముల్ గుదియఁ బట్టి పిటింకిది నోసరించి యు
ద్వేలభరంబునన్ మగుడఁ ద్రిప్పెను దారుకుఁ డెట్టుకేలకున్. 111

అనుసాశ్వఁడు కృష్ణుని మూర్ఛ నొందించుట.

ఉ. వచ్చి మురాంతకుం డతనివక్షమునన్ బదుమూఁడుకాండముల్
గ్రుచ్చిన నొచ్చి వాఁ డపుడ కోల్కొని భీషణకార్ముకంబునం
జిచ్చులు రాల్చుఖాణ మెదఁ జిక్కఁగ నేసిన నాటి మూలముక
ముచ్చముడింగి వ్రాలె వెడమూర్ఛ తనుక వాడువన్ రథంబువైన్. 112

సీ. హరిపాటుఁ జూచి నైవ్యము పటాపంచలై తండ్రిబిడ్డన కన్నతమ్ముఁ డనక
విడిచి పాఱఁగఁ గాంచి వృషకేతుఁడవలించి పోరికిఁ దిరుగ సమ్ముఖము చేసి
యనుసాశ్వ నిలునిలు మని బాణసప్తకం బతనిపై నిగిడింప నడరి వాఁడు
పదిశరమ్ములఁ గర్ణపట్టివక్షము నొంప నలిగి యాతఁడు దేరిహరులఁ ద్రుంచి

తే. విరథుఁ జేసినఁ గనలి యవ్వీరవరుఁడు రథముమీఁదికి నుడికి కర్ణజానిఁ దన్నఁ
బడ కతఁడు వానిముందల నొడిసితిగిచి, పుడమిబడఁద్రోచిబలిమినుక్కఁడఁగఁబట్టి.

ఉ. అట్లున వింటినారి విగియం దగిలించి విరోధిమోము క
ట్రైట్ట వహించుకన్నుల నిరీక్షణ మొప్పులఁ దెచ్చి వేటుకాఁ
డిట్టియుఁబోలె నవ్వచు నుపేంద్రునిముందటఁ బెట్టి వీడుగో
గుట్టపుదొంగ చిక్కె సమకొన్న ప్రతిజ్ఞ ఫలించె నావుడున్. 114

క. ధన్యుండ వీవు త్రిజగ, స్మాన్యుండవు నీవు కర్ణనందన నేడే
జన్యమున నీవు డక్కల, నన్యుల కిటు పట్టి తేర నలవియె వీనిన్. 115

క. అని కృష్ణాఁడు వృషకేతనుఁ, గొనియాడఁగఁ గంతలగ్నగుణబంధనసం
జనిత మగుమూర్ఛ వీడ్కొని, యనుసాశ్వఁడు శౌరిఁ జూచి యను వినమితుఁడై.

క. స్వామీ నీ పదములకుఁ బ్ర, జామము సేయంగ దొరకె నాకుఁ బ్రియముతో
నీమహిమ నఘటనాఘట, సామర్థ్యము దొరకెఁ గర్ణసంభవున కిటుక. 117

వ. అని మఱియు ననేకప్రకారంబులం బ్రశంసించునతనిం గృహతరందితంబు లగు
నపాంగంబులం గనుంగొని కాఁగిలించి యతనికరంబు నిజకరతలంబున నవలంబించి
కొనిపోయి ధర్తనందనుం గానిపించి దండప్రణామంబు చేయించినం బాండవాగ్ర
జుం డాదరించి నాకు నీవు వృకోదరాదులయట్లు గాదిలిపోదరుండవు గావునం
గ్రతురక్షణంబున సావధానుండవై యుండు మని యానతిచ్చి యధ్వరాశ్వంబు
నవక్రవిక్రమంబునం గొనివచ్చినప్రమృష్ణవృష కేతులం బ్రీతులం జేసి తెరలి కరి
పురంబునకుం జని మున్నయితంబు చేయించిన బిడారంబుల సకలయాదవుల
విడియించి కృష్ణానుసాశ్వయావనాశ్వమహీపతుల బహుమానపూర్వకంబుగా సము
చిత నివాసంబులకుం బోవంబనిచి తాను నభ్యంతరమందిరంబున కరిగి యజ్ఞదీప్తా
సమయంబుఁ బ్రతీక్షించు చుండె నంత. 118

క. కరిపురములోన నందఱు, నిరువదిదివసములదాక నిష్క్రథావా
శ్వరసస్థితులఁ జరింపఁగఁ, బరువడి నటఁ జైత్రశుద్ధపౌర్ణమి వచ్చెన్. 119

అరునుఁడు యజ్ఞాశ్వమువెంట నరుగుట.

సీ. ఆపుణ్యదివసంబునందు ధర్మసుతుండు ద్రుపదపుత్రియుఁ దాను నుపవసించి
జపహోమదానసంస్కారపూర్వకముగా నధ్వరవ్రతదీక్ష నలవరించి
తురగరత్నంబుఁ గౌతూహలంబున గంధ పుష్పాక్షతాదులఁ బూజ చేసి
నిజబిరుదాక్షరాన్విత హేమపట్టిక ఫాలభాగంబునఁ బదిలపఱచి

తే. చిత్రపటరత్నఖచితమంజీరకనక

కింకిణీచామరముల నలంకరించి

మౌక్తిక వలగొన బహువాద్యములు చెలంగఁ

గదలె నశ్వంబు మధ్యాహ్న కాలమునను. 120

క. ఆతురగమువెంటడిఁ బురు, హూతమహారతునిఁ బనుచు టుచితం బని సం
ప్రీతిఁ బిలిపింప నతఁ డవ, భౌతాంబరరుచిరమాల్య తనుఁడై వచ్చెన్. 121

కా. ఉర్వీజానియు సవ్యసాచిగమనోద్యోగంబు వీక్షించి య

జ్ఞార్వం బీతఁడు గావ నర్హుఁ డని యాజ్ఞాపించి తత్కంధరన్

దూర్వాచంపక దామకం బిడె నతండున్ భక్తితో మ్రొక్కనా

శీర్వాదం బొసరించి గెల్పు మని చేర్చెం దమ్మునిన్ గాఁగిటన్. 122

మ. అతఁడున్ శౌరిపవాబ్జముల్ గదియ సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్క నూ
 ర్జితసౌహార్దము గానరా విగియ నాశ్లేషించి ప్రద్యుమ్నక
 రతనూజాతులు తోడుగా నరుగు మన్నన్ దల్లికిన్ దేవకీ
 సతికిన్ వందన మాచరించి కదలెన్ జంచద్రధారాధుఁడై.

123

క. తనవెంట యావనాశ్వుఁడు ననుసాశ్వుఁడు మొదలుగా మహారథివరుల్
 ఘనసేనాపరివృతులై, చనుదేర నిరంకుశప్రచారముతోడన్.

124

మ. కదలెన్ దత్తురగోత్రమంబు సగరగ్రామావనీభృన్నదీ
 నదవేశంఠసరి తటాకతటనానాభూమిసీమాదురా
 సదకాంతారకితోరమార్గము లవప్తంభంబునం దాటి యా
 మృదికామండలమండనం బయినయామాహిష్మతిన్ చీరఁగన్.

125

క. అన విని జైమినిఁ గనుఁగొని, జనమేజయన్మపతి యజ్ఞసప్తి యధేచ్ఛన్
 జనినయనంతరకథ నా, కనఘా తెలియంగవలయు నని యడుగుటయున్.

126

కా. చండాంకుప్రథమానవిక్రమకళాసంపన్న హేలాసమి
 ద్ధాండివాయుధనిర్జ్ఞిరోధకమహాదానాంబుధారాదు నీ
 డిండిరాయితకీర్తివిభ్రమ ధరిత్రీమండలాఖండలా
 గుండత్మావరపుత్త్ర) కాత్రవజయాకుంఠార్థకంఠీరవా.

127

క. దంభకిటిజరతకచ్ఛప, కుంభీనసరాజకుంభిగోత్రమహీభృ
 త్సంభానితపటుబాహు, స్తంభసమారాధవిశ్వదరణీభాగా.

128

ఉత్సాహ. మానినీమనోజ వర్ధమానమానుషక్రియా
 నూనలబ్ధజయరమావినోద నిత్యవైభవా
 దీనసర్వకాస్త్రవిత్సుధీనిధాన పంచఘం
 టానినాదవిరుద రిపుకటారిపక్షిసాశువా.

129

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్త్ర) వినయవిద్యా
 సముద్ర పినవీరభద్రప్రణీతం బైనజైమినిభారతంబునం దశ్వమేధ
 పర్వంబునం దృతీయాశ్వాసము.

(శ్రీ)

జైమినిభారతము

అశ్వమేధవర్వము, చతుర్థాశ్వాసము.

మందిరసయన సుధా

ధామాన్వయతిలక ధైర్యధరణీధర ది

క్సీమాధికజయధాటి

సామజహయ సుభటరంహ సాశ్వస్యసింహా

1

వ. అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయః రేంద్రున కిట్టనియె నవ్విధంబునఁ
దురంగంబు మాహిష్మతీపురపరిసరోద్ధానవాటికానేక ప్రసూనవిస్మయరగంధ
బంధురమందానిలాందోళ సప్రసరదూర్ఘిమాలికానవరతపథికంజనహృదయ శర్మదం
బయిన నర్మదాతటంబు చేరం జని.

2

ఉ. అధ్వపరిశ్రమాపనయనార్థము తీరవనాంతరాశ్రమన్
సాధ్వస మేది చొచ్చి వెడ సాగఁ బ్రవీరుఁడు నాఁగ మేటి నీ
లధ్వజుకూర్మిపుత్తుఁడు కళత్రము చూడఁగఁ జూచె వచ్చున
య్యధ్వరఘోటకంబును మహామహిమన్ వనశ్రేణి దేలుచున్.

3

ఉ. చూచి సుధాకరాభ్రకరిశుభ్రశరీరముఁ బీతపుచ్చమున్
మేచకకర్ణముం గరుణమిత్త్రసమోదరమున్ బ్రవాళగో
రోచనకుంకుమారుణశిరోధియు నీతురగోత్తమంబు రా
మా చెలు వన్న నమ్మదనమంజరి నాథునితోడ నిట్లునున్.

4

క. ఈహయరత్నము గన మన, సాహిణమున నున్న నీదుసామ్రాజ్యశ్రీ
కూహించి తెలియఁ బ్రథమో, దాహరణము కాదె యన ముదంబున నతఁడున్.

5

క. చని పట్టి ఫాలపట్టికఁ గనుపట్టెడుకనకపత్రికావిలిఖితనూ
తనబిరుదాక్షరములు పేర్కొని లోలోఫలనె చదువుకొనె వివరముగన్.

6

- ఉ. దుర్యోధరాజమండలవిధుంతుదమూర్తి యుధిష్ఠిరక్రతూ
త్సర్జిత మైనయాహాయవతంసము త్రిమూర సంగరక్షగా
నర్జునుఁ డేగుదెంచె నిటలాతుని గెల్చినజోడు విక్రమో
పార్జితలీలఁ బట్టుఁడు రయంబున కూరులు ధాత్రిఁ గల్గినన్. 7
- క. అని వ్రాసినపద్ధతిఁ గని, వనితా యీహాయము వెంట వచ్చునతని నే
నని గెల్చి దీనిఁ దెచ్చెదఁ, జను మిచ్చట నుండ వలదు సకియలు నీవున్. 8
- క. నావుడు నాగంధర్వము, వైవాంఛలు గట్టిపెట్టి భయరసపూరా
ప్లావిత యై కలఁగిననిజ, భావమున సఖీసహస్రపరివృత యగుచున్. 9

నీలధ్వజమహారాజు యుద్ధము.

- నీ. అంగవల్లులకుఁ బర్యాయంబు లైనక్రొవ్వలపుడీగలు వంచివంచి మాని
హస్తపల్లవముల కభిధాంతరము లైన కిసలయంబులు గల్గిగల్గి మాని
కుచగుళుచ్చములకు విచికిత్సలైన పూగుత్తు లుబ్బునఁ గోసికోసి మాని
యధరామృతములకు నామ్రేడితము లైన తేనె లింపున నానియాని మాని
- తే. మదనమంజరి మానినీమణులుఁ దాను, వనవిహారంబు చాలించి చనియెఁ బురము
త్రోవఁబట్టి పదంబులు తొట్టుపడఁగ నధిపుఁ బెడఁబాసి చతురంతయానమునను. 10
- క. తరళాయతాక్షి నీగతిఁ, దెరలిచి తురగంబు నొక్క దెసఁ గట్టి భయం
కరకరటిస్యందనభటు, హరిపరివృతుఁ డగుచు ఘనరథాయాధుం డై. 11
- తే. ఘటితగోధాంగుళీత్రాణకవచదివ్య, బాణతూణీరుఁ డగుచు విభాసమాన
సంజ్యోకోదండకోటినిషణ్ణచుకుట, భాగుండై యుండె నమ్మహిపాలనుతుఁడు. 12
- కా. అంతన్ బార్థుఁడు యజ్ఞఘోటకనయవ్యాపారకృత్యంబు ల
త్యంతప్రీతి నొసర్చి గాండివధనుర్జ్వరావముల్ సర్వది
గ్ధంతిశ్రోత్రఫుటీకతోరముగ రాఁగా సేన మున్నాడి దు
ర్దాంతుండై వృష కేతుఁ డాహాయనిశోధంబున్ విలోకించుచున్. 13
- క. విడువిడు తురగముఁ బట్టక, విడువక మార్కొన్న నుద్దవిడిఁ బ్రాణంబుల్
విడిపించి కాని పాఱఁగ, విడువఁడు కర్ణసుతుఁ డనఁ బ్రవీరుఁడు నగుచున్. 14
- క. అనికిఁ దలమీటి నచ్చిన, నిను నిపుడ వధించి విజయునిం దుర్జయసా
ధనుఁ బిదపం దెగటార్చెద, ననుచున్ వృష కేతుఁ గదిసి యాగ్రహ మెసఁగన్.
- చ. శరములు నాల్గిటన్ హరుల సారథి నొక్కశిలీమఖంబునన్
గెరలిచి వత్తు మైదిటఁ బగిల్చిన నాఁడు నేడుతూపులన్
సారిది హయంబులన్ గెడపి నూతుని ను బృడఁగించి నాల్గుతో
మరముల నుగ్గుండై నిటలమధ్యము నొంచిన నాఁడు సల్మతోన్. 16

- మ. ఘనశస్త్రాహతిః గర్జపంభవుని స్తుక్కుంజేసి వేటొందుతూ
పున భూపాలతనూభవుండు వికటభూదుర్నిరీక్షామండై
యనుసాశ్వం దెరలించినం గినిసి వాఁడత్తుగ్రబాణోత్కరం
బున నవ్వీరవరాగ్రగణ్యుఁ బొదివెన్ బుంఖానుపుంఖంబుగన్. 17
- క. ఆహవమఁ దక్కి విశిఖి, వ్యూహమువఁ బ్రవీరుఁడొఁదిగి యున్న మిగుల సం
దేహించి కలఁగి సేనలు, హాహాకారం బొనర్చె నలమినభీతిన్. 18
- క. ఆలం బీగతిఁ జెల్లఁగ, వాలో నక్షాహిణీత్రయసమన్వితఁడై
నీలధ్వజుఁడేతెంచెను, గిలి సహాయముగ నచటికిన్ దీవ్రగతిన్. 19
- ఉ. వచ్చి కుమారుతేరి కతివారణ నడ్డము సొచ్చి నిల్చి భా
స్వచ్ఛటులాస్త్రవృష్టి నన సాశ్వని ముంచి పదేసిబాణముల్
హెచ్చినవీరయోధులపయిన్ నిగిడించిన సేన లెల్లనుం
బచ్చముపాడుగా విటిగి పాఱి ధనంజయుఁడడ్డగించుచున్. 20
- ఉ. భూవరుమీఁద నైదుశరముల్ నిగిడింపఁ దదంబకంబులకై
ద్రోవనె త్రుంచి యార్చుటయుఁ దోడన యవ్విభునిన్ సమస్తయో
ధావళిఁ జండకాండనివహంబుల ముంచిన నల్లుఁడైనయ
ప్పావకుఁడస్త్రమై నిలువఁ బార్థునిపైఁ దొడియెనె నేసినన్. 21

అర్జునుని నైన్యంబు నగ్ని దేవుఁడు గాల్పుట.

- తే. ఇంద్రనూనుండుఁ బ్రతిబాణ మేయుటయును, వారుణముచేతనదియనివార్యమగుచుఁ
జిటచిటార్భటినావర్తశిఖలతోడ, సేన లన్నియు భస్మంబు సేయఁ దొడఁగె. 22
- నీ. పగిలి భద్రదేభకుంభములమా క్తికములు వెటిలి నద్దిక్కులఁ బ్రేలిపడఁగ
గమకంబు చెడి హాటకస్యందనంబులు క్రొమ్మించుఁబూనలై కూడఁ గరఁగ
వీరాగ్రగణ్యుకోటీరరత్నంబులు పుట మెక్కి వన్నెచూపుచును మెఱయఁ
జర్మతూణీరశీర్ష కపతాకాదులు సమసి భస్మావ శేషములు గాఁగ
- తే. ధనము పెటికలు పడఁజై చిత్తల్లడమునఁ, గమరి యువ్వువ్రజంబులు బ్రవసి పాఱి
సుడిసి పావకుఁ డిబ్బంగిఁ జుట్టుముట్టి, ప్రళయ కాలావలమ్పూర్తిఁ బరిధవించె. 23
- క. ఈలీలఁ బరబలంబుల, ధూళీపటలంబు చేసి తురగముఁగొనియా
నీలధ్వజుఁడేఁగెను బురి, కాలము చాలించి లోక మభిమతి చేయన్. 24
- ఉ. అప్పుడు క్రీడి వహ్నికిఁ బ్రియంబునఁ జేతులు వొడ్చి దేవ యీ
చొప్పున సేవమం జూఱుకుఁ జూపుదురే యిడ నేఁడు క్రొత్తగాఁ
జెప్పె డిదేమి నీవు కృపచేసిన వీరధచాతూణముల్
తప్పక శాంతిఁ గైకొను ముదంబున నిన్ శరణంబు నేఁడెదన్. 25

- తే. భర్మజునికార్య మఖిలబృందారకులకు, నాననము నీవు నీకుఁ బ్రయంబుగాఁగ
జేయఁబూనినక్రతువుఁ బక్షీకరించి, కరుణ దళుకొత్త రక్షింతుకాక యనుచు. 26
- క. ఏరీతిఁ బ్రస్తుతించిన, మేర గడచి మిగులవేడిమిం జూపఁగ జం
భారిసుతుఁ డతనిమీఁదను, బోరఁ నారాయణాస్త్రమున్ దొడుగుటయున్. 27
- కా. చండాంశుగ్రహతారకంబు పెడలెన్ జాతెన్ ఘనశ్రేణి ది
క్కుండాంబులు మ్రొగ్గ భూతగణ మాక్రోశించె భీతిన్ ద్రవ్యా
పాండిత్యం బుడిగెన్ విధాత తెమలెం బాతెన్ సురౌఘంబు బ్ర
హ్మాండక్రోడకటాహ ముర్లిపడె మ్రోయం జొచ్చె నంభోనిధుల్. 28
- క. ఆసాయకంబు గని సం, త్రాసము నొందుచును బిలుచు దక్కిదహనుఁ డ
వ్యాసవనందనుపాలికి, భూసురుడై వచ్చి వినయమున ని ట్లనియెన్. 29
- మ. క్రతువుల్ నూలును వేయిదానములు లక్షల్ తీర్థసంసేవనల్
వృతముల్ కోటులు నేయ నేమిటికి శ్రీవత్సాంకవతున్ రమా
పతిఁ గీర్తించినఁ జాలు నాతఁడు భవత్ప్రాణంబయై యుండఁగా
నితరవ్యాప్తిఁ బ్రయాస మొందఁ బనిలే దెబ్బంగి నూహించినన్. 30
- తే. హరి విసర్జించి దేవతాంతరముఁ జేర, దుగ్ధపాథోనిధానంబు దొరఁగి మేఁకఁ
బిదుకఁ జూచుట యినరశ్మివెంపు విడిచి, యవల ఖద్యోతదీప్తికి నాసపడుట. 31
- క. కావున నవ్వనజాతుని, నేవింపుదు నీకు నిష్టసిద్ధిగ హయమున్
రావించు తెంతపని యా, భూవరుఁ గొనివచ్చి నీకుఁ బాం దొనరింతున్. 32
- చ. అనుచుఁ బ్రసన్నవాక్యముల నాతని నెంతయుఁ బ్రీతుఁ జేసి కూ
డినతనపూర్వమైతిఁ బ్రకటించుచు రూపతీ కానరాక భం
డనమునఁ బడ్డసేన మగుడం బ్రదికించి హుతాశనుండు వే
చనె నపు డైంద్రజాలికునిచందముఁ జూపి నృపాలుపాలికిన్. 33

నీలధ్వజునకు నగ్ని దేవుఁ డల్లుఁ డైనవిధము.

- క. నావుడు జనమేజయధర, ణీవరుఁ డిట్లనియె జైమినిం గనుఁగొని య
ప్పావకుఁడు నీలకేతున, కేవిధమున నల్లుఁ డయ్యె నెఱిఁగింపు మనన్. 34
- క. నీలధ్వజునగ్రమహిషి, జ్వాల యనువధూటి గాంచె స్వాహాకన్యం
ద్రైలోక్యనుతవిశేషక, శాలలితసమస్తభాగ్యలక్షణధన్యన్. 35
- వ. అంతం దజ్జనకుండు. 36
- ఉ. ఆతరుణీమణిం బరిణయం పొనరింపఁ దలంచి విశ్వధా
త్రీతలనాధనూనులఁ బరిస్ఫుటరూపకశావిలాసవి

- ఖ్యాతుల వ్రాసి తెచ్చినసముంచితచిత్రపటంబుఁ జూపి పు
త్త్రీ తగ నిందు నొక్కని వరింపు మనన్ దరశాక్షి సిగ్గునన్. 37
- క. మనుజులు గర్వగ్రంధులు, పెనులోభులు మోహమతులు పేర్కొన నాకున్
మన సోడఁబడ దర్హునిగా, సనిమిషులం దొకని వెదకు మనుటయు నతఁడున్.
- క. మంచిపని వాసవుని రప్పించెద వరియింపు మనిన బింబాధర యొ
క్కించుక మదిలోన విచారించి పలికె దివిజపతి వరిష్ఠుం డైనన్. 39
- క. కులగోత్రభేది జామం, డలఘుతపోవిఘ్న కార యదియునుగాక
జ్జలజాక్షునిఁ దమ్మునిగాఁ దలఁచుకృతఘ్నుండు వానిఁ దడవకు మెపుడున్. 40
- క. పావకుఁడు పూజ్యుఁ “డగ్నిముఖావై దేవా” యనుచు నిగమములు చాటుం
గావున సంతతమును మద్యాభవము నిశ్చలత నతనిపై వర్తించున్. 41
- తే. పతిపరోక్షంబునందుఁ దదాభ్యర్థ తనశరీర మాహుతిగా విసర్జించె నేని
వారిదురితంబు లడఁచికై వల్య మొసఁగువహ్నిఁ బోలంగ నొందుదైవంబు గలదె.
- క. సురగరుడోరగవిద్యా, ధరముఖ్యులమీఁద మనసు దగులదు వైశ్వా
నరుఁడ వరుఁ డెన్న విని య, తరుణీమణిఁ జూచి చెలులు దరహాసమునన్. 43
- చ. ఉడుగక రాజుచుండు మొగ మూరక నిప్పులు రాల్చు నొక్కచో
మడుంగఁడు తిండిపోతు పెనుమంటలపోగఁగవిచారశీలుఁ డే
వడువునఁ జూచినన్ మతినవర్తనుఁ డౌటఁ దలంప కెట్లుగాఁ
గడఁగితి మూఁడుఁగాళ్ళముదుకక్ వరియింప లతాంగి నాపుడున్. 44
- సీ. చెలులమాటలు చెవిఁ జేర్చక తండ్రిచే ననునుతిఁ గొని తపోవనము దతిసి
నియతయై విప్రసన్నిధి సమంత్రకముగా నచట వైశ్వానరు నావహించి
ఘనసారకుంకుమాగరులవంగపటీరశర్కరాఘృతపాయసమధుబిల్వ
తాంబూలపుండ్రోక్తుదండరంభాఫలార్చనవిధానమునఁ బ్రసన్నుఁ జేయఁ
- తే. పావకుఁడు మెచ్చి విక్రూపమున నృపతి, పాలి కేతెంచి పూజలు వడసి తనకు
స్వాహా యనియెడుకన్య నుద్వాహమునకు, నిమ్మ నీ వన్న నమ్మేదినీశ్వరుండు. 45
- ఉ. అనలుసెకాని యొండొకని నాలలితాంగి వరింప దిత్తు నా
తనయలయందు నొక్కతె ముదంబునఁ జేకొను మన్న హవ్యహా
హనుఁడను నేన యంచుఁ దనయాకృతిఁ జూపిన నుబ్బి చిత్రభా
నునకు నృపాలుఁ డవ్వరతసూభవఁ బెండిలి చేసె వేడుకన్. 46
- క. జననాథ నాఁడు మొదలుగ, ననయముఁ బురరక్షణంబు నాహవజయమున్
గొన నస్త్రమునై నృపతికి, ననలుం డిల్లటపుటల్లుఁ డైవ రిల్లున్. 47

వ. ఇది జాతవేదసుండు భూతలాధీశునకు జామాత యైనవిధం బట్లు చని వీతిహా తుండు ధాతీధవుం గాంచినం గనుంగొన ప్రసంగంబు దిగిచి నీచేత జన్మంబున విమతనైన్యం బశేషంబు నిరవశేషంబుగా భస్మంబు సేయంబడెనే యని యడిగిన సస్మృతుం డగుచు నతండు నారాయణపరాయణుం డమ్మహావ్యూహంబు దురవగా హంబు వాహంబు సేయ నెట్లు వచ్చు నదియుంనుంగాక పూర్వంబున గీర్వాణవల్ల భునిదో స్తంభసంభావితకతోరదంభోలివిజృంభణంబు సంస్తంభింపం జేసి ఖండ వం బఖండదర్పంబున నాకు నర్పించె నీదృగ్విధోపక్రియానుబంధంబు భపత్సంబం ధంబున విస్తృతం బయ్యె నిరర్థకవిరోధంబు సమర్థింపక నీవు హయంబు రయం బున గొనిపోయి యప్పార్థునిం గని కృతార్థుండవు గమ్మనిన నంగీకరించి రాజ పుంగవుండు తనకులాంగనం గనుంగొని.

48

క. పావకుండు హితవు చెప్పెం, గావున నీసవనఘోటకము నంపుద మ ద్వేషేంద్రగుతునికడ కన, నావనజడశాయతాక్షి యధిపునితోడక.

49

ఉ. పట్టినకార్య మీశ్వరుండు పట్టి పెనంగునఁ జేర నీక చే పట్టుట రాజధర్మ మని పల్కెడునీతిఁ దొఱంగి కీర్తికిం బట్టుగుసాహంసంబు నిజబాహుబలంబును వీటిఁబుచ్చి యీ పట్టినవాహముకొ దిరుగఁ బంపిన నవ్వరె తోడిభూపతుల్.

50

క. ధర యెల్ల నేలు గెలిచిన, సురరాజ్యం బేలుఁ దెగిన శూరున కెపుడున్ దుర మొనరిండుట మంచిది, పరులకుఁ బ్రియ మాచరించి బ్రదుకుటకంటెక.

51

క. అనిన విని వాని మదిఁ దోఁప నిరంకుశవిజయభేరిభాంకృతు లెసఁగన్ మొన లేర్పరిచి తోడనె, జననాథుండు గదతె సమరసంరంభమునక.

52

నీలధ్వజార్జునులద్వంద్వయుద్ధము.

మ. ఇరుహాగురి వలపడ్డ నాసమయమం దింద్రాదు లగ్నింప భీ కరు మయ్యెన్ సమరంబు పార్థుఁ డపు డల్కన్ శింజినీరావని మ్మరగాండీవధనుర్ల తావలయవిష్ణుత్వాస్త్రజాలంబు డు ర్ధరలీలం దొరగించినన్ సమనెఁ దత్తైన్యంబు కూన్యంబుగన్.

53

మ. తనయులు నిష్టబాంధవులఁ దమ్ములు నన్నులఁ గాలు గాలువం జెనఁచుక పడ్డ నవ్విభుండు బీరము డింపక పోరిపోరి య ర్జునునిశితాస్త్రజాలముల సుక్ష్మఁగ నూతుండు రాజామేనఁ గ్ర మ్మినపెనుమూర్ఖఁ జూచి తటిమెన్ పడితోడ రథంబు వీటికిక.

54

ఉ. అంతట భానుమంతుఁ డపరాభికి నొయ్యన జాతె దిక్కులక సంతమసంబు మీతె జలజంబులు దేయ్యఁగఁ బాతె జక్కవ

ల్యంతలఁ దాటెఁ గైరవదళంబులనొక్కులు దీటె రోహిణీ
కాంతునిరాకఁ జూచి కుతుకంబునఁ గేరె జకోరదంపతుల్.

55

క. అప్పుడు గదిరినమూర్ఛం, దెప్పిటి యవ్వసుమతీపతి హితజనములన్
రప్పించి దైన్య మొందిన, యొప్పమిఁ బరికించి నిజతలోదరి కనియెన్.

56

క. కలనన్ మనమా రెల్లను, బొలిసిరి నీదుర్లయమనఁ బోయినయవి పె
ద్దలె నాకును 'స్త్రీ బుద్ధి', ప్రళయాంతకః యనెడిపలు కబద్ధం బగునే.

57

చ. అని తలకొన్న నెవ్వగయు నాగ్రహముకొ దమకంబు నాత్మలోఁ
బెనఁగొనఁ దద్వధూటిఁ బుటభేదనమున్ వెడలంగఁ ద్రోచి య
జ్ఞనపతి హేమరత్న హయసామజయభ్యుములైనకానుకల్
గొని చనుదెంచి యన్నరునకున్ సవనాశ్వము నిచ్చి మొక్కినన్.

58

ఉ. ప్రేమఁ గవుంగిలించుకొని పెక్కు విధంబుల నాదరించి ను
త్రామతనూభవుండు నియతం బొకయేఁడు దురంగరక్షగా
నామనుజేంద్రునిన్ బయనమై చనుదె మ్మనునంత దక్షిణా
కాముఖవీధి నేగ మఖసైంధవ ముద్భటవేగసంపదన్.

59

చ. మగఁడు పరాభవింప నట మానిని భూరివిషాదవేదనన్
బొగులుచుఁ గాశి కాపురికిఁ బోయి సమున్నతబాహువైభవం
డగుతదధీశు నుల్ముకుని నాత్మసహోదరుఁ గాంచి యెంతయున్
దగిలినవంత నాతనిపదంబులపైఁ బడి యేడ్చె నేడ్చినన్.

60

క. అతఁడు సహోదరిఁ గరుణా, యతమతి నూరార్చి యొంటి నరుదెంచుట య
ద్భుత మీచరదంబునకుకొ, గత మెయ్యది యనుచుఁ దెలియఁగా నడుగుటయున్.

క. సవనాశ్వముఁ బట్టుట మొద, లవనీపతి తన్ను వెడల నడుచుట తుదగా
వివరించి చెప్పె నంతయుఁ, గువలయ దళనేత్ర పూసగుచ్చినభంగిన్.

62

వ. చెప్పి మఱియునుం దద్విరోధంబు నిర్ణిరోధంబు నేయం దలంచి యిట్లనియె.

63

చ. పఱచి దవాగ్నిఁ బడ్డకలభంబులకైవడిఁ బార్థుఁ దాకి రూ
పతి నుతులున్ సహోదరులు నాలమునం దెగటాఱఁ జూచి నీ
మఱిది భయంబునన్ గలగి మార్తునకున్ శరణంబు చొచ్చె నే
తెఱఁగున నైన నానెగులు తీర్పుగ నెవ్వరు నీవు దక్కఁగన్.

64

క. ఈయాపదలకు మూలం, బాయింద్రతనూజుఁ డతని నాహవభూమిం
జేయారఁ జంపి నామది, బాయనివగ పార్థు మన నృపాలుఁ డబలతోన్.

65

- చ. విను మిక నేటు త్రేపటన వీతిబడిన్ జనుదెంచు నర్జునుం
డని నెదిరించి పట్టెద ముఖాశ్వముఁ దోడనె లంకె పెట్టెదన్
మనమున నూఱడిల్లు మన మానిని వాడు హయంబు పోవుత్రో
వనె చనుఁగాక యీకడకు వచ్చుట యె ట్లనినన్ లతాంగితోక్.
66
- క. రా కతఁడు గడచి పోయిన, నేకార్యముఁ దప్పిపోవ దింతటిలోఁన్
శోకింపవల దవశ్యము, నీకొఱఁ తంతయును దీర్తు నింకొకవేళకె.
67
- క. నావుడు ముట్టినజగడం, బీవేళనె తీర్ప వేని యేండ్లం బూండ్లన్.
నీ వేమి తీర్చె దనుటయు, నావెలదుకఁ జూచి పలికె నాగ్రహ మెసఁగన్.
68
- క. అఱిమించి చొచ్చిని ల్లటు, చెఱిచితి విఁకఁ బుట్టినిల్లు చెఱిచెద ననియే
పఱిలెంచితి రెండిండ్లకుఁ, జెఱినచేట వయి తేమి చేసెడి దనుచున్.
69
- క. విడనాడఁ జూచి మును పిడు, గడిచినతనిఁ గొఱవిఁ జూఁడిన ట్లగుటయు న
క్కడ నుండ కేఁగె మదిలో, మిడుకుచు భాగీరథీసమీపంబునకున్.
70

అర్జునుని గంగ శపించుట.

- తే. ఇంతి యటఁ జని పేరొడ యెక్కి వరికిఁ, జనఁగఁ దనవామచరణ మజ్జలముసోఁక
నంటితి నమశ్శివాయ పాపాత్మురాలి, నంచు నాదీప్తవతిని దూషించుటయును.
క. అచోటితీర్థవాసులు, వచ్చి తగునె నీకుఁ బుణ్యవాహిని నిటు వా
క్రుచ్చితి వని వడి నందఱు, గ్రచ్చగదలినట్లు గువ్వకరిగొని తిట్టన్.
72
- సీ. అద్వివ్యతటిని ప్రత్యక్షమై ముందఱ నిలిచి యి ట్లనియె నోనిర్మలాంగి
నాయందు నెట్టియన్యాయంబు పొడగంటి వెఱిఁగింపు మనిన నత్తెఱవ నీవు
సుతుల నేడ్వరను మ్రింగితివి తోడ్తో నిల్చెదఁ గడపట నొకఁ డుచ్చాఁగల్లువోలె
వట్టిసత్యవ్రతు నర్జునుండు వధించె ననిలో శిఖండిప్రాపునఁ గడంగి
తే. యతనికొలయును నెడపలే వైతి గానఁ, బుత్త్రహీనవు ని న్నంటఁ బోల దనిన
నలిగి పొద్దునిశిర మాఱునెలల కుర్వి, ద్రెళ్ళ శపియించి దేవి యదృశ్య యయ్యె.
క. జ్వాలయు నాదివిజనదీ, కూలంబునఁ జితి యమర్చుకొని చిత్రముగాఁ
గాలి ధనంజయుఁ జంపఁగ, నాలో మృత్యుస్వరూప మగుశర మయ్యెన్.
74
- చ. అటు మఖనైంధవంబును జవాతిశయంబున వింధ్యభూమిభృ
త్కటకసమీపనీపతిలకక్రము కార్జునదాడిమీశమీ
కుటుజకురంట కామలకగుగ్గులుసాలర సాలపాటలీ
వటలవలీలవంగవనవాటిక లుద్ధతిఁ జొచ్చి పోవుచుక్.
75
- తే. ఎదుర ఘన మైనయొకశిలఁ గదియఁ బోయి, బరులకండూతివాయ బిట్టారసికొనఁగ
నంటుకొనె నధ్వరాశ్వ మగ్గుంటితోడ, జిగురుగడ దాకి విహగంబు దగిలినట్లు.

చ. అది గని సైనికుల్ గడుభయంబునఁ జేరి మహాపలంబుతో
నదికినరీతి నున్న సవనాశ్వము ధేయని కక్క సంబులన్
సరిసదగాఁగ వ్రేసియును జాటులఁ బెట్టియు నేమి చేసియున్
గదలుప లేక యవ్విధము కవ్వడి కేర్పడ విన్నవించినన్.

77

అరునుండు సౌబరియాశ్రమంబునకుం బోవుట.

క. అరుదంది హయము పడియెడు, దురవస్థకు నేమివెరపు దోష కచటిసా
బరి యనుమునివరుఁ జేరఁగ, నరుదేరఁ దదాశ్రమాంతికారామమునన్.

78

సీ. భేరుండములు ప్రక్కఁబెట్టి చన్నులపూరి పాటించి శరభడింభముల కిచ్చు
శరభముల్ శయనించి హరికిశోరములను బొదుఁగులపా లిచ్చి నిదుర పుచ్చు
నీనినసింగంబు లేనికలేఁజూళ్ళు గుడువమై నాకుచుఁ గుస్తరించు
లేడిపిల్లలకు బాలెంతచివ్వంగులు పంకంబు లిచ్చుచుఁ బంచితీర్ణుఁ

తే. బతుములు గప్పి పసిపాపపాములకును, మేపు లాసఁగి రక్షించు నెమిల్లు పిల్లు
లెలుకబోదలఁ బోలుఁ జన్నిచ్చి యచటి, జంతునివహంబు జాతివైషమ్య ముడిగి.

వ. అవ్వనంబున కనతిదూరంబున సర్వనైన్యంబుల నిలువ నియమించి ప్రద్యుమ్న వృష
కేతనానుసాల్యయావనాశ్వనీలధ్వజసమేతంబుగాఁ జని చని ముందట.

80

ఉ. అక్షయపుణ్యశీలు నిగమార్థరహస్యకథాప్రవీణు రు
ద్రాక్షవిభూతివల్కలమృగాజి వశోభితగాతుఁ డ్రొమద
ష్టాక్షరమంత్రలబ్ధమహిమాధికు సౌబరిఁ గాంచి యాసహ
సాక్షతనూభవుండు వినయంబునఁ జాఁగిలి మొక్కి యిట్లనున్.

81

చ. శమనతనూభవుండు మునిసత్తమ గోత్రవధం బొనర్చి చి
త్తమున నపార మైనపరితాపము నొందఁ బరాశరాత్మజుం
డు మనుజనాధుభేదముఁ గనుంగొని యూఱడఁ బల్కి యశ్వమే
దమున కుపక్రమింపు మనఁ దద్దురితాతిశయోపశాంతికిన్.

82

సీ. మునిసార్వభౌముపంపున ధర్మతనయుండు భక్తిఁ జైత్రవిశుద్ధపార్జునాసి
దీక్ష గ్రహిని ధరిత్రీదేవతలకు నుక్తప్రకారంబున దాన మొనఁగి
వీతి నర్చిన చేసి విడుచుచో నేనును బయనమై హరికి భూపతికి మొక్కి
చన యావనాశ్వనుసాల్యనీలధ్వజ ప్రద్యుమ్నకర్ణసంభవులతోడఁ

తే. గదలి దేశంబు లన్నియుఁ గడచి వచ్చి, వచ్చి యీవింధ్యవనవాటిఁ జొచ్చియోజ
నాయతం బగుశిలతోడ నంటుకొనియె, సప్తతంతుతురంగ మోసంఘమొంద.

83

క. కావున నీమహనీయ, గ్రావంబున నంటువడ్డక్రితు సైంధవ మిం
కేవిధమున విడువడి చను, నావిధ మెఱిగింపనే దయానిధి యనినన్.

84

సౌబరీమహాముని యర్జునున కుద్దాలకముని చరిత్రంబు చెప్పట.

- క. విను ముద్దాలకుఁ డనియెడ, మునివర్యుఁడు బ్రహ్మచర్యమును జరిపి వరిం
చెను జండిక యనుపేరన్, జనుకన్నియ నతిపరుషవచన దుశ్శీలన్. 85
- తే. బాల్యముననుండి యావనప్రాప్త్య మైన, యపుడుఁ దనభార్యయందు నయంబొకింత
గానఁ డయ్యెను వేము వెళ్లలము పెరుగఁ, గలదె మాధుర్యగుణము తిక్తంబ కాక.
- సీ. సంధ్య వార్షింగ నిమ్మ జలపాత్ర మనఁ బోవఁ గొట్టిన నతికించుకొనఁగ వలసె
దడిదోవ తిమ్మన్న నడిమికి వడిఁ జింపఁ గట్టుకొంటె బ్రహ్మకమ్మ వైచి
యక్షమాలికఁ జూపు మనఁ ద్రొంచి తైచినఁ బనిచెడి మఱి గుచ్చికొనఁగవలసె
సమిధ నిమ్మన్న వేలిమిగుండ మార్చిన నూదుకొంటె మండ నొకవిధమున
- తే. ననుదినము నిట్లు ప్రాతికూల్యము భజింపఁ, జండికతమున ముని బ్రహ్మచర్యనియమ
మునకు గృహమేధివర్తనమునకుఁ దొలగి, రెంటికిని జెడ్డ రేవనీరీతి యయ్యె. 87
- క. అంతట ముని కాండిశ్యుం, డంతేవాసులు భజింప నరుదెంచె మదిన్
జింతిలునుద్దాలకుని ని, కాంతమునకుఁ దీర్థయాత్ర చనియెడతొరకన్. 88
- క. చనుదెంచి యర్ఘ్యపాద్యము, లానరించి నమస్కరించు నుద్దాలకునిం
గని సేమ మడుగ పెగులునఁ, దనసతిగతిఁ జెప్ప విని యతని కెట్లనియెన్. 89
- తే. అయినపని కింక నేమి నేయంగ వచ్చు, నగ్ని సాక్షిగ నుద్వాహ మైనవెనుక
విడువవచ్చునె సతు లెంతవెట్టు లైన, దీనికొకయుక్తిఁ జెప్పెదఁ దెలియ వినుము.
- క. చేయఁగవలసిన కార్యము, చేయుదు మను మదియుఁ గడగి చేయునిజముగాఁ
జేయని కార్య మవశ్యము, చేయు మనుము చాలు నదియుఁ జేయక మానున్. 91
- ఉ. కాన మవీయవాక్యములు గైకొని నెమ్మది నూఱడిల్లు మం
చానతి యిచ్చి యమ్మునిగృహంబున మజ్జభోజనాదులం
దా నతిత్పఱి బొంది మఱునాఁ డిదె వచ్చెద నెల్లిగౌత మీ
స్నానము చేసి యుంచు మునినాథుఁడు శిష్యులం దాను నేగిసన్. 92
- తే. చండి వినుచుండ నుద్దాలకుఁడు వనికె, నహహ నాయంటఁ బైతృకంబనుచుఁగాదె
యెల్లి వచ్చెద నని పోయె నీతపస్వి, మైతృకం బేల తన్నుఁ జెప్పంగ నేల. 93
- క. తిథి యని చేసిన నధవా, విదవానందనుల ఖలుల వృషభీపతున్
బధిరుల నవ్వైష్ణవుల న, వ్యధనాపహరులనుఁ గాని యర్హులఁ జెప్పన్. 94
- క. ఉలవలు చామలు కోద్రవములు కందులు రాజమావములు నిస్సావం
బులు చణకంబులు దవ్విం, దలు జొన్నలుఁ గాని గూర్వఁ దగుధాన్యంబుల్. 95
- ఆ. ఉల్లి పుచ్చకాయ ముల్లంగి సొరకాయ, పిండికూర నేతిబీరకాయ
చిట్టిమేడికాయ చెంచలి వంకాయ, గాని మంచికూరగాయఁ దేను. 96

న. మఱియు నొక్కటి విను మెల్లి తెల్లవాటిసంగాని దాత్రీనుపర్వల నీరాత్రి నియ
మింప నియమించిన నపరాహ్ణంబునంగాని కుతపకాలంబునం బెట్ట నట్టింట దట్టం
బుగాఁ జిట్టుమకయు గోర్పడంపుబట్టలు నెఱపుదుంగాని గృహం బలంకరింప
బ్రాహ్మణులకు వస్త్రదక్షిణ లొసంగ శ్రాద్ధం బశ్రాద్ధంబు గావించు ననిన మండి
పడి చండి సకలవిద్యావిచక్షుణు లై నభూసురాధ్యక్షుల విశాసమయంబునంద త్తణి
యించి రంగవల్లి కాదులచేత నిలుముంగిలి శృంగారించి తానుమం గృతస్నానయై
మాషముద్దయవశాలి గోధూమాదిమనోహరధాన్యంబులు యోగ్యంబులైన శాకంబులు
పాకంబు లేర్పడంజేసి ప్రేక్ష్యంబు లై నభక్ష్యంబులు ప్రాజ్యంబులైన భోజ్యంబులు
సహ్యంబు లై నలేహ్యంబులు సమస్తవనీయంబు లైనపానీయంబులు నూతనభాండం
బులు నిండ నలంకరించి దక్షిణావస్త్రయుక్తంబుగా శ్రాద్ధంబు యుక్తకాలంబునంద
నిర్వర్తించినం గని యుద్దాలకుండు పెద్దయుం బ్రోద్దు సంతోషించి యిష్టులుం
దానునుం దుష్టిగా భుజియించుసమయంబున.

97

క. కమలవనీశాంధవదించి, బము బింబపలాశ పాలిపాటలరుచిఁ బ
శ్చిమధరణీధరసౌధా, గ్రామమైఁ గనుపట్టైఁ గనకకలశముభంగిన్.

98

క. ఆలోనఁ జండితో ను, ద్దాలకుఁ డిట్లనియె సమ్మదంబునవిపరీ
తాలాపసరణి మనమున, శీలింపక తుష్టిగా భుజించినకతనన్.

99

క. ఈపార్వణంబు గోని గం, గాపావనజలములోనఁ గలుపు మటన్నక
గోపించి చండి యింటిసమీపంబున నున్న పెంటమీఁద నైచ్చెన్.

100

మ. ఆపు డుద్దాలకుఁ డాగ్రహించి నిజభార్యం జూచి నిర్భాగ్యురా
ల పవిత్రం బగుపార్వణంబు నవలీలం బెంటపైవైచి కుం
టుపడన్ జేసితి శ్రాద్ధకర్మ మని కన్తోనల్ చిగుర్పంగ నే
శపీయించెన్ భుజవింధ్యశైలవనిఁ బాపాణత్వమున్ బొందఁగన్.

101

చ. అని శపీయించినం గడు భయంబునఁ గంపము నొందుచండఁ గ
న్దొని ముని శాంతచిత్తుఁ డయి కొన్నిదినంబుల కిందు ధర్మసం
దనుమఖవాజి ని న్నొరసి తార్కొనినన్ విడిపించ వచ్చు న
ర్జునుకరపంకజోదరము సోకి కృతార్థపు గమ్ము పా మ్మనెక.

102

సీ. ఇది శిలావృత్తాంత మింద్రనందన నీవు తటుకునఁ జని కరతలమునందు
నంటుము విడివడు నశ్వమేధహయంబు సతియును శాపమోక్షంబు గాంచు
ననిన నమ్మునికి సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి యమరేంద్రనందనుఁ డట్లు చేయ
శిలతోడ నంటు వాసె హయంబు రఘురామునంఘ్రిరేణువున నహల్య వోలె

- తే. జండియును వేగ కాపమోతుంబు గాంచె, నంత నుద్దాలకుండు సన్నాసియయ్యెఁ
గాని గార్హస్థ్యధర్మంబుఁ బూనఁ డయ్యెఁ, దరుణి చేసినవెనుకకోతలఁ దలంచి.
- మ హాయరత్నంబున వింధ్యశైలవనరధ్యాసీమముల్ దాఁటి దు
ర్జయనైస్యంబు లశేషశేషభుజగేంద్రస్ఫారభోగావలీ
భయదాహంకృతిఁ జూపుచున్ గదల శుంభల్లీల హంసధ్వజా
హ్వయభూపాలకుచంపకాపురము దాయం బోయె వేగంబునన్. 104
- క. అహయమువెంటఁ గూడి మహాహవసన్నాహవిక్రమాటోపకళా
సాహసికయోధవీరుల, తో హరిహయసుతుఁడు వచ్చె దోర్ధ్వమునన్. 105
- క. అధ్వరఘోటకమును నా, నాధ్వజినీయుత్తుఁ డగుధనంజయుఁ గని దూ
తాధ్వగులు చెప్ప విని హంసధ్వజుఁ డిట్లనియె వృద్ధసచివులతోడన్. 106

హంసధ్వజమహారాజు యుద్ధము.

- చ. ఇటు మఖవాజివెంట నమరేంద్రతనూజుఁడు వచ్చుచున్నవాఁ
డెటు చతురంగ సైన్యయుతుఁడై చని యేనును సత్తురంగమున్
దటుకునఁ బట్టెదన్ ఘనరణం బొనరించెద నంతభక్త సం
కటు మెడలింప వచ్చుహరిఁ గాంచి కృతార్థుఁడనై సుఖించెదన్. 107
- క. అని సంగరసన్నాహంబున ధమ్మని విజయపటహమును వేయింపన్
విని నిల్వక వెల్వడెఁ గ్రమ్మన సైన్యము లెల్ల గోలఁ గొట్టినభంగిన్. 108
- సీ. జననాథ హంసధ్వజునకు సప్తతिसంఖ్య సైనికు లత్యంతశౌర్యనిధులు
ప్రతినైకునకు డెబ్బదియొక్కవేయిగజంబు లన్నియు మణిస్యందనములు
జవసత్త్వములఁ గల్గుసైంధవంబులు లక్ష వివరింప నందఱు వీరభటులు
ధన బల సురథ సుధన్వ సుబల ధర్మబాహు లవ్వసుమతీపాలసుతులు
- తే. వీరు వా రన కందఱు విష్ణుభక్తి, నిరతు లందఱు నేకపత్నీవ్రతస్థు
లందఱును సత్యభాషణు లందఱును వదాన్యు లందఱు నాహవోత్సాహులు.
- తే. ఇట్టిసేనలతో నమ్మహీశ్వరుండు, వెడలుచును శంఖలిఖితు లనెడు పురోహి
తుల నియోగించి రానివారలను వైపుఁ, డరసి కాఁగినచమురుఁగొప్పెరలలోన. 110
- ఉ. అంచ రథంబు నెక్కి వసుధాధిపుఁ డేగఁ బురీవిలాసిన
ల్లాంచనసౌధపాలకములన్ గుతుకంబునఁ జూడఁ దత్కటా
క్షాంచలరోచు లత్తనువు నఁటిన నొప్పెఁ గిరీటిఁ దాఁక నూ
హించినమాత్ర నెట్లు దివిజేశ్వరుఁ డయ్యె నరేశ్వరుం డనన్. 111

చ. అనికి సుధ్వనుఁ డేగ నపు డాయితమై జనయిత్రుఁ గాంచి వం
దన మొనరించినన్ సుతునిఁ దల్లియుఁ గొఁగిటఁ జేర్చి కీర్తిఁ గై
కొను మని పంచినన్ గువలఁ గూరిమిసోదరిఁ దల్లియట్ల వీ
డ్చొని వెన నాత్మగేహమునకున్ జనుదెంచి ముదంబుతోడుతన్.

112

సుధన్వుండు యుద్ధంబునకు రాక తడయుట.

క. తనదేవి యగుప్రభావతిఁ, గనుఁగొని గమనగతిఁ జెప్పఁగాఁ దొయ్యలి నా
ధునకు ధునసారనీరా, జన మర్పణచేసి కేలిసాధము పొంతన్.

113

క తనకోర్కి విన్నవించిన, విను మిప్పుడు వేళ గాదు విజయుని నాలం
బున గెలిచి వేగ వచ్చెద, ననుపుము నీ వన్న మఱియు నధిపునితోడన్.

114

చ. తలఁపఁగఁ నేటి దాఁక ఋతుధర్మము దాటువు గాన నీకు నేఁ
దెలియఁగ విన్నవించితి మదీయమనోరథకల్పవల్లిక
స్థలితము చేసి పొమ్ము కదనంబున కన్న దివాప్రసంగముల్
గలవె మహాగ్రకాసనుఁడు గాఁడె నృపాలకుఁ డాగ్రహించినన్.

115

చ. నియమితదుందుభిధ్వని వినీవినమిం బురిలోనిసైనికుల్
హయరథవారణేంద్రసుభటావలితోడఁ గిరీటిఁ దాఁక ని
ర్భయగతి నేఁగి రింకఁ బదపం జన నే మను భూవిభుండు ని
ర్దయమతు లెన్న శంఖలిఖితప్రవరుల్ దెలియంగఁ జెప్పితిన్.

116

తే. రమణి తావకఋతువాసరములు పెక్కు, గలవుగాని విరోధి నెక్కటి జయించి
నిలువ మఱిలేదు దివసంబు నేఁడు దక్క, సమర మొనరించి వచ్చి నీచనవుఁ దీర్తు.

చ. అనవుడు నేటితోడఁ బదియాఱుదినంబులు నిండె ముందటన్
దినములు లేవు వైతృకతిథిన్ ఋతుదానము నేయఁ జేల్లు యా
మినికడజామునన్ విష సమీకము చేసెద నంచు నిట్లు పో
వ నుచిత మానె నీ వెఱుంగవా నిగమార్థరహస్యధర్మముల్.

118

చ. కలనికి రాక తక్కి గని కాఁగిననూనియతోట్టిలోపలన్
దొలఁగక పట్టి శంఖలిఖితుల్ పడఁద్రోయాదు రంచు నాత్మలో
సలికెడు భూణహత్యకుఁ గృతాంతునిదూతలు చేయుబాధ లీ
కొలఁదులె మీఁద నంచు గితికొన్న మనోజవి కారవేదనన్.

119

ఉ. ఇందుని భాస్య నాథుఁ జన నీయక మంగళభూషణద్యుతుల్
గ్రందుకొనంగ డగ్గఱి యురంబున చింకపుగుబ్బచన్ను లం
టం దమకంబుఁ గాఁకయు ఘనంబుగ మక్కువఁ జేర్చి గొఁగిటన్
గందపువ్రూతుతావి గొనఁగాఁ బెనఁగొన్న భుజంగికైవడిన్.

120

- క. జననాధసుతుఁడు కామిని, చనవులు చెల్లించి కాని చనరా దనుచున్
దనిపె రతికేళి నపు డ, త్యనురాగముతోడ నంత హంసధ్వజుఁడున్. 121
- మ. భండనంబునకు నుధన్వుండు రాకుండు టెటింగి మండిపడి మహీవిభుండు దండ
ధరకింకరభయంకరవిశంకటపటుభుజాహంకారు లైనలెంకనాయంకులవంకం గనుం
గొని మీర లాజ్ఞాభంగంబు గావించునక్కించు నొక్కించు కంతయు విచా
రించక : ట్టుకొనిపోయి మత్పురోహితులముందఱం బెట్టి రండు పాం డనిన మహా
ప్రసాదం బని పంపువడి చంపకాపురంబున కరుదెంచువారు ముందట సఫలిత
సతీమనోరథుండును నారూఢమణిరథుండును నాహవోత్సాహసంపాదకవచుం
డును నాబద్ధగోధాంగుశీత్రాణతూణీరకవచుండును సధిజ్యధన్వుండు నై వచ్చు
నుధన్వుం గాంచి కోపించి. 122
- చ. తగువె నుధన్వ నీకు వసుధాతలనాధునియాజ్ఞ మీటి యి
ప్పగిది రయంబు దక్కి పిదపన్ జనుదేర విభుండు నీపయిన్
మిగులఁగ నాగ్రహించి బలిమి న్నినుఁ బట్టుకపోయి ధర్మశా
స్త్రగురువు లైనశంఖలిఖితద్విజవర్యులచేతి కి మృతెన్. 123
- చ. అనవుడుఁ దండ్రెయిందుఁ బలియందు నుతుండును బంటు నర్థవం
చనమును బ్రాణివంచనము సంగతి గా దొనరింప నక్కటై
నను నెల్లవైనఁ దండ్రెయిను నాథుఁడు దా నటుగాన నాకు న
జ్ఞనకునియాజ్ఞ సేయుటయె జన్మఫలం బని తేరు డ్దిగ్గినన్. 124
- క. పట్టి మరాళధ్వజస, మ్రాట్టుపరిజనములు రాకుమారుని నంటం
గట్టుకొని శంఖలిఖితుల, కట్టెనుఱం దెచ్చి రాజ్ఞఁ గడవఁగ రామిన్. 125
- సీ. తెచ్చి యీతఁడు ధరిత్రీనాయకుఁడు సవ్యసాచివై దండెత్తి చనెడువోట
రాజువెంటనె కొల్చి రాక కృష్ణునిపాదకమలంబులను భక్తిఁ గాన లేక
యంగన ఋతుదాన మడుగ నింటనె నిల్చికామాంధుఁడై యాజ్ఞ గడచెఁ గాన
నృపనూనుఁ డని చూడ కపుడు మీముందటఁ జేసినశేపథంబు చిత్తగించ
- తే. యీకుమారు నుధన్వుఁ బోసీక బలిమిఁ, దప్తలెలకటాహమధ్యంబునందుఁ
గట్టి వేయింపుఁ డనినఁ గింకరులతోడ, లిఖితుఁ డిట్లును శంఖుఁ డాలించి వినఁగ.
- క. తనపలుకు సత్యముగ నే, మనుజుఁడు భూమండలిన్ సమర్థింపఁడు ప
ర్వినభయలోభంబున న, జ్ఞనపతి పడు రౌరవముల శతవత్సరముల్. 127
- మ. తనరాజ్యంబును విశ్వధాత్రీయును దాత్పర్యంబునం గాధిపు
త్తున కర్పించి కళత్రమున్ వరకుమారున్ గాశిలో విక్రయిం

చి నిరూఢం బగుసత్య ముర్వరఁ బ్రతిష్ఠించెన్ మరల్ మెచ్చఁగా
జననాధాగ్రణి సార్వభౌముఁడు హరిశ్చంద్రుఁడు విఖ్యాతిగన్.

128

సుధన్వుఁడు త ప్తైలకటాహమనఁ బడి బ్రదుకుట.

క. వనమునకు రామచంద్రుని, ననిచి దశరథక్షీతీశుఁ డఖిలము నెఱుంగన్.

129

మును కైకతోడ నాడిన, తనసత్యము నిలిపి కాదె తనువుఁ దొఱంగెన్.

ఉ. సత్యపీఠీనుడై చను రసాతలనాథునితోడఁ జేయసాం

గత్యము కోటి వచ్చినను గాదు సుధీజనకోటి కాశ్రయా

వ్యత్యయభూతి నెవ్వఁ డభివాంఛితుఁడౌ భువి నట్టిసత్యరా

హితుఁ డొనర్చునుష్కృతుల కెల్లఁ బురోహితుఁ డెల్లయా దుదిన్.

130

క. ఇతఁ డొకఁ డననేల మహీ, పతియాజ్ఞ యలంఘనీయపథ మగుట సుహృ

త్పితృమాతృబాంధవానుజ, తతి మొదలుగ వధ్యు లన సతం డెల నగుచున్.

131

చ. అలఘు భయంకరాహవముఖార్జితరత్న విభూషణావలల్

చెలఁగుచు నూడ్చి మాల్యతులసీప్రసవాంబుజబీజమాలికా

కలితవికాలవత్సుఁ డయి కంజదళాతునిఁ బీతవాసు హృ

జ్జలజనివాసుఁగా నుపనిషద్వచనంబులఁ బ్రస్తుతించుచున్.

132

చ. తడయక మండుతైలపరిప్తకటాహము కేలుదామరం

దొడికిలి పట్టి రాహువు విధుం గబళించినరీతిఁ జూపఁ గ్రొ

మ్మడుఁగున కేగుభద్రకరిమాడ్కి సుధన్వుడు చొచ్చె బిట్టుగా

నుడికెడినూ నెఱొట్టి బలియూర్ హరిదాసులు సత్యసంపదన్.

133

క. కీలిశిఖాముఖదారుణ, తైలకటాహంబు కంఠదఘ్న మయిన భూ

పాలసుతువదన మొప్పెన్, గాళిందీనదములోనిక మలముభంగిన్.

134

క. ఆహేమకృతకటాహ, స్నేహము దనుజారిదాసునికిఁ జారుశర

స్నేహారకిరణచంద్రిక, యై హర్ష మొనర్చుచుండె నాసమయమునన్.

135

తే. శంఖలిఖితద్విజన్ము లాశ్చర్య మంది, యిక్ష్మమారకుఁ డి ట్లుండు టెల్ల నింద్ర

జాలవిద్యావిధంబు గాఁబోలుఁ దైల, మరసి పరిశోధనము చేయ నర్హి మనుచు.

సీ. రయమున నారికేళఫల మొక్కటి వేయఁ బెటిలి పెంచికలు నొప్పించెఁ బ్రజల

వీక్షించి యప్పు డాద్విజులు తప్ప దితండు హరిభక్తరతుఁడు ప్రహ్లాదునట్ల

విష్ణుభక్తుఁ బరాభవించినదురితోపకాంతికిఁ దప్తకాంచనకటాహ

గర్జితస్నేహావగాహంబు ముఖ్య మీ దేహంబులకును సందేహ మేల

తే. యని ప్రవేశంబు చేసి రుద్యత్కతోర, దహనకీలాకలాపనృత్యత్కరాశ

తైలదారుణపాత్ర మత్తగవు చూచి, దేవతలు మెచ్చి రమ్మహిదేవతలను.

137

- క. మువ్వర మీద మరందపు, దువ్వర జల్లుమ బరాతోయధరంబుల్
ఋగ్వగ జొచ్చెక్ దఱుమగ, బువ్వలజడివాన వేలుపులు గురియింపన్. 138
- సీ. చాలు సుధన్వ నీసత్యవ్రతము చూచి పరిణమించిరి హరిత్పాలవరులు
హరిభక్తిరతుడ వొటరయక నిన్ను న ప్పగిది నొప్పించినపాపకర్ము
లకు బ్రాచితంబు గల్గగ నేర దదియు నీ దేహసంసర్గంబు తీఱ జేసె
ననుచు దైలకటాహ మవగాహనము చేసి వెడలుచందమున వెల్వడిసేముగురు
- తే. సముచితస్నానకృతపరిష్కారు లగుచు, హంసకేతనుపాలికి నరుగుదేర
శంఖలిఖితద్విజులు సత్యసంధుడైన, తనయుతధజెప్పదండ్రడిమోదమున బొంది.
- ఉ. ధూపితతైలపాత్రమునఁ ద్రోయఁగఁ బంచిన నిన్ను నార్తర
క్షాపరుడైనశౌరి వయఁ గాచె ధర్మి మదీయశాసనం
బేపున నిర్వహించితి వహింపుము వేడుకతోడ నింక సే
నాపతిపట్ట మంచు నరనాథుడు నందనుఁ గొంగిలించినన్. 140
- చ. తగిలినభక్తిఁ దండ్రకి ముదంబునఁ జొంగిలి మ్రొక్కి హస్తముల్
మొగిచి నిజాంగధూనణసముజ్జ్వలరత్న మరీచిమాలికా
ద్విగుణితరోచులం దనరుతేరు ముదంబున నెక్కడత్తబో
ధగురువు లై నశంఖలిఖితద్విజవర్యులు సన్నుతింపఁగన్. 141
- వ. అనిన విని జనమేజయుండు తరువాతివృత్తాంతం బాసతిత్తుగాక యని యడిగిన. 142
- మ. శివరాత్రిప్రమదావలోకనతరస్విక్షోణిభృత్కన్యకా
ధవసేవానుగవాలుకాగణనభక్తవ్రాతయాత్రాసము
ద్భవభారాపగమప్రమోదభరదృప్యద్రాజతాహార్యవై
భవలీలాపరపాకశాసన వచఃపర్యాయపద్మాసనా. 143
- క. వివిధప్రతిదినదానోద్భవసాగరఘనతరంగధట్టసముద్య
న్నవనీహారకణాయిత, లవణేక్షుసురాజ్యదధికలశజలజలధీ.
- మానిని. మీ సరగడసమీపితవైసమీకజయాలిసమిధ్యుతో
వా సేతవాసవవహ్నియమాసుతవార్ధిపసన్నరపాహభవా
వాసువిలాసనివారితమన్మథవారిజభూనిభవాగ్నిభవో
ల్లాసవికాసకళామృగలాంఛనలాలితభాస్వదీశామహిళా. 145

గ ద్య ము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్ర వినయవిద్యా
సముద్రపి:వీరభద్రద్రుణీతం బైనజైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబునం
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీ

జై మి ని భౌ ర త ము

అశ్వమేధపర్వము, పంచమశ్వాసము.

వేంకటాద్రినాథద

యావర్ధిత్తరాజ్య సన్నతార్థిజనమహీ

దేవాగ వైరిస్సపరా

జీవనికరచంద్ర నారసింహనరేంద్రా.

1

వ. అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కి ట్లనియె నవ్విధం

బున నుధన్యుండు తండ్రిచేత సేనాధిపత్యంబు గైకొని.

2

సీ. రథచక్ర నేమిర్లతభూరజోరాజి వార్ధు ఖాక్కుచ్చుడి వారపట్ట

బిరుద కావ శశంఖభేరిరావములు దిగ్దంతులచెవులు చేడఁజు గొలుప

వలమాః కేతనోజ్జ్వలవితాః శ్రేణు రాకాశతటినిలోఁ తరసి చూడ

శస్త్రవిక్షేపణోచ్చండస్ఫులింగంబు లుష్ణాశురోచుల కుమ్మ చూప

తే. సమధికోద్ధామసంగ్రామజయపటిష్ఠ, చటులధాటినిరాఘాటచాతురంగ

వాహినులతోడ నపుడు వెల్వడె నిధిజ్య, ధన్వుడగుచు సుధన్వుడై తానామునను.

క. ఆహంసధ్వజుడను గౌతూహలమున సప్తతంతుతురంగముఁ బద్మ

వ్యూహంబునడుమ నిడి రణ, దోహలి యై యరుగుదెంచె దోర్ధర్వమునన్.

4

వ. ఇతైః సంగునం గదలివచ్చునప్పు డెదుర నతి భయంకరారణ్యంబునుం బోలె

నుద్దండపుండరీకవిలసద్దళాసహ్యాసింహనాదగర్వదుర్వారభీషణంబును నంతరిక్షం

బునుంబోలెనక్షత్రమాలికాశ్లేషరాజహంసశంసనాదభ్రకేతువిభ్రమంబునునంబుజా

కరంబునుంబోలె ననేకపక్షిప్రకరవిహరదధికతరవారిపూరితాబ్జపరాగపటలవారితా

కావకాశంబును సంభోధియుంబోలె ననంతవాహినీవిలక్షితసపక్షభూభృత్పేక్షణీ

యంబును నై వృష కేతనాధిష్ఠితం బయ్యును బ్రద్యుమ్న జైభవాభిరామంబై సర్వ
తోముఖసంభ్రమం బయ్యును ధనంజయప్రతాపదర్శితంబై యనల్పకుచారధర
విహారం బయ్యును ననుసాల్వభుజావిజృంభణం బై ప్రచండభీషణాశుగంబయ్యును
మేఘవర్ణ సముదీర్ణవర్ణితం బై వచ్చువివ్వచ్చునైన్యంబు నాలోకించి యాహవంబు
నకు మోహరించు సమయంబున.

5

వృష కేతుఁడు సుధన్వునితో యుద్ధముఁ జేయుట.

మ. బలమున్ గన్గొని సవ్యసాచి పలుకుం బ్రద్యుమ్నతో మద్భుజా
బలమీక్షింపుము నీవు నీనృపులు శుంభలీలఁ బ్రత్యర్థులన్
దలరింతున్ రణభూమి నన్న హరి సేనం గూర్చి నన్నంపె శ
తులు నాపా లని పల్కఁ జూచి వృష కేతుం డిట్లునుం గీడితోన్.

6

చ. పుడిసెఁడునీటిచే నడఁగిపోయెడుధూళికఁ గాలమేఘముల్
దొడరునె తెప్ప వేయఁ జెడుదోమలమీఁద నుపర్ణుఁ డెత్తిపో
గడఁగునె యీసుధన్వరథికప్రభుఁ డెన్నఁగ మీకు నీడుగాఁ
డుడుగుఁడు సంభ్రమం చితని నోర్చెదఁ దెచ్చెద నధ్వరాశ్వమున్

7

మ. అని సుత్రామతనూజు వీడ్చొని శతాంగరూఢుఁడై ధూర్తవ
త్త్మనిరూఢకృమచక్రవిభ్రమ సముద్యద్విస్ఫులింగచ్ఛటల్
వినువీధిన్ వెదచల్లుచున్ గదియుఁవీరున్ సుధన్వుండు గ
న్గొని కాఁ దీతఁడు శక్రినూతి పడగన్ గోరాజు వర్తించుటన్.

8

సీ. అని కర్ణసుతునితో నను నీవంశాభిజాత్యంబు తెఱిగింపు సరవి ననినఁ
గశ్యపమునిగోత్రకర్త నీ వనినానఁ దివిరి యెవ్వని భేదింపఁ గోరె
దామహాత్ముఁడు వత్పితామహుఁ డాతనితనయులం దధికప్రదాత శౌర్య
ధనుఁడు కర్ణుండు మాతండి నానామంబు వృష కేతనుం డన విని యతండు

తే. తగు మధుస్యందనుండు మద్వంశమునకు, గురుఁడు హంసధ్వజక్షమావరుఁడు నాకు
జనకుఁడు సుధన్వుఁ డనుపేరఁ దనరుఁవాడ, దొరయునీకును నాకుసంగర మొనర్ప

9

మ. అనిఁన్ గోధికషాయితాతుఁ డయి మిథ్యాజల్ప నీవాఁడుముల్
గోన విచ్చో నని మండలీకృతరణతో దండనిర్ముక్తశ
స్త్రునికాయంబుల సేనలం గెడపి యంతం బోవ కైదింట నా
తనిబాణాసన కేతునూతరధరధ్యవ్రాతముం దుగించినన్.

10

మ. అరదం బొండొక టెక్కి విల్లు గొని పంచాస్త్రంబులం గెంటి భా
స్కరపాత్రుం దెరలించి చాప మలుకకై ఖండించి నైన్యంబులన్

ఋగ్వేదాల్పం వడిఁ జుట్టుముట్టి యతనిం బోవీక యత్యుద్ధతిన్
బరిఘాసికూరికాకుతారముసల్పాసంబులం గప్పినన్.

11

తే. చిక్కు వడియును మడిఁ జేవచెడ కతండు, కైటభారాతి హృదయసంకలితుఁడేసి
యొక్క రథికునిచేతివి ల్లాడిసి తిగిచి, దురము సేయ సుధన్యుఁ డచ్చెరువు నొంది.

మ. ఘనశస్త్రం బరిఁబోసి యార్చి బలువీరన్ పక్షమున్ దూటిపా
అ నతం డేసినఁ గర్ణనూతి పెనుమూర్ఛన్ వ్రాలఁ గేడించి చ
య్యన నూతుండు మరల్యేఁ దే రనికిఁ బాయన్ ధీరుఁడై యత్తతిన్
గని ప్రద్యుమ్నుఁడు పోరికిం గదిసె దోర్లర్వం బభర్వంబుగన్.

18

ప్రద్యుమ్నాదులు సుధన్వునితో యుద్ధంబు చేయుట

సీ. అనలించి విలు నిలు మని సుధన్వుని నైదు వారసంబుల నొంచి తేరిహరుల
కరచతుష్కమున వింశతిఖండములు చేసి నొక లవ్వశకలంబులుగ కిలీము
ఖత్రయం బడరించి కాఝకం బొకకోల నటనికిఁ ద్రుంచి యాఝటయు నతవి
కరకాశలమునకుఁ బరిణమించి పడఱుతూపు లొక్కుమ్మడిఁ జొడిగి చాప

తే. సారథిధ్వజకూబరాశ్వములఁ గెడసి, కనలి మఱియును వాఁడు నిర్భాతభయద
సాయకత్రితయమునఁ గేశవునిబట్టి, తనువు నొప్పించి పిహనాదంబు చేసి.

14

క. గగనమునకుఁ బక్షులగతి, నెగయుచుఁ బెనఁచుకొని పడి యహిప్రభులగతిన్
జగతిన్ బారలుచుఁ బాయుచు, దగళ్ళచందమున మలసి తాఱుచుఁ గిశుకన్.

క. సరి పోరి పోరి మూర్ఛా, పరవశులై ధవుడు బాహుబలుఁడు సుధన్యుం
డు రయంబునఁ దెప్పిటి యొం, దురథం బపుఁడెక్కి వాహినుల సమముండున్.

ఉ. వంచన లేక తాఁకి కృతవర్మ నవాంబకముల్ నిగిడ్పినన్
ద్రుంచె నతండు మూఁడుబలుతూపుల వెండియు నైదుబాణముల్
నించె విరోధివై నని గణింపక తొమ్మిదికోల లేసి నొ
ప్పించిన వాఁడు తేరు దిగి భీతిఁ బలాయితుఁ డయ్యె నయ్యెడన్.

17

మ. అనుసాశ్వం డెదిరించి పల్కె నిజబాహుఁగోపముకై జూపి తా
ననిలో రెండుబలంబులుం బొగడ నీయస్త్రంబు సెరింతు జే
గని మెచ్చం దగు నలచు బాడబసదృశం బైనభల్లంబు మ
ర్మనిఘాతంబుగ జేయఁ చూల కతఁ డుగ్రస్ఫూర్తి మై నిల్చినన్.

18

ఉ. వాఁడిమితోడ వెండియు భవాదణ సెంతయు సాగ్రహించి ము
మ్మాఁడుశరంబు లేయ వడి మూర్ఛితి తోడనె తేటి శూద్రుడన్
వాఁ డనుసాశ్వఁ దీవ్రశరశర్షనిమగ్నునిఁ జేసి సేనలున్
బోఁడిమి మాపి యుద్ధమందుఁ బోలె చిచ్చుంభణవృత్తిఁ జూపుచున్.

19

వ. మఱియు నక్కిరీటి నైన్యంబు లెక్కగొనక యుక్కుమిగిలి యక్కుజంబుగా జక్కువడం బెక్కు నారసంబు లీరసంబునం బఱపినం దారసం బగుచుఁ గో ప్రాణంబులతోడ సాధోరణంబులుగాఁ దోరణంబులై పడిమత్త వారణంబులు జక్రకూబనయుగపతాకానీకవిశ్లేధంబు లగుచు సరధ్యరధికసారధికంబుగా జక్రశ్రీకధాకథనపథంబు లగుచు వితథంబులై కూలినరథంబులును నీరంధ్రంబుగా దొరఁగునెత్తురుపేలులఁ దడిసి కెడసిన బిరుదరాహుత్తులక బంధంబులసంబంధంబులు విడువక పెడమరలుబంధురతరస్కంధంబులతోడ శిధిలీకృతసంధిబంధంబులైవసుంధరం బొరలునైంధవంబులును వెగ్గలం బగునగల్గిక మొగ్గరంబులు నుగ్గున చంబుగా నటికి స్రగ్గి నిసర్గవిక్రమక్రమానగ్గళపీరమార్దంబు గైకొనుపదాతివర్ణంబునుం గలిగి విఱిగిపడినకుటుగడలును విటతాటంబు లైనఖేటంబులును దుండెం లైనకండెంబులును దుత్తుము శ్లయినయత్తశంబులును నలుపు లైనమైమలులును నందంబు చెడినచిందంబులును నాభీలంబు లగు సమరభూభాగమధ్యంబు నిట్టవొడిచి తెట్టువలు గట్టునట్టలతోడం గట్టవిసి పఱమరుధిరప్రవాహంబుఁ ధాతుమయధరిత్రీవివరంబున సగరకుమారులవై బహుముఖంబులం బ్రవహించి భాగీరథి విడంబించె నాసమయంబున.

కా. శైవేయుం డెదిరించిన న్నిశితశస్త్రంబుల్ నుధన్వండు తోడ్తో నాటింప నశీతిబాణముల వాడున్ గ్రుద్ధుడై తద్రథా జానేయధ్వజనూతులం దునిమెఁ బెల్చున్ వానితే రాతఁ డస్త్రానీకంబులఁ గూలిచె న్విరధులై రట్టిద్దఱుం బోరినొక.

తే. వేటయరదంబు లెక్కి యవ్వీరవయ్య, లసము డింపక పోరి నాగాస్త్రనిహతిఁ దొరఁగుశోణితముల దొప్పదోఁగియచటఁబుష్పితాశోకములరీతిఁ బాలుపుమిగిలి.

ఉ. సాత్యకివై నుధన్వండు ప్రచండభుజాబలవైభవోన్నతిన్ మృత్యుకరాళదంష్ట్రం బురుడించుభయంకరశక్తి వైవ నాధ్యత్యము దక్కి వ్రాలె వసుధాస్థలి నంతఁ గిరీటి శత్రులొకాత్యయగర్వరేఖ మెఱయం దగ నాతనిఁ జూచి యిట్లునుక.

అరునుఁడు నుధన్వనితోఁ బోరుట

మ. గురుభీష్మార్కతనూభవాదులమహాశోదండవిద్యాధురం ధరపాండిత్య మెఱింగినాఁడ భవదుద్యత్సంగర క్రీడకున్ సరిగా దన్న నృపాలనూనుఁ డను నస్మద్బాణసంధావిశేషరహస్యంబులు నీవచూచె దిఁక నాచాలత్య మిం తెఱికిక.

తే. కృష్ణసారధ్యమున మున్ను గెలుపు లొదవె, గాక యిట్లాంటివచ్చినఁగలదెజయుము
అతఁడు లోడైనఁ బట్టినహాయము విడువ, నశ్వమేధంబు మాతండ్రి కర్హమగుట.

మ. అనినన్ బార్థుడఁ నూలుబాణములు బిట్టల్క్కిన్నిగుడ్పన్ రయం
బున వాఁడన్నియుఁ ద్రుంచి వైచి పదితూపు లేనఁ గీలించి న
వ్విన నవ్వీరుఁడు మార్గణావళుల దోర్విక్రాంతిఁ జూపన్ రణం
బు నభోభాగము నాతఁడస్త్రవితతిన్ ముంచె నిచ్చింత్రంబుగన్.

26

కా. ఆయోధాగ్రణివై నరుండు కినుకన్ హాలాహలార్పిశ్చటా
దాయాదోత్కటకీలలం దిశలు నిర్దగ్ధంబు గావించునా
గ్నేయాస్త్రం బడరింప వాఁడు విలతన్నిర్ఘాతకల్పాంబుద
చ్ఛాయావిభ్రమగర్భితం బయినపర్జన్యాస్త్ర మేసె న్వడిన్.

27

క. మెఱుపులు దఱచుగఁ బెళ్లెపెళ్ల, నులుముచు వడగండ్లతోఁ బయోధారలు పె
న్వఱదలుగా నెల్లెడఁ జిచ్చఱపిడుగులతోడ వాన జడిగొని కురియన్.

28

క. జల్లెడెలును బక్కెరలును, బల్లంబులు జోళ్ళు నాతపత్రాదులు న
వ్వెల్లిఁ బడి కలసి మిఱ్ఱును, బల్లము నొక్కటిగఁ బొరలి పాఱఁగఁ దొడఁగన్.

29

క. వాయవ్యాస్త్రంబున నపు, డాయంద్రతనూభవుఁడు తదాశుగ మహిమన్
మాయింప నతఁడు భీషణ, సాయకమున నరుని తేరసారథిఁ గునిమెన్.

30

ఉ. వెండియు వాఁడు తీవ్రశరవేదనఁ జూపుచుఁ దూఱనాడ నా
ఖండలనూతి యప్పు వెనఁగంబడురధ్యములకొ మరల్పఁగా
నొండువిధంబు గానక పయోరుహసేత్రు సమస్తవేదవే
ద్యుం డగుకృష్ణునిం దల పఁ దొడనె సన్నిధి యయ్యె నయ్యెడన్.

31

నీ. అట్లేగుదెంచినహరికిఁ బ్రణామంబు గావింపఁ బార్థుని గారవించి
మలగొన్న తేరివాణులఁ బగ్గములచే బిగించి సారధ్య మంగీకరింపఁ
గని నుధన్వుండు ఫల్గున నీకు నిబ్బంగి నబ్జనాభుండు సహాయుఁడయ్యె
నంపటోకడ చేయునాహవం బేటికిఁ బ్రతిస వట్టుము నిల్చి బంట వైన

తే. ననిన విశిఖత్రయంబున నవనిఁ గూల్తు, నీశరం బట్టు చేయకుండిన మదీయ
పూర్వజులు పుణ్యహీనులై భూరినిరయ, కూపబాధలఁ బొరలి వేగుదురు గాక.

చ. అన విని యాతఁ డిట్లును రయంబున నీ వడరించుబాణముల్
తునుముదుఁ ద్రొంపకున్న ఘనదుర్గతి పాటిలుఁ బుణ్యసంపదల్
దనుజసమాహృతంబు లగుఁ దప్పినవాడను విశ్వనాథున
ర్చనల కరుంధతీరమణుఁ జంపినవాడఁ ద్రిపాచికంబుగన్.

32

- మ. అనుచున్ గాంచనపుంఖబాణశతకం బజ్జాతువత్సంబునన్
జొనుపన్ దద్విశిఖచ్చనప్రభవదుచ్చానో గ్రవాతూలవ
ర్తనసంరంభమునక బిఱిందికి రథోత్తంసంబు విభ్రాంతమై
చనియె నిష్కుచతుశ్శతంబు విదళచ్చాత్కారఘోరంబుగక. 34
- క. అమ్మాధవార్జునులఁ బెను,దుమ్ము పొదుగ రథము దిరుగఁ దొడఁగఁ దడవుగా
బొమ్మరము తిరుగునురవడిఁ, గుమ్మరసారె గుడి దిరుగుకొనెడు విధమునన్. 35
- వ. ఇతైఱింగునం బరిభ్రమించురథంబు రయంబునం గుదియంబట్టి కృష్ణండు గ్రీడి
నాలోకించి. 36
- ఉ. తీవ్రశరప్రకాండములఁ దేరు విఘాతముగా నొనర్చె వీఁ
డప్రణశౌర్యశాలి యగు టారయ కాడితి వాడినం బ్రతి
జ్ఞాప్రతహాని కాని కొనసాఁగుట దుస్తర మీతఁ డేకప
త్నీవ్రతుఁ డౌటఁ జేసె నది నీకును నాకు నశక్య మెమ్మెయిన్. 37
- క. అన విని నీకృప గలుగఁ, గ ని డెంతటికార్య మనుచుఁ గవ్వడి శరమే
ర్చిన నపుడ యునిచె గోవర్ధన మెత్తినఫలము శౌరి తత్కాండమునన్. 38
- కా. ఆకాలానలఘోరసాయకము సాహంకారుడై పార్థుఁ డ
స్తోకప్రాధీమ నేసినం గినిసి తద్దుర్వారసంధాకథా
వైకల్యంబుగఁ ద్రుంచి యాతనిపయిన్ వాఁ డుగ్రుడై మార్గణా
నీకంబుల్ పరఁగించె వెండియు సమున్నిద్రప్రతాపోన్నతిన్. 39
- తే. అమ్మహాసాధనము భగ్న మైనఁ గ్రీడి, యొండుబాణంబు దొడుగ నుద్యత్తుడైన
నంబుజాయత నేత్రుఁ డీ నవధరించె, దచ్చరమునకు విశ్వభూదానఫలము. 40
- క. గాండీవజ్యారావము, లొండొండ చెలంగ నమ్మహోగ్రవిశిఖ మ
ప్పొండవమధ్యముఁ డేసెన, ఖండించె నతండు దివిజగణము నుతిరపక. 41

అర్జునుఁడు సుధన్వుని దృతీయశరంబుచే ఖండించుట.

- వ. ఇవ్విధంబున శరద్వితయంబు వితధంతై పోయినం బురుహూతనందనుండు డెం
దంబునం గ్రందుకొను నచ్చలంబు వెచ్చువెరుగ విలయమార్తాండమండలంబు
వేడిమిం గ్రేణిసేయు మూడవబాణంబు తూణంబునం దిగుచునప్పు డెప్పుండరిక
లోచనం డాత్మీయతేజోవిశేషంబును రామావతారసంచితం బగు సమంచితపుణ్య
ఫలంబును దత్ఫలంబునం బ్రతిష్ఠించె నరితకమున్న రంభాద్యప్సరోగణంబును
వాసువప్రముఖనిఖిల గీర్వాణలోకంబును వీరసంహరణరణవిలోకన కౌతుకంబుక
విమానంబు లమానగమనంబునం దలుచుకొని వచ్చి యితరేతరవిజయశుండేహ

నిగుంభనం బగు ప్రతిజ్ఞాసమరవిజృంభణంబున హర్షాద్భుతభయానకంబుల మనం
బులఁ బొదల నంతరిక్షంబునం గనుంగొను చుండి రాసమయంబున. 42

మ. నరుఁ డాయుగ్రశీలముఖంబు పటుసంధానక్రియాచాతురీ
గరిమన్ దార్శ్కాని మింట మంట లడరంగా నేసినం జూచి వాఁ
డర ద్రోవం దెగ నేసె నేయ వృధగా కయ్యగ్రఖండంబు భీ
కరలీలం బఱతెంచి బిట్టరవడిన్ ఖండించెఁ దద్దీపమున్. 43

క. శిర మటు దెగి హరినామ, స్మగణము చేయుచును దనసమక్షమునఁ బడన్
బరికించి చూచె దానవ,హరుఁ డత్రేజంబు గలసె నన్విభునందుకొ. 44

తే. కంసమర్దనుఁ డమ్మస్తకంబు వైచె, హంసకేతనుమ్రోల వాఁ డది గనుంగొ
ని దళమగుపుత్ర శోకంబు నివ్వటిలఁగఁ, బాగిలి యందంద బహువిధంబులనువగచి.

క. మరలఁగఁ దన్మూర్ధము శ్రీ, వరునిపదాబ్జములు గదియ వైచిన నతఁ డం
బరమునకై నిగిడించినఁ, దిరుగక యది యంతలో నదృశ్యం బయ్యెన్. 46

క. అంత సుధన్వునిపొటున, కెంతయు వెఱఁగంది సురధుఁ డెడపడనిసంత
భ్రాంతిఁ బలవించుజనకుని, సంతాపం బునుపఁ జేరఁ జని యిట్లనియెన్. 47

క. కూనుల కాహవమరణం, బారయ శోభనము వగచు టనుచితము రణ
ప్రారంభవేళఁ దగునె, ధీరత గైకొనక యంతదీనతఁ బొరయన్. 48

చ. అనుపుము నన్ను నిష్ఠ దేభియాతిబలంబులఁ జాట్టునుట్టిమా
ర్కొనినబలంబులన్ గనుపు గొట్టెన మాధవుప్రాపుఁడొ సుధ
న్వునిఁ బొరిగొన్న వాసవతనూభవుఁ డాకడ నా కెదిర్చి ని
ల్చిన ననుజన్మునూడు మరలించెద దిక్కులఁ గీర్తి నొంచెదన్. 49

క. అని పలికి పెక్కుభంగుల, జనకుని నూరార్చి బహుళశస్త్రమరీచుల్
గనుపట్టి వెలుఁగు సురధుఁడు, చనియె రథారూఢుఁ డగుచు సమశోన్ముఖుడై. 50

సురధుఁ డర్జునునితో యుద్ధముఁ జేయుట.

క. పుంఖానుపుంఖన్పహరి, ప్రేంఖద్వికటాట్టహాసభీషణరేఖా
రింఖణచటులార భటి,న్యంఖముఁ బూరించి సింహనాదము చేయన్. 51

చ. సురధునిరాక చూచి మధునూదనుఁ డిట్లనుఁ బాద్యతోడ ని
ష్కరలయకాలభైరవునిచొప్పునఁ గ్రాలుచు నున్నవాడు ని
ర్భరగతి వీని మార్కొనఁగ బ్రహ్మకు వైన వశంబు గాదు నే
డురవడికిర దొలంగి విజయొన్నత గాంచుట మేలు పిమ్మటన్. 52

క. అనఘుఁడు సత్త్వమె యావై, జనియించినవాడు వీఁ డసాధ్యుం డీతే
శను బ్రహ్మహ్మదుల నిట, నునిచి మనము కళవు దొలఁగి యుండుట మనుచున్.

- క. పరబలముమీఁద సేనలఁ, బురికొల్పెడువాఁడపోలఁ బొద వెట్టుచు న
మురవైరి దఱుముకొని చనె, నరద మపుడు యోజనత్రయం బెడ గలుగన్. 54
- వ. అప్పుడు. 55
- క. వడి నేగుదెంచి సుగధుఁడు, పిడుగులగమికంబై మిగుల బిఱు సగుళరముల్
జడి గొలిపి తద్బలంబులఁ మడిఁపఁగఁ జొచ్చె మారిమసఁగినభంగిన్. 56
- ఉ. కూలినభద్రనాగములుఁ గుప్ప తిలంబడుతేరులున్ ధరన్
వ్రాలెడుఘోటకంబులు నవారణ మ్రగ్గెడువీరయోధులున్
రాలినశస్త్రఖండములుఁ గ్రమ్మెమర క్తవదంబులున్ సము
ద్యేలముగా రణంబు గణుతింప భయంఃర మయ్యెఁ జూడ్కికిన్. 57
- క. ఒమఁగువడ యోజనత్రయము దలం బగువిమతనైవ్యముల నీరీతికొ
నుద మడఁచి కృష్ణపార్థుల, నెదురం బొడగాంచి సురధుఁ డిట్లని పలికెన్. 58
- తే. కృష్ణ నీపుణ్య మంతయుఁ గ్రీడి కొసఁగి, పిదప నిట్లు సుధన్వుఁ జంపింపఁ దగునె
పడుచుపని చేసితివి రేఁగుఁబండ్లకొఱకు, ముత్తియంబులు వెలపోయుములుచకలఁడె.
- క. గోవింద నిన్ను ధర్మదయావిందుం డనుచు లోకు లాడఁగ విందున్
నీ విందు సుధన్వునినెడ, సావిందుని మించి తెందు సాగెద వనుచుక. 60
- ఉ. కాండపరంపరల్ నముచిఘస్మరసూతిపయిక్ నిగుడ్ప నా
తం డెడఁ ద్రుంచి వాని నిశితప్రదరంబులఁ గప్పుచున్ ధను
ర్దండరథాశ్వసూతబిరుదధ్వజముల్ పొడి చేసె నంత వాఁ
డొండురథంబుఁ గైకొని సముద్యతసజ్యకతోరచాపుఁ డె. 61
- ఉ. అక్క మలాక్షపార్థుల రథాశ్వయుతంబుగ బాణరాశిలోఁ
జిక్కుపడంగఁ జేసె నవి చిత్రముగాఁ దునుమాడి క్రీడి తో
నుక్కున వానితేరు దివి కుప్పర మెత్తుకపోవ నేసినన్
రెక్కలతోడి మేరుశిఖరిం దలఁపించె నిలింపకోటికిన్. 62
- క. నరునిశరాసనవిద్యా, కరకాశల మరుదు చెప్పఁగా నిమిషములో
సురధునిగాఁ గొనిపోయెను, సురధునిఁ దద్బాణరాజి సురధుని మోవన్. 63
- మ. సురవర్త్యంబున నిల్చి వాఁడు భువనతోభంబుగా నొక్కభీ
కరబాణం బడరింపఁ బార్థునకు నుత్కంఠంబు వాటిల్లది
ద్విరయంచుం బిడిసానచందమున ధాత్రీభాగమున్ గ్రొచ్చె న
య్యరదం బారభసంబు మానుపఁగ లే డెయ్యెన్ మురారాతియున్. 64
- క. కరువలిసుతుఁ డయ్యెడ బిట్టారవడిఁ గేతనము డిగ్గ నుటికి బిగియ బం
దురవాలంబునఁ బెనఁచియు, నరదము పెకలింపనోప కవళుం డయ్యెన్. 65

- ఉ. క్రమ్మఱఁ గంకపత్రవిశిఖమ్ములు బిట్టడరింపఁ దత్ప్రతా
పమ్ము సహింపలేక మురభంజనుఁ గర్జునువంకఁ జూచి నీ
కిమ్మెము నూరకుండఁ జను నే యనినం దెలి వొంది బాణజా
లమ్ముల వానితేరు శకలమ్ములుగాఁ దొరఁగించె మేదినిన్. 66
- క. సురధుం డీచందమున, నిర్విరధుం డై మాధవాంజనేయుల చేతన్
దెరలింపరానిపార్థుని, యరదముఁ బెకలించి పట్టి యపు డిట్లనియెన్. 67
- చ. చదుపుదునే ధరం గెడపి సాగరముల్ గడవంగ వైతునే
చెదరఁగ హస్తి నాపురికిఁ జిమ్ముదునే యని ఘాత చేసిన్
బ్రదరము లైదిటక సురధుఁ బాండుతనూజుఁడు నొంప వాఁడు చే
వదలి విసంజ్ఞుఁడై ధరణి వ్రాలి రయంబునఁ దేటి యంతటన్. 68
- క. సారథి వెసఁ గొనివచ్చిన, తే రతఁ డవలీల నెక్కి తీవ్రశరంబుల్
ధారాశంబుగఁ బఱపుచుఁ, జౌరందరితోడఁ బోటుపంతము గొసరన్. 69
- క. నినుఁదలద్రుంపుదును భవ, జ్ఞవతుఁడు చూడంగ నిదియు శపథం బన నీ
తనువు ధరఁ ద్రెళ్ళ నేయుదు, ననుమానము లేదు సత్యమాడితి ననుచుకా. 70
- చ. అతఁడు కిరీటి శస్త్రునివహంబుల నొంచినఁ ద్రుంచి వానిపై
శితశరజాలముల్ నిగుడఁ జేసిన సాసురధుండు రోషరం
జితవదనాబ్జుఁ డై నరుని శింజినిఁ ద్రెవ్వఁగ నేయ నాహవో
ర్జితమతి నొండు నారి సవరించి రథం బిలఁ గూల నేసినన్. 71
- ఉ. ఒక్కశతాంగ మాతఁడు సముద్ధతిఁ గైకొని మోహరించినం
జెక్కలు వాపె బార్ధుడదిచీరికి గైకొన కొండు తేరు వాఁ
డెక్కినఁ గ్రమ్మఱం దునిమె నింద్రతనూభవుఁ డివ్విధంబునన్
దక్కక నూటయెన్నిదిరధంబులు రూపఱఁ జేసెఁ జేసినన్. 72
- తే. విరధుఁడయ్యును సురధుండువిపులచాప, హస్తఁడైతూణమున బాణమందుకొనఁగ
నలుక రెట్టింప నర్థచంద్రాశుగమునఁ, గ్రీడి దునుమాడె నతనిదక్షిణభుజంబు. 73
- సీ. అట్లు ఖండితబాహుఁ డయ్యును శౌర్యంబు వదలక డాకేల గద యమర్చి
తెగువ జాశెంబులు ద్రిప్పుచుఁ బఱతెంచి గాండీనితేరి యుగ్యములఁ జంపి
వేదండముల రెండువేల నుక్కడఁగించి కడఁక నన్నియశతాంగములఁ జదిపి
వీరయోధులఁ బదివేపుర మడియించి యన్నియహరుల రూపడఁగఁ జేసి
- తే. సమరమధ్యంబునను సాహసంబు మెఱసి, సింహనాదంబు చేసి నిల్చినఁ గిరీటి
జిహ్మాగముఁ గ్రేణిన్ యునజిహ్మాగంబు, దొడిగి గదతోడిభుజమును దునుఁగ నేసె.

సురధుం డరునువిచే బెగుట

క. ఈ రీతి నతడు శస్త్రవి, చారిత్రభుజుఁ డయ్యు సుద్ధతము లాడుచు రాఁ
గా రెండుపాదములు నొక, నారసమునఁ ద్రుంచి చారుణం బగునలుకన్. 75

మ. నగభిన్నందనుఁ డుగ్రమార్గణము వింటన్ గూర్చి యేయన్ బ్రభా
స్థగితాజాండకటాచామై చని వడిన్ దత్కంతమున్ ద్రుంచిసన్
దెగి యమ్మూర్ధము చారుయంతశిలభాతీన్ బార్ధమస్తంబు లి
ట్టగలం దాఁకిన రిమ్మవట్టి చివకుండై వ్రాలె నమ్మేటియున్. 76

తే. అవనిపై నట్లు మూర్ఛితుం డైనవరుని, దేర్చి దనుజాంతకుడు ప్రమాదించుచుండ
నపుడు సురధునిశిరము తడంఁఁగియుకలి, గదిసి నెత్తమ్మిమిడివత్పుదముఁబోలె.

మ. ఇశైఃఁగున నిజపదంబుల నత్తమ్మిల్లినసురధునియుత్త మాంగంబు మెత్త మెత్తన
కౌరికరపల్లవంబుల నెత్తి ధనంజయుం గమంగొని యితం శుదార్తచక్రతుం దత్య
యంబు నొందియును సత్యవ్రతంబు విత్యంబునా విహరించినయుత్త మశ్లోకుండు
కావున విభిలలోకవందనీయుం డనిన సంక్రందననందనుండు పరమానందంబున
నందుకొని తచ్చిరంబునకు వందనం బాచరించె నంత నమ్ముతాంతకుం డప్పార్థివ
నందనుం గృతార్థుం జేయ నూహించి వైకతేయుం డటంచిన. 78

శ్రీకృష్ణుఁడు గరుత్మంతుని రప్పించుట

మ. అరు దెంచెన్ వినతాతనూజుఁడు సముద్యత్ప్రాప్తదారంభని
ర్భరజీ మూతఘాటాంతరాళవిచలద్రాఘివ్యవిద్యుల్లతా
పరిపంధిప్రధమాః దీధితిః తత్పక్షానిలాఘాతజ
ర్జితోడ్డీనకులక్షమానరదృవజ్ఞుం పాకళాసంపదన్. 79

ఉ. ఈగతి వచ్చి మ్రొక్కిన మపేంద్రుఁడు గాశ్యపి నాదరించుచున్
వేగమ యీశిరంబు గొని వేయ ప్రయాగమునన్ ద్రివేణికా
యోగవశంబునన్ సురధు డుత్తమలోకముఁ గాంచు నన్నన
న్నాగవిరోధి యిట్లువియ నందకపాణికి భక్తి పెంపునన్. 80

తే. ఆత్మ నినుఁ జెందఁ జైవల్య మనఁగ నెద్ది, భక్త్యుఁ డితనికి నేల తీర్థములగొడవ
యైన నీయాజ్ఞాదాటరాదమచు మ్రొక్కి, శిరము గొంచునుదివి కేక గరుడుఁడపుడు.

క. ఆవేళ వందికాయుక్తుఁ డై వృషభేశ్వరుని వెక్కి యంభరవీధిన్
బోవుచు గరుడుని నీల, గ్రీవుడు వీక్షించి భృంగిరిటి కి ట్లుయెన్. 82

క. సురధునితల గరుడుఁడు గొని, యరిగెడుఁ దె మ్మనిన వాతఁ డవటికిఁ జని త
ద్ధరుదనిలాహతి సుడివడి, సుధ గాలిం బడిన చొప్పుచొరుగును బోలెన్. 83

క. ఈచందమునఁ బరాజితుఁ, డై చేప దొలంగి వచ్చునాప్రమథవరున్
జూచి పెడ నగుచు గుబ్బలి, రాచూ లిట్లనియె భోగిరాట్కటకునితోన్. 84

ఉ. భృంగి దలంపఁగాఁ బరమభృత్యుఁడు నర్మసఖుల్ పికాచముల్
కంగటికాలు నమ్మఁదగుకైదువు రక్షలు శల్యఖండముల్
జంగిలిగిబ్బ వారువము సర్వము నీగతి నెన్ని చూచినన్
మంగళ మేమి బ్రాతి పురమర్దన నీ కెపుడున్ జయొన్నతుల్. 85

మ. అనినన్ బార్వతిఁ జూచి నవ్వుచు శివుం డామూర్ధమున్ గొంచు ర
మ్మని కైలాదికి నానతిచ్చిన నతం డ ప్లేగి పక్షింద్రునిన్
గని రోషస్ఫురణంబు దీటుకొన హంకారంబు గావింపఁ ద
ద్వనవాతాహతిఁ దూలె నాతఁడు త్రిలోకవ్యాప్తి సంధిల్లగన్. 86

చ. ప్రమథవరుండు వెన్నొన సుషడ్ముఁడు నిల్వఁగ నూత లేక ది
గ్భ్రమణము చేసి చేసి నిజభాగ్యవశంబున దోచినం బ్రయా
గమున శిరంబు వైవ నది గైకొని యాతఁడు తెచ్చి యిచ్చినన్
శమనవిరోధి యందుకొని కైలతనూభవతోడ నిట్లనున్. 87

క. శూరులు ధర్మచరిత్రు లు, నారులు విజితేంద్రియులు కృతజ్ఞులు జగదా
ధారు లని వారిశిరములు, హారంబులుగా ధరింతు ననవరతంబున్. 88

వ. అని యానతిచ్చి యప్పరమేశ్వరుండు సురధునిశిరంబు రుండమాలికామధ్యంబున
నాయకరత్నంబుగా నవధరించి నిజేచ్ఛం జనియె వైనతేయుండునుం దద్వృత్తాం
తం బంతయు మురాంతకున కెఱింగించి చనియె నంత. 89

మ. సుతు లవ్యాహతశక్తిఁ చేర్చి సమరక్షోజిస్థలిన్ వ్రాల న
ప్రతిమాటోపవిజృంభమాణుఁ డయి భూభాగంబు గంపింప ను
ద్ధత సైన్యంబు లసంఖ్యముల్ గొలువ మాద్యల్లిల హంసధ్వజ
క్షీతిపాలుం డరుదెంచె బోరికి భుజోత్సేకంబు సంధిల్లగన్. 90

హంసధ్వజునితో నర్జునుఁడు స్నేహము నేయుట.

చ. గురుతరశక్తి నాలమునచుం దమకించెడువానిఁ జూచి సు
స్థిరకరుణాతరంగితమతిం గమలాక్షుఁడు తేరు డిగ్గి రా
నరపతియున్ రథావతరణం బొనరిం చెను రేగుదెంచినన్
హరి తగ నూఱడం బలికి యాతనిఁ గాఁగిటుఁ జేర్చి యిట్లనున్. 91

తే. జననమరణాదిదుఃఖముల్ సకలజీవ, లోకమున కెందు నొఱుకుం గల్గుట యెఱింగి,
కాలగతి నైనపుత్ర, ణోకంబు నూఁది, వసుమతీ నాథ తగ దింతవంత యనిన. 92

- క. ఆవిభుఁ డిట్లును దుఃఖం, బేవలనను గలుగ నేర దిహపరసౌఖ్య
శ్రీవిభవంబుల కెల్లను, దావకసందర్శనము నిదానం బగుటన్. 93
- సీ. అనిన గోవిందుఁ డిట్లును మహీధవునితో నధిప నీతోడిసఖ్యంబు మాకు
దొరక నీవాప్తబంధుఁడవు పొందుతుమా పాలనందనులు నాప్రాణ మగుటఁ
దెలసి యాయజ్ఞసప్తి పిఱుంద నఖిలసేనాసమన్వితుఁడవై నరునిఁ గూడి
చని ధర్మనూతి మత్సవముగా నిటమీఁది పని నిర్వహింప నీభార మనుచు
- తే. హంసకేతనుఁ బ్రియమార నాదరించి, యతనిచేఁ బూజ్యమానుఁడై యర్హభంగిఁ
దత్త్వరంబునఁ బంచరాత్రములు నిలిచి, వనజనాభుండు హస్తినావతికి నరిగె. 94
- ఉ. అంత మరాళకేతుఁడు ప్రయత్నమునకై గదలింప భూరివి
క్రాంతగతిన్ గుబేరుదెసగాఁ దురగం బటు పోవుచున్ బధ
క్రాంతి వహించి దప్పి గదురన్ వెడ సాగెడుచో నుమావనా
భ్యంతరసీమ నొక్కజలజాకరముం గని డాయఁ బోవుచుక. 95

యజ్ఞాశ్వము గోడిగయై వ్యాఘ్రరూపముఁ దాల్చుట.

- క. సలలితమణిసోపాన, స్థలములుగా డిగ్గి కంఠదఘ్నుముగ జలం
బులు గ్రోలి తనిసి వెలువడి, కొలనిసమీపమున నిలిచి గోడిగ యయ్యెక. 96
- క. క్రీడి వెఱంగంది కనుఁగొనఁ, గేడించుచు నొండుదొరవికిం జని యచటన్
జూడ భయంకర మగుచును, గోడిగ తద్రూప ముడిగి క్రొల్పులి యయ్యెన్. 97
- క. అన విని జనమేజయుఁ డి, ట్లను జైమినితోడ నంబుజాకరయోగం
బున హయము తురగి యె ట్ల, య్యెను శార్దూలంబు పిదప నేగతి నయ్యెన్. 98
- వ. అనిన నమ్మనీంద్రుండు నరేంద్రున కి ట్లనియె. 99
- మ. ధరణీనాయక శంభునిం గుఱిచి యద్దాక్షాయణీకస్య త
త్సరసీమధ్యమునం దపంబు ఘననిష్ఠం జేయ నక్తంచరే
శ్వరుఁ డొక్కండు మదాంధుఁడై చెనకినకై శర్వాణితద్వైత్యుఁ జె
చ్చెరఁ గ్రోధాగ్నిశిఖాకలాపముల భస్మీభూతునిం జేయుచున్. 100
- క. ఈజలజాకర మిదిమొద, లేజంతువు చొచ్చి వెడలు నెడపగ పుంస్త్యం
బోజచెడి యాడురూపం, బై జగతిఁ జరించు నంచు నంబ శపించెన్. 101
- క. దేవివచనం బమోఘము, గావునఁ దురగమున కట్టిగతి వాటిలెన్
భూవర విను మది బెబ్బులియై విహరించినవిధంబు నవధానమునన్. 102

- సీ. పొగడొందుకృతయుగంబున వకృతవ్రణుం డరుమాని తీర్థయాత్రాభిరతిని
సకలపుణ్యాశ్రమస్థలములఁ గలనదీనదముల నవగాహనం బొనర్చి
వచ్చుచోఁ దత్సరోవరముఁ గన్వొని భక్తి నభుమర్షణస్నాన మాచరింపఁ
గా నందు నొకమహాగ్రాహ మాతనిపాదకమలంబు బలుపుగాఁ గఱచి తిగువఁ
తే. గళవలించుచు మకరంబుగా నెటింగి, పెనఁగివిడిపించుకొని పోవుచునుమునీంద్రుఁ
డిది మొదలుగాఁగ నేజంతువిందుజొచ్చునదిమహావ్యాఘ్రమగుఁగాక యనిశసించె.
క. నరనాథ యివ్విధంబునఁ, దురగము పులియైన విధము దోచక నరుఁ డం
బురుహాక్షుఁ దలఁప నవ్విభు, కరుణన్ వ్యాఘ్రంబు ఘోటకం బయి నిలిచెన్.

స్త్రీనుండలవృత్తాంతము

- ఉ. ఆయెడ వాద్యభాంకృతు లహంకృతి మీఱ సమస్తవాహినీ
నాయకకోటితోడుత ధనంజయుఁ గుత్సవ మంద నశ్వమే
ధీయహంబు మారుతగతిన్ బహుదేశము లంతరించుచున్
మాయనివేడుకన్ యువతిమండలమున్ గదిసెన్ సమున్నతిన్. 105
- ఉ. అందలిముఖ్యనాయిక మృగాక్షి ప్రమీల యనంగ నొక్కరా
కేందునిభాస్య యత్తరుణి కెన్నఁగ నొక్కొకలక్షవారణ
స్యందనఘోటకంబు లది సాహసవృత్తిఁ బ్రతాప మెల్లెడన్
గ్రందుకొనం జరించు వృషకన్యక లిమ్ముల నంగరక్షగాఁ. 106
- మ. సరసాలాపవిలాసవిభ్రమకళాసౌభాగ్యరేఖామనో
హరకేళీపరిరంభణక్రియల నాహ్లాదంబు పుట్టించి ని
ర్భరపుంజేమ వశీకరింపుదురు తద్భామాజనుల్ పాంథులన్
సురతప్రాధివిహారవైభవములన్ జొక్కించి చిక్కించుచున్. 107
- క. ఈసరణిఁ గామతంత్రా, భ్యాసపరిశ్రాంతి మిగులఁ బరవశ మైనన్
నాశిలీ ధాతుక్షయ మై, మాసములోపలన వాడు మరణము నొందున్. 108
- తే. తోడగతి చేయుదురు వానితో రమించు, కాంత లందఱు నందోర్తు గర్భమైన
నిలుచు నమ్మానవతికి జన్మించె నేని, కొడుకు గానేరఁడెపు డాడుఁబడుచుకాని.
- క. ఇవి యాదేశచరిత్రము, లవనీశ్వర యధ్వరాశ్వ మవ్విధమున నా
యువతిజనపురసమీపి, పవనాంతరములను మేతబడిఁ జరియింపన్. 110
- సీ. నెలవంక బొమలకుఁ దలఁకి మ్రొక్కుచునున్నపగిది నానమితచాపములుమెఱయఁ
గలికిచూపులకు భీతిలి డాఁగి నిలిచినకైవడిఁ బొదులమార్దణము లమరఁ

గుచమండలములఁ గన్గొని భయం బందెదురీతిఁ జక్రములు పరిభ్రమింప
నలువొందురోమావళులకుఁ గాక వడంకు కరణిఁ బట్టెంబులు గంప మొంద
తే. వీరశృంగారములు మేళవించినట్టి, చెలువమున నిందుముఖులు తేజీల నెక్కి
వచ్చి రాహవ మొనరింప వారిలోనఁ, బడఁతియొక్కతె మున్నాడి పాటుతెంచి.

ప్రమీల యర్జునునితో యుద్ధముఁ జేయుట.

- ఉ. ఆమఖవాజిఁ బట్టి యసహాయమునం గొనివచ్చి తా నిజ
స్వామినిపంపునం దురగళాలకు నప్పన చేసె నంత న
త్రామర సేతుణ్ణి హయవతంసముఁ బట్టిన నాగ్రహించి సు
త్రామతనూభవుండు సమరంబున కుద్యతుడయ్యె నయ్యెడన్. 112
- క. భూరితురంగమరథమద, వారణములతోడ సతు లవారణఁ గోలువం
బోరికిఁ బ్రమీల గదిసి గ, భీరగుణారావ మడర భీకరభంగిన్. 113
- చ. శతమఖనూత్తిపై వివిధసాయకముల్ నిగిడించి యొక్కవ
జతులితబాణఘట్టన నురస్థలి నొంచినఁ గ్రీడి మార్గణ
త్రితయము వానిమీఁద నడరించిన దోడనె త్రుంచె నంతలో
నితరవధూటులుం డెరల నేసిరి తక్కినవీరయోధులన్. 114
- క. ఈరీతి నుభయబలములుఁ, దారసమునఁ బోరునెడఁ బ్రతాపము మెఱయం
గా రమణీమణి మధురవ, చోరచనదలిర్ప నింద్రజాన కి ట్లనియెన్. 115
- చ. కనుఁగొని నన్ను నాహవముఖంబున మార్కొని నిల్వనీకకా
దనిమిషసిద్ధసాధ్యులకు నైన నసాధ్యము కార్యకాంక్ష నె
మ్మనమునఁ గల్గెనే దురభిమానము మాని ప్రియం బెలర్ప న
న్నెనపినవేడ్కతోడ వరియింపు హయంబుఁ బరిత్యజించెదన్. 116
- తే. సోమపానంబు నీయగ్రజాం దొనర్చి, యివ్వఫలభోగములఁ బొందనిమ్ము నీవు
నిటు మదీయాధరామృతంబెలమిఁగ్రోలి, యువతిమండలమునకెల్ల నొడయఁడగుము.
- చ. అనిన ధనంజయుండు దరహాసమనోజ్ఞముఖారవిందుఁడై
వనిత నిను న్వరించిన నవశ్యముఁ జచ్చు నరుండు చచ్చి య
మ్మనుజుఁ డధోగతిన్ యువతిమండల మేగతి నేలు ధర్మనం
దనునకు నెవ్వ రీహయవతంసముఁ జేర్చెడువారు పిమ్మటన్. 118
- క. నావుడుఁ బ్రమీల యిట్లను, దేవేంద్రజాతో మదీయదేశంబునకున్
రావలసె దైనికంబునఁ, బోవచ్చునె నీకుఁ బ్రాణములతో నింకన్. 119

చ. రణమున నాదుభీకరశరంబుల నైన లసత్కటాక్షవీ
 ఊణముల నైన నిన్నిపుడు చంపుట తప్పదు రిత్త చావఁగా
 రణ మది యేల నన్ను రతిరాజసుఖంబులఁ దేల్చి తీతినక
 గణనకు నెక్కఁ బావకి ముఖంబున నీబడి నేగుదెంచెదన్. 120

మ. అనినకొ గైకొన క్రిందనందనుఁడు మాద్యస్తీల నాఱుమ్ము లే
 సిన నక్కాంతయు నేడుకాండముల మైఁ జిక్కించి తోడ్తోన శ
 స్త్రునికాయంబుల ముంప నాతఁ డలుకన్ సమ్మాహనాస్త్రంబు విం
 ట నమర్పన్ సతిత్రుంచె మార్వియును నన్నారాచముక్ జయ్యునన్. 121

తే. నరుఁడు గాండీవముననొండునాఱిగూర్చి, యతివఁడెగటార్తుననుచుఁగట్టల్కతోడఁ
 దీవ్రతరబాణ మొకటి సంధించి యేయఁ, గదలఁ గన్గొని పల్కె నాకాశవాణి.

క. పదివేలేడులు పోరినఁ, దుదినెప్పుడు గెల్పు నీకు దుర్లభ మిపు డీ
 నుదతి వరియించి హయమును, గదలింపుము ముదముతోడఁ గరిపురి కనినన్. 122

ఉ. అంబరవాణిపల్కు విని యర్జునుఁ డవ్విధ మాచరించె వా
 హంబును వృక్షదేశమునకై చనె నం దుదయించుప్రాణివ
 ర్గంబు ప్రభాతవేళ నెఱుప్రాయము దాల్చుఁ బగల్ దినావసా
 నంబునఁ జచ్చుఁ దద్విహరణస్థితు లవిపిసోపరిస్థలుల్. 123

వృక్షదేశవృత్తాంతము.

న. మఱియు నవ్వృక్షదేశంబునఁ జరించు తిర్యజ్మనుష్యవర్గంబు నైసర్గికవిశేషంబునుం
 గనుంగొనుచుఁ గదలి బహువిధస్వకర్మానురూపజాతు లయినయేకపాద ద్విపాద
 త్రిపాదానేకవికటపాదులును శశ వృక్షాచ్చ భల్ల వలీముఖోష్ఠి ఖర కురంగ
 తురంగమ స్తబ్ధరోమ గోమహిష వ్యాఘ్ర మార్జారముఖులును నేకశృంగ ద్వి
 శృంగ త్రిశృంగ చతుశృంగ వక్రశృంగ దీర్ఘశృంగులును నులోకాక్ష కోకి
 లాక్ష క్షశీరాక్ష కేకరాక్ష పింగళాక్ష విషమాక్షులును నాదిగాఁ గల వికృతి
 వేషులు చరించునానావిధజనపదంబు లతిక్రమించి పోవుచుఁ దురంగం బగ్గ
 భాగంబున ననేకపికాచనికాచరకాకినీడాకినీభూతవేతాళగణశరణ్యంబునుబ్రచండ
 గండభేరుండచమరవేదండగండకరురువరాహశరభకార్దులాదిమృగసమ్మర్ద నిర్దయ
 విహారానుగుణ్యంబును నగునొక్కదారుణారణ్యంబుఁ బ్రవేశించె. 124

క. ఘనదుష్కృతాలవాలము, ననయము నశుభముల కెల్ల నాకరమును నై
 జనలోకభయంకర మగు, దనుజపురం బొకటి మెఱయుఁ దద్విపినమునన్. 125

మ. భయదాకారులు మూఁడుకోట్లుదనుజుల్ పార్శ్వంబులం గొల్ప ని
 ర్దయచిత్తుండు పటుస్ఫులింగవికిరద్దంష్ట్రకరాళాననుం

- డయుతా శాంతమదేభసత్త్వః డనివారన్భూర్తిమై భీషణా
హ్వయదైత్యుండు బకాసురాత్మజుఁడు రాజై యుండు నవ్వీటికిన్. 127
- క. నగరోపకంఠకానన, జగతిధరబిలనివాసి సాహసకర్మా
నుగవిశసనవిద్యాపా, రగు డొకఁడు చరించు బ్రహ్మరాక్షసుఁ డచటన్. 128
- సీ. అఱుత యజ్ఞోపవీతాంత్రగుచ్ఛంబులు వఱలు నెత్తురుపట్టెవర్ధనంబు
మనుజకపాలాక్షమాలికావలయంబు చర్మకాషాయవస్త్రద్వయంబుఁ
గరటివిస్ఫారకర్పరకమండలువును వ్రేలను గర్జపవిత్రకమును
గరమునందుఁ బురాణకంకాశయస్త్రియు నలర మేదోహతోత యనెడు పేరి
- తే. వాఁడు దనుజపురోహితవర్యుఁ డచటి, కరుగుదెంచినయజ్ఞవాహంబుఁ జూచి
వచ్చి కొలువున్న దానవేశ్వరునిఁ గడిసి, సన్నతోత్తుల నిట్లు విన్నవించె. 129
- కా. మీతండ్రిం బకదానవేంద్రుని బలొన్నేమంబునం జంపి వి
ఖ్యాతిం జెందినభీముతమ్ముఁ డురుబాహుదర్జయుం డర్జునుం
డాతం డిందుల కేగుదెంచెఁ బగసాధ్యం బయ్యెఁ గైకొందు ను
ద్ధాతృత్వంబు భజింపు మీవు నరమేధం బాశరప్రీతిగన్. 130
- సీ. జరపిరి నియతి నాషాఢమాసంబున వరుసతో రుధిరాసవములు గ్రోలి
శ్రావణంబునఁ దపశ్చరణ ముగ్రంబుగాఁ జలిపిరి మాచకమ్మలను మ్రింగి
చపలత్వ ముడిగి భాద్రపదంబునందు జపం బొనర్చిరి పాశుపతుల నమలి
నడపి రాశ్వయుజంబునను వ్రతంబులు బ్రహ్మచారుల విఱచి భక్షణము చేసి
- తే. నియమవిధు లన్నియును దీర్చి నిష్ఠతోడఁ, గార్తికమున భుజించిరి కన్యకలను
గలరు నీవీట బ్రహ్మరాక్షసులు మఱియుఁ, గాలవంచకు లరయ నక్తంచరేంద్ర.
- క. వీరల కందఱును సుఖ, పారణ గావింపవలయుఁ బార్థునిబలముల్
ధారాదత్తము చేయు ను, దారత విచ్ఛేయు మన నతం డెల నగుచున్. 131
- చ. ఎనయఁగ నీకు నెద్ది ప్రేయ మిందులలో ననినం బురోధనుం
డనుపదత్పప్తిఁ జెప్పితి సహస్రము దంతితురంగవీరయో
ధనివహమస్తకంబులమెదఱు సమస్తము నిచ్చినం త్రియం
బనీనఁ గరంబు వ్రేసి దనుజాధిపుఁ డాతనిఁ జూచి నవ్వుచున్. 132
- క. అగమవిద్యుక్తముగాఁ, జాగింపుము వేది యజ్ఞసంభారంబుల్
వేగ నొడఁగూర్పు మని భూ,భాగము గంపింపఁ గదలఁ బ్రథనోన్ముఖుడై. 133
- క. హుంకారముఖరదానవ, కింకరచటులాట్టహాసకృతసఖ్యనిరా
తంకపటవిజయభేరి, భాంకారము లెసఁగ నాప్తబలములతోడన్. 134

తే. భీషణుం డేగ నప్పుటభేదనంబు, దానవాంగన లుత్సేధతనులు ద్విత్ర
యోజనపయోధరలు వికటోగ్రముఖులు, కామరూపిణు లద్రిశ్యంగంబు లెక్కి.
క. ఏతెంచుపొండుపుత్తుని, కేతనమున నుండి పోరికిన్ మలనెడున
వ్యాతూలసుతునిఁ గని సం, జాతస్మరణముల రక్కసలు దమలోనన్. 137

భీషణుం డర్జునునితో నని సేయుట

క. వీడు మనలంక తోఁకం, జూడినమర్కటము వీనిఁ జూచిన గుండెల్
నేడును గలఁగుచు నున్నవి, వీఁ డేటికి వచ్చె వేరునిత్తయి యటకున్. 138

ఉ. అంచుఁ గలంగఁ బాటుసమయంబున నోడకుఁ డంచు నొక్కన
క్తంచరి మింటి కుప్పరముగా వెసఁ దాటి పయోదభంగి మే
న్వేంచి కఠోరహుంకృతులఁ బేరెము వాఱుచుఁ జుట్టి ముట్టి మ
ర్దించెఁ గిరీటిసేన నతివీర్లుకుచద్యయతాడనంబులన్. 139

క. తక్కినదానవకాంతలు, మిక్కుటముగ నట్లు బలిమి మెఱయ బలంబుల్
దిక్కు చెడి పొఱు గనుఁగొని, యక్కపివీరుండు మిగుల నాగ్రహ మెసఁగన్.

చ. ఒడిసి మహాగ్రవాలమున నుక్కడఁగంగ విగించి ప్రాణముల్
మిడుక సమీపశైలములమీఁదికి నుద్ధతిఁ ద్రిప్పి వైచియున్
బిడికిటఁ గూర్పరంబులఁ జపేటతలంబునఁ బార్షి ఘాతలం

గడపియు దైత్యభామినుల గీ టడఁగించుచు నుండ నత్తఱిన్. 141

మ. రథచక్రార్భటి భూరినిష్ఠరథనుర్జ్వరావముం గూడి ది
క్పథవాటీకుహళం బ్రతిధ్వనులు సంపాదింపఁ గేతుప్రభా
గ్రథితాహస్కరమండలుం డగుచుఁ గింకన్ భీషణుం డుల్లస
త్ప్రథనారంభవిజృంభమాణుఁ డయి యప్పార్థున్ వెసన్ దాఁకినన్. 142

క. ఉభయబలంబులు నప్పుడు, రథసంబునఁ గలయఁబడి పరాక్రమమున న
కుభితగతిఁ బోరె బాహు, విభవంబులు చూచి నురలు విస్మయ మందన్. 143

మ. నరుపై దానవనాథుఁ డేడుశరముల్ నాటించినం గ్రీడి ని
ష్ఠురభల్లంబుల మాట నొంచె నతఁ డాటోపంబునం బేర్చి తో
మరషట్కం బడరించినం దునిమి శుంభశ్రీల నైదస్త్రముల్
బరులం ద్రుచ్చి కిరీటి యొక్క బలుఁగోలం జాపముం ద్రుంచినన్. 144

నీ. దైతేయుఁ డొండుకోదండంబు సవరింప సగుణంబుగాఁ ద్రుంచె సవ్యసాచి
రాత్రించరుండు చక్రముఁ బ్రయోగించిన నరత్రోవఁ దునుమాడె నన్యునుండు
బకతనూభవుఁడు గృపాణంబు జలిపింప నడిమికి విఱిచె ధనంజయుండు
క్రవ్యాదభర్త భీకరశక్తి నిగిడింపఁ బఱిపఱిగాఁ జేసె ఫల్గునుండు

తే. మతియు దనుజుండు కాంబరీమంత్రమహిమఁ, బర్వతారణ్యజీమూతపటలభయద
మృగసరీస్పృపవితతి నిర్మింప నరుఁడు, మట్టుపడ నేసె నాయాయుమాగ్ధణముల. 145

భీషణుండు మడియుట

క. అపుడు ధనంజయుకడ కొక, తపోభనుఁడు వచ్చి బహువిధంబులఁ గార్యం
బుపదేశింపఁగ దానవు, కపటమకాఁ దెలిసి వానిఁ గడతేర్చుటయున్. 146

మ. గదకలం గొని తేరు డిగ్గి యపు డాక్రవ్యాడుఁ డవ్యాహతిం
గదియం బాండుతనూభవుండు కినుకం గల్పాగ్ని కీలానిభ
ప్రదరం బేసినఁ గూలె నత్తటి నిలింపద్రోహిమస్తం బిలన్
భిదురాఘాతనిపాతమేచకమహీభృతుంగళ్యంగం బనన్. 147

క. అసుర నధించి తదీయా, వసధంబునఁ గల సమస్తవస్తువులును సం
తసమునఁ బార్థుఁడు చేకొనె, మసలక తురగంబు నరిగె మణిపురమునకున్. 148

సీ. పద్మరాగోపలప్రాకారభాసురం బారసాతలపరిఘావృతంబు
ప్రోత్తుంగ హేమగోపురపరిష్కారంబు పటురత్న సాధవిభ్రాజితంబు
వినుతర్ణాశ్రమవిశ్రమస్థానంబు చతురంగవాహినీసంకులంబు
వివిధవస్తువాతవిరచితా పణకంబు బహుతటాకారామపరిసరంబు

తే. ప్రతిదినోత్సవదేవతా భవనఘడిత, లలితమంగళవాద్యకోలాహలంబు
బ్రభువాహనభుజపరిపాలితంబు, మాన్విశైశ్వర్యధుర్యంబు మణిపురంబు. 149

చ. అనుపమ మైనతద్విభవ మంతయుఁ జూచి మరాళ కేతనుం
గనుఁగొని పార్థుఁ డగ్రకటకం బది యెవ్వని దన్న నవ్విభుం
డను భవదాత్మ సంభవుఁ డహర్వతీతేజుఁడు బ్రభువాహనుం
డనునరనాథుఁ డేలు సముదగ్రతమై నిజరాజధానిగన్. 150

చ. ప్రకుపితవైరివీరసరపాలసమున్నతకంఠలుంఠన
క్రకచ మితండు నే మొదలుగా నిటఁ గల్గుసమస్తభూమిభృ
న్నికరము నిక్కుమారవరునిన్ భుజియించు సహస్రసంఖ్యహా
టకభరితంబు లైసశకటంబు లాపామున మిచ్చి నిచ్చులున్. 151

క. సుతజనకబాంధవంబున, నతఁ డూరకయున్న లెస్స యటుగాక సము
ద్ధతిఁ దురగముఁ బట్టిన నే, గతి మతి విడిపింప వశముగా దెవ్వరికిన్. 152

క. అనునెడ సుబుద్ధి యనున, జ్ఞాపతిశీనాని ఖురళిసంభ్రమ మెసఁగన్
జని మడుగుత్రోవఁ బ్రమదం, బున మెలఁగెడు వమృతాశ్వముం గని పట్టెన్. 153

చ. అయ్యవసరంబున, మృత్యు భయమున నెవ్వరిని నెవ్వరిని నెవ్వరిని నెవ్వరిని 154

కా. సామామాదవిసోదియై చనియె భాస్వంతుండు కాకుంత మా
రామాత్తోనిరుహగ్రనీడముల నాక్రందించి నాకాశవీ
ధీమధ్యంబునఁ దారకాగణము సందిగ్ధచ్ఛవిం బోల్చె ది
స్సీమాగోళము నంతకంతకును గొంచెం బయ్యె లేజీఁకటిన్.

155

క. సరసిజబాంధవుఁ డీగతి, చరమాంబుధివీచికావళంవదుఁ డైనన్
దురగనిబుఁ గొనుచుఁ బురమున, కరుడెంచె సుబుద్ధి వేడ్క నాసమయమునన్.

సీ. కురువిందమ కుకుడ్యకుట్టిమంబులచేతఁ జగడంపుఁ జేవకంబములచేతఁ
దశతత్త మెఱయదంతకవాటములచేతఁ గనకసౌపానమార్గములచేతఁ
దోరంపుముత్యాలచూరు మొగ్గలచేత జిగిమించు సాలభంజికలచేత
మృదులాంబరంబుల మేలుకట్టులచేత సకలేనిధూపవాసనలచేత

తే. మహిమఁ బెంపొందు నాస్థానమంటపంబునందు మూర్ధాభిషిక్తులు సందడింప
బ్రభువాసానుఁ డధికసౌభాగ్యగరమ, గడలుకొన రాత్రి వేరొలగమున నుండె.

చ. క్రీమమున సప్తిరక్షకులు క్రిందుకొనం గరదీపికాసహ

స్రములు వెలుంగఁ జిత్రపటచామరహేమఖలీనకింకిణీ

కము లగును త్తమాశ్వములఁ గన్గొను చుండెడుచో సుబుద్ధి భూ

రమణునిఁ గాంచి యత్తురగరత్నముఁ గానుక పెట్టి మ్రొక్కినన్..

158

తే. అవ్యభుఁడు దానిరేఖ కాహ్లాద మంది, కదియఁ దెప్పించి చూచి మొగంబు నీమిరి
ఫాలసంస్థితకలభౌతపత్రశిఖిత, చారుతరశబ్దబంధంబు చదువుకొనియె.

159

ఉ. దుర్జయరాజమండలవిధుంతుదమూర్తి యుధిష్ఠిరక్రతూ

త్సర్జిత మైనఱూహాయవతంసము త్రిమూర్ నంగరక్షగా

నరునుఁ డేగుడెంచె నిటలాక్షుని గల్చినజోదు బ్రకమో

పార్జితలీలఁ బట్టాఁడు రయంబున కూయలు ధాత్రి గల్గినన్.

160

వ. అని పఠించి.

ఉ. భూపకుమారుఁ డిట్లును సుబుద్ధిఁ గనుంగొని సాదరంబుగన్

మాపెదతండ్రి ధర్మజుఁ డమానుషవిక్రముఁ డశ్వమేధదీ

క్షాపరతంతుఁ డై విడువఁగా నిట వచ్చిన దీహయంబు నా

నాపురవాటికావిహరణంబుల మజ్జనకుండు తోడుగన్.

162

మ. శివుతో నెక్కటికయ్యముం దొడరి మెచ్చించెన్ బ్రతాపించి హ

సపునర్ధాసన మెక్కె వేలుపులు! మెచ్చం గాల కేయిదిదా

నపులం గీ టడుగించె నట్టిత్రజగన్మాన్యండు చిత్రాంగదా

ధవుఁ డిహోటికి నేగుడెంచె నటు మద్యాగ్యంబు సామాన్యమే.

163

క. కావున మన మెదురుకొనం, గా వలయు సమస్తసైనికవ్రాతముతో

నీ విందుకుఁ దగుయత్నము, గావింపుము వెసఁ బ్రభాతకాలంబునకుఁ. 164

తే. అనుచు నేనాని వీడ్కోల్పి యర్హభంగి, జనపతుల నెల్ల నిజనివాసముల కనిపి
సవనహయము సాహిణులవశంబుఁజేసి, యంతిపురమునకరిగె భూకాంతుఁ డపుడు.

వ. అంతం బ్రభాతసమయం బగుటయు నక్కుమారవరుండు సముచితప్రకారంబున
మేలుకని కాల్యకరణీయంబులు సర్వంబు నిర్వర్తించి వివిధమణిభూషణాంబర
మాల్యానులేపనంబుల నలంకృతుం డై నిఖిలసామంతమంత్రపురోహితానేకహిత
జనంబులు పరివేష్టింప నాస్థానమండపంబునకు వచ్చి హయాధిరోహణంబు నేయు
నెడం గంచుకిజనంబు లంతంత ముందఱం గ్రందుకొనుసందడిం దొలంగ జడి
యుచు హుంకారంబులు నేయఁ బుణ్యాంగ నానివహంబులు చల్లులాజాతీతదూ
ర్వాంకురప్రసూనంబు లంగీకరించుచు వందెవైతాళికమాగధస్తుతిరవంబులును బ్రచం
దభేరీమృదంగశంఖవిరుదకాహళరవంబులునునపరిమితచతురంగవాహినీనివహాకోలా
హలంబులును నొక్కింత నిగిడి దళదిగంతరంబులం గడలుకొన బహువిధోపాయన
పురస్సరంబుగా బురంబు నిర్గమించి. 166

నీ. తర్కించి హేమభూధరముఁ దేడని కాని సౌవర్ణవితతికి సంఖ్య లేదు
లక్షించి మలయశైలమ్ముఁ దేడనికాని గంధసారమునకు గణన లేదు
దట్టించి గంధమూదనముఁ దేడనికాని ఘనసారపాళికి గడమ లేదు
చర్చించి రోహిణాచలముఁ దేడనికాని వివిధరత్నములకు వెలితి లేదు

తే. నాఁగఁ దనవీటఁ గల్లునానావిశేష, వస్తువులతోడ నధ్వరాశ్వంబుఁ గొనుచు
వచ్చి వాహంబు డిగ్గి వివ్వచ్చుఁ గాంచి, బ్రభువాహనుఁ డందంద ప్రణతిఁ జేసి.

అరునుఁడు బ్రభువాహనుని దిరస్కరించుట.

ఉ. అప్పుడ మాక్తికాంజలిఁ బ్రియంబునఁ జేయుచు దేవ నిన్న కై
తప్పునఁ జేరె నీహయము తండ్రికి నోర్వక పోదు విడ్డఁ దే
యొప్పమిఁ జేసె నేనియు ననూనకృపామతి నన్నుఁ జూచి యీ
తప్పు సహింప మంచు వసుధాస్థలిఁ జాగిలి మ్రొక్కఁ గ్రమ్మఱన్. 168

ఉ. మ్రొక్కిన నాదరింపక నరుండువియన్నదికాపవాక్యముల్
ద్రెక్కిన నాగ్రహం బుడుపలేక కుమారునిఁ దన్నెఁ దన్నినన్
గక్కన మొంద కాతఁ డవికారత నిల్చిన రాజు లందఱున్
గ్రక్కున నాప్తవాక్యములుగా నపు డిట్లుని రిందనూతికిన్. 169

నీ. తనయునిఁ గృపఁజూడు మనియె సాత్యకి యింత కలుషింపఁ జనదనెఁగర్హసుతుఁడు
హంసకేతనుఁ డిది యవకార్య మని చెప్పె నీలధ్వజుండు ఘన్నింపు మనియెఁ

ఓనీలేనిపని యని పల్కె బ్రద్యుమ్నుండు కృతవర్మ తగ దపకీర్తి యనియె
ననుసాల్కుఁ డనియె భావ్యంబు గా దని యావనాశ్వుఁడీచంద మహాయమనియె.

తే. మఱియుఁ దక్కినరాజు లందఱును వేన, వేలభంగుల నీరీతి విన్నవింప
నాదరింపక మదిఁ గొప మంతకంత, కడరఁ బార్థుఁడు బ్రభువాహనునిఁ జూచి.

ఉ. ముంగలఁ బాఱితెంచుహయముం గని పట్టి పిఱుంద వచ్చు నే
నం గని ప్రాణభీతిఁ గదనంబునకుం జొర వైతి వోరి మా
వంగడ మాట బొంతు మును వైశ్యునకుం గనె బోలు నిన్నుఁ జి
త్రాంగద యన్నఁ బొక్కిపడి యాస్పపసూనుఁడు పల్కుఁ దండ్రితోన్. 171

మ. నను నేమన్నఁ గోఱంత లేదు సభలోనం బుణ్యచారిత్ర మ
జ్ఞానిం దప్పఁగ నాడి తీనికృతికిన్ సైరింపఁగా నేర నా
వినయం బింతకుఁ దెచ్చెఁ జాలుఁ బలుకుల్ వేయేల నే క్షత్రియుం
డనొ వైశ్యుండనొ చూడు మంచు మగిడెన్ సంగ్రామసంరంభి యై. 172

చ. అపుడు సుబుద్ధి నైన్యముల నన్నిటి నొక్క మొగంబుగా నమ
ర్చి పురికిఁ గానికల్ మగుడఁ ద్రిప్పి జయావహర్షుల్ల రీమృదం
గపటహారావముల్ దిగిభకర్ణపుటీకుటికాంతరంబులం
దుపహతిఁ జేయఁ దత్కృతుహయోత్తమ మొక్కడఁ గట్టఁ బంపుచున్. 173

బ్రభువాహనుఁ డర్జును నైవ్యంబు దైవ్యంబు నొందించుట.

సీ. కల్పితధ్వజఘంటికామాల్యసముదీర్ణ హేమశతాంగంబు లేడుకోటు
లొకయర్బుదము మదపూర్ణనిరాఘాట సన్నాహములు భద్రసామజములు
చటులధాటీసముద్భటమనోజవనిర్ణిరోధవాహంబు లర్బుదయుగంబు
మూడర్బుదములు సముద్యద్భుజాటోప విజయధోరేయలు వీరభటులు
తే. క్రందుకొన నైన్యనాయకాగ్రణి ఘటించె, గాకచక్రసమాకృతిగాఁ గపీంద్ర
కేతుబలనాశకరధూమకేతు వనఁగ, నాహవభయంకరం బైన మోహరంబు. 174

చ. అనుపమరత్న బంధురము హాటకనిర్మితమున్ మయూరవా
హనపరిశోభితంబు వివిధాయుధగర్జితమున్ విచిత్రకే
తనకుచిరంబు నైనయరదంబు ముదంబున నెక్కి బ్రభువా
హనుఁడు తదగ్రభాగమున నాయితమై నిలిచెం జలంబునన్. 175

కా. ఆరీతిన్ నరనాథనూతి కృతజన్యారంభుఁ డై నిల్వ నా
నీరస్ఫారబలంబు లొండొరు లధిక్షేపంబు లేపారఁగా
వీరావేశభరంబునం బెనఁగ విద్యేషించి ప్రాకృశ్చిమాం
భోరాసుల్ దలపడ్డచందమున నార్పుల్ మింటితో నంటుగన్. 176

- మ. చతురంగంబులు నిట్లు మెండుకొని వాచాత్మగ్రరేఖాసము
ద్ధతి సంధావిధులన్ బరస్పరజయోత్సాహంబు లుప్పొంగ న
దృఢతవృత్తిం దెగి పోర నుచ్చలితమేదోమాంసమస్తిష్కళో
ణితకీర్ణం బగుచుండె భండన మకుంతీభూతశస్త్రాహతిన్. 177
- క. ఈలీల దుర మోహర్పగ, వాలినదర్పమున బ్రభువాహనధరణీ
పాలుండు తేరు గదియం, దోలించి సుకేంద్రతనయుతో నిట్లునియెన్. 178
- చ. తనయుడఁ గాన నీచరణతామరసంబులు భక్తిఁ గొల్పువే
డ్డ నరుగుదెంచినం గడపఁగా నటు లాడితి వాడు పెల్ల మ
త్సునిశితబాహువిక్రమము చూచుతలంపునఁ గాదె తీర్తు నీ
మనికిత మిప్పు డందుకొనుమా నిజకార్యుక మంచుఁ బల్కినన్. 179
- మ. అనుసాల్వం దపు డక్కుమారు నెదిరిం చాకర్ణరుక్ష్పంఖమం
డనుడై ఘోరనవాంబకంబులు నిగుడ్పన్ వాని లెక్కింప కా
తనిమీఁదం జడి గొల్పె నూలుకుకపత్త్రద్యోతకాతాస్త్రముల్
కినుకన్ వాఁ డవి త్రుంచి తోడన పయిన్ గీల్కొల్పె బాణౌఘముల్. 180
- క. ఈచందంబునఁ బటునా, రాచపరంపరలఁ దొరఁగురక్తంబులచేఁ
బూచినమోదుగులకు నెన, యై చేసిరి దురము త్రిజగదాభీలముగన్. 181
- ఆ. అపుడు బ్రభువాహుఁ డనుసాల్వతేరియు,గ్వముల నూతు సిడముఁగార్ముకంబుఁ
దునిమి వైచె నాలుగును నైదు నేడు నె, నిదియుఁ దోమరముల నదటు మిగిలి.
- మ. అనుసాల్వండును నష్ట నూతనశతాంగారూఢుడై నిల్చి తో
డన సజ్జీకృతచాతుడై చటులకాండశ్రేణులన్ బ్రభువా
హనుఁ దూలించిన నాతఁ డెంతయును రోషావేశతం బేర్చివ్రే
కడదస్త్రాహతి నాతనిన్ విరధునింగాఁ జేసి పెల్లార్చినన్. 183
- క. గద శేలం గొని ధర గ్ర, క్కదలఁగ ననుసాల్వఁ డెదురుగా నడవ పవ
ప్రదరములు బ్రభువాహనుఁ డెడవించిన వ్రాతె నాతఁ డెత్తినమూర్ఛన్. 184
- క. అప్పుడు. 185
- క. ప్రద్యుమ్నం డనుసాల్వపాటునకు నుగ్రంపక్యుడై హేమపుం
ఖద్యోతాకుకపంక్తు లేయు నపు డల్కన్ బ్రభువాహుం దవి
చ్ఛేద్యప్రాధిమఁ బేర్చి తత్త నువు ముఱచెన్ బాణవర్షంబునన్
సద్యోమగ్నముగా ననంగుఁ డగుటన్ స్వాభావికార్థంబుగన్. 186
- మ. గురుదర్శోద్ధతి నిట్లు మర్మములు గీల్కొ నేయఁగా కార్యవి
స్ఫురణాహంకరణంబు కుంటుపడి యచ్చో నేదుచందంబునన్

- శరసంవేధితదేహుడై నిలిచె విష్యకేసననూనుండు సం
గరకర్మోచితకృత్యముల్ మఱచి కింకర్తవ్యతామాధతన్. 187
- క. హరినూను నివ్వధంబునఁ, దిరుగుదువడ నేసి మఱియుఁ దీవశరములన్
నరుని చతురంగ సేనల, ను రణంబున బ్రభువాహనుఁడు సమయింపన్. 188
- క. కనుఁగొని ప్రద్యుమ్నుఁడు నె, మృనమునఁ దెలివొంది విక్రమంబునఁ దను నొం
చినయట్లు బ్రభువాహను, తనువును నస్త్రముల నొందెఁ దద్దయు నలుకన్. 189
- వ. మఱియును. 190
- శా. తత్సేనానివహంబు నుద్ధతబలోత్సాహంబునం బూతనా
జిత్సానుండు కఠోరసాయకములం జెండాడ నాపుంఖవి
ద్ధోత్సేధోగ్రకబంధకింతచిలనిష్ఠ్యూతాస్రధారామిశ
స్మృతాస్కర్దమదుర్దిశం బగుచుఁ గాన్పించెక రణం బయ్యెడన్. 191
- సీ. వడి జిఱఁ దిరిగి మ్రొగ్గెడుచుదావళములుఁ దోన రూపతీనయాధోఃణులును
బల్యాణములఁ గ్రిందఁ బడినరాహుత్తులుఁ గూలి విజ్ఞునఁ దన్నుకొనెడుహరులుఁ
బొరపు దప్పినరథంబులసమీపంబునఁ జక్రై నరధిరధ్యసారథులును
బొలిసినవీరయోధులుఁ జెంత దుయుక్తుల చక్రాసిధనురాదిసాధనములుఁ
- తే. జింపు లైనమైమఱువులుఁ జిద్రుప లైన, సీసకంబులు నలి యైనచిందములును
ద్రుంపు లైనచామరములుఁ దునుక లైన, తొడవులును గల్గిసమరమత్యుగ్రమయ్యె.
- క. ఆప్పడు చతురంగంబుల, కుప్పలు కులగోత్రగరిమఁ గొంచె పటుపఁగా
నుప్పొంగి మానసంబులఁ, గప్పరపడి భూతములు జిఘాంసాపేక్షుక. 192
- చ. అలమి గజాశ్వమర్త్యకుణపావలి నంకములం దమర్చి తి
త్రొలిచి పృథూయజానుజఘనోదరపార్శ్వభుజాంతరంబులన్
గలపలలాదులం దనిసి కర్పరముల్ బలితంపుఁగోఱలం
బెళపెళ నొక్కి లోమెదడు పీల్చి మదంబునఁ జొక్కి యాడుచుక. 194
- వ. మఱియును. 195
- సీ. నృకశేబరంబు మింటికి వైచి కందుక క్రీడ వర్తించు డాకిని యొకర్లు
దంతిదంత మృలాతముగఁ ద్రిప్పుచు నాడుఁ జౌపదంబులకుఁ బిశాచ మొకటి
యజినంబు చెఱఁగుగా నభినయించుచు దేశపాత్రయై యొకత్రేత పాత్రలాడు
భుజమునఁ గూబరంబు ధరించుకొని సోలు దరిబేసి యగుచు బేతాళుఁ డొకఁడు
- తే. భూతగణములు గరతాళములు ఘటింపఁ, జిత్రగతి నోర్తు చకచక్రింకృతులకుఁ
గొనుదువాళుల నఖిలదిక్కులు చలింపఁ, డాండవం బాడు నటశైరపుండుఁ బోలి.
- చ. అదిఁ గని బ్రభువాహుఁ డభియాతికి నడ్డముగా వడిన్ రథం
బు దఱిమి నిష్కారాంబక సముత్కరముల్ నిగిడింప గూఁటిలో

- నొడిగినగూబచందంబున నుండియు నమ్ములు వో విదిర్చి మి
న్నదరంగ నార్చి చండవిశిఖావళి నాతని నొంచె గ్రమ్మఱన్. 197
- ఉ. నొంచుట బొంతుగా నతఁడు నూల్కాని కృష్ణతనూజుఁ డెక్కఁగాఁ
ద్రుంచె రథంబు లిర్వది యదుప్రవరుండును బ్రభువాహుదో
రంచితవిక్రమంబు గొనియాడుచుఁ దా నరదంబు లేయుచో
నెంచ నశక్య మయ్యె నతఁ డెక్కఁగఁ ద్రుంచిన తేరు లేరికిన్. 198
- ఉ. ఈసరవిం బరస్పరజయేచ్ఛలఁ వెండియు దివ్యబాణవి
న్యాసపటుప్రహారకరణంబులఁ జక్రగదాపరశ్వధ
ప్రాసక్యపాణభేటములఁ బట్టి పెనంగిరి బాహుశౌర్యముల్
త్రాసునఁ దూఁపవచ్చు ననఁ దమ్మువ యెమ్మువ లేక యిద్దఱున్. 199
- క. క్రోధాగ్నిజ్వలితశిఖా, యూధంబులు వెలికి నెగయుచున్న కరణి న
య్యోధవరులతనువుల నని, రోధక్షతజోగ్రనిర్దుగులు గనుపట్టెన్. 200
- క. నిండినమూర్ఖుల ధృతకో, దండనమతోక్రటిభూషితశిరోధులతో
నుండునెడ బ్రభువాహుఁడు, గాండివగుణరావబోధకరనుతిఁ దెలిసెన్. 201
- తే. అట్లు తెలివొంది బ్రభువాహనుఁడు పొండు
తనయుఁ గదియంగ నరదంబుఁ దఱుముకొనుచు
వచ్చునప్పుడు రాఘవేశ్వరుఁడుఁ గుఱుఁడుఁ
గయ్య మొనరింపఁ గదిసిన ట్లయ్యె ననిన. 202
- క. విని వినయంబున ని ట్లని, జనమేజయస్పృహతి పల్కె జైమినిఁ గని నం
దనుఁ డైతుకునితో నె, ట్లని చేసెను రామచంద్రుఁ డని యడుగుటయున్. 203
- మ. కరుణాపూరిత నేత్రదారుణరణక్షౌనిర్భరక్షాత్ర బం
ధురసాలద్రుమచైత్రనిర్దళితశత్రుక్షేత్ర రామాదిభూ
వరచారిత్ర నిరంతరోత నివరణద్వాదిత్ర రామాసము
త్కరసమ్మాహనగాత్ర విశ్వజగదేకచ్ఛత్ర భాగ్యోన్నతా. 204
- క. క్షీతినుతమీ సరగండా, ప్రతివీరపురోపకంఠబహువిధఖురళీ
గతచతురతురగరింఖో, ధృతధూళిపాలించు భుకితబ్రహ్మాండా. 205
- సగ్విణి. రాజవంశాగ్రణి రాజచూడామణి, యాజిలక్ష్మీకరోదద్విలాసక్రియా
వీజనాకారపృథ్వీవరాహాంకభృ, ద్వైజయంత్యంకుకోద్వర్తితార్కాంకుకా. 206
- గద్యము.
- ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గావయామాత్యపుత్రవినయ విద్యాసముద్ర
పినవీరభద్రప్రణీతం బైనజైమినిభారతంబునం దశ్యమేధపర్వంబునం
బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ

జై మి ని భౌ ర త ము.

అశ్వమేధపర్వము, షష్ఠాశ్వాశము

రామాయణభారత

చారుతరక ధానుధాప్రసన్నమనఃపం

కేరువా యసమానజయ

శ్రీరుచిరనివేళ నారసింహమహీశా.

1

వ. అవధరింపుము జైమినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కిట్లనియె.

2

శ్రీ రా మ చ రి త్ర ము

క. భూనాథ కుశలవోపా, భ్యానం బఘపవనలేలిహాసము శ్రేయో

ధానం బాశ్రితభక్తిని, ధానం బది వినుము సావధానత మెరచున్.

3

సీ. తండ్రపంపునఁ జతుర్దశవత్సరంబులు రాముఁ డరణ్యమార్గములఁ దపము

గావించి కదనగరంగమున రావణకుంభకర్ణాదికుటిలరాక్షసులఁ దునిమి

చటులాగ్నిముఖమున జానకిఁ జేపట్టి యనుజన్మఁడు విభీషణార్క తనయ

జాంబవత్ప్రముఖవృక్షచరవీరులుఁ గొల్చి రా నయోధ్యానగరంబుఁ జొచ్చి

తే. పౌరు లెదురుకొనంగఁ బుష్పకము డిగ్గి, యావసిష్ఠున కర్ది సాష్టాంగ మెఱిగి

తల్లులకు మ్రొక్కి తనకు వందన మొనర్చు, భరతశత్రుఘ్నులనుభుజాంతరముఁజేర్చి

క. అంతట రఘునాయకుఁడు సు, మంతుఁడు మొదలైనముఖ్యమంత్రివరులన్పా

త్సంతాప ముడుగ నాయా, గుంతరముల గారవించు నాసమయమునన్.

5

క. పెనిమిటివియోగమునకుఁ, దనయుఁ డడవి కేగుటకు వనరుకాసల్యా

జనయితి రామభద్రునిఁ, దనయురమునఁ జేర్చి గద్దడస్వర యగుచున్.

6

- కా. అన్నా రాఘవ నన్నుఁ గన్గొని వసిష్ఠాదుల్ భవత్సూనుఁ డ
 చ్చిన్నుం డతురుఁ డప్రమేయబలుఁ డచ్చేద్యుం డనక విశ్వసిం
 పన్ నాలో నిపు డద్దకాన్యుఁ గలనన్ మర్దించి నీవచ్చుటం
 గన్నారం గనుఁగొంటిఁ గాన నిజముల్లాఁ గంటిఁ దద్వాక్యముల్. 7
- తే. అనిన సంబకు మఱియు పాష్టాంగ మెరఁగి, రామచంద్రుండు బంధువర్గంబు ననుజ
 వర్గమును గొల్వ నమరేంద్రబైభవమునఁ, బాలనము చేసె సాకేతపట్టణంబు. 8
- సీ. పాదపంబులు పుష్పఫలసమృద్ధి వహించె నఖిలధేనువులుఁ జన్నవిసి పిడికె
 జగతీవధూటి రాజన్వతియై మించె గత మయ్యె నెచటఁ దస్కరభయంబు
 కన రైరి పుష్కళోకము తల్లిదండ్రులు పొలఁతులవైధవ్యములుఁ దొలంగఁ
 బ్రాణిజాతంబు నిరామయస్థితిఁ బొల్పె నెల మూడువానలు నిలిచి కురిసెఁ
- తే. జేసెతలవడఁ బండె ధాతీతలంబు, పొదలి ధారణ పోకకుఁ బుట్టెఁ డయ్యె
 నన్నివంకల దుర్భిక్ష మడఁగిపోయెఁ, బ్రస్తుతింపంగఁ దగు రామరాజ్యమునను. 9
- క. తమ్ములు మువ్వరుఁ దను నిత్యమ్మును భజియింప గుణయుత మృగుపరత
 త్వమ్ముగతి రాఘవుండు నయమ్మున జగ మేలె జలధు లవధులు గాఁగక. 10
- మ. ప్రతిభం దొమ్మిదివేల్ శరత్తులు నుతింపక ధాత్రు బాలించి ము
 ప్పాతుడం జక్కఁడనంబు చాలమికి 'నాపుష్కలస్యలోకోష్ఠి' యన్
 స్మృతి నూహించి పితృణముక్తిఁ గనలేమిన్ రామభద్రుండు సం
 తతమున్ సంతతిఁ గోరి డెందమున సంతాపంబునం బొందఁగన్. 11
- క. జనకతనూభవ శంతన్, గనుపట్టెన్ బ్రథమగర్భగౌరవ మెలమిక
 జననీప్రవాసలగ్నంబున శ్రవణచతుర్థపాదమునఁ జరవేళన్. 12

శ్రీరాములు దుస్స్వప్నముఁ గనుట.

- క. నాలుగుమాసము అరుగఁగఁ, దా లక్ష్మణుచేత సీతఁ దడయక గంగా
 కూలమున విడువఁ గల గని, యాలో మేల్కొంచి గుండెయ తటా లనఁగన్. 13
- క. అరుణోదయమున రాముడూ, తిరముగ సంధ్యాదివిధులు దీర్చినపిదపన్
 గురుఁ డైనవసిష్ఠునితోఁ, జరమనిశావేళఁ గన్న స్వప్నము జెప్పెన్. 14
- క. విని యమ్ముని రామునితోఁ, నను నీతాగర్భరక్షణార్థము గావిం
 ప నగుం బుంసవనక్రియ, అను జనకుని వెలవబంపు లక్ష్మణుచేతన్. 15
- సీ. అనుచు నమ్మునివద్యుఁ డానతిచ్చినయట్లు మిథితేకుఁ బిలువ సౌమిత్రి బంప
 నాస్తుకర్మకులచే వాసు దేవమహర్షి విసత్కరిగవ్యూతివిస్తృతంబుఁ

గనకసోపానశృంగాటకోజ్జ్వలము గాఁ బర్జన్యమణిమండపము ఘటింప
సుముహూర్తమున వసిష్ఠుండు రాఘవు నీత, నం దుంచి పుణ్యాహ మైనపిదప
తే. నాజ్యతిలలును జరుహోమ మాచరించి, వెలఁది ధమ్మిల్లమున సూత్రవేష్టనం బ
మర్చి గోధూమయజ్ఞాంగమాలి కాయు, గళము గళమున నాగమోక్తముగ నుచె.

కా. భేరీకాహళర్కుల్లరీముగజగంభీరధ్వనాల్ దిక్కులన్
దోరంబై చెలఁగెన్ రఘూద్వహుండు సాధుశ్రేణికిం బాయసా
హారంబుల్ కలఢౌతపాత్రములఁ బ్రాప్తంబు గావించి నా
నారత్నాశ్వగజాగ్రహారములు దానం బిచ్చె మోదంబునన్. 17

తే. జనకుఁ డవ్వేళ సుతమహోత్సవముఁ జూచి, యలరి తనచేతఁబరిపాల్యమగుసమస్త
రాజ్యమును దాశరథికి నర్పణము చేసి, చనియెఁ గౌశికసహితుడై వనమునకును.

క. కాకుత్స్థుఁ డుర్వి సర్వము, నేకాతపవారణముగ నేలఁగ నొకనాఁ
డాకాంత పాడమి జానకి, యేకాంతం బైనవిభుని కిట్లుని పలికెన్. 19

ఉ. వల్లభ నామదిం బొడమె వాంఛిత మొక్కటి జాన్నవీతటిన్
దొల్లిటియట్లు తాపనవధూటులతోడుతఁ గొంతకాల ము
త్ఫుల్లననీవిహారములఁ బ్రొద్దులు పుచ్చెద నన్న రాఘవుం
డుల్లము జల్లనం గలఁగె నొప్పనికోరిక నీత కోరినన్. 20

తే. వరుసఁ గానల బదునాల్గువత్సరములు, తిరిగియును భూమిసుతకోర్కి దీక్షకునికిఁ
దొలుతఁ దనకన్నదుస్స్వప్నదోషలతకు, నెలఁతకోరిక ఫలముగా నిశ్చయించి. 21

క. కానిమ్ము ని న్నవశ్యము, గా నంపెనఁ గాని రేపు కదలు మనుచు న
బృగుకులేశుండు లోనికి జానకి వీడ్కొలిపి తన్ని కామధ్యమునన్. 22

శ్రీరాములు చారులచే బౌరులవృత్తాంతంబు దెలియుట.

క. పౌరులవృత్తాంతంబులు, చారులచేఁ జిత్తగింప సమయం బని దౌ
వారికుండు చెప్ప విని రఘు, వీరుండు పిలిపింప వచ్చి వినమితు లైనన్. 23

క. ఇనకులఁగు గూఢచారులఁ, గనుఁగొని యాప్రాద్దు మత్సకాశంబునకుం
జనుదెంచినార లేమే, వినఁబడియెనె పురములోన వింతలు మీకున్. 24

క. దూతలు సత్యముఁ జెప్పఁడు, నాతోఁబుట్టుకుల నైన న న్నైన ధరి
త్రీతనయ నైన వే తొక, రీతిగ నాడరుగదా పురీజను లనినన్. 25

క. శ్రీరామ నీవు సాక్షా, త్తారకమంత్రాధిదేవతవు నిను నర్థిం
భేరుకొను వారు దురితవి, దూరు లనిన నిన్ను నాడుదురె పురజనముల్. 26

- క. కలువములు నీళ్లు దలచిన, నిలువున భస్మచుయి పోవు నేడెవ్వలనక
దొలగనిపాపము వినబడె, నలికెద మది విన్నవింప నకుధం బగుటన్. 27
- చ. రజకి దొంగర్తు నాథుడు తిరస్కృతి జేసిన బుట్టినింటి కే
గ జనకుఁ డాత్మజం గని జగజ్జనగాత్రమలీచసాంకుక
వ్రజములు శుద్ధి సేయునిజవంశము మైల వడంగఁ జేసి తిం
టిజగడ మింటిలోనె హవణంపక నీ విటు లొంటి వచ్చుటన్. 28
- చ. అని తనకూతుఁ డోడ్డొనుచు నట్లునియింటికి నేగ మామఁ జూ
చనములోన నె య్యొలికినట్టుల మండుచు నిల్లు వెల్లి నాల్
దినములు నేడు నాకడకుఁ దెచ్చితి వే నలరాఘవుడనే
దనుజగృహీతనీతఁ దనదా రని క్రమ్మఱఁ దెచ్చి యేలఁగజ్జో. 29
- సీ. అనుచు నన్నీచాత్ముఁ డాడుదుర్బాషలు విని కర్ణములు మూసికొనుచు నచట
నిమిషమాత్రంబైన నిలువ కమ్మడివేలు తలవంచుకొని పోయెఁ దనయఁ గొంచు
మలినాంబరాంబు కళ్ళలమహాగూఢ్చిప్త కుక్షింభరులయందు గుణము లిరయఁ
గలవె యైనను విన్న కార్యంబు గాన దేవర కిప్పు డెఱింగింప వచ్చు టనిన
- తే. గుండె నీటుగ నవిసి కాకుత్ స్థవర్యుఁ, డెట్టకేలకు ధైర్యంబు మట్టుపటిచి
చారపురుషుల నంపి తచ్చరమరాత్రి, గడపె నొకబ్రహ్మకల్పంబుఁగడపి నట్లు. 30
- కా. అలోనక భరతాదిసోదరులు సేవాపేక్ష రామక్షమా
పాలుం గొల్వఁగ వచ్చి కర్ణపరితాపవ్యగ్రలోకాపవా
దాలాతగ్రథితాత్మరుక్మిణునలోలాపాటలాపాంగధా
రాళాశ్రుప్రవిలిప్తగండఘకోరస్కున్ విలోకించుచున్. 31
- ఉ. ఎన్నఁడు తేమి నేడె డిగులేశ్వరుఁ డేమికతంబొ బాష్పసం
భన్నముఖాబ్జుడై ఘనవిషాదముఁ బొందుచు నున్నవాఁడు వి
ద్యన్నతశీలుఁ డెంతదురవస్థకుఁ దావల మయ్యె నంచుఁ బా
రన్న పదాబ్జముల్ గదిసి యందఱు సాగిలి మ్రొక్కి లోఁగుచున్. 32
- క. నీయంఘ్రినేవ సకల, శ్రేయోమూలముగ నెఱిగి నేవింపఁగా
మాయెడ నిపుడేమియు దయ, చేయవు నే మేమితప్పు చేసితి మనినకా. 33

శ్రీరాములు సోదరులతో జానకి నెడఁబాసెద ననుట

- క. వారలతో రఘువరుఁ డనుఁ, జారులవాక్యములు చెప్పి సడిఁ బొందెను నీ
తారమణి లోకమున దు, స్ఫూరుషుచే నిందఁ బొందుశ్రుతియుం బోలెన్, 34

- తే. అశనిసంకాశ మైనలోకాపవాద, భయము డెందంబు వ్రక్కలింపగఁ దొడఁగె
సాధ్యి యగుసీత విడిచెద జననభీతి, యోగపురుషుండు మమకార ముడిగి నట్లు.
- తే. అనిన భయకంపితస్వాంతుఁడగుచు భరతుఁడనియె నిట్లానతీఁజాతురయ్యబుధులు
కపిలఘటియించి యస్పృష్టిగలనె ననుచు, నారుణాటవివిడుచునె దయఁదొఱంగి.
- సీ. అదిగాక లంక దశాస్యునిఁ బొరిగొన్న వెనుక బ్రహ్మాదులు వినుతి సేయఁ
జిచ్చులోఁ జొచ్చి నిల్చినమహీసుతఁ జూచి యీనాతి తనకోడలైనకతనఁ
గనఁ గల్గెఁ బుణ్యలోకము లట్లు గాకున్న సుతశోకమృతులకు సుగతిగలవె
యనుచు వానరసేన వినుచుండ నాతఁడే మనతండ్రి దశరథత్మాతలేశుఁ
- తే. డలఘుచారిత్ర యిత్వాకురులపవిత్ర, జంకపుత్రిక నికటవైజనన నకట
చటులపక్షిమృగాహిరాక్షసవిహార, విషమ కాంతారమున నెట్లు విడిచె దనిన. 37
- క. ఇనకులునితోడ లక్ష్మణుఁ, డను నపు డాలోకమాత నాడుదురాత్మున్
దునుమక జానకి విడువం, జను నే యన నట్ల పలికె శత్రుఘ్నుండున్. 38
- చ. అనుటయు రాఘవుండు భరతాదుల కిట్లను సీత లోకపా
వని యగు నిక్క మైన నపవాదము పుట్టినచోట రాజ్య మై
నను ననుజన్మపుత్తు లయినన్ హితుఁ డైన మదీయదేహ మై
నను గణుతింపఁగాఁ దృణకణం బన జానకిఁ జెప్ప నేటికిఁ.
- క. మనువంశజాతులై మును, చనినహరిశ్చంద్రముఖ్యజగతీశులవ
ర్తనములు కీర్తులచేతన, కొనియాడఁగ వలసఁ గాదె గుఱుతుగ నిపుడున్. 39
- క. కావున యశోవిహీనులు, జీవన్మృతు లగుట కేమి చెప్పఁగ నిందల్
రావచ్చినచోఁ దనువులె, పోవిడుతురు తొంటిభూమిభుజా ల ట్లగుటన్. 40
- క. మంగళచరిత్ర యగుసీ, తాంగన నపవాదభీతుఁ డగునాకుఁ దృజం
పంగ నగు నేడు దుష్టభు,జంగము తనప్రాతమప్పుసం బూడ్చుగతిన్. 41
- తే. అనిన రామునిలేగువఁ గన్గొని భయమున, భరతశత్రుఘ్ను లేగి రప్పటికిఁ దలఁగి
యన్నదుఃఖాంబునిధిమగ్నుఁడగుటఁ దెలిసి, యుండెనావేళ సౌమిత్రియొక్కరుండు.
- క. ఆరాముఁ డపుడు లక్ష్మణుఁ, జేరఁ బిలిచి విడిచిరమ్మ సీతను గంగా
తీరమున విడువవే నసి,ధారన్ నాశిరముఁ దునుము తమ్ముడ వేగన్. 42
- క. జానకిఁ గానల కనుపం, గా నగుపాతకము నీకుఁ గా దది నా కౌఁ
గాని చను మన్నఁ దోరము, గా నిట్టూర్పులు నిగిడ్చి గమనోన్ముఖుడై.
- లక్ష్మణుఁడు సీతాదేవి సరణ్యమువకుఁ గొనిపోవుట.
- సీ. అన్నకు మ్రొక్కి రథారూఢుడై త్రోవఁ దఱచుగా దుర్నిమిత్తములు గనుచు
వైదేహిమందిరద్వారదేహళి శతాంగము డిగ్గి సీతపాదముల కరఁగి

- తలవంచుకొని భవద్భర్త నీకోరిక జెల్లించె గదలి విచ్చేయు వేగ
ననిన నీరాత్రుఁ ద న్నలవోక వేడినఁ జన విచ్చి నిన్నుఁ దో దని పె ననుచు
- తే. నలరి రామునిమణిపాదుకలు మునీంద్ర, కన్యలకునర్హ మగురత్నఖచితభూష
ణాంబరసుగంధములును మేలైనవివిధ, భక్త్యములు నేర్చి యరదంబుపై నమర్చి.
- కా. ఆసీతాంగన యత్తలం గదిసి సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కి య
క్కాసల్యంగని నాదుకోర్కె నెఱపం గాకుత్ ఘ్నఁ డంపెన్ సుమి
త్రానూనుం బయనంబు చేసి దివివద్దం గావసన్మానికాం
తాసందోహముఁ జూడఁ బోయెదఁ బ్రమాదం భార మీరంపినన్. 47
- చ. అన విని కోగలాధిపనరాత్మజ జానకిఁ జూచి యెట్టుగాఁ
జనియెద వమ్మ కంటకవిశంకటసంకటఘోర కాననం
బునకు భవన్ముఖాంబురుహమున్ రదనచ్చదమన్ మలీమసం
బును గడునీరసంబు నయి పొల్వఁతఁ బోవుట గాదు నావుడున్. 48
- క. వనవాసియుఁ గంటకమర్దనుఁడును నగుదాశరథి నిరంతరమును నె
మ్మనమున నుండఁగ రా నెర్చునె యశుభము లెందు మీకరుణ గలనాకున్. 49
- తే. అనుపుఁ డిఁక మీమనము సందియంబుదక్కి, యనిమహీజాతయత్తలకర్ణిమ్రొక్కి
పెనఁచి పయ్యెద నీవితో బిగియఁజెక్కి, హరితఘోటకయుత మైనయరదమెక్కి.
- క. చనుసమయమున సుమిత్రా, తనయుఁడు సంజాతగద్గదస్వనుఁడై నూ
తునిఁ జూచి పలికె వేగం, బున దోలుము హరుల రథము పోవలె ననినన్. 51
- కా. ఆతం డిట్లును నాకు నశ్వహృదయం బామూలచూడంబు వి
జ్ఞాతం బాశుగతిన్ సమగ్రబలజన్యతోణులం బో నను
జ్ఞాతుల్ మా కగుఁ గాని భావిదురవస్థల్ గాన కేతెంచు నీ
సీతాతన్వి భరింపఁ జాల మని వంచెన్ జంచలప్రోధముల్. 52
- తే. ఐన నా నేర్పుఁ జూడు మీ వనుచు నూతుఁడలమి వలకేలఁ గందంబులప్పించి
సమరసముఁ జూపి నెఱయఁ బగ్గములు వదలి, నైంధవంబులధేయిని చలుకు సేయ. 53
- ఉ. స్పందన మప్పు డప్పురనిషద్యలు లీల నతిక్రమించుచో
ముందట నడ్డగించి మృగముల్ గలఁగంబడె జంబుకంబు లా
క్రందన మార్తిఁ జేసె నని గన్గొనుచుం దనదక్షిణాంబక
స్పందన మాటకున్ బెగడి జానకి లక్ష్మణుఁ జూచి యిట్లునున్. 54
- జానకి మార్గమున దుశ్శకునములు గనుట.
- ఉ. బెట్టుగే దుర్నిమిత్తము లుపేతము లయ్యెడు నామనంబు చే
వెట్టి కలంచినట్లు దురిపిల్లెడు దైత్యుల నూఁచముట్టుగాఁ

గోట్టినశౌర్యధుర్యునకుఁ గోసలరాజతనూజనెయ్యపుం
బట్టికి రామభద్రునకుఁ జేకురుగాక భద్రమల్.

55

సీ. దండకానవజనస్థానమం దెవ్వఁడు ఖరదూషణాదిరాక్షసులఁ దునిమె
నెలయించుకొని పోవ నెవ్వఁడు పోనీక తఱిమి మారీచమస్తకముఁ ద్రుంచె
నగములు పఱపించి నడవఁగా జలరాశిఁ గట్టించె నెవ్వఁడు కపులచేతఁ
గలన రావణకుంభకర్ణాదుల వధించి కాచె నెవ్వఁడు లోకత్రయంబు

తే. నవ్విభీషణవైరనిర్యాతనుండు, రామచంద్రుండు శరణార్థిరక్షకుండు
ప్రజలువొగడ నాచంద్రతారకముగా న, యోధ్య సుఖలీలఁ బాలించుచుండుగాత.

మ. అనుచుం జానకి కొంతద వ్వరిగి యాహ్లాదంబు రెట్టింపఁగాఁ
గనియెన్ సప్త శతప్రవాహముఖజాగ్రతీరభూజాత పు
ష్పనవామోదసుగంధికంబరధరప్రాజ్ఞీరధిక లోక పా
వనభాగీరథిఁ జక్రపత్నీజమరుద్వాచాలవీచీరధిన్.

57

క. కని మొక్కి వకులతిలకా, మ్రనమేరుప్రియకమేదురం బైనదరిన్
జనకతనూజ సుమిత్రా, తనయుఁడు మునుగా రథావతరణము సేసెన్.

58

క. కువలయమనోజ్ఞయును స, త్కవిసేవితయును సుధాప్రకాశయు నై రా
ఘవక్రీర్తి బోలుజాహ్నువి, నవసజ గని ధన్య నైతి నని కొనియాడెన్.

59

క. ఇరువురు నపుడు సనావిక, తరి నవలికి దాటి యూరుదఘ్నజలాభ్యం
తరమునఁ గ్రుంకిడి రుచిరాం, బరములు ధరియించి విపినమార్దోన్ముఖులై.

60

క. కంఠీరవముఖవివరా, కుంతకతోరారవాతిఘూర్ణితనిహతో
త్కంఠేభగహనమహదుప, కంతము వైదేహి తఱిసి కళవళపడుచున్.

61

ఉ. సంకటవంశదంశకటుఝుంకృతులున్ నిబిరీసర్పిల్లికా
ఝింకృతులుం బ్రచండమదసింధురఘీంకృతులున్ మృగద్విష
ద్యాంకృతులున్ జనశ్రుతిపదంబులు వ్రక్కలు సేయ వేల్లితా
తంకినివేళదీనలపితంబుల లక్ష్మణుతోడ నిట్లనున్.

62

సీ. ప్రాచీననీరసారణ్యంబు గాని యోగ్యతపోవనశ్రేణి గానరాదు
వికటోగ్రఖరకంటకకుడుంగములు గాని కర్మందిమతవాటి గానరాదు
సెగయుదావాగ్ని క్రొంభాగ వెల్లు గాని యుద్ధతహోమధూమంబు గానరాదు
శరభగండకసింహశార్దూలములు గాని మానిరాట్సంతతి గానరాదు

తే. కఠినపాషాణదుర్ధర్ష కాపధంబు, గాని నడయాడుమార్గంబు గానరాదు
దాశరథిఁ పాసిలట్టిదుస్తరపుఁబాప, కర్మరాలికి నవి యేల గానవచ్చు.

63

లక్ష్మణుడు సీతకు రామాజ్ నెఱింగించుట.

మ. అని సంతాపము నొందుసీతఁ గని ధైర్యం బేది సౌమిత్రి వా

ల్చిన నెమ్మోమున బాష్పముల్ దొరఁగఁ దల్లి నేఁడు లోకాపవా

దనిమిత్తంబున రాఘవుండు నినుఁ గాంతారంబుఁ దించి ర

మ్మని యత్యంతకృపావిహీనుఁ డగున న్నంపెన్ యథార్థం బనన్. 64

క. ఆతీవ్రభావణము విని, సీతాతన్వంగి సామ్మసిలి వ్రాలె ధరి

త్రీతలముమీఁద జఁగూ, వాతాహతిఁ బడినపుష్పవల్లికఁ బోలెన్. 65

క. అపుడు సుమిత్రాశాసయుఁడు, విపులాసుతఁ జూచి మిగుల వెఱచి నిజభుజా

గ్రహటాంచలమున విసరుచు, నుపచారము సేయఁ దెలివి నొందకయున్నన్. 66

క. ఏనెపుడు రాఘవునిసే, వానిరంతుఁడ నైతి నేని వసుధాసుత స

ప్రాణ యయి బ్రతుకుఁ గా కనఁ, గా నలమినమూర్చ దేటి కనుఁగొని భీతిన్. 67

తే. ఎలుఁగు రాలుపడఁగ నిట్లునుఁ బదునాలు, గేండ్లు రాఘవుండు నీవు న న్ను

రణ్యభూములందు రక్షించి నేఁడు కా, అడవి నెట్లు లొంటి విడిచె వన్న. 68

సీత తనదురవస్థ లక్ష్మణునితోఁ జెప్పి శోకించుట.

చ. మఱిదులలోన నెన్నఁగల మామ్యుడ వావనదండకోర్విఁ బ

ద్దెఱఁగులఁ బర్ణకాలలను నియ్యనిపండుల నేర్చి పెట్టుటల్

మఱచినదాననె యకట లక్ష్మణ యాయెడ నప్రసిద్ధికిన్

బిఱుకులు గాని భానుజవిభీషణు లుండఁగ నీకు నర్హ మే. 69

క. పోరానికర్మబంధము, కోరికయై చుట్టు ముట్టుకొనఁ గా కిపుడుం

గారణము లేక రాఘవుఁ, డాఁఁబ్యతోజిఁ బాఱనడుచునె నన్నున్. 70

సీ. విపులబాహుశక్తి విఱిచెఁ బురారికోదండంబు నానిమిత్తంబకాదె

చలపట్టి దైతేయకాంబరీమృగముమస్తముఁ ద్రుంచె నానిమిత్తంబకాదె

పాథోది గిరులచే బంధించి కపిసేన దాఁటించె నానిమిత్తంబకాదె

కదనరంగమున జగద్రోహిఁ బంక్తికంధరుఁ గూర్చె నానిమిత్తంబకాదె

తే. యట్టిరాముఁడు తాన న న్నడవిలోన, దించి రమ్మని నిన్నుఁ బుత్రెంచె నట్లు

తీర్చితివి నీవు నన్న ప్రతిజ్ఞ నెఱయఁ, బొమ్మ తమ్ముడ సాకేతపురమునకును. 71

ఉ. దీక్షితుఁ డైనకాశికుఁడు దేరగ నాఁడు వివాహవేళ నా

లక్షిత కాకపక్షసమలంకృతమున్ నవరత్నగుండల

ప్రేక్షితమున్ సుధాకిరణబింబనిభంబు వికాలపుండరీ

కాక్షము నైనరామునిముఖాంబుజ మెన్నఁడుఁ బాయ దాత్మలోన్. 72

క. ననుఁ బాసి విరహతాపము, గొని తీగలఁ గాఁగిలిరచుకొనె నట నేఁ డ
వ్యసవల్లులలోనన న,న్న మనిచెనట రాముఁ డేమనుదు దైవంబున్. 73

తే. అత్తలకుఁ గేలు మోడ్చితి ననపరాధ, పూర్ణగర్భిణి యని మనంబున గణింప
కడవిద్రోయిరచెనను రామాడనుముచనుము, వత్సనిర్విఘ్నమగుఁగాకవర్తమనిన.
క. కనుమలె పుణ్యాశ్రమములు, నిను రక్షింపుదురు ధారుణియు జాహ్నువియున్
వనదేవతాసమూహము, నని యూఱడఁ బల్కి డెంద మలమటఁ బొందన్. 75

చ. వలగొని భక్తితో నెరఁగి వంచినమోమున బాష్పపూరముల్
దలముగ రామునాజ్ఞకుఁ గలంగుచుఁ బోవ మహిజ లక్ష్మణుం
బలపుచుఁ జూచు చుండఁ బకుపాలకుఁడైద్ధతిఁ గొంచుబోవఁ బె
ద్దలుగునఁ జిక్కి పహోమగవి తర్జకముం బొరిఁ జూచు కైవడిన్. 76

ఉ. తేదు హుటాహుటిం గదలి దృష్టి కగోచరమై యయోధ్యకన్.
జేరె నరణ్యరోదనము చేయుచు నమ్మిథిలేకుపుత్తి మూ
ర్ఛారభసంబునకొ ధరణివ్రాలె మృగామలితో నుపాంతకా
సారవిహంగముల్ తదుపచారవిధుల్ ప్రకటించుచుండఁగన్. 77

ఉ. ఆకడకున్ యదృచ్ఛ నిగ్రహగమశాస్త్రకథారహస్యశ
తాకృతకృత్యశిష్యపరివత్సరివేష్టితుడై మెలంగువా
ల్మీకి మఖక్రియార్థము సమిత్కుశలూపకలాపఖండన
స్వీకృతి నేగుదెంచి పృథివీసుతఁ గాంచి కృపాసమగ్రతన్. 78

తే. అబల యేడ్చినయ ట్లయ్యె నడవిలోన, నేకతం బిట్లు శోకింప నేకతంబా
యనిన నమ్మానిసాధువాక్యము నిదాఘ, తప్త కేకిని కబ్బశబ్దమును బోలె. 79

ఉ. ఉల్లము చల్లఁ జేసినఁ గృశోదరి తెప్పిరి వీడియున్న ధ
మ్మిల్లముఁ జక్క దోఁపుకొని మెల్లన యే మిథిలేకుపుత్తికన్
వల్లభుఁ డైనరాముఁ డపవాదభయంబున కోహటించి నా
కల్లనిజంబుఁ జిత్తమునఁ గానక కానలఁ ద్రోచె నీగతిన్. 80

వాల్మీకియాశ్రమంబున సీత కుశలవులం గనుట.

ఉ. కొంచక యీశరీరమునకుం దెగఁ జూచిన భూమిహత్య సి
ద్ధించు నిజంబు గావున మదిం గడుసాహసకర్మముల్ విస
ర్జించితి నాపురాకృతవిశేషమునన్ నినుఁ గంటిఁ గావవే
యంచు మహిజ మోనిచరణాంబురుహంబులమీఁద వ్రాలినన్. 81

- మ. వగలం దూలంగ నేల సాధ్వి విను మే వాల్మీకి మీతండ్రికిన్
మిగులం బూజ్యుడైన చరింతు నెపుడున్ నేఁ డెల్లిటణ్ శార్యపా
రగులం బుత్తుల నిద్దఱం గనెదు గర్భతోభముల్ చేయునీ
తెగువల్ నేయఁ దలంతురే యని ధరిత్రీపుత్రి నూరార్చుచున్. 82
- క. జననీ లెమ్మని వాల్మీకి నిజాశ్రమమునకు జానకిం దోడ్కొనిపో
యి నిజోటజాంతరంబున, కనిచి తపస్వినుల నరయుఁ డని నియమింపన్. 83
- క. మునిభామ లవ్యధూమణి, ననవరతప్రసవఫలసమాకీర్ణనివా
తనివేశవివృతకృష్ణా, జినముపయిన్ విశ్రమింపఁ జేసి యడలుతోన్. 84
- సీ. కాఁడినవిషకంటకములు మేల్పునఁ బుచ్చి తను పెచ్చుపాదపద్మములు గాఁచి
కలదులే దనుపాటి గారనూనె యొకింత పంకించి తలచిక్కుఁ బాపి ముడిచి
తఱచుగాఁ జెక్కుటద్దములనోడిక లైన కన్నీరు దుడిచి మొగంబుఁ గడిగి
పొరలాడఁ బెంధూళి బ్రుంగినవలు పూడ్చి పలుచనినూత్నవల్కలముఁ గట్టి
- తే. పూటపూటకు నుపచారములు ఘటించి, మునివత్తంసంబు వాల్మీకి యనుదినంబుఁ
గధలకారణమునఁ బ్రొద్దు గడప సతికి, నెలలు దొమ్మిది పరిసాటి నిండుటయును.
- క. మిహిరునిఁ గూడక పుణ్య, గ్రహమ్ము లయి దుచ్చకేంద్రకములై వెలుఁగన్
విహితశుభలగ్నమున న, మృహిపుత్త్రిక గనియె వరకుమారద్వయమున్. 86
- క. దెసలు ప్రసన్నము లయ్యెను, ముసురుకొనియెఁ బుష్పవృష్టి మురజధ్వని పె
ల్లెసఁగె దివి శుభానిలము లొ, లనె వహ్ని ప్రదక్షిణార్చులం గనుపట్టెన్. 87
- క. పుత్త్రివతి వైతి వని భూ, పుత్త్రిక నగ్గించి నేరుపునఁ బ్రసవవిధుల్
చిత్రించి మునికి మానిక, శత్రము లెఱిగింప వటువులం బనుచుటయున్. 88
- క. అప్ప కమారులఁ గనె నని, చెప్పిన వాల్మీకి వచ్చి సీతాసుతులం
గప్పరపడి చూచి మనం, బుప్పంగి పురస్కృతాగ్నిహోత్రం డగుచున్. 89
- క. అర్చిష్కదర్శనన్నిభ, వర్చస్కులఁ గవలఁ గుశలవప్రకరములం
గూర్చి తగ జాతకర్మముఁ, దీర్చి వరుసఁ గుశలవాభిధేయులఁ జేసెన్. 90
- కా. నివృత్తానికి నబ్దముల్ వరుసఁ బండ్రెం డేఁగ వాచంయమ
శ్రేష్ఠుల డర్మిలి జాతకర్మమును మాంజీబంధముకొ జేసి వా
సిష్టాగ్నియహవిర్గవిం దలఁప వచ్చె న్నచ్చి తద్వాసనే
దివ్యతోణిఁ జతుర్విధాన్నములు నుత్కృష్టంబుగా నించినన్. 91
- మ. కలమాన్నంబును నొల్పుఁబప్పు ఘృతముల్ గజ్జంబులుం బిండివం
టలుఁ బానెంబులు నాననాలు ఫలముల్ నానావిధవ్యంజనా

- వలులున్ రాజతపాత్రలక్ మునిసతుల్ వడ్డింప వాల్మీకి బం
తులు సాగింపగ నారగించిరి మునీంద్రుల్ వద్రసోపేతముల్. 92
- క. పేర్చున భుజించి సుఖసం, తర్పణు లగుహానులకు ముదం బలరించెం
గర్హారఖండతాంబూ, లార్పణములఁ బారితోషికాదులవలనన్. 93
- క. ఉదితారుణ సితకిరణా, భృదయులఁ గుళలవుల సత్త పోధనుఁ దంతన్
జనివింప నర్థితోడుతఁ, జదివిరి నా నాపురాణకాస్త్రాగమముల్. 94
- క. ధీశక్తి నస్త్రునిద్యా, కాశలులై మాని నేర్పఁగా నేరిచి ర
ద్వాశరధిసుతులు బహుది, వ్యాసుగ సంధానమోక్షణాకర్షణముల్. 95
- తే. మానిజల్పిత మైనరామాయణంబు, స్వరలయగ్రాహమూర్చల సంచుఁ దెలిసి
పాడి రాలాపములఁ ద్రిసప్తకము మెఱసి, కుశుడు వీణాయుఁదాళంబుఁగొనిలవుండు. 96
- క. అడవుల మానికుమారుల, బడిఁ జని ఫలమూలముల సపర్యలు నేయన్
గొడుకులఁ జూచి మనంబున, నుడు కించుక దీతి యుండె నుర్విసుతయున్. 97

శ్రీరాము అశ్వమేధంబుజేయ నారంభించుట.

- మ. అనఘుం దంతట రాఘవుండు జను లాహ్లాదంబునం బ్రస్తుతిం
ప నయోధ్యాపుర మేలుచుండి మది నప్పొలస్త్వసంహారజా
తనికృష్టం బగు బ్రహ్మహత్య బలవంతం బైనఁ దద్దోషపం
కనిదాఘంబు తురంగమేధ మని కాంతం జేయ నూహించుచున్. 98
- క. తలపోసి తపతి యనుభూ, తలపతి హయమేధ సప్తతంతువు నివృత్త
జలిపి తన బ్రహ్మహత్యా, కలుష మడఁచుకొని ప్రళస్తిఁ గనఁడే యనుచున్. 99
- ఆ. అమజహితపురోహితామాత్యరాజులో, కమ్ము గొలువ నోలగమున నుండి
యావసిష్ఠవామదేవగాలవగాధి, సుతులఁ జూచి పలికె నతులభణితి. 100
- క. హయమేధ మఖిలపాప, త్తయ మని నిగమములు చెప్పుఁ గావున నాకుం
బ్రియ మొదవెఁ జేయ నయ్య జ్ఞానవిధు లెఱిగింపుఁ డన వసిష్ఠుం డనియెన్.
- సీ. జననాథ బహుదుఃఖసాధ్య మీయశ్వమేధంబు తత్కృతువిధానంబు వినుము
గోక్షీరతనువుఁ గుంకుమశిరోధియుఁ బీతవాలంబు నసితశ్రవంబు నైన
వీతి సర్చన చేసి విడిచి తద్రత్నకై యతిశౌర్యధనులఁ దో డనుపవలయు
వేవు రుత్తమకులద్విజులు ఋత్విజులు గావలయు వేర్వేఱ వారలకు నొక్క
- తే. గజము సరదఁబు భటచతుష్కమును బూజ్య, గోశతంబును నన్ని యఘోటకములు
వేయిబారువు లర్థంబు విశదమాక్తి, కమ్ములు నల్లుము ఫలయు దానముగ నొసఁగ,

- క. మహి ససిపత్త్రం బీవ్రత, మహిమాంకుకులేంద్ర దీని కరయఁగ భార్యా
సహితుఁడు గావలెఁ బత్నీ, రహితునకు నుపక్రమింప రా దని పలుకన్. 103
- తే. జాతరూపంబుచే మహిజాతరూప, మమర గావించి చేయుదు యాగ మనుచు
మునివ రేణ్యునిసమ్ముఖంబునకు సవన, హయముఁ దెప్పించె విభుఁడులాయమునవెదకి.
- క. వరలతఁణఁగోభిత మగు, తురగముఁ గని మాని విస్మితుం డయి మాల్వ్యా
భరణాదులతో వేపురు, ధరామరుల కపుడు విహితదక్షిణ లాసఁగెన్. 105
- ఉ. నేమముతోడ హాటకవినిర్మితభూమినుతాసమేతుఁడై
రాముఁడు దీక్షఁ గైకొని విరాజితచామరరత్నకింకిణీ
దామవిచిత్రమాల్యపరిధానకురంగమదాక్షతాదులన్
దా మఖవాజి సాగమవిధానసమర్చన మాచరించుచున్. 106
- క. మిత్రకులాగ్రణి దివిజ, స్తోత్రపరాక్రముఁడు వీరనూఁకాసల్యా
పుత్తుఁడు రఘుపతి విడిచిన, సత్రహయముఁ బట్టుఁ డుర్వి సాహను లున్నన్.
- క. అంచు లిఖించినమణిమయ, కాంచనపట్టంబు ఘోటకంబునొసలఁ గీ
లించి బహువాద్యరవములా, ముంచుకొనఁ బ్రదక్షిణించి మ్రొక్కినవేళన్. 108
- మ. శతమన్యుప్రతిమానవైభవముతో శత్రుఘ్నుఁ డక్షాహిణీ
త్రితయానీకముతో రఘూద్వహున కర్థిన్ మ్రొక్కినన్ గారవిం
చి తగం గొఁగిటఁ జేర్చి యీహయము నీచే రక్షణీయంబు ది
క్ష్పతిసందోహముతోడుగా హరిహరబ్రహ్మ ల్విరోధించినన్. 109
- క. అని వీడ్కొలిపిన నన్నకుఁ, బునఃప్రణామంబు చేసి పోయెను వేడ్కన్
ఘనవాద్యునినాదంబులు, వినువీధిం బఱచె దిశలు వీడ్వడిమోయన్. 110
- మ. క్రతుఘోటంబు సమస్త భూములు నిరాఘాటంబుగం జొచ్చి మా
రుతజేగంబునఁ బోవఁ గొందఱునరేంద్రుల్ డాసి తత్ఫలసం
స్థితజాంబూనదపత్త్రికాలిఖితసందేశంబు వీక్షించి యా
నతులై కొల్వఁగ వామలూరుజునరణ్యానిం బ్రవేశించినన్. 111
- క. ఆకాలమున మఖార్థము, నాకుభవుఁడు వరుణపురమునకుఁ జన ధృతస
జ్జీకృత కార్ముకుఁడై లవుఁ, డాకానన మరయ నత్యయము లే కుండన్. 112
- ఉ. ఆమహనీయపావనవనాంతిక నాకసరిత్ర టీకుక
శ్యామలకోమలాగ్రయవసస్తబకాభిరతిన్ జనకౌ వటు
స్తోమము చూపఁగా లవుఁడు చూచి తదీయలలాటపట్టికా
హైమవనవీనపత్త్రివిరుద్ధాక్షరపంక్తిఁ బఠించె నర్థితోన్. 113

క. మిత్రకురాగ్రణి దివిజ, స్తోత్ర పరాక్రమండు వీరనూఃకౌసల్యా
పుత్రుండు రఘుపతి విడిచిన, సత్రహాయముఁ బట్టుఁ దుర్వి సాహసు లున్నన్. 114

క. అని చదివి లవుండు రాఘవ, మనుజేశుని తల్లి వీరమా తలు సీతా
జనని కుశలవుల నిరువురఁ, గనియు నకట గొడ్డు వోయెఁ గడపట ననుచున్. 115

చ. కవకవ నవ్వి యజ్ఞతురగంబుమెడం దనయుత్త రీయమున్
లవుండు దవిల్చి మొక్కలమునం గదలీతరువందుఁ గట్టివే
య వటుకుమారు లేటికి నిరర్థకవైరము దీనివెంబడికొ
జవగతి వచ్చునైస్యరభసం బదె చూడుము నీవు నావుడున్. 116

క. మునిసుతులు మీరు సీతా, తనయుండ నే నెఱుంగ రాజధర్మము తలఁగం
దనిఁ బగఱ గెలుతు నొండెను, మొనతలఁ గైవల్యసౌఖ్యముఁ గనుడు నొండెన్.

లవుం డధ్వరఘోటకంబు బంధించుట.

సీ. అనునంతలోన సైన్యములు భీకరభంగి నగుదెంచి కదలికాతరువుతోడఁ
గట్టినక్రతుఘోటకముఁ జూచి యెవ్వఁ డీ తురగంబుఁ గట్టినదుండగీడు
నావుడు జానకీనందనుం డను యజ్ఞవాహంబుఁ గట్టినవాడ లవుడ
వలవదు రిత్త నొవ్వకపాం దనిన నవ్వి సైంధవబంధమోక్షణము సేయఁ

తే. గనలి కరములు శరములఁ దునుఁగ నేయ, నలమి బలములు ముసలచక్రాసితోమ
రములు పరఁగింప నవియుఁ జూర్ణములు చేసె, గౌతమి స్నాతచెఱచుపంకములకరణి.

మ. పరసేనన్ లవుఁ డక్షయాశుగములన్ భంజింప శక్తుఘ్నుఁ డ
ల్క రథం బుద్ధతిఁ దోలుకొంచుఁ గదియన్ లక్ష్మించి నిశ్శంకుడై
వరమాహేశ్వరమంత్రసంస్మరణగర్వస్ఫూర్తి నేసెన్ వడిన్
శరపంక్తిం బరిపంథిచారుతరవక్షంబున్ గవాక్షంబుగన్. 119

క. తూలి పెడ దెలిసి విస్మితుఁ, డై లవణాంతకుండు లవుని నలుక నలికముం
గీలుకొన నేసె నురవడి, నాలీకనికాతమార్ద్రణత్రితయమునన్. 120

క. తననొసల నాటి నమ్మలు, వనజంబులరీతి మణులవడువున మెఱయం
గనలి కుశానుజాఁ దుద్ధతిఁ, చినతండ్రం గదిసి తోవభీషణుఁ డగుచున్. 121

చ. ప్రకటధనుర్దుణారవవిపాటితదిక్కుహారాంతరాఘ్నుడై
యొకవిశిఖంబునన్ సిడము నొక్కశరంబున నూతు నాల్గుసా
యకములఁ జక్రరక్షకుల నన్నియకాండములన్ రథంబు ఘో
టకములఁ ద్రుంచి భల్ల మొకటన్ హృదయం బగలించి యార్చినన్. 122

- మ. సమర్థోర్విన్ లవణాసురుం దునిమె నేశస్త్రంబు తద్దివ్యబా
ణము వేటొరడుశిలీముఖాసనమునన్ సంధించి యోవత్స వే
గమ సంగ్రామముఁ బాసిపా మ్మిది యమోఘం బేను నీమీఁదిప
క్షమునకొ జెప్పితి నన్న నవ్వొశిఖమున్ సైతేయుఁ డీక్షించుచున్. 123
- క. భ్రాత కుశుఁ డున్న నిది ని, ర్థూతముగాఁ జేయు నైనఁ దునిమెద నేనున్
మాతల్లి యగుమహీసుత, పాతివ్రత్యంబు ధర నుపాస్యం బైనన్. 124
- మ. అని సంధాపరతంత్రుడై నిలువ నయ్యస్త్రంబు శత్రుఘ్నుఁ డే
సిన నాతం డెడఁ ద్రుంచినన్ జెడక తచ్చేషంబు సీతాతనూ
జానికోదండము రెండుగా నఱికి వక్షోభాగమం దూఱఁ జెం
దినమూర్ఛన్ ధర వ్రాలె నిశ్చలునిరీతికొ రక్త సిక్తాంగుఁ డై. 125
- క. భేరీశంఖపటహాధ, క్కారావము లపుడు దిబ్బుఖాతీతములై
బోరు కలఁగ హత శేషచ, మూరక్షకసింహనాదములు గర్జిల్లన్. 126
- మ. తురగంబు నివడిపించి కౌర్యనిధి శత్రుఘ్నుండు చెంతం గుకా
వరజాం గాంచి యురోవిదారణగరుద్వ్యస్తాశుగ క్లేశదు
స్తరసంతాపముఁ దీర్చి రాఘవునిసాక్షాత్కార మీనందనుం
డరయం గేవలమూర్తి గాఁ డనుచు నధ్యాహారముం జేయుచుకొ. 127
- క. ఒడల నసలుకొను నెత్తురు గడిగి, రఘూద్వహునిసమ్ముఖము చేయుదు ని
వ్వడుగు నని తనరథమువై, నిడుకొని చనియె న్మఖాశ్వ మేగెడు దెసకుకొ. 128
- ఉ. అక్కడ భూమిపుత్త్రి లవుఁ డాఁకొనె రాఁ డని శోకవేదనం
బొక్కఁగఁ బాటుతెంచి మునిపుత్త్రిలు నీనుతుఁ డధ్వరాశ్వమున్
గ్రమ్మనఁ బట్టి మార్కొను నరాతిబలంబులఁ ద్రుంచి వారిచేఁ
జిక్క ధనుర్ధరుం డొకఁడు చేతిశరాసన ముష్టిఁ ద్రుంచినన్. 129
- క. అని మునితనయులు పల్కిన, ఘనమేఘధ్వనికి నళుకుకన్నియరీతిన్
విని గుండియ పగిలి మహీ, తనయ తనయుఁగూర్చి బహువిధంబుల నడలెన్. 130
- తే. కాననంబునఁ గుశుఁ డంతఁ గందమాల, ఫలసమిత్కుశపత్త్రపుష్పములు గోయ
నచటఁ దనపానులోచనం బదర బెదరి, సమరజయచిహ్నములుచూచిసంభ్రమించి.
- సీ. గ్రమ్మన మగిడి తస్కరులచే ధనముఁ గోల్పోయిన ట్లున్నభూపుత్త్రిఁ గాంచి
యింతశోకముఁ బొంద నేటికి నంబ నేడెదురుగా లవుఁడు రాఁడెందుఁబోయె
నెఱిఁగింపు మనిపల్క నెచ్చోటనుండియో వచ్చునధ్వరనైంధవంబుఁ బట్టి
కదలికాతరువుతోఁ గట్టి మార్కొనువీరయోధులఁ బెక్కండ్ర ను క్కడంప

తే. ధనువుఁ దెగ నేసి యొక్క పాతకుఁడు సుతునిఁ

బట్టుకొనిపోయెనట చేటు పాటు దెలియ

రాకఁ బొగిలెద నీవు శాత్రవు జయించి

యనుజు మరలించి నాదుఃఖ మార్పు మనిన.

182

క. శోకంబు మాను విమతా, నీకంబులఁ ద్రుంచి తమ్మనిం దెచ్చెడఁ దూ

ణీకార్ముకాసిచర్మగ, దాకవచము లిమ్ము సమ్మదంబున ననినన్.

183

మూర్ఛితుఁ డైనలవునకు కుశుఁడు దోడ్పడుట.

క. కుశలుఁడవై గెలుపు నిరం, కుశవృత్తిని రిపుల ననుచుఁ గుంతగదాచ

ర్మశరాసనకవచాదులు, కుశవీరున కొసఁగి వీడుకొలిపిన నతఁడుక.

184

క. తల్లిపదాబ్జములకుఁ బ్రాణ, మిల్లి కదలె విలయకాలమేఘ మొదరి గ

ర్జలై నన దిక్కు లద్రువఁగ, మల్ల చఱచుకొనుచుఁ బటుసమరదోహలియై.

185

మ. తరుశైలంబు లదభ్రయానగతిచేతం జూర్ణముల్ గా దిగం

తరము ల్కవిరి చిమ్మచీకటుల నీన న్వచ్చునుద్యద్ధను

ర్ధు నీక్షించి పతాకినుల్ హరికిశోరంబు నిల్వొకించుసిం

ధురయూధంబులభంగిఁ బాఱఁ గని శత్రుఘ్నుండు సేనానితోన్.

186

కుశునియుద్ధము.

ఉ. పైకొని లోకముల్ చెఱపఁ బాల్పడివచ్చుయుగాంతకాలకు

ద్రాక్షతి నిక్కుమారుఁ డసహాయత రా నదె చూడు మాహవో

త్సేకము దక్కి శౌర్యములు చెట్లను గట్టెడుమాడ్కి నీవరా

నీకిను లుద్ధతిం బఱచె నేల పదాహతిఁ దూలి ధూళిగన్.

187

క. ఉఱుమక పిడుగులు పడియెడి, వఱువులు వాపోవఁ జొచ్చె వాహిని కదురై

యొఱలందు నాయుధంబులు, విఱికిగిపడం దొడఁగెఁ బుట్టె విపరీతంబుల్.

188

క. అదిగాక కాకఘూకస, ముదయంబులు రథికమస్తముల వ్రాలెడుఁ బో

వఁ దలఁచిన జయపతాకల, తుదల నిమిత్తంబు లేక ధూమము లెగసెన్.

189

క. నీకార్ముకవిద్యకలిమి, నేకీడును నతనిఁ బొరయనీక రణమునం

జీకాకుపఱపు మని య, క్కాకుత్స్థుఁడు పనుపఁ జూఱుకుగల సేనలతోన్.

140

కా. సేనావాహుఁడు జానకీసుతుని నాజిం దాకి నాళికబా

ణానీకంబుల ముంచినం గుశుఁడుఁ బ్రత్యస్త్రంబులం ద్రుంచి సా

జానేయధ్వజచక్రరత్నకధనుస్సవ్యేవృపత్రంబుగా

సేనానిం బదహస్తమస్తములు విచ్చేదించి మోదించినన్.

141

- క. నగుఁ డెన్న పాటు గనుఁగొని, దిగిభనిభద్విపము నలుక దీకొలుపుచు బె
ట్టగుశక్తి వైవఁ గుశుఁ డర, నగుచుఁ దునిమి దాని మాఁడునారాచములన్. 142
- సీ. మఱియు నాగ్రహము డింపక విశంకట కార్ముకంబున జతురంబకములు దొడిగి
దంతావళంబుపాదములునాలుగు నుర్విఁ దెగ నేయ నది మ్రొగ్గతిలక మున్న
కరి డిగ్గసుటికి భీకరగదాహస్తుఁడై కదియ న్గదతోడ కరముఁ దునుమ
సవ్యదోర్మండలిఁ జక్రంబు సంధింప నది ససాధనముగా నట్ల చేయ
- తే. రాహు వర్కునిఁ బట్టు నాగ్రహము దోఁప
మలయునగుఁ జూచి కుశుఁడు జిహ్మగముఁ దొడిగి
కర్పకమున కురుండంబుఁ గత్తరింపఁ
బాత్రముగఁ బూనె నది గాలభైరవుండు. 143
- చ. నగుపని పొరిలో నడఁగిఁక లయకాలునిమాడ్కి సేనవెన్
దగిలి గజాశ్వసద్భటరథంబులఁ జిత్రవధం బొనర్ప న
ల్క గదిరి లక్ష్మణానుజుఁ డిలాసుతపట్టి నిశాతభీషణా
శుగనిహ తిం దెరల్చినఁ గుశుఁ డతిరోషకషాయితాతుఁ డై. 144
- ఉ. అర్వసమన్వితంబుగ శతాంగముఁ జూర్ణము చేసి యానమ
త్పర్వశరాహతిన్ హృదయతాప మొనర్చుచు నాల్గుతూపులన్
గర్వ మెలర్పఁ బేరుర మగల్చినఁ గూలె నతండు దేరిపైఁ
బర్వతసానుభూస్థలితభద్రమదద్విరదంబుచాడ్పునన్. 145
- శత్రుఘ్నుండు కుశునిచేఁ బడుట.
- కా. శత్రుఘ్నుండు వడన్ హతాశఁ బఱచెన్ నైన్యంబు దైన్యంబునన్
జైత్రోత్సాహము దక్కి తేటి లవుఁ డన్నన్ జేరి తత్ప్రేరణన్
సత్రియాశ్వముఁ బార్శ్వభూజమున నంటం గట్టి జంఝూమరు
నైత్రితిం బొల్చుహుతాశులీలఁ గుశుఁ డుత్సాహించె సోదర్యతోన్. 146
- సీ. హతశేషు లపు డయోధ్యాపురంబున కేగి హయమేధదీక్షితు యజ్ఞవేది
కాసీను మానివర్యపరీతు ననుజన్మసేవ్యమానుఁ గురంగశృంగహస్తు
సారంగచర్మవాససు దండమేఖిలాధరు శాతకుంభసీతాసమేతుఁ
దిలసమిదాజ్యవర్తి తహోమధూమావిలారక్త లలితకర్ణాంత సేత్రు
- తే. రామభద్రునిఁ గని సప్రణాము లగుచు, దేవ నీయధ్వరాశ్వ ముద్వృత్తి సకల
దిక్కులను ద్రొక్క నడవిలో నొక్కవటువు, పట్టిబంధించె గదలికాపాదపమున.
- క. అట్టివడుగుపోలిక మీ, యట్టిద శిశు వయ్యుఁ గ్రతుహయానుగ సేనం
గొట్టి తుది నీయనుజుడే, బట్టువడియె విల్లు విడిగి బడలినకతనన్. 148

- క. శాతాసిచాపధరుఁ డపు, డాతని కొకయాప్తబంధుఁ డరుడెంచి బల
వ్రాతములపై కుటీకి తన, చేతులకనిఁ దీర్చి కూలిచెను శత్రుఘ్నుఁ. 149
- క. అను వారిభావణంబులు, విని రఘువరుఁ డనియె మీకు వెట్టితనము ప
ట్రైవో భూతము సోఁకెనొ నా, యసుజుం డట్లేలచిక్కు నహితులచేతఁ. 150
- క. నావుఁడు దేవా నీపద, నేవకులకు నెందుఁ గీడు చెందునె నిక్కం
బీవిన్నప మన రామ, డ్మావల్లభుఁ డాత్మలోనఁ గళవళపడుచున్. 151
- తే. ఎన్నఁడును నాకు నుత్తరం బియ్యఁ డెదుర,లవణునెక్క టిదునిమె నాలమునఁగినిసి
యట్టినాతమ్ముఁ డాజిలో నర్భకునకుఁ, జిక్కెనట వైవమి స్థైర్యచేసెననుచు. 152
- రాముఁడు సౌమిత్రిని యుద్ధమున కనుపుట.
- ఉ. లక్ష్మణుఁ జూచి భాస్కరకులప్రవరుం డనియె నుహ్మరుహ్మః
పత్మగబాష్పరోధికరపల్లవుఁడై యిపు డధ్వరక్రియా
లక్ష్మము దాల్చినాఁడఁ దెరలంజన దీపు హతానుజన్మజ
న్యత్మనిరుద్ధవాహయమశౌర్యక జేతపు గమ్ము పా మ్మనన్. 153
- సీ. నగ రాజములకు నానగ రాజసముఁ జూపు కటుతరాష్ట్రమదాంధగంధకరులు
పవమానగతి నేరు పవమానపడ దాఁటు ధాటీనిరాఘాటఘోటకములు
శరద్రభవిభవమాశరద్రభమును జేయు రథిక సారథిమనోరథరథములు
హరికిశోరములగోహరికిశోషిలనిదుర్వారగర్వాటోపవీరభటులుఁ
- తే. గ్రందుకొని నేన నానాముఖముల నడువఁ, బ్రళయభైరవహుంకారభయదపటహ
నాదములతోడ సమరసన్నాహియగుచుఁ, గదలెసౌమిత్రిరఘుకులాగ్రణికి మ్రొక్కి.
- క. ఆక్రందదూర్మియాలా, తిక్రాంతావధిపయోనిధిప్రతినిధియై
విక్రమరేఖార్భటి భూ, చక్రము గ్రక్కదలఁ గదలునెన్యముతోడన్. 155
- తే. వచ్చి సౌమిత్రి వాల్మీకివనముఁ జొచ్చి, స్రస్త కచభారమేచకాస్త రణపటమ
హహవత్తోణి వీరశయ్యాగ్రసుప్త, ధూళిధూసరగాత్రు శత్రుఘ్నుఁ జూచె. 156
- ఉ. అప్పుడు వచ్చు నేనఁ గుశుఁ డారసి నిర్భయతన్ సహోదరుం
దప్పక చూచి వైకొనెఁ బతాకిను లెయ్యది కార్య మిత్రతీన్
జెప్పుము నా లవుం డిచటఁ జెప్పెడి దేమి విరోధిసేనలం
బిప్పిరి చేసెదన్ నెలవుఁ బెట్టుము నీవుఁ గడంగు మాజికిన్. 157
- క. అని లవణాంశకుచే ము, న్ననిఁ దనకార్ముకము భగ్న మయినకతన భ
క్తినియమపురస్సరంబుగ, నినుగుటిచి లలాటతటసమేతాంజలియై. 158
- తే. సవితమూర్తిత్రయాత్మక సప్తతుగగ, చండపూషనతామరజలజమిత్త
నాంసముగ్వేదరూపమేషాద్యధీశ, ఖప్రకాశ హిరణ్మయ కర్మసాక్షి. 159

లయగ్రాహి—

భాస్కర భవామయతిరస్కర నమజ్జనయశస్కర సహస్రకరమస్కర ధరశ్రే
యస్కర నభోమణియహాస్కర చరచ్ఛరదుపస్కర సదారుణపురస్కర సదేకా
పస్కర తమఃపటలతస్కర కిరీటగళితస్కర గృహీతనునమస్కర సహారో
జస్కర జనీపసవయస్కర విసర్వజగదాస్కర భజే యని నమస్కరణఃదైనన్.

కా. కూరాగ్రేసరుఁ డైనయాలవునకున్ నూర్యండు ప్రత్యక్షమై

హైరణ్యద్రవలిప్త లస్త కము రత్నాలంకృతంబున్ సమి

ద్వీరాగాతివిదారణక్రమకళావిశ్రాణనాహంకృతి

స్ఫారజ్యారవభైరవంబు నగుచాపం బిచ్చి విచ్చేసినన్.

161

క. గురుఁ డగువాల్మీకిమునీ, శ్వరుఁ డొసంగినసౌరమంత్రజపమువలన భా

స్కరుఁ డిచ్చినవిలు గైకొని, యరిగి కుశున కాధనుర్మహాత్వముఁ జెప్పెన్. 162

మ. ధరణీజాతతనూజు లత్త తీ నుమిత్రాపుత్తునిం దాకినన్

గరటిస్యందనఘోటవీరభటుయుక్తం బైన నైన్యంబు మం

దరమై నాకమహీధరభ్రమణఘూర్ణం బైనపాథోధికిన్

దరమై వ్రేల్మిడి యోజనార్ధ బల మంతం బొందె నక్కొల్లలన్.

163

తే. ఆనెగులు చూచి కదిసె సేనాని యైన, కాలజిత్తుండు తాను లక్ష్మణుఁడుఁ గుశుని

నొక్క మొగిఁజుట్టుకొనెలవుఁబెక్కు వేలు, భ్రములుపరిఘాదిసాధనభ్రములుమెఱయ.

క. కరులు పదిపదులు కరి కల, కరదములు సహస్ర మరద మరదంబునకున్

హరిశతము హరికి హరికిం, బరివారము నూటసంఖ్య భ్రమి యనఁబరఁగున్. 165

క. ముంచి బలము లి ట్లవరో, ధించిన లవుఁ డంత కాకృతిం గవలుచు గ

ర్జించి పటు ప్రహరణహతి, గ్రుంచె ముహూర్తమున దశచతుష్కభ్రములన్.

మ. కిరవాల్మదుఘణేళి కానఖరచక్రప్రాసభాణాసన

చ్చురికాపట్టిసకుంతతోమరగదాకూలంబులం బోరి పో

రి రణోర్విం గుశుఁ గాన కాలవుఁడు వర్మీభూతనానాస్త్రజ

ర్జరితాస్పర్షరగాత్రుఁడై నిలిచెఁ బార్శ్వంబు ల్మోక్షించుచున్.

167

చ. అతనిపరాకు చూచి రుధిరాక్షునిశాటుఁడు తొల్లి రాఘవ

క్షీతిపతి లెంకయై శరణు చెందినవాఁడు భయంకరాహవా

యతబలశౌర్యశాలి లవణాసురుమాతులుఁ డేమటించి తీ

వ్రతఁ గొనిపోయె నాలనకరస్థశరాసన మభ్రవీధికిన్.

168

చ. అపహృతచాపుఁ డై లవుఁ డహంకృతిఁ జక్రముఁ గేలఁ బూని చ

క్రిపటిమఁ జూపి దేశికవరేణ్యకృష్ణార్జితమాతరిశ్యమం.

- త్రపతనశక్తి నుష్పరము దాటి విహంగము బట్టుజాలెడే
గపగిడి దైత్యునిం దఱుమగా మది బెగ్గల మది సైనికుల్. 169
- సీ. గజశరీరములమార్గణరంధ్రముల వెంటఁ జొరఁ బాటి దివిఁ దొంగిచూచువారు
భగ్న శతాంగ కూబరచక్రముల క్రింద నొదిగి చప్పుడు నేను కుండువారు
హయకబంధముల బా యగఁద్రోచి యెడఁ రైనయెడఁ బక్కెరలలోన నీగువారు
భటువిగ్రహములకుప్పల కేవలదలలవై హరిగలు మాటుగా నడఁగువారు.
- తే. సై రణస్థలి నీతఁ డెవ్వారిమీఁది, కొఱగునో యని మది వెఱచఱచి ప్రాణ
రక్షణోపాయపరత నస్త్రములు విడిచి, కళవలింబిరి శౌర్యంబు గట్టిపెట్టి. 170
- తే. అంత దశరథమంత్రిసుమంతసుతులు, సాహసులు పదుగురు సింహ చంద్ర కాల
ధార్మిక మదన శత్రుసూదన జితశ్రే, మాచుల శరన్నద సుకేతు లాగఁహించి. 171
- క. ఉదితజ్యాఘామంబులు, చద లందుకొనంగ నార్చి సమసమయమునన్
బదిపదిశరముల నేసిరి, చిద్రుపలుగా లవునిచేతిశితచక్రంబున్. 172
- క. ఆచక్రము హత మైన ని, లాచక్రముమీఁది కుటికి లవుడు లవుడి బా
హాచటులవిభ్రమభ్రమ, రీచండిచురేఖ సంతరించుచు విసరన్. 173
- క. అశనిసదృశ్చక్రిఘాతన, విశేషనములఁ గూలి యొక్క ప్రేల్మిడిలోనన్
దశరథమంత్రితనూజులు, దశరథు లత్యంతశౌర్యదశరథు లాజిన్. 174
- ఉ. అంత మదోద్ధతుండు దుధిరాక్షుడు క్రమ్మఱ బాటులెంచిదు
ర్దాంతగదాహతిన్ లవుశరంబుఁ బగిల్చినఁ గ్రమ్మునెత్తుటన్
గొంతవిసంజ్ఞుడై తెలిసి కుంతముఁ ద్రిపల్చుచు నార్చి దానవుం
గొంతుక దుంచి కైకొనియెఁ గొంకక తమ్ముషి తార్క చాపమున్. 175
- క. దైతేయు నిట్లు గెడపిన, సైతేయునిక జుట్టు మట్టి సైన్యము గవి నెన్
మాతృజతరభరసద్యో, జాతార్భకుఁ బొదువుమోహబాలము లీలన్. 176
- చ. అడఁగిన చంద్రనిప్పు నికటార్జునముం దెగటార్చి పేర్చి కా
ఱడవి దహించుమాడ్కి లవుఁ డంటిననేకలఁ బెక్కుభంగులన్
బొడ వడఁగించి మండి బలుమూఁకల వెంపలలాడుచుండెను
ప్పు డెదిరె లక్ష్మణుం గుఱుఁ డపూర్వమ్మ గేంద్రసరాక్రమాన్నతిన్. 177
- ఉ. శూరత ని డైదిర్చినకుశుం గని లక్ష్మణుఁ డైదుతూపులన్
బేరురముం బగిల్చిన సమీరశరం బరిబోయుమఱ్ఱ సమి
ద్ధీరుడ వైన నిబ్బు మని తెల్పుచు నేయ ముహూర్తమాత్ర మ
త్రేకు కులాలచక్రముగతిం దిరిగెన్ గడువిస్మయంబునన్. 178

- క. అరదము బిరబిరఁ దిరిగెడు, భరమున రథ్యములు నాల్గుఁ బంచత్వము నొం
ద రణకుతూహలమున నొం, దురథ మ్మృపు డెక్కి లక్ష్మణుఁడు కట్టలుకన్. 179
- క. క్రమమునఁ గిరీటుమును గన, చము నైదస్త్రములఁ దునుమ సంహృతనిర్మో
కమహాహిలీల విగత, క్లముఁడై కుశుఁ డనియె నగుచుఁ గాకుత్స్థునితోన్. 180
- తే. మోపుచేటుగ నున్న యీముకుటకవచ, భార ముడిపినపరమోపకారి వగుట
నే ఓ బ్రత్యుపకారినై యిపుడ తీర్తు, బాణపంతుల నీసైన్యభార మనుచు. 181
- క. ఆగ్నేయాస్త్ర మధర్వచంత్రమున నేయం దన్మహార్చిశ్చటా
భగ్నంబై నెఱి దూలుసైన్యముఁ బరిభ్రష్టాశ్వముం జేతనా
ముగ్నాగప్రకరంబుఁ జార్ణితరథంబున్ దగ్ధపాదాతమున్
ద్రాగ్నిర్యూలితచామరాభరణతూర్యచ్ఛత్రశస్త్రంబుఁగన్. 182
- చ. అరణమున నిటు శిఖిశేర, దారుణశిఖ లాక్రమింప చాశరథి కన
ద్వారుణమార్దణమున నప,వారణ మొనరింపఁ గుశుఁడు వారనికినుకన్. 183
- క. వాయువ్యాస్త్రము వింటఁ గూర్చి విమతవ్యాపాదవై దగ్ధిమై
కనేయం దచ్చటులాశుగప్రభవబంహివృద్ధ మిధూతవా
త్యాయంత్రోత్థితసైన్య మాకసము డాయంబోయె నాయోధన
శ్రీయోషిస్మణిమండపంబునకు మాంజివృంపుమేల్క ట్టనన్. 184
- క. సేనదురవస్థ గని యా, సేనాధీశ్వరుఁడు కాలజిత్తు కుశు నురం
బానతపర్వశరాహతి, చే నంటఁగ నేసి పలిక నెలవుల నగుచుకన్. 185
- క. నాలా టిలుఁగవు బాలుఁడ, వాలము నీ కేల తొలఁగు మనఁ గుశుఁ డలుకన్
వారికితూపునఁ బ్రేలెడు, నాలికఁ ద్రెం చుగ్రశరమునం దలఁ ద్రుంచెన్. 186
- ఆ. కాలజిత్తు కలన వ్రాలిన సౌమిత్రి, కనలి బహువిధాశుగములఁ జక్ర
శూలముసలభిండివాలఖడ్గాదిప్ర, హరణముల నిగుడ్ప వరుసఁ దునిమి. 187

సమరంబున లక్ష్మణుఁడు నిహతుం డగుట.

- చ. హితమతి వామలూరుభవుఁ డిచ్చిననిశ్వసదుగ్రపన్నగ
ప్రతిభటతేజిత ప్రదరపంచక మార్పుచు నేయ నుద్దతా
ప్రతిహతకీల లాకసముఁ బ్రాఁక నురస్థలి గాఁడినన్ రణ
క్షీతిఁబడె లక్ష్మణుం డనవశిష్టగుగస్తమితార్కుఁడో యనన్. 188
- చ. దురమున లక్ష్మణుండు నిహతుం డగుడున్ గుశుఁ డచ్చలంబునన్
హరిగయు వాలుఁ గైకొని కులాద్రుల నింద్రుఁడు వజ్రధారచేఁ

- బారిగోనుమాడ్కి సగ్రమునఁ బోరెడుతమ్మునిఁ గ్రమ్మకొన్నసిం
ధురములఁ గూల్ప నిద్దలు నెదుర్పడి త్రుంచిరి పైన్య మంతయున్. 189
- క. పట్టినచలమున నీగతి, మట్టముగా సేనఁ బిలుకుమార్చి కదలిరా
నెట్టిః సీలలు మదిలోఁ, బుట్టినహర్ష మునఁ దమతపోవనమునకున్. 190
- సీ. కాకుత్స్థుఁ డపుడు గంగాపుణ్యవాహినీతీరయజ్ఞ వితర్దిదీక్ష పూని
యతులతో నర్హాసనాసీనుడై భరతునిదిక్కుఁ జూచి శత్రుఘ్ను నాజిఁ
గూల్చినచాయచోరకులఁ ద్రుంచి రా కేల తడ సెనొకో సుమిత్రాసుతుండు
కల నైన నెదిరింపఁ దలఁకు ముల్లోకంబు విరసించి యేశూరుఁ డొరయు నతని
- తే. జీవితేచ్ఛల శరణుఁ జొచ్చిరొ కొమాళ్ళు, లేక చలమునఁ బోరి తెల్లిరొ ధరిత్రిఁ
గాక వారలతల్లి శోకమున మిగుల, బాగలుచునువేడుకొనియెనో పుత్త్రభిక్ష. 191
- ఉ. జన్న ముపక్రమింప దివసత్రయమాత్రమ ధూర్త బాలకుల్
నన్ను విభీషణాదులఁ దలంపక లక్ష్మణుబాహువీర్యమున్
సన్నముగా గణించి రవిచారతఁ దమ్ముడ వేగ బుద్ధిసం
పన్నులఁ బంపు మచ్చటిక్రమం బఖిలంబు నెటింగి రాఁదగున్. 192
- క. నావుడు భరతుం డేవుర, లావువెరవుగలుగుదూతలను వెస రామ
జ్ఞోవరుసమ్ముఖమునకున్ రావించిన వారి కాధరావరుఁ డనియెన్. 193
- మ. కొమరుల్ మిక్కిలి సాపరాధు లయినన్ గ్రోధాతిరేకంబునన్
సమరక్షోణి వధింపఁజూడక దయన్ సమ్మోహనాస్త్రప్రయో
గమునన్ వారలఁ బట్టితెం డిటుకు నా కారంబు లస్మతస్వయా
పము లంచుక బలుమాటు వేగరులు చెప్ప నిన్వంటి నిక్కంబుగన్. 194
- ఆ. అదియుఁగాక సీతయాస్యలక్షణము ల, క్కవల మొగములందుఁ గలవో తెలిసి
యడవి నేల తిరుగ సంబపే రెద్ది సో, మిత్రి నడుగుఁ డ నెడుమాత్రలోన. 195

శ్రీరాముండు లక్ష్మణుంగూర్చి పలవరించుట.

- ఉ. క్రమ్మెడుశోణితంబు గరగట్టఁగ గంటులవెంట బెట్టు గా
జిమ్మనఁ బాటుతెంచి హతశేషులు దీక్షితుఁ డైనరాముపా
దమ్ముల వ్రాలి యౌరఘువతంస సుమిత్రసుతుండు నాజిమ
ధ్యమ్మునఁ గూలఁ దత్కుశళ రాభిహతిన్ లవణారిక్త వడిన్. 196
- ఉ. వీలక కాలజిత్ప్రముఖవీరులు మున్న కుకాశుగాహతిక
గూలిరి రక్తధారలు బుగుల్కన లక్ష్మణుమోల ధోతుకు

- తీ. లము నాల్గవంకల నతిత్వరమాణసమిరవర్తనో
న్మాలితసంప్రపుల్లసుమనోభరకింశుకవాటికైవడిన్. 197
- క. ఇచ్చటికిఁ గుళుఁ డవశ్యము, వచ్చు నతఁడు రాకమున్న వలయు నెదురుగా
విచ్చేయ నేటియాగము, చిచ్చెగసినవెనుక వశమె చేటునుగ్రమ్మక. 198
- క. అను యోదవరులమాటలు, విని రఘువీరుండు వీఁపు విఠిగిపడియెఁ గ్ర
మ్మినమూర్ఛ భరతు నంతికి, మునఁ బరకుచ్చిన్న సాలభూజముఁబోలెన్. 199
- ఉ. అప్పుడు విన్ననై భరతుఁ డన్నఁ గనుంగొని మేని మచ్చుగాఁ
గప్పి హిమాంబుపూరములు కన్నులఁ బల్మలు నొత్తి వీరులం
గప్పుర మూఁదఁగా నెఱయఁ గప్పినమూర్ఛ యొకింత దేఱిన్
దెప్పితి లేచి వా విడిచి నిల్వక బెట్టెలుఁ గెత్తి యెడ్చుచుక. 200
- మ. అనురక్తిం బదునాలుగేం డ్లడవులం దాహారనిద్రల్ దొఱం
గి ననుం గాచితి పెక్కు భంగుల సురల్ గీర్తింప నయ్యింద్రజి
త్తు ననిం ద్రుంచితి నిన్ను మాణవకమాత్రుం డెట్లు నిర్జించెరా
యనుఁ దండ్రీ యను నీవులేనిమఖదీక్షాపేక్ష లిం కేలనున్. 201
- క. తమ్ములు పడియున్న సమీ, కమ్మిన కేఁ జనెదఁ గార్ముకము నస్త్రములున్
దమ్ముడ యెడచేయక నా, కిమ్మనఁ గేల్మాగిచి భరతు డెట్లుని పలికెన్. 202
- సీ. సంగ్రామభీయై చారులు పఱతెంచి విన్ని వించిరి గాని వినఁ బొసంగ
దది మూర్ఛ గాఁబోలు నమ్మహాభూజులకు మరణ మెక్కడిది రామక్షితిశ
లక్షుణశత్రుఘ్నులకు సహాయుండనై చని తేర తురగతస్కరులఁ బట్టి
బంధించి నీప్రతాపము చూపి యజ్ఞవాహమ్యుఁ దెచ్చెద నన్ను నంపు మనిన
తే. సధిపుఁ డెట్లును నీకుఁ దోడరక్కనుతవి, భీషణులు తక్కుఁ దక్కినపేరుగలుగు
వృక్షచరయామినీచరవీరయోధ, వరులు దోకొని చను మాహవమున కనిన. 203

భరతాదులు యుద్ధంబునకు వెడలుట.

- తే. భరతుఁడు రఘూద్వహునకు సద్భక్తి మ్రొక్కి, సా సితాణీరచాపుఁడైయరదమెక్కి
వెడలి సేనలతో జాహ్నువీవాళల, తటమునను నిల్చి పవమానతనయుఁ డైలిచి. 204
- క. ముందఱఁ జని సౌమితుల, చంద మరసి ర మ్మనిన వెసం బాటి మరు
న్నందనుఁడు వారిఁ గనితన, సందిటఁ గొని వచ్చి భరతుసన్నిధిఁ బెట్టెన్. 205
- తే. పెట్టి సౌమితి కుశుబాణఘట్టనముల, నెంత కదునొచ్చెఁజూచితే యితఁడునాడు
నింద్రజితస్నాయకములచే నింత నొవ్వఁ, డనుచు భరతేశునకుఁజూప నతఁడుపొగిలి.

- క. శూరాగ్రగణ్యులగుని, వీరుల శరనిహతిఁ బరిభవించినవారిం
దారకు లనరా దే బృం,దారకులో కాని యని రథముపై నిగుడన్. 207
- కా. అఘోషించుతదుగ్రశంఖపటహోద్యద్ధ్వనముల్ దిక్కుట
వ్యాఘూర్ణంబులుగా నహంకృతిఁ గుశుం డాలించి కోదండమా
ర్వీఘంటారవముల్ చెలంగ రథసోద్రేకంబునన్ వచ్చుచో
నాఘోరాజి దురీక్ష మన్నటు లినుం డస్తాదికిన్ వే చనెక. 208
- క. ప్రాంతవననీడములను శ, కుంతములు శయించె నిరవుకొ నె మృగములు వే
శంతతటకుంజముల భా, స్వంతుఁడు చరమాద్రుఁ గ్రుంకుసమయమునందున్. 209
- ఉ. క్రమైడుచిమ్మచీకటులు కార్కొన మార్కొనుచోఁ బరస్పరా
స్యములు గానరాక విరసమ్ముగఁ గైకొనునట్టిసాంపరా
యమ్మునఁ జెంగలించి లవుఁ డన్నకుఁ దోడయి దీప్తబాణజా
లమ్ముల సంధకారపటల మృఖిలమ్ము ఖిలమ్ము చేయుచున్. 210
- క. నెఱిగొడ్డటఁ గాఢంబులు, నఱకినగతి లవుఁడు వారణవిషాణములం
గఱకు టసి వ్రేయఁ గ్రొమ్మిడుఁ, గుఱులెగసి బలంబుఁ జుట్టుకొని దహించెన్. 211
- మ. కుశుఁడుం గార్ముకటంకృతుల్ మొరయ నక్షుద్రక్షుధాహవ్యభు
క్పిశునభూకుటినిర్తనుం డగుచు నాభీలప్రచండార్కక
ర్మశబాణంబుల సేనలం బిలుకుమార్పన్ నైనికు ల్వాందుడు
ర్దశ వారింప నశక్తుడై భరతుఁ డాత్మం బెద్ద చింతింపఁగన్. 212
- క. మారుతి యను వీరలయా, కారంబులు రామునట్లు కాదేని హరి
ద్వారణకమతాహికుభృద్భారముగాఁ దునుము పెట్టపారబలంబున్. 213
- తే. అనఁగ లవుఁ జూచి కుశుఁ డను ననఘ వీరు,సంభ్రమించెడుగతి యుద్ధసరణిగాదు
హయము నేమఱకుండు నైస్యముల నేన, భేదరులుమెచ్చ నుక్కడఁగింతు ననుచు.
- త. భరతునిఁ గనుఁగొని నిజసోదరులు వడినచోటి కిపుడు దైవము నిన్నున్
బెరఁకేచి తెచ్చెనిపు డెం, దరిగెడు కుశు నెదుర ననుచు నాటోపమునన్. 215
- సీ. కై కేయిసుతు నేడు కాండంబుల నొగిల్చి యన్నింటనె నుపేణు నవశుఁ జేసి
వాలిపుత్తుని వేయికోలల నొప్పించి నూట సమీరనూనునిఁ దెరల్చి
నీలుని నేనూలువాలుఁదూపుల గ్రుచ్చి యిన్నూట గవయుని నేపు మాపి
పననునిమేనఁ దొంబదిబాణములు నింది కుముదుని మున్నూటఁ గుంటుపఱచి
- తే. జాంబవంతునిఁ ద్రిసహస్రసాయకముల,వీర మెడలించి యనిఁ బ్రతాపించి నిలువ
నచ్చెరువు నొంది కురియించి రపుడు కుశలు,కుశునిమీఁదను మరదారకునుమవృష్టి.

- క. భూవీర మైముక్తుక, వీరునిసమరంబుఁ జూచువేడుక వచ్చెన్
నోరి యుఁ బాడుపుగుబ్బలే, వై రవి పాడమాపుటయుఁ బ్రభాతం బైనన్. 217
- మ. కౌత్రవేర మైవైనన్ మెదిరింపన్ రాముతమ్మున్ లవుం
డినుమాడమ్ములఁ జాపముం దునుమ భగ్వేష్వసనుం దైనభా
స్మరణంబుం గుఱుఁ దుర్రమార్దణములం గారింపఁగాఁ దేరివై
పారుకం బాతెడువానిఁ గన్గొని మరుత్సానుండు కట్టల్కతోన్. 218
- క. కేకలింబి యొక్కగిరి దా, రకులపయి న్వైవ నంతరమునన దానిన్
కెకలములుగఁ జేసి బలప్రకరంబుల నెల్లఁ గుఱుడు పరిమార్చుటయున్. 219
- భరియఁడు బడుటదెలిసి శ్రీరాముఁడు యుద్ధభూమికి వెడలుట.
క. జాతకేసులు చని రామ, క్షీతిపతి కవ్విధము దెలియఁ జెప్ప వగచి యు
ద్ధతి వెదలె విధిమణనూ, ర్యతనూజులతోడ నమ్మహారథుఁ డనికిన్. 220
- క. చతురంగవాహినీపరి, వృతుఁ డై యరుదెంచి కనియె వీతభయుల న
ద్భుతచాపధరుల నాత్మప్రతిబింబములై వెలుంగుబాలురఁ బ్రీతిన్. 221
- ఉ. వారలఁ జూచి పల్కె రఘువర్యుఁడు మీకిట జాతకర్మసం
స్కారము లెవ్వ రుక్తపథిఁ జల్పిరొగిన్ ధనురాదికాస్త్రవి
హ్వారతు లైతి రెవ్వరికతంబున నేగతి యుద్ధచాతురి
స్మైయమిఁకొంటి రెవ్వ రవనిం దలిదండ్రులపేరు నావుడున్. 222
- తే. పోరి కెదిరించి మాపుట్టుపూర్వములను, దెలియఁ బని యేమి మీకు నీతేటలకును
నాయము విడుతుమె యైన మీయంతవారి, లడుగఁ జెప్పము తగవుగాదనికుకుండు.
- మ. సరసిం జేకొని జాతకర్మముఖసంస్కారంబులున్ వేదకా
స్త్రరహస్యంబులుఁ గార్యకాదివివిధాస్త్రప్రాధియుం బాపని
ర్హరణంబై నుతి కమ్మరామకథయున్ రాజేంద్ర వాల్మీకి స
త్కరుణన్ మా కఱిఁగించెఁ గాంచె మము సీతాదేవి యిక్కానలోన్. 224
- క. అనునప్పుడు జానకిఁ జే, రొక్కనుటయు రాఘవుఁడు మూర్ఖుఁ గుంది రథము మీఁ
దనోటిగి యొక్క ముహూర్తంబునకుఁ దెలిసి పలికఁ దరణిపుత్తునితోడన్.
- మ. తెలియం జూడుము వీర లెవ్వరన నాదిత్యోద్భవుం డిమ్మహా
త్ములు భావింపఁ బురాణపూరుషునిమూర్తుల్పాలికన్ మీకుమా
రులు సందేహము లేదు సంగరసమర్థుల్ నాఁగ సీతాతనూ
జులకై యత్తటి నీలుఁ డొక్క విపులక్షోణీధ్రమున్ వైచిన్. 226
- ఉ. తూలక వార లన్నగము దూపులఁ జూర్ణము చేసి యొక్కబ
ల్లోల నురంబు నొంపఁ గుటిలుం డగునీలుఁడు గూలఁ గూలుడు

న్నిలునిరక్తబిందువులు వీలునిరూపులు దాల్చఁగాఁ గుళుం
దాలములోన నందఱును నన్నిశరంబుల రూపు మాపుచున్.

227

మ. నరదై తేయకపీంద్రనైన్యముల నానాశస్త్రజాలంబులన్
బరిమార్చన్ రఘురాముఁ డగ్రనిహతభ్రాతృవ్యధాక్రోధని
ర్భయఁడై యక్కుశుమీఁద హాలహలకల్పక్రూరనారాచముల్
పరఁగింపన్ విఫలంబులై యతని నొంపన్ లేక కేడించినన్.

228

తే. అలిగి మఱియును నేయ నివ్యాశుగములు, కవలు నాలుగు నాల్గుదున్నులుగఁ జేయఁ
దనతనూజులసమబలత్వమ్ముఁ దెలిసి, రాముఁ డవ్వేళ యుద్ధవిరక్తుఁ డగుచు. 229

(శ్రీ)రాముఁడు మూర్ఛితుఁ డగుట.

చ. అదయత నేయునక్కుశునుదగ్రశరాహతిఁ బ్రాణమర్మముల్
వదలి శతాంగయష్టి నొఱవం బడఁ గన్గొని మైథిలేయు లే
కొదయును లేక కన్గొని రఘుప్రవరుం బొరలించి కుండలాం
కదమణిహారవల్లికలు గైకొని యుల్లము పల్లవింపఁగన్.

230

క. పడినభరతాధియోధుల, తొడవులుఁ గొని లవుడు ముదముతోఁ గనె నొకచోఁ
గడునొచ్చి గుక్కుమిక్కున, కడఁగినభల్లూకనాథు ననిలతనూజున్.

231

క. కని కుశునితోడ దశరథ, తనయులయీదివ్యమణిరథము లెక్కి ముదం
బున మనయాస్రమమున కి, వ్యనచరులం గొంచుఁ బోవవలయుననంగన్.

232

తే. అనిలజుఁడు బాంబవంతుఁ గన్గొనుచు నల్ల, పలికెఁ గంటివె రాఘవాదులయవస్థ
మన మనఁగ నెంత వనజగర్భనకు నైన, ననుభవింపక చనవు శుభాశుభములు. 233

చ. కిలుకులఁ బెట్టి వీరి నడకించి తొలంగుద మన్న వట్టిక
క్కుటితియ కాని దైవమనుకూలము గాదు లవుండు మొక్కలీఁ
డుటికినఁ బ్రాణహానియును నొప్పమి వచ్చు నటంచుఁ బ్రాణముల్
దొఱఁగినభావ ముల్లమునఁ దూకొని చేప్తులు దక్కి యుండఁగన్.

234

ఉ. చిందముల న్నభంబుగరిసించుశతాంగము లెక్కి జానకీ
నందను లేగి యాశ్రమమునన్ రథముల్ దిగి పర్ణశాలికా
ళిందము చేరి తెచ్చినవలీయుఖపుంగవజాంబవంతులక
ముందటఁ బెట్టి తల్లికిని మ్రొక్కి సమస్తము విన్నవించినన్.

235

సీ. విని యమ్మహీకాంత విస్మయాక్రాంతయై కదనరంగమున రాఘవుని మీరు
గెలుచుట జింకపిల్లలు సింహము జయించు తెఱఁగు దైవిక మెట్లు తెలియవచ్చు
వనమున నజ్ఞాతవాసనై పడియెడు పాటు మీచే బయల్ పడియె ననుచు
లవుఁ జూచి వరుణసంభవుఁ డిచ్చటికిరాక మునుప యీజాంబవంతుని సమీర

- తే. నూను నిభిమానధనుల నిచ్చోన విడిచి, వేగ రమ్మన్న నట్ల కావింపఁ దద్వి
ధంబు నాగదువలన సంతయు నెఱింగి, వచ్చె వాల్మీకి నిజతపోవనమునకును. 236
- తే. వచ్చి యమ్మానిశూక్రమన్వారసరణి, మూర్తివంతంబులై లోకములు హరింపఁ
చుఁ గునఁస్త్రవేదముఁ దవడి వెలుంగు, నతులతేజుల జానకీసుతులఁ గాంచి. 237
- మ. తనకున్ వందన మాచరించినఁ బ్రహృదం బారి దీవించి ము.
టీసకహర్షంబు ఘటిల్లె మోకు నని వింటిన్ గొంత నానాస్త్ర శ
స్త్రనిపాతంబుఁ చేరి నొవ్వరుగదా సంగ్రామ మే లయ్యెఁ బో
రిఁచందం బని యెద్ది చెప్పఁ జీఁకఁ దద్వృత్తాంత మాద్యంతమున్. 238
- తే. అనిఁ గుకపీఠఁ జమ్మునీంద్రునకు లవుఁడు, హయముఁ బట్టుట సౌమిత్రులంతరించు
టగ చరులతోడ భరతుండు తెగుటరామ, విభుఁడునిధనంబగుటవిన్నవించుటయును.

వాల్మీకి శ్రీ రాములను స్తోత్రముఁ జేయుట.

- కా. హాహాకారమునన్ మునిప్రపరుఁ డభ్యర్థక్షమాఖండిత
హ్వానం బత్తఱిఁ జొచ్చి హస్తకరకాయుగ్మంత్రతోయంబునన్
దేహతాళన మాచరింప సుఖసుప్తిం జెంది మేల్కొంచిన
ట్లా హౌస్సంబు మోలంగ రాఘవుఁడు బాలార్కప్రభక బోల్పినన్. 240
- తే. మొరనె సురదుందుభులుగళ మ్మరభిమగ్ధ, మసుమవృష్టులతోన తార్జూనుచుఁగురియుఁ
నమృతధారాభిషిక్త సర్వాంగ మగుచు, బ్రదికె నరవాసరాసురప్రబలబలము. 241
- మ. వ్రతసమాధిమగమ్యమాచఁ డగుఁవ్వల్మీకజన్మున్ రఘు
క్షీతినాథుండు బహుళకరించి యనురక్తిం దమ్ములుం దా నమ
స్కృతిఁ గావించిన నత్త పోధనికుఁ డాశీర్వాదముం జేసి సం
భృతమాధుర్యసుధాపరిస్ఫురితగంధీరోక్తిమై ని ట్లనున్. 242
- కా. మృదై గుణ్యామృతంధ కారఘటనోక్తేషంబునం బోలెఁ ద
త్తద్వేదం దిలకించు నీభువనసందర్శంబు నీచేత రా
గద్వేషాదులు నిన్నుఁ బొంది నిలువంగా నేర్చునే నీవు సా
క్షాద్విష్ణుండవు నీత లక్షి నిగమోక్తంబుల్ భవత్కృత్యముల్. 243
- చ. తనయుఁడు చాపలప్రకృతిఁ దప్పి యొకానొకతప్పు చేసినన్
గని కరుణింపఁగా వలయుఁ గాని చలంబున విగ్రహింపఁగాఁ
జన దటు లుండెఁ బుత్తు లనిశంబును జూపెడుకౌర్యతేజముల్
జనకున కెయ్యెడం బరమసౌఖ్యవిశేషము లెన్నిచూచినన్. 244
- సీ. చిలుతప్రాయమున మోచ్చినతాటక వధించి జమదగ్ని నూనుగర్వము గుదించి
ఖరదూషణాదులఁ గాలునిపురి కన్చి మారీచుచర్మవర్మములు సించి

యోజనబాహు నత్యుగ్రత వధియించి యనిమిషాధీశునందను హరించి
లవణపయోరాశి నవలీల బంధించి దళకంఠు నాహవేస్థలి నడంచి

తే. నట్టిభవదీయచటులబాహోప్రతీప, విక్రమాటోపమున కంగవించి నిలువఁ

బద్ధగర్భాదులకు నీతలంటి యనినఁ, జెక్కుమీటివనవేల్పుశిశువు లెదురె. 245

క. పాతాళమునకు వరుణా, హూతుడనై యేను బోవ నుద్వృత్తి నప

ఖ్యాతి యిటు సంభవించెను, నీతనయులు ని న్నెఱుంగ నేరనికతనకా. 246

తే. అనినఁ బరితోషమానసుఁ డగుచురాముఁ, డనఘ మీదర్శనం బైనయపుడ మాకు

నన్నిపనులును సఫలంబు లయ్యె వారిఁ, జూడవలెఁబిల్వఁబంపుఁ డిహోటి కనిన.

తే. సంతసము నొంది మునిశిష్యసమితి ననుప, నతులకోదండవల్లకీహస్తు లగుచు

జానకీసుకు లరుదెంచి సమయ మెఱిగి, కాతుకంబున గురుసమక్షమున నిలిచి.

క. ఘోరదురితాపహం బగు, శ్రీరామాయణము చదివిరి వివిధ మగునా

నారాగరచనఁ దుంబురు, నారదు లన నఖిలజనమనఃప్రమదముగన్. 249

మ. మనువంశాగ్రణి య క్కుమారవరులన్ మన్నించి ప్రేమన్ బునః

పునరాల్లింగన మాచరించుచుఁ బరిస్ఫోటించునీతావియో

గనిమిత్తజ్వరదాహముం దొఱిగి గాద్దద్యంబునకా హర్ష బా

ష్పనిరోధాలసపత్మనేత్రుఁ డగుచుకా సౌమిత్రితో నిట్లునున్. 250

ఉ. ఆననవిభ్రమంబు రుచిరావయవాదికసౌకుమార్యమున్

జానకియట్లు దృప్తభుజశౌర్యజితశ్రమదివ్యబాణసం

ధానసమగ్రశక్తియును దంటతనంబును మద్విధంబ యీ

నూనులయందుఁ దేరకొనఁ జూచితేవే యనఁ బల్కె నన్నతోన్. 251

ఉ. దేవరయానతిన్ వసుమతీసుత నుత్కటగర్భవేదనా

ప్లావభరాలసాంగి నకృపామతి నొంటియుఁ గొంచునచ్చి నా

డీవిపమాటని నివిడిచి యే మగుడన్ జనుదెంచునపు మా

ర్చావివళాత్మయయ్యె నన సంయమి రామునితోడ నిట్లునున్. 252

చ. అట మఖయూపదారుహరణార్థము శిష్యులు నేము జాహ్నువీ

తటమున కేగుదెంచి యెడదప్పుల నొంటివిలాస మాత్మసం

కట మొనరింపఁగా వెదకి కంటిమి శోకపరీతయున్ రజః

పటలవివర్ణకీర్ణకచభారయునైనవధూలలామమున్. 253

తే. కాంచి నీ వెవ్వ రేల శోకమునఁ బొందె, దనిన నెఱిగించె నాకు నమ్యబల జనక.

తనయను రఘూద్వహుండు మద్భర్తనింద్యః వైతి ననినన్నుఁద్రోయించెనడవినుచు.

- క. విని యూఱడించి యాశ్రమ, మునకుం గొనిపోయి యుటజమున నుంచి తప
స్వినుల నియమించుటయు వా, రనువునఁ బోషింపఁ గతిపయదినంబులకున్. 255
- తే. కనియె వైదేహి వంశవర్ధనుల వీరి, నాగమోక్తి న జాతకగ్నాదివిధులు
సలిపితిమి పుత్తులెడ మేముజనకవిభుఁడు, దశరథుఁడునీవునొక్క చందంబకాన.
- చ. చదివిరి వేదముల్ సకలకాస్త్రములున్ బఠియించి రాహవో
న్మదరిపువాహినీవిదళనక్రమధూర్ధరదివ్యబాణసం
పదలఁ బ్రసిద్ధులైరి నరపాలక నీతనయుల్ ప్రసన్నతా
హృదయులు నీదుభాగ్యమున కెయ్యది మేర తలంచి చూడఁగన్. 257
- చ. అనవుడు రాఘవుం డనుమహాత్మ భవత్కృత యెవ్వరందుఁ గ
ల్గిన గణుతింప వారు కృతకృత్యులు నిత్యము నీయనుగ్రహం
బున నభివృద్ధిఁ బొందుమముబోంట్లను బేర్కొన నేల నాఁగ న
మ్మునికనుసన్న నర్చకులు మ్రొక్కి కరంబులు మోడ్చి తండ్రితోన్. 258
- క. మోహపరవశుల నూహ, పోహపరిజ్ఞానమూఢబుద్ధుల నాత్మ
ద్రోహుల మముఁ బ్రోవుము వై, దేహీనందనుల నన ముదితహృదయుండై. 259
- శ్రీరాములుసోదరపుత్రునైస్యసమేతముగా నయాభ్యాపురంబుచేరుట.
- క. కమలాప్తకులీనుఁడు దన, కుమారకులఁ గొంగిలించుకొని మూర్ధఘా
ణము చేసి యధికవాతని, ల్యమునను మన్నించి యధ్వరాశ్వముతోడన్. 260
- ఉ. దానవమర్త్యవాసరపతాకిను లిమ్ములఁ గొల్చిరా నయో
ధ్యానగరంబుఁ జొచ్చి రచితాధ్వరమండపవేది నిష్టభృ
త్యానుజపుత్త్రబాంధవసమన్వితుండై కొలు వుండి యాత్మ వి
ద్యానయశీలు నమ్మునివతంసముఁ గన్గొని రాముఁ డిట్లనున్. 261
- తే. వరుణసంభవ నీపుత్రి పరమసాధ్వీ, లంకలో నాఁడు లోకపాలకు లెఱుంగ
హవ్యవాహనముఖమునం దైనవిధము, ప్రజలెఱుంగరు మిగులదూరంబుగాన. 262
- క. ఇందలిజనముల కెల్లను, సందేహనివృత్తి యొదవుచందముఁ జేయిం
పందగు మీరు భరిత్రీ, నందన, గొనిరండు పొం డనకొ హితబుద్ధిన్. 263
- ఉ. ఆరఘురాము వీడ్కొని మహర్షి వరుం డరుదెంచి కాంచెఁ బె
ల్లారటఁబెట్టుకోకవిరహంబులు రూపగుమాడ్కి నాశ్రమ
ద్వారనివిష్టదృష్టియు వివర్ణయునుం జిరబద్ధవేణికా
భారయుఁ బ్రోచ్చలద్దళితబాష్పవిసేత్రయు నైనజానకిన్. 264
- సీ. కని పర్ణకాల దగ్గఱఁ జూచి యమ్మహీతనయ వాల్మీకిపాదముల కడఁగి
తనయులు రా కేలతడసిరి సతివియోగమకాక పుత్త్రులొకంబు నకట

- సీద్ధించె నను సృజించి విరోధులకు బారి గొరియలఁ జేసెనొకో విధాత
యని విలాపింప నూరార్చి యేటికిఁ గ్రేపుఁబాసి గొడ్డొఱలెడుపగిది నడలె
తే. దబల నీవలె దుఃఖార్త లైనవార, లెంత మము దూఱనాడిన నెగ్గుగాదు
నీతనూభవు లున్నారు నెయ్య మలరఁదండ్ర మన్నింపఁగా నయోధ్యాపురమున.
క. కాకుత్స్థకులుఁడు నినుఁ బు, త్రికొనిరమ్మనియె నరుగుదెమ్మని కడఁకన్
సాశేతనగరమున క, న్నాకుభవుఁడు జనకనందనం దెచ్చుటయున్. 266
- మ. సుతభార్యయుతుఁడై రఘూర్వహుఁడు చతుఃప్రీతి సంధిల్లఁ ద
త్కృతు శేషంబు సమగ్రదక్షిణలఁ బర్యాప్తంబు గావించి యం
చితరత్నాంబరభూషణావళులఁ బూజించె న్నుప్రశేణి నా
శ్రితమానీంద్రవిశిష్ట బాంధవధర్మితీ దేవతాకోటులన్. 267
- క. ఏసరవిఁ గుశలవులతో, రాసి యర మొనర్చె దాశరథి చేసె రణం
బాసరవిన జనమేజయ, వాసవనందనుఁడు బల్లవాహనుతోడన్. 268
- మ. అని నూతుం డను శౌనకాదులకు ని ల్లై తిహ్యముం దొల్లి జై
మిని చెప్పెన్ జనమేజయుం డడుగ నిమ్మే నేతదాఖ్యానమున్
వినినన్ వ్రాసి పఠించినన్ జనులకున్ సిద్ధించు సక్రాంతమున్
ధనధాన్యాదిక పుత్త్ర పౌత్రసుఖనానాభోగభాగ్యోన్నతుల్. 269
- క. వెలయఁగ నీకథ వినుధ,న్యులు తక్కినకథలు వినఁగ నొల్లరు మదిఁ గా
కులరొదలు విన రుచించునె, కలకంఠధ్వనులు విన్నకర్ణంబులకున్. 270
- మ. కనకాద్రిప్రతిమానధైర్యజగదేకస్తుత్యసౌభాగ్యమో
హనలీలానవపంచబాణనిజబాహుశౌర్యవీరావిరా
జినయోపాయవిహార బోనగిరిచెంచీకొమ్మధారాపురీ
పెనుగొండాద్యఖిలైకదుర్దహరణప్రేంభత్ప్రతాపోదయా. 271
- క. అహితన్యపాలమదాంబుధి, బహులహరీవిహరదంఘ్రిభాగ్యాంకసరో
రుహమీనశంఖచక్రని, వహవిశదీభూతచక్రవర్తివిలాసా. 272
- తోటకము. బలభిద్విభవామణిభాలలితాం, చలసంకులకీలితశత్రుకుభృ
త్కలహధ్వనితర్కవిధాయిర్ముఖం, యుఖ నాడపదాంగదసవ్యపదా. 273

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థశ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్త్ర వినయవిద్యాసముద్ర
పినవీరభద్రప్రణీతం బైనజైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబున
షష్ఠాశ్వాసము.

శ్రీ

జై మి ని భౌ ర త ము.

అశ్వమేధపర్వము, నస్తమాశ్వాసము

చికురబంధగంధప

లీచంచద్ధంధభరమలిష్టుచనుతివా

చాచణకవికర్ణసుధా

నేచ్చనసల్లాప నారసింహమహీపా.

1

వ. అవధరింపుము జైమునిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కిట్లనియె నివ్విధంబున
బ్రభువాహనుండు పాండవచుధ్యముం దొడరు సమయంబున.

2

తే. హంసకేతుండు సుతులు గమ్యమునఁ బడినఁ యపుడు తనుకౌరిమన్నించినట్టితగవు
హృదయమున మాటిమాటికి నెచ్చరింప, నచ్చలంబున బ్రభువాహనునిఁ దాకి.

3

మ. బలిమిన్ వేవురుపార్శ్వరక్షకు తెదుర్పన్ దున్ని తూటాడి వి
ట్టలుకన్ వానిఁ దెరల్చి తీవ్రతరభాణౌఘంబులన్ జేరు చె
క్కలుగా జేసి తదస్త్రముల్ విఫలము ల్గావించి సంగ్రామదో
హలీయై గీ టణఁగించె మాడ్కొనినపంచాక్షహిజీవైన్యమున్.

4

వ. అప్పుడు.

చ. చలమున నొండు తేరు రభసంబున నెక్కి కిరీటినందనుం
డలమి మరాళకేతను శతాంగము యూపణ నేయుచున్ శరం
బులు నిగిడించి వానిఁ దెనుమూర్చితుఁ జేసి సహస్రమేఘినీ
శులఁ గలనన్ సరధ్యరథినూతముగాఁ దెగల్కూర్చి యార్చినన్.

5

చ. కినుక సువేగుఁ డడ్డపడి క్రీడికుమారుమరంబు గాఁడ బా
ణనవక మేసి మూఁడుబలునారసముల్ దొడి గాతపత్రమున్

- ధనువుఁ బతాకయుఁ గెడపితద్రధయోధసహస్రమున్ బృహ
త్కనిహతిఁ గూల్చున్ దశశతప్రదరంబుల ముంచె నాతనిన్. 7
- వ. ఇవిధంబున సువేగుండు శరవేగంబు చూపిన. 8
- మ. సురరాష్ట్రుఁడు దావపావకపరిస్ఫూర్తిన్ విజృంభించి ని
ర్భరశౌర్యోన్నతి వానిబాహుబలగర్వప్రేధి వారించుచున్
శరజాలంబుల శుభ్రవారణఘటాసంఘంబులం ద్రుంచి త
త్కరిమూర్ధాశ్వకశేబరోత్కరములన్ గప్పెన్ సమిద్భాగమున్. 9
- ఉ. వెండియు నాగ్రహంబున సువేగునిమధ్యము ద్రెవ్వ నొక్క బ
ల్కండ మడర్చె వానికరలాఘవ మేమనిచెప్పఁ దూచిన
ట్లుండ సమంబుగాఁ దెగి రణోర్విషయం బడ కంతలోఁ జతుః
ఖండములై సురల్ బెదరఁ గవ్వడిపట్టి యురంబు దాకినన్. 10
- క. నిలుపోప కతఁడు మూర్ఛా, కలితుఁ డగుచుఁ దోన తెలిసి ఘనభుజశక్తిం
బొలియించెఁ బార్థయోధవ, రులఁ బలుపురఁ బ్రళయకాలయద్రుఁడుఁ బోలెన్. 11
- తే. బ్రభు వాహనుచే నాజిఁ బడినదొరలఁ, దత్పురంబునఁ జిత్రాంగదాసపత్ని
యగునులూచి క్రమంబున నరయుచుండెఁ, దగువిశల్యాదివివిధౌషధములచేత. 12

అర్జునుఁడు దనకు దోచుదుర్నిమిత్తంబులు

వృషకేతనుతోఁ జెప్పట.

- సీ. అపుడు ధనంజయుం డను వృషకేతుతో నైన్యనాశఘకాక సకలవస్తు
వులు నప్త మయ్యె నీవును నేను శేషింపబడిరి హంసధ్వజప్రముఖు లాజిఁ
బ్రద్యుమ్నుఁడును బట్టుపడియె నయ్యనుసాల్వక్రమ మేమియును గానరాకపోయెఁ
దనతనుచ్ఛాయ మస్తకహీనయై తోచెఁ గనుగవ విస్ఫులింగములు దొరఁగె
- తే. దుర్నిమిత్తంబు లివిగాక తోచెఁ బెక్కు, చావునకు నింక లంకగాఁ జనదుమొదల
నస్త్రజర్జిరితాంగుడ నన్వయాభి, వృద్ధికై నిల్వ నీజైన విద్రుప నీరు. 13
- వ. అసిపత్ప్రతదితౌ పరుండై పాండవాగ్రజుండు మద్భుజావిక్రమంబు నిర్వక్రం
బగు నని యొనర్చినక్రతూపక్రమం బపక్రమం బయ్యె చహలకలితం బగుఖదిర
బదరీపలాశబిల్వయూపకలాపంబు లోపం బయ్యె వసుమతీనిలింపజంపతీజనంబు
సంపాదించు చతుష్పాపిసలిలపాత్రాభిషేచనవిధానంబు తిరోధానం బయ్యె నధ్వ
రారంభసముత్తంభితం బగువిహితశతశేలాకాదచిత శార్దూలాజినోపయోజితత
పత్ప్రవిలాసంబు నిరాసం బయ్యె సవనమండపాధ్యంతరంబున హర్షమాణు లయిన
ప్రనూనలాజప్రవర్ణి మహర్షి పుంగవుల మంగళాశీర్వాదంబు లర్థవాదంబు లయ్యె

నవభృథస్నానసమయంబున సముచితమాల్యానులేపనమణిమయ విభూషణాంబర
విరాజమానం బైన గౌరీసహస్రంబు కరకమలంబుల ధరియించుకాంచనదండ
మండీతచమరవాలచాలనప్రచారంబు దూరం బయ్యె రుక్మిణీసహాయం దగు
పుండరీ కాక్షునగ్రపూజాప్రసంగంబును భంగంబయ్యె కావున మదీయజీవనం బప్ర
యోజనంబు తనకు సంగరమరణంబ శరణంబు నీవు కృష్ణధర్మజాలపాలికిం జను
మనిన వృష కేతనుండు కపి కేతనున కి ట్లనియె. 14

మ. పలుకుల్ వేయును నేల తూలి రవిబింబం బుర్విపై వ్రాసినన్
గలకన్ వెరికి వెన్ను నూపుదునె మాకల్ గట్టి బృందారకుల్
దలపడ్డన్ బలిమిన్ జయింపగల నేతన్మాత్రు లీకాత్రవుల్
నిలువన్ శక్తులె న న్నెదిర్చి కలకన్ నీప్రాపు నా కుండగన్. 15

తే. స్వామి సఖి గోమహీసుపర్వప్రయోజ, నార్థమే మేను దొఱగుధన్యాత్ముఁ డెవ్వఁ
డతఁడు కైవల్యసౌఖ్యంబు లనుభవించు, ననుచుఁ జెప్పదు రఖిలధర్మార్థవిదులు.

క. ననుఁ జిత్తగింపు మని చ, య్యన మ్రొక్కి రథాధిరూఢుఁ డై భుజగర్వం
బున బ్రభువాహు నెదిరిం, చెను వృష కేతుండు రెండు సేనలుఁ బొగడన్. 17

తే. అట్లెదిర్చిన వృష కేతు నపుడు గ్రీడి, సుతుఁడు మార్కొని సాయకత్రితయ మేయ
నవి యురముగ్రుచ్చి ధరఁ దూఱి నధికత్పష్ట, భోగవత్త్యంబువులు గ్రొలఁబోవునట్లు.

క. నరనూను నపుడు కర్ణజుఁ, డిరుమూఁడుశిలీముఖంబు లెద నించిన నొ
చ్చి రయంబునఁ గొల్కొని వా, నరదముఁ దునిమెన్ సకేతుహయసూతముగఁ.

ఉ. అరవిషాత్రుఁ డొండొక శతాంగముఁ గైకొని హేమపుంఖవి
స్ఫారశిలీముఖౌఘములఁ బార్థసుతుం దెరలించి క్రిమ్మఱన్
దేలఁ గూల్ప వెండియును దీవ్రత నొండురథంబుతోడ న
వీరుఁ డెదుర్పఁగాఁ దునిమె వేయిరథంబులదాక నాతఁడున్. 20

మ. నరరాధేయతనూభవుల్ మఱియు నానాదివ్యబాణంబులన్
సరిపోరన్ వృష కేతనుం డనలపర్జన్యాంతకార్కాదిని
ఘోరనారాచపరంపరం బొదువ నాటోపంబు మీఱఁ బురం
దరపాత్రుం డవి త్రుంచె నన్నియును దా నారాయణాస్త్రంబునన్. 21

తే. కర్ణజునిఁ జూచి యిట్లనుఁ గార్ణి యపుడు, పాలినె నీసేన మద్భుజావిలసనమున
వృత్రుఁ డమరేంద్రు నెదిరించువిధముగాక, యెందుఁబోవచ్చు నీకునాయెదురననుచు.

మ. దరహాసంబున బ్రభువాహనుఁడు రాధాపాత్రు మాద్యద్భుజాం
తరమున్ దూఱి మరుచ్చిలీముఖము సొప్పన్ దూలి బ్రహ్మాండక

ర్పరముం దాకి ధరిత్రిపైఁ బడక సర్వశ్శాభృదాకావధిన్
శరధుల్ చుట్టుక ముమ్ముహూర్త మున కాజన్యస్థలిక్ వ్రాలుచున్.

23

తే. కుదురుకొని కర్ణజుడు క్రీడికొడుకు నుద్దు
రాస్త్రహతి నొంప నతఁడుఁ జోద్యముగఁ దరణి
బింబ మొరయంగ నెగసి రథంబు దిరిగి
పడియె ధరమీఁద సంపాతిపక్షిఁబోలె.

24

వ. ఇతైఃతంగునం బడినబ్రభువాహను నవలోకించి.

25

చ. తొడరి మరాళ కేతనునిఁ ద్రుంచినదుష్కృతిఁ దీర్తు నంచు బ
ల్విడి వృష కేతనుం డురుశిలీముఖము న్నిగిడింపఁ ద్రుంచి క
వ్వడితనయుండు బిట్టెగసి వానిపయిం దరికొండకైవడిన్
బడి వడి గంటి మింట శరపంచకముం దొడి గేసి యార్చినన్.

26

తే. క్రీడితొడుత నను వృష కేతనుండు, అరద మిలఁ గ్రుంగ రాధేయునంతవాఁడు
నిలువు మనె నిన్ను నివ్వరునలవుగంటె, యొక్క మొగిఁప్రతాపించుచున్నవాఁడు.

క. అనునెడఁ బార్థజుఁడొకశరమునఁ బగిలిచెఁ గర్ణసుతునిమూర్ధ వతఁడు నా
తని ముంచెఁ బెక్కుశరముల, జనమేజయ యిట్లు భయదసమరం బయ్యెన్.

28

చ. అరుదుగ ధాత్రిఁ గొంతదడ వంబరమార్గమునందుఁ గొంతప్రా
ద్ధరదము తెక్కియన్ విరధు లయ్యను బోరిరి పంచరాత్రముల్
శరములు తచ్చరీరపలలంబులఁ ద్రెంచుక పాట నల్లడన్
గెరలి యహర్నిశఁబుఁ దమకించుచుఁ బైకొనఁ గాకఘూకముల్.

29

క. ఇప్పురుసున నయ్యరువురు, డెప్పురముగఁ బోరునెడఁ గడిఁది బాణములన్
నొప్పించి బ్రభువాహనుఁ, డస్పాడు వృష కేతుఁ బలికె నాగ్రహ మెసఁగన్.

30

క. ఇన్నిదినంబులు మార్కొని, న న్నెదిరితి నిలిచి మే లనందగుఁ గలనన్
నిన్నుఁ బొరిగొనక విడువ మ,ది న్నిలుపుము నేఁడు వాసుదేవుని ననుచున్.

31

చ. కనుఁగొని యర్థచంద్రవిశిఖం బడరించినఁ గర్ణనూతి ము
త్తునియలు సేయుచుం జెలఁగఁ దోడనె హేమవిచిత్రసాయకం
బున మెడ ద్రుంపఁ దచ్చిరము మొండెముపై నటియించి చెండుభం
గి నెగసి కృష్ణుఁ బేర్కొనుచుఁ గ్రీడిపదంబులమీఁద వ్రాలినన్.

32

తే. అక్క బంధంబు వడుచుఁ బ్రత్యర్థి సేన, నద్భుతంబుగ మడియించె నపుడు పార్థుఁ
డతనిమణికుండలాన్విత మగుశిరంబు, కరమున ధరించి మిగుల శోకము వహించి.

అరునుఁడు వృష కేతనునిమరణంబునకు శోకించుట.

- సీ. రక్తాక్షమాక్తి కారాతిమూర్ధాబ్జాంఘ్రికాలి నాటడి రిత్త చంపుకొంటిఁ
బుత్తప్రాత్రాలంభమునకు మైకొని యబ్జహితునితోడ విరోధ మియ్యకొంటి
నభిమన్యుపిమ్మట నన్వయస్థితికి నెన్నఁగ నీవు గలవని నమ్మకొంటి
గుణనిధానము నిన్నుఁ గోల్పోయి హరియుధిష్ఠిరులచిత్తము దప్పజేసికొంటి
- తే. నకట మఖవాజి సాధించినపుడు భీము, నెదురఁ బ్రతిపక్షులను సమయించి నేఁడు
నాకుఁ దో డయి వచ్చి జన్యమున సమసి, యిచటఁ బక్షులపాలైతివే కుమార. 34
- తే. అంబుజాపుండు లేనినభంబు దివియ, లేనిగేహంబు లింగంబు లేనిపీఠ
మప్రయోజన మైనయ ట్లనఘ నాకు, నీవు లేనిజయం బది నిష్ఫలంబు. 35
- వ. అని ధనఁజయుండు తచ్చిరంబు శరీరంబునం జేర్చి మూర్ఛితుండై తేలిసి బహు
ప్రకారంబులం బలవింప నతనిం గనుంగొని బ్రభువాహనుం డిట్లనియె. 36
- తే. వైశ్యజుడఁగాన సంగ్రామవనధిలోని, వీరకోటిరమణులకు విలువ గంటిఁ
గగ్గనూనునిశిర మనర్ఘంబు దీని, భవున కర్పించి పడయుము పాశుపతము. 37
- క. అన విని కిరీటి కర్ణసు,తునిచుస్తము రథమువైఁ గుదుర్పఱచి మదిం
గనలుచును బ్రభువాహనుఁ, గని యిట్లనుఁ జటులసజ్యగాండేవధరుండై. 38
- చ. బిరుసుగ నేటికిఁ దఱచు ప్రేలెదు శూరుడ వైన నిల్చి నీ
పరుసఁదనంబు చూపుమని పొండుతనూజుఁడు చిత్తజల్లుగాఁ
గురియుపయోధరంబుక్రియ ఘోరశిలీముఖవృష్టి ముంచినన్
దురమున బ్రభువాహనుఁడు దూలె బలంబులు గూలె నల్లడన్. 39
- కా. మూఁకిల్ గట్టినయోధయూ ధపహరుల్ మొండెంబులైరాలఁగాఁ
దూకంబుల్ నెడి తేరు లాకసమునన్ దూలంబులై తూలఁగా
నాకాంతేయశరాన్ని మించి జటిలంబై గోపురాట్టలక
ప్రాకారంబులుమున్నుగా మణిపురిక భస్మంబు గావించినన్. 40
- కా. ఆసంరంభము బ్రభువాహనుఁడు బాహుశక్తి మాయించి తో
డ్తో నూతాశ్వకపీంధ్రులన్ వరుస మూఁడున్నాల్గు నేనమ్మలన్
వే సోలించుచు నుగ్రభల్లముల నవ్వీరుండు గారింపఁగా
గాసిం బొందెఁ గిరీటి సన్నిహితగంగాకాపసంవిష్టుండై. 41
- క. అవ్వేళ దివ్యబాణము, లెవ్వయఁ బని నేయకున్న నెదవడి మదిలోఁ
గవ్వడి దూలఁగఁ గని యెల, నప్పుచుఁ జిత్రంగదాతనయఁ డిట్లనియెన్. 42

కా. మాతల్లికా పనితామతల్లిని సభామధ్యంబునం దొల్లి య
ప్రీతులొ పల్కిన పాతకంబునకుఁ జేరెం గాల మివ్వేళ ని
న్నాతంకంబునఁ బెట్టుచున్న పితృపుత్రా)ళల విసర్జించి నీ
సూతుం గృష్ణుఁ దలంచుకొమ్మనఁగ నచ్చోఁ బుట్టె నుత్పాతముల్.

43

సీ. నెత్తురు వర్షించె నీరదంబులు వీచె శర్కరాభీలజంఝామరుత్తు
విరివిగాఁ గప్పెఁ గావిరి గంతముల సంగ్రామభూస్థలి మూఁడు వ్రమ్యు లయ్యె
రాలె నుల్కా సహస్రము తెల్లెడల నిల్చి దట్టించె భూతబేతాళగణము
పొగ లేక యాయుధంబులు మండె నుజ్జ్వలప్రతిసూర్యచండలప్రభలు వెలిఁగె

ఆ. బ్రభువాహనుండు పాండవమధ్యమ, ప్రాణహరణనిష్ఠురప్రచార
జాగ్రదుగ్రశరధిసంచితజ్వాలాభి, ధానశరము వింటఁ బూనుటయును.

41

కా. ఆవిఖ్యాతశరంబు హాలహలసప్తార్చిశ్చటల్ గ్రాయుచున్
రా వీక్షించి సురేంద్రసూతి వివిధాస్త్రప్రపాధి వారింప ది
ద్వావాప్యధ్వవతోధమై నిగిడి క్రూర్యనూర్చిమై బంధుర
గ్రీవంబున్ వడిఁ ద్రుంచెఁ దచ్చిరము లక్ష్మీనాథుఁ గీర్తింపఁగన్.

45

బ్రభువాహనుం డర్జునుఁ దెగ నేయుట.

తే. అహిమకరుఁ డుత్తరాగతుం డైనకుక్ల, పక్షకార్తికై కాదశీభానువాస
రమున నిను నస్తమయవేళ వ్రాలె నతని, తలయు వట్టయు వృషభ కేతనునిఁమోల.

క. అప్పుడు కర్ణజపూర్వక, కుప్పసుతాస్యములు రత్నకుండలరోచుల్
గప్పకొని మెఱసె ధరఁ బడి, యొప్పారెడుసూర్యబింబయుగళముఁబోలెన్.

47

వ. ఇవ్విధంబునం బ్రభువాహనుం డాహవముఖంబున వృష కేతనకపి కేతనుల వధించి
జయోత్సాహంబునం బొదలి మగడునప్పు డప్పురంబున.

48

సీ. కొలఁదిఁగాఁ బన్నీరు చిలికించి కప్పురంబున గృహంగణముల మ్రుగ్గు దీర్చి
సమకట్టుచీనాంబరములతో బెగయఁ జిత్రములుగా మకరతోరణము తెత్తి
యెడ నెడ వారచ్చుగేతుజాన్యత్యయోగ్యము లైనవివిధ మంత్రము లమర్చి
సాదిబ్రాణిధూపవాసనఁగదంబించువీధుల మంగళద్రవ్యములు ఘటించి

తే. భూరిజయవాద్యధూమముల్ బోరుకలఁగఁ, జౌరజనులెదుర్చొనెడుసంభ్రమముబ్రభు
వాహుచే నింద్రసుతుఁ డాహవమునఁ దెగుట, గా విచారించి చిత్రాంగదావధూటి.

అర్జునునినురణంబు విని చిత్రాంగదాదులగు

సంతగివురస్త్రిలు దుగిఖించుట.

ఉ. ఉల్లము వ్రక్కలై కలఁగ నొత్తి నమూర్చు వహించి ధారణిం

ద్రెచ్చినఁ జేడి యత్తరుణిఁ దేర్చి యులూచి యూరంబు మోను జొ

త్రిల్లగ మోచుకొంచుఁ బరిదేశన మొందఁ బురీపధూజనం

బల్లుక చేయఁగోదనము లంతిపురంబున నిండఁ బర్వినన్.

50

వ. తత్తోల్లాహలం బాలకించి బ్రభువాహనుఁ డంతఃపురంబుం బ్రవేశించునప్పుడు.

కా. నేలన్ రాలినహారవల్లికలు ఖండిభూత పాటీరదూ

ర్వాలాజాతత హేమపాత్రికలుఁ బ్రభస్తార్ద్రానీరాజన

ర్వాలాకోరకితాంగణంబులు ననిశ్వాసంబునన్ భూవిభుం

డాలోకించుచు వచ్చి కన్తోనియె శోకాకాంతలం దల్లులన్.

52

తే. కాంచి యిట్లును నర్హ శృంగారరచన, తెడల నేటిని నింత వావిడిచి యేడ్వ

నసదృశానందకారణం బైనమద్వి, జయమునం దిట్లు శోకింపఁ జనునె యనిన.

53

క. తరువున జనించి వైశ్వా, నరుడు తరువుఁ గాల్చువిధమునను బుత్తుడై

నరున కుదయించి తండ్రిన, పొరిగొంటివి విధవ కేల భూషణ మింకన్.

54

క. కాంత ధనంజయముఖమునఁ, గాంతు ధనంజయముఖంబు గావునఁ గొనిపో

మ్మంతముఁ బొందినవిజయా, భ్యంతికమున కన్నఁ బన్న గాత్రజ వలికెన్.

55

ఉ. నాయెలదోటలో మొదల నాటినదాడిమపంచకంబు నీ

పోయినరేయి దగ్ధ మయిపోయె నిమిత్తము లేక యల్లకాం

తేయుని కీడు గంటిఁ దరుణి యనఁ దల్లి కుమారుఁ జూచి పు

త్రా) యెఱిఁ గిట్లు చేయునితృహత్య జయం బని కోరె దేవునన్.

56

క. అన : సీవాహనుడు ప, ర్విసభయమునఁ గలఁగి మోము వెలవెల వాఱన్

గొనిపో యె నపుడ తల్లుల, జనకుడు పడియున్న ఘోర సమరస్థలికిన్.

57

ఆ. చేర నరుగుదెంచి చిత్రాంగదయు భోగి, రాజసుతయు దివిజరాజసుతుని

పాదపంకజములపైఁ బడి యందంద, పాదలు శోకవహ్నిఁ బొగిలి పొగిలి.

58

సీ. దివిజులఁ దతిమి ఖాండవము సప్తార్చికి ధారవోసినయశోధనుడు వీఁడె

నిటలాతుతోడ నెక్కటి పోరి పాశుపతము గొన్న విక్రమోద్ధతుడు వీఁడె

కాలకేయాదిరాక్షసుల నుక్కడఁగించి జయము గైకొనినదుర్జయుడు వీఁడె

కలన భీష్మదియోధులగర్వ మెడలించి పసి మరల్చినబాహుబలుడు వీఁడె

తే. యగ్రజునకును రాజనూయాధ్వరప్ర, శస్తి నెరపినభ్రాతృవత్సలుడు వీఁడె

యదుకుమారుల సరకునేయక సుభద్రఁ, గడిమిఁజేకొన్న హరిచెలికాడు వీఁడె.

తే. అని విలాపించి వృష కేతనునిశిరంబుఁ, గాంచి తల్లులు దిగిచి వత్సమునఁ జేర్చి

తండ్రిఫనిదీర్చ కిట్లు నాతండ్రి నిలువ, నగునె నీ కంచు బ్రభువాహనునిఁ జూచి.

మ. తనయా చంపితి కర్ణనూను బుధమందారంబు నిం దేమికి.

ర్ని నినుం జెందె హయంబువెంట నికఁ గూర్మిన్ హస్తి నాపట్టణం
బునకుం బోవఁగఁగల్గె బంధువితతిం బూజింపఁగాఁగల్గె నం
దు నిజేశుం గలయంగఁగల్గె ననఁ దోడ్తోఁ ద్రుంచి తయ్యాసలఁ.

61

కి. కనకునిఁ జంపినమాడ్కిని, జనయిత్రుల మమ్ము నిపుడ చంపుము జననీ
జనకవధం బొనరించినఁ, గనియెదు భార్గవునికన్న ఘనతరకీర్తుల్.

62

తే. ప్రియుఁడు పరఁగఁగతుఁ డైనపిదప సతుల, కనుగమనమెందు నర్హకృత్యంబుదగిన
తెఱఁగు గావింపఁబనుపుము తీర్చికొనెద, మగ్నిముఖమునఁబతివియోగాగ్నియనిన.63

కా. అంబా తండ్రికి మున్ హయంబుఁ గొనుచున్ సాష్టాంగదుండ ప్రణా
మం బేఁ జేసిన నాదరింపక సభామధ్యంబునన్ దుచ్చవా
క్యంబుల్ పల్కఁగ సంభవించెఁ బితృహత్యాల్బి యిక్కిడు నా
శంబైపోదు తపోవ్రతానశేనయజ్ఞధ్యానదానాదులన్.

64

క. మును దా నుదయించినవే, శ నె పితృఘాతుకుఁడు గాఁ గలఁడు వీఁ డని నె
మ్మనమున నెఱిగిన ఫణిసుత, ననుఁ జంపక వెనుప నఘమునకు లో నైతిన్.

65

క. కావున నిత్తను వనలము, లో వేల్చెద ననిన విని యులూచి వలిక నే
లా వేగపడెదు మృతసం, జీవనమణి గలదు తండ్రి శేషునినగరన్.

66

తే. కులికవాసుకిశంఖకర్కోటకాది, ఫణులు మణిదీప్తఫణపరంపరలు మెఱయఁ
గాతు రది మృతభోగిరక్షణము గాన, గరుడభయపన్నగుల కిచ్చెఁ గాళగఘఁడు.

ఉలూచి చిత్రాంగద నూరార్చి మృతసంజీవనీరత్నంబు దెచ్చుటకు
పుండరీకుని పాతాళంబున కనుచుట.

మ. బలిమిరి జేకొనరాదు సామమునఁ దప్పక బుండరీకుండు దేఁ
గలఁ డారత్నము మత్ప్రధానుఁ డని యక్కల్యాణి తాటంకమం
గళనూత్రంబులు చేతి కిచ్చి ఫణిలోకస్వామి కీదుర్దశల్
తెలియఁగా వినిపించి యమ్మణి వెసం దె మ్మంచు వీడ్కొల్పినన్.

68

తే. వికృతిఁ బొందకయుండ నవ్విజయకర్ణ, సుతులమేనులు మూర్ఖుని యతఁడు వీరి
నేమఱక యుండుఁ డని వారి నెచ్చరించి, కదలి వెసఁజొచ్చె వసుమతీగహ్వరంబు.

సీ. అయుతయోజనసువర్ణాశ్వత్థగహనఖేలత్పన్నగము వితలంబు సొచ్చి
ఫలిత కాంచనశమీపాదపచ్చాయావిలాసవాసము గుతలంబు గడచి
కాతకుంభరసాలసాలచిత్రా నేకతరుసంకులము మహాతలము దాఁటి
మదకతమాణిక్యమయచందనద్రుకాంతరాంతరము రసారలము నెడలి

తే. కనియె భోగవతీతీరవనవిహార, హాటకేశ్వర భవనశోలాధిరూఢ

గూఢపాత్యకాగానగుంభమాన, తాళకోలాళలమ్మ పాతాళతలము. 70

వ. కనుంగొని. 71

తే. అచట భోగవతీస్నాన మాచరించి, నిమతకృత్యంబు లెన్ని యన్నియును దీర్చి

పుండరీకుడు హాటకపుండరీక, మండముల హాటకేశు నర్చన మొనర్చి. 72

మ. ముకుటస్యస్తకరారవిందుఁ డగుచున్ ముగ్ధేందుచూడావతం

సకునికా వీడ్చొని నూత్నరత్నఖచితాస్థానిన్ విలోకించి వా

సుకికర్మోటకతక్ష కాదిభుజగేశుల్ గొల్వ దీపించునం

దకపాణిస్మరణవ్యపోదయతవిద్యాశేష నాశేషునిన్. 73

చ. కని వినయంబు గ్రందుకొనఁగాఁ బ్రణమిల్లి యలూచి దాల్చుకుం

దనపుమెఱుంగుఁగమ్మలును దాళియఁ జూపి కిరీటి ధర్మనం

దనమఖవాహరక్షణచణస్థితి నేగుచు బ్రభువాహుమా

ర్కొని హతుఁ డయ్యె నీతనయకుం బతిదానము సేయఁగాఁదగుక. 74

చ. ధరణితలంబు మస్తమునఁ దాల్చి యొనర్చితి జీవకోటికిన్

బరమనుఖానుకూలముగ మధ్యమలోకము శైలధ్వనికిం

బురజయ మిచ్చి వేలుపులఁ బ్రోచితి వేగతి నెన్నిచూచినన్

బరపురుషోపకారములు పన్నగనాయక నీవిహారముల్. 75

క. కావున నీనిలయమున ను, దా పిషధరముఖ్యరక్షితం బగుమృతసం

జీవని యొసఁగినఁ బునరు, జీవితుఁ డగుఁ బార్థుఁ డనిన శేషుఁడు పల్కెన్. 76

క. హరిభక్తిపరాయణుఁ డ, న్నరుని జయింపంగ నాదినారాయణుఁ డొ

క్కరుఁడును దక్కఁగ నెవ్వరి, తర మతని నెదుర్ప నద్భుతం బిది యనినన్. 77

క. ఆపుండరీకుఁ డనుఁ బ్ప, ధీపతు లెనఁగారు విజయు దీకొన గంగా

కాపహతిఁ బుత్తుఁచేతన, రూపతుఁ గా కనిన విని కరుణ దళుకొత్తన్. 78

క. మృతసంజీవకమణియు న, మృతకుంభము నొసఁగెదను సమీకహతు శత

క్రతుసుతు బ్రతికించి జగ, త్త్రితయంబునఁ గీర్తి విస్తరించెద ననుచున్. 79

క. కృతనిశ్చయఁ డగుశేషుని, ధృతరాష్ట్రం డనెడుఫణి గదిసి యిట్లను సం

చితవస్తుజాతములలో, వితరణులకు నొసఁగరానివియు లే వెచటన్. 80

తే. అయిన నొకవిన్నపము మర్త్య లన్యతవాదు, లిచ్చినను వారియెడఁ ఫలియింపనేర

దమృతమును రత్నమును బోయినపుడఁ ఫణుల, బైసిచెడిపోవుఁ దునినీరుపాములగును.

క. గరుడుఁడు తోలుక తిరుగును, పురముల నాడింతు రుద్రప్రోవణములకున్

బరిజోగులు పెట్టెల నిడి, తరుణు లొలచుకొండు మణులు తలతలవారిన్. 82

అ. మును మతంగశాపమున వైనతేయుఁ డిక్కడికిరాక తక్కుఁగాక యివ్వి
ధం బెఱింగెనే సుధారసరత్నంబు, లేల మనకు మగుడ నిచ్చునతఁడు. 83

క. మత్తకరివిభుఁ డమాత్యుఁడు, మెత్తనియంకుశము మేరమిఱి నడచెనే
నొత్తి మరలింపఁదగు నీ, చిత్తం బిక్ సనిన నగుచు శేషుఁడు పలికెన్. 84

తే. గోపనూనులఁ గ్రేపుల గోధనములఁ, గమలజుఁడు దాఁచి సత్యలోకమున నున్న
నపుడె ప్రతిస్పృష్టి యొనరించె నాపుఁ డైన, క్రీడి బ్రతికించు లేదొడ్డు కేశవునకు.

క. పూరిపుడక కులిశం బగు, నారాయణుకరుణ గలిగినను లేకున్నన్
మేరువు తృణ మగు నవిభు, కారుణ్యము గాదె వజ్రకవచము మనకున్. 86

వ. అనిన ధృతరాష్ట్రుండు శేషున కిట్లనియె. 87

క. వనజోదరుండు వాసవ, తనయుని బ్రతికించునట సుధారసమణులన్
బనిలేనిప్రయోజన మిచ్చి నిరర్థక మేల ఫణులఁ జెఱచెద వనినన్. 88

పుండరీకుఁడు శేషునిచే తిరస్కృతుండై మరల
నులూచికడకు వచ్చుట.

తే. పుండరీకునిఁ జూచి శేషుండు వలికె, మాకులమువారు సంజీవమణియు సుధయు
నీరు హరి క్రీడిఁ బ్రోచు నీ పేగు మనిన, తిరిగి యాతండు వచ్చినతెరువుఁ బట్టి.

ఉ. సంగరభూమిఁ జేరి ఘనసారసముజ్జ్వలదీపమాలికా
సంగత బభ్రువాహనిజనైస్యసురక్షితుఁ డైనపార్థమో
లం గడుఁదూలి దీనదశలం బరవించెడునయ్యలూచిచి
త్రాంగదలం ననుఁగొని దురంతవిషాదముతోడ ని ట్లనున్. 90

కా. తల్లి నీజనకుండు శేషభణిరత్నం బీక లోభంబు సం
ధిల్లం బల్కిన రోసి వచ్చితి విరక్తిం బుత్త్రదత్తాగ్నిలోఁ
జెల్లుం డిందలు నన్నఁ గార్జ్ఞి చెవికిం జేదై కతోరక్రథా
వేల్లదూర్భ్రకుటిమండలుం డగుచుఁ జేవి ల్లంది పె ల్లినువన్. 91

కా. ఏట్రా శేషుఁడు పోతరించి సభ న న్నెగ్గాడె నారత్న మీఁ
డట్రా వాసుకితక్షకాదిధృతరాష్ట్రమాత్యకర్కోటకుల్
చుట్రా నిల్తురుగాక నన్ను సమరతోణిన్ విజృంభించి యా
గట్రాచూలివిభుం డెదిర్చిన నహంకారంబు వారింఁచెదన్. 92

క. అని జనయిత్రులదెసఁగ, న్గొని యిట్లను బభ్రువాహనుఁడు చిత్రముగాఁ
గొనివచ్చెద మృతసంజీవనమణియు సుధారసంబు వగవకుఁ డనుచున్. 93

బ్రభువాహనుఁడు నురగులతోడి యుద్ధంబున కేగుట.

- క. మాతంగరథభటాశ్వపరీతుఁ డగుచుఁ ద్రోవ పుండరీకుఁడు చూపన్
బాతాశంబున నిలువక, పాతాశంబునకుఁ బోయి పాఞ్జులు సేయన్. 94
- తే. శంఖభేరీమృదంగనిస్సాణభయద, రావములు దిక్తటంబుల వ్రక్కలింప
శేషుఁ డిట్లునుఁ దక్షకమూషకాద, కులికవాసుకికరోక్టకులఁ గనుంగొని. 95
- ఉ. తెంపున బ్రభువాహుఁ డరుదెంచె రణంబునఁ బన్నగంబులన్
ద్రుంపక పోఁడు కట్టలుకతో ధృతరాష్ట్రానిదుర్విసీతు లా
లింపఁగఁబట్టి పుట్టెఁ బనిలేనివిరోధము మీర లెల్ల నా
పంపునఁ బోరికిం జనుఁ డపారబలంబులతోడ నావుడుకొ. 96
- ఉ. కుండలిరాజునాజ్ఞ భుజగుల్ వరరత్నకిరీటముద్రికా
కుండలమాల్యచందనదుకూలములన్ ధరియించి వాహవే
దండరథాధిరూఢు లయి తార్కొని మార్కొన నొప్పె సేన లా
రెండు లయాంతకభ్రుకుటిరేఖలపెంపుఁ దృణీకరించుచున్. 97
- మ. అనికిం దూకొని దందకూకచతురంగానీకముల్ పంచయో
జనజన్యస్థలి నిండి భీషణవిషజ్వాలావలిన్ బ్రభువా
హనుసేనం బరిమార్పఁ దోన ధృతరాష్ట్రామోఘదివ్యాస్త్రశ
స్త్రనిపాతంబు లనేకవింశతీసహస్రవ్యూహముల్ మ్రగ్గిసన్. 98
- తే. విజయసుతుఁ డల్లి మయూరవిళిఖ మేయద్విత్రిశతసంఖ్య ఫణములవిషధరముల
శిఖులు మర్దింపఁ జెదరుతచ్చీర్ష మణులు, విలయమున రాలునుల్కలవిధము మెఱసె.
- ప. ఇతైఃకంగునం గేకిలోకంబు కదిసి చీకాకుపడం గాకోదరంబులయుదరంబులు చం
చూపుటంబులం జించినఁ బ్రేవులు ప్రోవులువడం గెడసి నాలికలు పేలికలవిధంబు
నం దూలందూలుట గనుంగొని యక్కుమారుండు మధువర్ష బాణంబుప్రయోగించి.
- క. నిలువక పిపీలకాస్త్రం, బలుక మెయిం దొడిగి యేయ నందువలనఁ బె
క్కులుచీమలు వెలువడి వడిఁ, దొలిచె శరీరాస్థు లెల్లఁ దొఱుటలువాఱన్. 101
- క. చిలువదళే వాయు లప్పుడు, తలబీకనకాయతై యధాయథతై కూ
కులువత్తులునై మొనతల, నిలువక శేషాహికడకు నెఱిచెడి పొఱన్. 102
- ప. వారలం గనుంగొని భుజంగపుంగవుం డిట్లనియె. 103
- క. మృతసంజీవని సురరా, ట్నుతులకు నిం డన్న నప్పుడు కుయుక్తులు చె
ప్పితిరి నరనూనుమగఁటిమి, ధృతరాష్ట్రప్రముఖు లెఱిగితిరె నేఁడాజిన్. 104

బ్రభువాహనుఁడు నురగుల నోడించి జీవమణి గొనివచ్చుట.

- సీ. అంచు వారల నిరసించి యాక్షణమ నుత్రామపాత్రునకు నీడగినదివ్వ
కవచంబు శతశలాకాభత్రము నమూల్య కుండలాభరణమకూలమాల్య
పరిలేపనములు నుపాయనంబుగ నిచ్చి గారవించి మనంబుకందు వాపి
గాండీవికిని మేలుకట్టనంబు లమర్చి స్వర్ణ పేటికలందు సంతరించి
- తే. తక్షకాదులు గొల్వఁ బాతాళగహ్వా, రంబు వెలువడి జీవరత్నంబుఁ గొనుచు
బ్రభువాహనుఁ గూడి ప్రాధవము మెఱసి, మణిపురంబున కేతెంచె ఫణివరుండు.
- తే. అపుడు ధృతరాష్ట్రుఁ డాత్మగేహమున కరిగి, దుఃఖితుండయి దుర్బుద్ధి దుస్స్వభావు
లను సుతులఁ గాంచి బ్రభువాహనునిచేత, బవరమున నైనతనపరాధవము దెలిపి
- క. పాండవులకు మనకు మొదల, నుండియు నెడతెన్నివైర మురగవిభుం డా
ఖండలనుతు బ్రతికించును, రం డిందుకుఁ దలఁపు డంతరాయం బనినన్. 107
- వ. వారలు తండ్రికి, బ్రణమిల్లి యిట్లునిరి. 108
- ఉ. రుండము దాచినన్ ఫణివరుం డొకఁ డేల కిరీటిఁ బ్రోవఁ గృ
ష్ణుండును జాలఁ డింద్రసుతుఁడొ పృణఁగన్ మఖసైంధవంబు నె
వ్వం డయినన్ హరింప నిలువంబడు జన్నము యజ్ఞకర్మహీ
నుం డయి చెల్లు నయ్యమతనూజుఁడు నీపగదీటు నంతటన్. 109
- తే. అనిసధృతరాష్ట్రుఁ డలరి శేషాహిఁ గొల్వఁ, జనియె నెఱుంగనియట్ల తత్త్వణమశక్ర
తనయుతలఁ గొంచుఁదత్సుతుల్ చనిరి గరుడ, వర్జితంబైనబకదాల్బ్యవనమునకును.
- నాగకుమారులచే నవకూరింపఁబడిన యర్జునుతల గానక
చిత్రాంగదాదులు శోకించుట.
- వ. అప్పుడు. 111
- క. అదరి యులూచియుఁ జిత్రాం, గదయును గాండీపశిరముఁ గానక కలయున్
వెదకి వదనోదరము లద, వదలుగఁ దాటించుకొనుచు వసుధం బొరలన్. 112
- వ. తత్కొల్కలాహలంబు బ్రభువాహనుం డాలకించి. 113
- క. అరుదెంచి శక్రనూనుని, శిరము వెదకి కానలేక చెందినమూర్ఛన్
ధర వ్రాలె నచటఁ గుంతియుఁ, గపురి నారాత్రి కీడుకల గని భీతిన్. 114
- క. విన్ననయి ధర్మజాచ్యుతు, లున్నెడ కరుదెంచి యదుకులోత్తంసునకున్
విన్నపము చేసె మునుకుచుఁ, గన్నులఁ గ్రొవ్వేడిబాష్పకణములు రాలన్. 115
- తే. కంసమర్దన నేడు నాకలఁ గిరీటి, తైలదీర్ఘిక మునిగి గాత్రమున గోమ
యం బలంకుక రక్తమాల్యములుదాల్చి, యరిగె ఖరవాహనమునెక్కియామృదిశకు.

ఉ. జీవదరత్నవైభవముచే వృషకేతుడు లేచి శ్రీహరిం

దా వినుతించుచుకొని రిపు నదల్ప ముకుందుడు గొంగిలిం చె గాం
డీవియు నట్ల దేహి నుతు నెమ్మి గనుంగొనెదల్లి వాడు స
స్యావలి వానఁ దెప్పిఱుక్రియన్ గనెఁ బాండవనైన్య మత్తఱిన్.

127

చ. మొరసె నసంఖ్యశంఖరవముల్ దివిఁ బువ్వులవాన సోనగాఁ

గురిసెఁ బునఃప్రజాతనుతఁ గుంతిఁ గనుంగొనువేడ్క వాహినుల్
బెరసె మురారి పట్టి కదలింపఁ జమూపసమూహ ముబ్బుగా
బెరసెఁ బురోపకంఠసరణిం దరుణీపరిణీతలాస్యముల్.

128

ఉ. అన్నగరీజనంబు నెరయం గని వాళిగఁజల్లురత్నసం

పన్నతయుం దదంతికహిమక్షితిభృత్తటసీమ నోలగం
బున్నకుమారుఁ జూచి తల లూచి నృపుల్ గొనియాడఁ గ్రీడియున్
వెన్నుడు బభ్రువాహరవణీయసభాస్థలిఁ జొచ్చి యచ్చటన్.

129

క. ఘనరత్నభద్రపీఠం, బున నిరువురు నుండి రితరభూపతు లర్హా

సనులై రప్పడు నమితా, ననుఁ డగు నరుఁ జూచి భోగినాయకుఁ డనియెన్.

క. ధాత్రీశుల కర్జున స, ర్వత్ర జయముఁ బుత్తుచేఁ బరాభవముఁ గనం

బాత్రము భవదీయనుత, షాత్ర మెఱిగి మెచ్చ కిటు దగదు లజ్జింపక.

131

వ. అదియనుంగాక నీకు గంగాకాపనిమిత్తంబున నిట్టివిపత్తు సంభవించె చిత్తంబున

నుత్తలంబు నొందక ముకుందునికరుణావిశేషంబునం జెందినభవన్నందను సకల
రాజ్యభోగంబులు ననుభవింపుము సీతశత్రంబు లైనచిత్రాంగదాభుజంగరాజ
పుత్రికల హృజ్జనితశోకంబు లుజ్జగింప బుజ్జగింపుము లజ్జితుం డైనబభ్రువాహను
నుపగూహనంబున నాదరింపు మని వారిజోదరుం గనుంగొని.

132

నీ. దేవ కవ్వడినొప్పి దీహి బోధింపు మిత్తఱి దేవకీయశోదలును గుంతి

యును ద్రుడివిడ్డల నొద్దిక సేయంగ వలయు వీరుడు బభ్రువాహనుండు

విష్ణుభక్తుని దయాన్వీతుని భాతృవత్సలును నూర్జితయశోధనుని నాత్మ

జనకుని మార్కొన్న పెనుబాతకము వాయుఁ బ్రాచితంబుగఁ దుషాగాచలంబు

తే. దండఁదనమేను విడువంగఁ దమకపడెడు, ననినఁ జిత్రాంగదాతనూజునిమనంబు

తెంపుఁ గనుంగొని యది నివారింపఁదలఁచి పవనజుడు పల్క గంభీరబాషణముల.

తే. గురుఁ బితామహుఁ దోఁబుట్టుగులవధించి, దురితములఁ జెందమీయచ్యుతుని భజించి

కలుషమతి వైననిన్ను డగ్గఱునె శౌరి, జీవపితవీవు వెఱయంగఁ బావనుడవు.

134

క. విను నాలవయుగమున నీ, తనినాచుస్మరణమునగదా మర్త్యుల పా

నను లైరి కృష్ణుఁ గొలిచి, మనలకు భయశోకదైన్యమగ్నత గలదే.

135

- క. అని పెక్కు చందములఁ బా, వని దెలిపిన నపుడు బ్రభువాహనుఁడు మనం
బున నెగులు విడువ నందఱుఁ, గొనియాడిరి విజయుపట్టిగుణకథనంబుల్. 136
- క. నానావిధభోగంబుల, నేనుదినము లుండి రేక హేలమణిపురికొ
దానములచేత బహువిధ, గానంబులచేతఁ గాతుకము చెట్టింపక. 137
- క. ఆసమయంబునఁ గృష్ణుఁడు, వాసువితో ననియె నిట భవత్సానుని యా
వాసుమున సుఖింప నునా, యాసంబుగ నేఁగె వరుస నెదుదినంబుల్. 138
- క. మజతల్లుల నీదేవుల, ననిలతనూభవునిఁ గూర్చి యర్హము లగు నీ
ధనకనకవస్తురాసులఁ, బనుపఁదగు నజాతశత్రుపట్టణమునకున్. 139
- క. వీరలు ధర్మజాయజ్ఞ, ప్రారంభము జరపెదరు తురగరక్షకు నీ
భూరమణులు భవదీయకు, మారులు రావలయుఁ గదలి మనబడి ననుచున్. 140
- ఉ. దేవకి మున్ను గాఁగలసతీనివహంబు ధనంబుఁ గూర్చి య
ప్పావనివెంట నంపుటయుఁ బన్నగరాజును బ్రభువాహన
త్మావరుచేతిపూజ బహుమానముగాఁ గొని సంతసిల్లి ల
క్ష్మీవరుఁ డంప భోగవతికిం సనియెన్ బరమానురక్తుఁడై. 141
- క. అనవరతము నీకృష్ణా, ర్జునయుతసంజీవకథ వరుస నాకర్ణిం
చిన వ్రాసినఁ బాతము చే, సిన ధర నపమృత్యుభయముఁ జెందరు మర్త్యుల్. 142
- క. జనమేజయ విను గోవిం, దునియనుమతి విడువఁబడినతురగము నానా
జనపదములు గడచి క్రమం, బున బర్హిధ్వజునిరత్నపురమున కరుగన్. 143
- క. త్రోవ మయూరధ్వజవసు, ధావరు క్రతుహయముఁ బుత్తు దామ్రధ్వజునిం
గావలిగా నిడి విడిచిన, దైవికముగ రెండు నెదురుతాఁకై నిలువన్. 144
- ఉ. అమ్మఖవాజిఁ బాండుతనయాధ్వరవాహ మెదిర్చి మోముమో
వ మ్మసి వెట్టి హేషితరవమ్మున వక్షుముఁ బూర్వపత్తురా
గ్రమ్మున వ్రేయ తేసి యది కందము వట్టి విదల్పఁ దోస మి
త్రమ్ముయి కేలికిం గడఁగి దంతములన్ గళ మప్పలింపఁగన్. 145
- క. తామ్రధ్వజభూపరుఁ డా, తామ్రనయనుఁ డగుచుఁ గనలి తంత్రాధిపు నీ
సామ్రాణి యెవరి దన విని, నమ్రుఁ డగుచు లీలఁ గదలి నకులధ్వజుఁడుక. 146

నకులధ్వజుఁడు పాండవహాయంబుఁ బట్టుట.

- ఆ. చాకలింపకుండఁ జతురంగబలముల, సారిది వేడె వెట్టి చుంచు విగియఁ
బట్టి చదివె నొసలిపట్టికమీఁదఁ గ, నృట్టిమెఱియు భిరుదపద్య మపుడు, 147

- ఉ. దుర్జయరాజమండలవిధుంతుదమూర్తి యుధిష్ఠిరక్రతూ
త్సర్జిత మైనయాహయవతంసము ద్రిమ్మర సంగరక్షగా
నరునుఁ డేగుదెంచె నిటలాక్షునిగెల్చినజోదువిక్రమ
పార్జితలీలఁ బట్టుఁడు రయంబున కూరులు ధాత్రిఁ గల్గినన్. 148
- క. అది విని నృపనూనుం డను, నదనఁ గ్రతువు లేడు జరపె నధిపతి మును నేఁ
డిది దొరకుటచే నెనిమిద, నదియును సిద్ధించె ననుచు హరిఁ బట్టెంతున్. 149
- క. రేయి సురమాని చెప్పెన్, బ్రాయఃపౌరుషులు లేరు పాండవసేనన్
బ్రాయి గలమగలు నరరా, ధేయసుతులుదక్క ననుచుఁ దెలియఁగ నాకున్.
- మ. సరనారాయణు లర్జునాచ్యుతులు జన్యం బబ్బెడిం గావుఁ డీ
హరి నన్నం దళనాయి నీబలములో నాసేన గానంగరా
దరయన్ శూరుఁడు బ్రభువాహనుఁడు గాఁడా పెట్టుముక్తామణుల్
పురినంతఃపురిఁ జూపు కేళికలకుం బుష్పంజలుల్ సేయఁగన్. 152

కృష్ణార్జునులు తామ్రధ్వజునితోఁ బోరుట.

- క. ఆహవ మొనరింపఁగ నిక, సాహను లం దెవ్వ రనుచు సైన్యాధీశుం
డాహయము నర్థచంద్ర, వ్యూహంబునఁ బదిలపఱచె నొడయనియాజ్ఞక. 152
- ఆ. తామ్రకేతుఁ డనిఁ బ్రతాపించి మార్కొన్న, కౌరి పలికె సవ్యసాచిఁ జూచి
వీరయోధకు లని కారణంబున కెల్ల, కారణంబు దప్ప దీరణంబు. 153
- క. వారు లయాంతకనిభులు మ, హారథు లని కార్షిఁ బిలిచి యస్మద్బలమున్
బోరికి గృధ్రవ్యూహము, గా రచియింపు మన నట్లకాఁ జేయుటయున్. 154
- మ. వారిజోదరుండును దారకప్రేరితం బైనతే రెక్కిమిక్కుటం బగురవంబుల దిక్కు
డుంగంబులు వ్రక్కలింప నొక్క మొగిఁ బాంచజన్యంబు పూరించె నమ్మహావ్యూ
హంబునకు ననుసాశ్వండు కంధరంబును హంసధ్వజం డీక్షణంబులును ప్రద్యు
మ్నానిరుద్ధులు పక్షంబులును భోజవర్ధనుం డైనకై సేయుండు చరణమధ్యంబును
చంచువు చిత్రాంగదాపుత్రచిత్రభానుపాత్రులును నపరిమిత సేనాసమేతుం డైన
కపికేతనుం డుదరంబును తదీయరక్ష యౌవనాశ్వమేఘవర్ణునుగా నెదిర్చినంగనుం
గొని తామ్రధ్వజుండు గరుడధ్వజున కిట్లనియె. 155
- క. కూరత నను నెదిరించితి, పోరికి దివ్యాయుధములు పూని నిజముగాఁ
జారుషము గలిగె నేనియు, నారాయణ పట్టవలదె నాహరి ననుచున్. 156
- మ. అలుకం గన్నులు విస్ఫులింగములఁ గ్రాయం దామ్ర కేతుక్షమా
తలనాధుండు కతాంగముం దఱిమి పార్థవ్యూహారక్తంబులన్

బలి చల్లెన్ నెలవంకబాణముల దృప్యడ్డాకి నీహూతికృ
ద్ధృతజ్యోరవఘూర్ణితాఖిలదికా కాశావకాశంబుగన్.

158

సీ. కంసారి నేడంబకంబుల స్రుక్కించి యేనింట నూతుని నే పడంచి
తేరివాజుల నాల్గునారాచములఁ ద్రుంచి త్రిద శేంద్రజుని డెబ్బదిటఁ గలంచి
శై నేయు తొమ్మిదిశరముల సారిగించి కృతవర్మ నిరునాలుగింట నొంచి
ప్రద్యుమ్ను వేయిమార్గణములఁ దూలించి శతసహస్రములఁ దత్సుతుని ముంచి

తే. యంతఁ దనిమక మదిఁ జాల నాగ్రహించి, మఱియుఁదక్కినయోధులమదమడంచి
పగటిసూర్యునిగతి ప్రతాపమునమించి, సింహనాదంబు గావించెఁ జెంగలించి. 158

వ. అప్పుడు.

159

క. తనతనువున నంతట గిఱి, కొనినశరవ్రజము దుల్పు కొని యుద్ధతుఁడై
యనిరుద్ధుఁ డెదిరిపీరుల, ననిరుద్ధులఁ జేసి భీషణాశుగనిహతిన్.

160

క. గ్రమ్మిన నెత్తురుపేఱులు, గ్రమ్మ నఖండప్రచండ కాలానలకీ

లమ్ములఁ దెగడుమెఱుఁగువా, లమ్ముల నక్షోహిణీత్రయము మడియించెన్.

161

క. ఆయదువీరుఁడు మఱి విలు, మ్రోయిం చరిఁ జూచి తురగమును విడు లేదా
నాయెదుర బంటవై నిలు, మాయోధనమునకు నన్న నతఁ డరనగుచున్.

162

క. అలరువిలుకానికొడుకవు, బలివారఁడె నాఁడె పట్టి బాణుఁ డుషామం
గళసూత్రవైభవము నీ, తల గాచెం గాక నాకు దయలే దనినన్.

163

చ. కటువుగ నల్లి బాడబసఖం బగుక్రొవ్విశిఖం బడర్చి హృ
త్పుటముఁ బగిల్చి తొమ్మిదిటఁ దొట్టినక్రొవ్వుఁ గదల్చి నూతు నొ
క్కటఁ దల డుల్చి తేరితురగంబుల నాల్గిటఁ గూల్చి యార్చినన్
దటుకున వాలుఁ గేడెమును దాల్చి సుచిత్రుఁ డదల్చి నిల్చినన్.

164

క. అరిగయుఁ గృపాణియును నతఁ, డురవడిఁకొని రథము డిగ్గనుఱికి నపు డ
య్యితువురు సింగపుఁగొదమల, కరణి విజృంభించి తాఁకి ఖడ్గాఖడ్గిన్.

165

క. లాసియుఁ బొడిచిఱుఁడట్టియు, వ్రేసియు నొడ్డించుకొనియు విసరియు మిగులం
డాసియు నొక్కటఁ గయ్యము, ఛేసిరి నిజసాధనములు చిద్రుపలుగాగన్.

166

క. జేగురుఁ గోరాడినమద, నాగంబులరీతి మార్గణవ్రణజాస్య

గ్రాగములఁ దొప్ప దోఁగియు, లాగమునకుఁ బొచ్చియచ్చలంబునఁ బెనఁగన్.

క. దగదొట్టి కౌరిమనుమడు, జగతిం బడి మిగులఁ బరవశత నొంద దిరల్
వగులఁగ నార్చిసుచిత్రుం, డగలిచెఁ బ్రద్యుమ్ను వక్షి మైదస్త్రములన్.

168

- ఆ. అపుడు కర్ణసూనుఁ డాసుచిత్రునిమేన, శరము లాటు గ్రుచ్చి విరధుఁజేయఁ
దెమల కాతఁ డొందుతే రెక్కి పలుగుణధ్వని యొనర్పఁ దునిమెఁ దద్రధంబు.
- క. త్రిశతశతాంగము లీరీ,తి శకలములు సేయ వేటుతే రెక్కి నిగు
ద్బుశరాలిఁ గర్ణజుని దు, ర్దశఁబెట్టెను వ్యాధిగణముతనువునుబోలెన్. 170
- వ. మఱియును. 171
- క. అనుసాల్పు నైదిటను యా, వనాశ్వు నొక్కటను బోజవరురెంట నొగి
ల్చిన సాత్యకి మార్కొని య, జ్వరపతిరధ్యములఁ దునిమి శంఖం బొత్తెన్. 172
- కా. ఆనారాచము మున్న సాత్యకియురం బాడకొ సుచిత్రుండు నా
నానారాచపరంపరన్ వెగడు నందం జేయ మూర్ఛావశుం
డై నిల్వంబడి లోచనంబు లరమూయం దోన చిత్రాంగదా
సూనుం డేనుశరంబు లేయ నవియుం జూర్జంబుగాఁ జేయుచున్. 173
- చ. చిటునగ నొప్ప ని ట్లను సుచిత్రుఁడు నీవిపు డింతలోపలన్
మఱచితే బ్రభువాహనుఁడ మాకు నుపాయన మిచ్చుముత్యము
త్పటికలఁ దెచ్చు టంచు నడలించి శిలీయఖవృష్టి ముంచి క్రే
ళ్లుటికి నురాళకేతను మహాగ్రశరంబులఁ దూల నేసినకొ. 174

సుచిత్రార్జునుల ద్వంద్వయుద్ధము.

- వ. అప్పు డప్పాండవసైనికులకాండతాండవోద్ధండఖండపరశుండునుం బోలె విహా
రించుతామ్రధ్వజుం గనుంగొని గతప్రాణులై వదలుకృపాణబాణాసనాదిసాధ
నంబులు వీరయోధయూధపతురంగమాతంగంబులం దొరఁగురుధిరప్రవాహంబు
లకు జలగ్రాహంబుల యొఱివు గఱప నాలంబునకు నూలుకొనక నరునిపాలికిం జని
గోత్రవధపాతకనివారణార్థం బశ్వమేధంబు సేయ సమకట్టి మమ్ము నెల్ల వీని గొఱి
యలం జేసి తిందు నేఫలంబు గట్టుకొంటి వని ముట్టనాడినం గ్రీడియోడకుండుఁ
డని వారి నూఱడించి తేరు వైరిసమ్ముఖంబు చేయించి సాయకనికాయంబుల నతని
కాయంబు గాయంబుగా జేసి విరధునిం జేసిన టేసి యతండు వేటొందురధం
బెక్కి యింక నెక్కడవోయె దీసవనసైంధవంబుతోడన బంధించుగొని నిన్నుఁగొని
పోయెదనని నసుంధరాధరంబుపైఁ గంధరంబులు వర్షిం చుచందంబున సంక్రందన
నందనునిమీఁద నందంద విశిఖబృందంబుఁ గ్రందుకొల్పిన శరవేగంబున నతం
డాజిరంగంబునకు యోజనంబు దక్షిణంబున కరిగి యాక్షణంబ తిరిగి నిజబలం
బుల సమయించువవ్వీరునిం దేరితోన తారాపథంబున కెగయ ఘోరనారాచం
బులు వఱిపి దేవదత్తం బొత్తె నితైఱంగున నెత్తినచలంబున నేడహోరాత్రంబులు
చిత్రవిధంబునం బోరినం బోరు ఘోరం బయ్యె నయ్యవసరంబున. 175

క. నరుచే సుచిత్రుఁ డెక్కెడు, నరదము లిరువేయిజమిలియఁజూపిణియున్
ధరఁ బడియె నల్ల పౌరం, దరజలములు నట్ల మడనెఁ దామధ్వజుచేన్. 176

చ. పలలము సాళవంబు గొనుభంగి సుచిత్రుడు క్రీడిఁ చేరితో
నలమి వియత్తలంబు గదియన్ రభసంబున వాఁటి సంగర
స్థలిఁ జదియంగవైవ నిజనైన్యము కవ్వడి చచ్చెఁ జచ్చె సం
చలఁగ మురారి గ్రక్కునఁ గరాజ్ఞమునన్ బడకుండఁ బట్టినన్. 177

క. కలుషించి తామ్రకేతుఁడు, పలికె గదాధరునిఁ జూచి పొందవుతో న
చ్చలమునఁ బోరఁగ దొమ్మికిఁ, దలపడితివి నీకు వీరధర్మమె యనుచున్. 178

క. అదిరిపడి వింట భాస్వ, త్ప్రచరము సంధింప శౌరి తామ్రధ్వజునిన్
గదిసి వడి నురముఁ దన్నుచు, గదఁ గొని మస్తకముగాతు కలఁగఁగ నడిచెన్. 179

క. అందుఁ జలింపక చటుల, స్యందనముం దఱిమి పొందునైనవరుల నిం
దంద పరిమార్చ నపుడు ము,కుందుఁడు గాండీవిఁ బేరుకొని యిట్లనియెన్. 180

తామ్రకేతునితో నర్జునుఁడు బోరుట.

చ. దళములు వీనిఁ గన్గొని యధాయథ లయ్యె మరాళశేతనా
దులు సమరస్థలిం బడి రెదుర్కొని నీవును నేను వీనితో
దలపడి పోరనున్న బని తప్పు నిజం బని కార్జి శింజినీ
కలకలముల్ గిరీటికరగాండివరావము నెచ్చరింపఁగన్. 181

క. బరవసముగ శరవసరము, గురియఁగ నవి దునిమి సరకు గొనక సుచిత్రుం
డిరువురవిలునారులు ని, స్థూరగతిఁ దెగ నేయ నింద్రజుఁ డుపేంద్రునితోన్. 182

క. ఇన్నీచునకై దేవర, పన్ని పెనఁగ నేల యేన పరిమార్చ ననున్
మన్నించి సారథివి గ, మృన్న హరియు నియ్యకొని శతాంగము దఱుమన్. 183

క. అలిగి సుచిత్రుఁడు పదితూ, పులఁ గృష్ణుని నొంచి పొందుపుత్ప్రచరద మ
మ్ముల ముంచి గొడుగుఁ ద్రుంచిన, బలభిఞ్సుతుఁ డతనితేరు భగ్నము చెనెన్. 184

క. అరదము రూపతీన మద, ద్విరదము వెస నెక్కి విశిఖనితతి వఱపఁ ద
ద్దరుదనిలాహత జిఱజిఱ, హరిహారుసుతురథము దిరిగె నాసమయమునన్. 185

క. తమమార్చ లుడిగి కార్జి, ప్రముఖు లతని నిశితశరపరంపర నొంపన్
దెమలక సుచిత్రుఁ డతివి, క్రమమున, దద్విరవరుల గలనం గూల్చెన్. 186

క. అందులకుఁ జాల నలిగి ము, కుందుఁడు చక్రంబు కేలఁ గొని పొందుసుత
స్యందనము డిగ్గ నుఱుక ర,వీందుగ్రహతారకములు నిలయుఁ జలించెన్. 187

క. మాయూరధ్వజి శౌరిఁ జూ నగించి రమ్మా కృష్ణ ము న్నాజిఁ గొం
తేయుం గావఁగఁబూని నీసుకృతము న్వచ్చించి తివ్వెత్ నీ

కాయంబున్ దెగనిమ్ము నాయెదురఁ జక్రం బెత్తి తే చూడు వా

లాయంబు నిన్నుఁ గ్రీడి నిప్పు డవలీలం గట్టి కొంపోయెదన్.

138

క. అని కరి డిగ్గ నుటికి కృ, ప్లునిచక్రము కేలువట్టి నులి వెట్టఁగ

ర్జునుఁ డచ్యుతుపనుపున నా, తని నూఱుస్త్రుముల నొంపఁ దామ్రధ్వజుఁడున్.

139

తామ్రధ్వజుఁడు కృష్ణార్జునుల జయించి హయంబుఁ

గొని పురంబునకుఁ బోవుట.

క. లెక్కఁగొనక నరుఁ గృష్ణుని, నుక్కణఁగ విగించి మూర్ఛ నొందించి ధరన్

గ్రక్కదల వైచి హయము, న్నెక్కినఁ గొనిపోయి జనకునిం గని మ్రొక్కన్.

క. మ్రొక్కినఁ గని నకులధ్వజు, చిక్కు గనుంగొనిన వాసుదేవార్జునులన్

స్రక్కించి హయము దెచ్చిన, యక్కథ వినిపించె నృపతి కాతఁడు తెలియన్.

క. విని కన్నులఁ గం పొదవఁగఁ, దనయుని వీక్షించి సమరతలమునఁ గృష్ణ

ర్జునుల నటు డించి తురగముఁ, గొనివత్తురె యింతపడుచుగొడుకవు గలవే.

192

చ. క్రతుఫలదాత యైనవారిఁ గయ్యములోనఁ బరిత్యజించి శూ

రతఁ గొనివచ్చి తీమఖతురంగము నెవ్వరిఁగూర్చి చేయ నీ

క్రతు విక సంచుఁ దానుఁ గులకాంతయుఁ కూడి మయూరకేతుఁ డీ

గతి వెతఁ బొందఁ బ్రొద్దు మసకంబడె సంతటఁ బొండునైనికుల్.

193

ఉ. బన్నపుమావుఁ గాననివిచారపుమోములఁ బంకజంబుల

స్వన్ని యదాఱుమార్గణగణవ్రణజాస్రము సంధ్యవెంపు సం

పన్నతమీఱ నిద్రయుఁ దమంబుఁ గ్రమంబునఁ జేర మోడుపుం

గన్నులఁ గైరవంబులవికాసము దేఱఁగ మూర్ఛ దేలుచున్.

194

క. హరిఁ జూచి నరుఁడు మనతో, దురము సలిపినతఁడు సవనతురగముఁ గొని యే

తెరువునఁ జనె నా కటిఁగిం, పురణంబున గెల్చి వాహముం దెత్తు ననన్.

195

అ. వీతి నిపుడు బర్హి కేతుఁ డేలెడురత్న, పురికిఁ గొనుచు నతనిపుత్తుఁ డరిగె

వాని తెగువఁ జూచె దేని నావెంట ర, మృనుచుఁ బురముచెంత మొనల నునిచి.

కృష్ణార్జునులు మాయావిప్రరూపంబుల

మణిపురంబు వ్రవేశించుట.

నీ. కటిఁ బ్రాతముతుకనీర్కావిదోవతిపంచె భూమధ్యమున నూర్ధ్వపుండ్రకంబు

వక్షస్థలమునఁ బద్మాక్షమాలిక కర్ణబిలమున నులివాడుతొలసి యెన్ను

నంసభాగంబున నాయవారపుసంచి దోర్మాలమున నిట్టితోలు సజ్జ

కుడికరంబున నలుగుడు వేణుదండంబు, గూనివీపునఁ జింపిగొడుగుఁ దడక

- తే. తనకునలవడవృద్ధవిప్రునివిధంబు, దాల్చుటయుఁగూర్మిసఖుఁడు నుత్రామనుతుఁడు
బ్రహ్మగారియై తనవెంట రా మురారి, రత్ననగరంబు సొచ్చి పూర్వత్రయామ.
- క. పరిమళధూపము జాలక, సరణిఁ బిసాళింప సంతసముతోడుత న
న్నరనాయణు లిరువురుఁ, జరియింపఁగఁ జంద్రకాంతసౌధము లందున్. 108
- చ. సురతసుఖంబులన్ మిగులఁ జొక్కుచు నొక్కవిటుండు కాంత నీ
కురులకుఁ గృష్ణవరమాను గుంతుమగుబ్బల కచ్యుతత్వమున్
దొరకె నన న్నిజేకుకరతో యరుహంబుఁ దెమల్చి నిన్ను నీ
కరముల శంఖచక్రములుగా పురుషోత్తమఁ జేసె నావుడున్. 199
- క. సరసిజలలోచనుఁ డిట్లును, హరిహాయసుతుతోడఁ జూడు మాశ్చర్యం బీ
పురజనముభక్తి సురతపు, సరసతలను మానుకప్రళంసలె యెపుడున్. 200
- క. తలఁపులు హరిచింతనములు, పలుకులు హరికీర్త నానుభవములు పనిపా
టలు హరికృత్యంబులు భూ, తలవైకుంఠంబు పొగడఁదగు నిది యనుచున్. 201
- ఉ. జేడుకతోడ నన్నగరవీధుల నీగతి సంచరించుచున్
గ్రీడియుఁ దాను వేకువతటిన్ జని నర్మదలోన మజ్జనం
బాడి గమించి చొచ్చెను దదంతికరాజమరాళకూజితా
మ్రేడితకింకిణీరవపరివ స్కృతఘోటము యజ్ఞవాటమున్. 202
- క. చొచ్చి తదాస్థానమహిమ, కచ్చెరు వందుచు వియచ్చరాహ్వనోద్ధా
త్రుచ్చరితసామమంత్రము, భోచ్చధ్వను లంతరితు మూటాడింపన్. 203
- మ. శ్రతుదీక్షాపరు విశ్వభూవలయసమ్రాజ్ఞాళి మాణిక్య భూ
షితపాదాంబుజు ఋత్వి గావృతుఁ గుశాసీనున్ వధూసంయుతున్
గితవబ్రాహ్మణు లిద్దఱుం గదిసి కెంగే లెత్తి బర్హి ధ్వజ
క్షితి నాథోత్తమ భద్రమ స్తనుచు నాశీర్వాదముం జేసినన్. 204
- క. ఆనరనాథుఁడు ప్రత్యు, త్థానం బొనరించి మ్రొక్కి ధరణీసుర ము
న్నే నతి గావింపక మును, పే నను దీవించుటిది శపించుటగాదే. 205
- క. ఎందుండి యరుగుదెంచితి, విందుల కేర జేయుసేవ యెద్ది యన మహీ
బృందారకుండు పరమా, నందహృదయుఁ డగుచు ధరణినాథునితోడన్. 206
- క. భూవల్లభ కార్యార్థుల, మై వచ్చుటఁ జేసి మాకు నాశీర్వాదం
బీవలసె నమస్కారము, గావింపకమున్న యెగ్గుగా దిది యనినన్. 207
- క. జననరుఁడు పురాణములం, దనఘా 'యభ్యాగతస్స్వయంవిష్ణు' వునా
వినఁబడు నినుఁ జూచిన నా, జనార్దన నిఁ జూచినట్లు సంతస మయ్యెన్. 208

- క. కొంచక వేడుము-తగ న, ర్పించెద నిపు డెద్ది నీయభీష్టము నాకున్
గించి త్తయిన మనోధన, వంచన మిచ్చొటలే దవశ్యం బనినన్. 209
- సీ. భూపాల విను ధర్మపురినుండి కృష్ణశర్తాభిధానుడ మదీయాత్మ జుని వి
వాహంబునకు నీపురోహితుండు సుశీలు నింటఁ గన్నియ గల్లుఁజెటిఁగి యడుగఁ
బయనమై వచ్చుచో భయదాటవీమధ్యసీమ నాకలి గొన్న సింహ మొకటి
కలిసి పుత్తుని ఘోటకముఁగూడఁ బట్టిన విడిపింప నా కొండువెరవు లేక
తే చింతతో 'సటవాంసారసింహ' యనుచు, నూటయెనిమిదిమాటు లెన్నుకొని వరుస
వలతఁగుత్తుక యెండఁగా నవ్విభుండు, గరుణఁ బ్రత్యక్షమై నన్నుఁగానఁడయ్యె.
వ. ఇవిధంబున మహావ్యధం బరితాపించుచున్న నన్ను రూక్షేక్షణంబుల నిరీక్షించు
చు హర్యక్షంబు వాలవిక్షేపణంబులంసధిక్షేపించి పుత్త్రీగాత్రంబు నఖరదంష్ట్రాం
కురంబుల నప్పలించుచు మమధ్యభావణంబుల గద్దించుచు నన్ను నుద్దేశించి నాచే
బడిన జంతువుం గృతాంతునంతవానికైన బలవంతంబున విడిపింప నీతబంటి
శిష్యుండును నీవు నింటికిం జనుం డని నిరాశంబుగాఁ బలికినఁ గ్లేశంబున నా
శిశువుం బాసి పోవంజాలక బాలకవిహీనులకు మానవులకు నార్ధ్వదైహికంబులు
లేవు గావున నీవు మచ్చరీరంబు కబళంబు గొని సుతశరీరంబు విడువు మనిన
విని యక్కంతీరవం బంకుతారవంబున మావంటిదువ్వజంతువు లాసన్నమృత్యువు
నకు మూలభృత్యు లగుటంజేసి యిట్టిగతాయుషప్రాణులం గాని మీవంటి
దీర్ఘాయుః ప్రాణులం బట్టము పట్టికొఱకింత పట్టిపెనంగి వట్టిదురవస్థలం బొరలక
మరలు మనిన మత్కృతంబు లగుసుకృతంబు లర్పించెద నెప్పొట నిప్పొపని
నొప్పింపక నాకు నొప్పింపవే యనిన నీయకొనక నీయెడ నాకు నయ్యెడు
ప్రయోజనంబు లెయ్యవియు లేవు మయూరధ్వజునివలనం గాని యనియె నది
నీ సంగీకరించెద శని నెఱింగించెద ననిన భూసురోత్తమునకు రాజసత్తముం
డి ట్లనియె. 211
- క. ఆకేశరి నరకేశరి, గాకున్న మదీయభేషకాననగిరులన్
భీఃరహాదిదర్శికర, సూకరనికరముల కెట్లు సుడియఁగ వచ్చున్. 212
- క. అడగినపదార్థ మెల్లను, దడయక నీ కిత్తు నని మొదల నాడితి నా
నొడువు వృథ గాదు పలసిన, నడుగుము నీ వన్న భూసురాగ్రణి విభుతోన్. 213
- క. నీయెడ నుముబొంట్లకు నే, లా యేసంశయము దుర్బలస్య బలం రా
జా' యని పలుకువిశిష్ట, న్యాయము గలుగుట మదార్తి హరియింపఁదగున్. 214
- క. ఆసింహము నీదేహము, దా సగ మిచ్చినఁ గుమారు దండింప ననన్
గాలి రాజులతనువులు, గో సిమ్మనఁదగునె వూనుకొని విప్రులకుకె. 215

ఉ. నాపుడు సింహ మిట్లను మనంబున సన్నరనాథచంద్రమున్

గేవలుఁగాఁ దలంపకు మకించనరక్షణశీలుఁ డాత్మవి

ద్యావిదుఁ డుత్తమోత్తముఁ డుదారుఁడు నూన్యతవాది గావునన్

నీ విటు సంశయింప కతనిం గని వేఁడు ఫలించుఁ గోరికల్.

216

క. నీతనువు ముదిసి తపముల, చేతఁ బలలకూన్యమై కృశించిన దాధా

త్రీతలపతిగాత్రము నవ, నీతసమము బహుసుఖప్రణీతం బగుటన్.

217

క. ఇది సింహభాషితము ము, న్ను దళరధాత్మజుఁడు బ్రాహ్మణుని మృతశిశువుం

బ్రతికింపఁడె రామున కే, కొద నీ వెట్లయినఁ బుత్రికునిఁ గావు మనన్.

218

సీ. కువలయేశ్వరుఁ డియ్యకొని మంత్రహిత పురోహితబంధుజనమహిపతులఁ జూచి

రాజున కగ్నంబు రణమునం దైన బ్రాహ్మణు నెడ నైన దేహంబు విడువ

మును శిబికగజీమూతవాహులు పరార్థమకాదె నిజశరీరములు విడిచి

లే నీమహాత్మునకై నాతనువులొన నర్థ మిచ్చితి దీని కడ్డపడకుఁ

తే. దని నుచిత్రుని సకలరాజ్యాభిషిక్తుఁ, గాఁ బ్రతిష్ఠించి మేకలకన్యకాంబు

వులఁ గృతస్నానుఁడై దానమేలు బహుప్ర, కారములఁ జేసి విప్రపుంగవునిఁ బిలిచి.

రాజు విప్రకార్యార్థంబు దనశరీరంబు నిచ్చుట.

క. పూతజలాక్షతములు గోని, దాత 'మదీయార్థదేహదానేనహరిః

ప్రీతోభవ' తని భూసురు, చేత నృపతి ధారవోసి చిత్త మెల్పరన్.

220

ఉ. సత్రవిత్థిర్ధికాస్థలి విశంక దృఢాసనుఁడై ముకుందు లో

కత్రయవందితున్ హృదయకంజమునం బదిలించి కేతకీ

పత్త్రములీల మాళిఁ గరపత్త్రము పూనెడునంతఁ బుణ్యచా

రిత్ర కుముద్వతీసతి యెఱింగి వడిన్ జనుదెంచి భర్తతోన్.

221

క. నీయర్థశరీరము కా, నా యేను మదీయదేహ మర్పించి నిజం

బీయెడ నిలుపు మనిన విని, యా యవనీసురుఁడు పలికె నధిపునితోడన్.

222

క. సింగము నాతో నృపవా, మాంగము శ్రీభాగ మది యనర్హము భుజియింప

పం గొఱగా దనె నీవు, జ్యాంగదతను విచ్చగింప దమ్ముగ మనినన్.

223

సీ. సుతుఁ డైనతామృధ్వజుఁడు శాంబరీ విపునకు నిట్టు లనియె వందన మొనర్చి

భూసుర 'యోవైపితాసపుత్రి' యటంచు ననియెడుశ్రుతిరహస్యంబు వినవె

జనకునిదేహంబు సగ మేల నాశరీరము సింహమునకు సర్వంబు నిత్తుఁ

దడయ కేనును ఋణత్రయవిముక్తుండనై తండి గైకొన్న సత్యంబు నెఱపి

తే. శాంతనవరాఘవులకీర్తిఁగాంతుననిన బ్రాహ్మణుఁడుపల్కుమ్మగ రాజుపలుకువినము

రాజదేహంబుఁ దత్కళత్రంబు నుతుఁడు, గోయవలె ననె నది గల్లనేయదగునె.

తే. అనిన దరహాశితాస్యై యవ్విభుండు, సుతునిఁ దనరాణివాసంబు జూచి యట్లు
చేయుఁడని చేతి అంపమిచ్చిన సుచిత్రుఁ, దందనోడఁ గుమద్వతి యందుకొనియె.

వ. అ ట్లందుకొని.

226

లయగ్రాహి.

ఆరమణియుం దనకుమారకు నదల్చి యతిదారుణతరక్రకచధార పతిహాళిం
జేరిచిమదిక్ హరిహరీరఘుపతి యనుచు వారిరువురున్ దలుగఁగారుధిరముల్ ధా
త్రీరమణుగాత్రమున మేరుశిఖరిం దొరఁగుగైరికర్పూరంబులప్రకారముగ హాహా
కారములుచేసె హితనూరిజనబంధుపరివారనికరంబులు మహారవముతోడన్. 227

ఉ. ఇమ్మెయి వ్రక్కలింప ధరణీశ్వరుడాపలికంట బాష్పతో
యమ్ములు గ్రమ్మఁ గన్గొని ధరామరుఁ డిట్లను నార్తి నిచ్చుదా
నమ్ము పరిగ్రహింపఁ దగునా యనపత్యతవంక నూర్ధలో
కమ్ములు లేకపోయినఁ బా కాలఁగనిమ్మని యల్లి పోవఁగన్. 228

తే. కాంత ప్రాణేశుమస్తంబుఁ గదియఁబట్టి, యకట నీదేహ మూర కిట్లయ్యెఁగాని
బ్రాహ్మణుఁడు నిన్ను లేనినెపంబు వెట్టి, యలిగిపోవుచు నున్నవాఁ డన విభుండు.

మ. అపు డావిప్రునిఁ జూచి యిట్లను మహాత్మా మచ్చరీరంబులో
నపసవ్యాంగము దానయోగ్య మయి సవ్యాంగంబు గాకున్న దుః
ఖపడెన్ అంపమునొప్పి నైన నిరువంకం బాష్పముల్ రావె స
త్కృప నీభాగముఁ గొ మ్మునక్ విజయుఁతోఁ గృష్ణుండు ప్రత్యక్షమై. 229

కృష్ణార్జునులు స్వస్వరూపంబులతో ప్రత్యక్షం బగుట.

కా. ఆరాజన్యునిఁ గొఁగిలించి ధరణీకా నీవు ధన్యుండ వీ
ధీరత్వంబునకున్ వదాన్యతకుఁ బ్రీతిం బొందితిక్ బుత్త్రసా
ధీరత్నంబులతోడ నధ్వరము వీతిద్వంద్వయుక్తంబుగాఁ
త్రారంభింపుము కర్మకర్త నయి నిర్వర్తింతు నే సర్వమున్. 231

క. పోర నెదిరి భవదీయకు, మారుం డొక్కరుఁడ గెల్చె మనునిద్దతి నీ
వీరీతి దేహ మొసఁగితి, వేరీ మీసాటివీరవితరణగరిమన్. 232

చ. అనిన నృపాలవర్యుఁ డను యజ్ఞఫల ప్రదుఁ డైనదేవరం
గనుఁగొనఁ గల్గె నేటికి మఖం బొనరింపఁగ డప్పిగొన్న మ
ర్త్యునకు మనోహరాంబువులు గ్రోలక మంచున దాహ మాటునే
ననుఁ బ్రహసంపవే బుధజనప్రవరోదితవేదమంత్రముల్. 233

తే. నేర్పు దప్పి నిధానంబు నేలఁ గ్రుమ్మ, రించి కొప్పెర దెచ్చు వీటిఁడివిధమున
నాకుమారుఁడు మిమ్ము జన్యమున నెఱుంగ, లేక నాహంబుఁ దెచ్చెవివేక ముడిగి.

క. ఊహింప మర్త కోటికి, దేహము లస్థిరము లగుట దెలియఁగ నిక్కం
బీహరిఁ జేపట్టికదా, శ్రీహరి నినుఁ గంటి హరిహరీ కృతి నెత్తన్. 235

క. శరధిచరకమతకిటినర, హరివామనభృగుజరామహాలభృజ్జనక
ల్క్మిరుచిరరూపాయ జగ, ద్భరణాయ న మోనమోస్తు భవతే యనుచున్. 236

వ. బహుప్రకారంబులంబ్రస్తుతించి సమస్తవస్తుజాతంబుల నమ్ముకుందు నానందితుంజేసి
పురందరనందనుం గొంగిలించి బంధుజనసమన్వితుండై నిజపురంబునకుం దోడ్కొని
పోయె నందు నగ్గోవిందుండు గాండీవికి మయూరధ్వజునిభక్తిఁ దెలుపవలసి బల
సమన్వితంబుగా దివసత్రయం బధివసించె ననిన విని జనమేజయుండు జైమినిం
గనుంగొని తరువాతివృత్తాంతం బాసతీఁ జిత్తగింపు మని యడిగెను. 237

కా. పాంచాలద్రవిశాంగమాశ్వశకప్రాగ్జ్యోతిషక్షోణిభృ
త్పంచాస్యప్రతివర్షదత్తవివిధోప గ్రాహ్యరత్నాంశుమ
త్కాంచీవేంకటకాశహస్తిఁగ రీకల్యాణసాధాంచల
ప్రాంచచ్ఛాసనసాశ్వశంకితశశప్రాతేయరుజ్జుండలా. 238

క. రాధాతమాజశిబిధా, రాధరకల్పద్రుఢేచర ప్రకటయశో
గాధాధికరణకృతసం, ధాధికరణదానశౌండ యైవరగండా. 239

భుజంగప్రయాతము.

స్థిరశ్రీమనోహరిశ్చంగారగేహః, గిరిశప్రభాహాసికీర్తిప్రవాహః
నిరూధారిబాహాసినిర్వాహణేహ, రిరంసోగ్రవాహాధరిత్రీవరాహః. 240

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకరుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్త్ర విద్యవిద్యా సముద్ర
పినవీరభద్రప్రణీతం బైన జైమినిభారతరంజనం దశ్వమేధపర్వంబున

సప్తమాశ్వాసము.

(శ్రీ)

జై మి ని భా ర త ము.

అశ్వమేధపర్వము, అష్టమాశ్వాసము.

అలితశ్రీవణకళా

నాళికప్రభవపావసఖచంద్రుచి

తౌళితపరసర పాలక

ఫాలఫలక నారసింహ పార్థివతిలకా

వ. అవధరింపుము జై మినిమునీంద్రుండు జనమేజయనరేంద్రున కి ట్లనియె నితైఱంగున
రత్ననగరంబున వాసుదేవవాసవతనూజులు వాసరత్రయంబు గడపి మఱునాఁడు
సముద్ధతధ్వజనీపరంపరలతో మయూరధ్వజుండుఁ గొలిచి రా నధ్వరాశ్వంబులఁ
గదలింప నవియు నానాజవపదంబు లతిక్రమించిక్రమక్రమంబున. 2

నీ. ఏరాజు పాలించు ధారణీమండలి ధర్మంబు నాల్గుపాదముల నడచుఁ
గలవరించియు బొంకుపలుక నేరనిసత్య సంధు లేరాజురాష్ట్రంబుప్రజలు
యముఁ డొల్లఁటపుటల్లుఁడై యుండి సాక్షాత్కరించియేరాజపుత్రిక వరించె
నేరాజు దానాంబుధారాధునీతోటి, చేత మేదిని నదీమాతృ కయ్యెఁ

తే. దత్పరత “బ్రాహ్మణోమమదైవ” మనెడు, బుద్ధి నేరాజు పూజించు బుధుల నట్టి
రాజరత్నంబు వీరవర్మకుఁ బ్రధాన, పురము సారస్వతముఁ జేరఁ బోవుటయును.

క. ఈరీతి ధర్మతనయమ, యూరధ్వజముజ్ఞ వాహయగళవిహారం
బారా జెఱింగి తనపరి, వారము నెల విచ్చె వారువంబులఁ బట్టన్. 4

వీరవర్మ పాండవహయంబుఁ బట్టుట.

తే. అపుడు దివ్యరథారోఢులై సులోల, కువలసులలాఖ్యు లారాజుకూర్మినుతులు
సైన్యములతోడ నరుసేన సరకు గొనక, హరులఁ బట్టింప బభ్రువాహనుఁడు దాకి.

- క. వాహినుల నిష్ఠురాస్త్రస, మూహములఁ దెగల్చె నపుడు ముహ్తముష్టిన్
బాహుబాహిఁ గచాకచి, నాహవ మొనరింపఁ జొచ్చె నయ్యిరువాఁగున్. 6
- కా. శక్తిప్రోద్భవసూతివై దశసహస్రస్యందనాన్వీతులై
విక్రాంతిన్ నృపనందనుల్ గవిసి రవ్వేళన్ సమీకంబు రు
ద్రక్రీడన్ దలపింపఁ గార్జి విశిఖ్రవాతంబుచే వీతిహా
త్రక్రోడంబుఁ బడ్డచర్మముగతిన్ మ్రగ్దన్ బలం బత్తతీన్. 7
- క. అంతకుఁడు గదిసి నేనల, నంతముఁ బొందింపఁ గ్రీడి యచ్చెరువడి కం
సాంతక చూడుము వీడు దు, రంతపరాక్రముఁడు మర్త్యుఁ డనరా దనిఁన్. 8
- ఆ. జముఁడు వీరవర్మజామాత నృపతికూఁతురు సుమాలినీవధూటిమగఁడు
రాజుచేత నితఁడు ప్రార్థితుండై పాసి, చనఁడు తద్విధంబు వినుము తెలియ. 9
- అ. వీరవర్మవరకుమారి సుమాలిని, పెండ్లి కెనుగఁ దండ్రీ బిడ్డఁ జూచి
తల్లియేన్మపాలతనయుఁడు నీకోర్కీ, యనిన నరులమీఁద మనసు లేక 10
- కృష్ణుఁడు విజయునకు యమునివృత్తాంతంబు చెప్పట.
- చ. జనులకు నెల్లఁ జావు సహజంబు నరుణ్ వరియించి వానితో
ననుగమనం బొనర్చి తుది నంతకుచేఁ బడి పాపకర్మసం
జనితఫలంబు లంది బహుజన్మములం బడుకంటె కాలునిం
బెనిమిటిఁగా వరింతు నది మిక్కిలిధర్మము నాకు నావుడున్. 11
- చ. అలరి సుమాలినీతనయ కంతకుపైఁ దలఁ పంత కంతకున్
బలియు టెటింగి నిచ్చలు నుపాసనకై యమనూక్తముల్ విని
శ్చలతఁ బరింపఁ దత్సంతయు సంతతమున్ జముఁ గూర్చి నేమముల్
సలుపఁగ నారదుం డెటింగి సంయమనీపతిఁ గాంచి యిట్లనున్. 12
- క. చిత్రపురి వీరవర్ముని, పుత్రి సుమాలిని విలాసభూమి కమలినీ
మిత్రతనూభవ నీకుఁ గ, శత్రుము గావలదె యాలలన యని మతీయున్. 13
- ఉ. ఆసతి పుణ్యశీల హరిణాయతలోచన నిన్నుఁ బొంద నా
సాసలఁ జేయుదానము లనంతము లింతిఁ బరిగ్రహించినక
నీసవ తెవ్వ రన్నను మునీ భవదాజ్ఞ యలంఘనీయమం
చాసమవర్తి నవ్వి చతురాస్యతనూభవుతోడ ని ట్లనున్. 14
- తే. నీవు ముందఱు నెటింగింపు నృపతి కేను, గదలి వైశాఖశుక్లపక్షమున వత్తు
ననినఁ జని నారదుఁడు చెప్ప నచట వీరవర్మ సంభ్రమపడియె వైవస్వతుఁడును.
- క. దళవాయి రాజయత్కుం, బిలిచి మనము చిత్రపురికిఁ బెండ్లికిఁ బోవన్
వలె నీబలఁగము నీవుఁ గ, దలి రమ్మని పలుక నులికి తత్సభలోనన్. 16

సీ. ఆమయాగ్రణిరాజయత్కుఢాతువులు వీ డ్వడి తాఱఁ బెదవులు దడుపుకొనియె
నష్టోత్తరశతవ్రణాద్యక్షుఁ డగురాజ పిటకునకును వీఁపు నెటుకు రనియెఁ
దల్లడంబునఁ ద్రమోదలేవిధజ్వరునకు విన్నమాత్రవ వెఱవేఱి దాఁక
నుల్ల మెల్లను బెల్లగిల్లి వింశతిరూప ధారిమేహునకు విదాహం మొదవె

తే. నచట విప్రార్చకులె కాని హంత లేమి, గుణనిధులె కాని గురుదూషకుండు లేమి
సదయులే కాని బాలహింసకుఁడు లేమి, బూజకులె కాని తేవస్సభోక్త లేమి.

వ. మఱియు విశ్వాసవిషదానకన్య కాగమనస్వరత్నృభక్షణలక్ష్మితత్రిశతభేదవిశాలుం
డగుశూలుండు చోరకానిరుద్ధపంజరస్థపక్షిమోచకులుగలుగుటం బొలయు రా దని
యు వాపీకూపతటాకభేదనంబులవణిగల గ్రహణిజీర్ణజలాశయోద్ధారకులు మీఱు
టను రా సమకూడ దనియు సాధుజనబాధాసముద్భూతం బగువాతంబు మామ
మేరుతైలవాపీదానతత్పురులు దఱచు గలుగుటం దఱియఁ గూడ దనియు భూణ
హత్యాకృతాదరుఁ డగుమహోదరుం డుదకదానావధానులు చెంగలించుటం
దొంగిమాడరా దనియు దాతృనిందాకండభితకరీరుం డగునపస్మాగుండు కృష్ణధేను
దానపరులు హెచ్చుటం జొచ్చి మెలఁగరా దనియు నిన్విధంబున సకలరోగవిస
రంబులు గుసగుసలం బోవ సమవర్తి వారలం గనుంగొని.

18

క. పాపులకు నుగ్రవిగ్రహు, లై పుణ్యుల కమలమూర్తులై మీరు మహిమ్
జూపట్టెద రేటికిఁ బరి, తాప మిపుడు కామరూపధరు లగుఁ డనుచున్.

19

డి. మోహనమూర్తి గైకొని యముండు నరాకృతి సంగతామయ
వ్యూహము గొల్వ చిత్రపురి కుత్సుకతం జని మాలినీవరా
రోహ వివాహమై నరవరుం గని నీకు నభీష్ట మెద్ది సం
దేహము లేక వేఁడు కరుణింతు ననన్ ధరణీశుఁ డిట్లుచున్.

20

చ. ఇతరవరంబు లెవ్వియును నేటికి నత్యయవేళ దేవకీ
సుతుని పదారవిందములు చూపు మనన్ దయచేసి మామచిం
తితము ఫలించు నంతకును నిల్చిన యంతకుఁ డీతఁ డాజిదీ
క్షితుఁ డయి వీరవర్మయును సేనలతో నిట వచ్చెఁ గావునన్.

21

వ. ఇత్తటి సముత్తుంగమత్తమాతంగని పాతభయదముద్ధంబు సిద్ధంబు గాఁగలదు నీవు
వేడుక చూడవలయు బలియై నబ్రభువాహనానుసాల్వకర్ణజప్రస్ఫుష్ణ మయూ
రధ్వజానిరుద్ధాదియోధవీరుల సన్నద్ధులం జేసి పోరికిం బనుపవలయు నని పలికి
కృష్ణుండు జిష్ణురథం బారోహంబు సేయ నవ్వీరవర్మయుం గదిసి వారిజోదరుం
బేరుకొని పురందరనందనుండును నీవును మదీయశౌర్యంబును ధైర్యంబునుంగనుం
గొనుం డని పుండరీకలోచను ణాణునారాచంబులం గ్రీడి నేడు వాలమ్ములను

మయూరభవజామల నైదైదుబాణంబులఁ గంతగతప్రాణులం జేసిన జేసి వాసవ
సుతుండుఁ నవ్వీరవర్మమర్మంబులు మాటిపాఱఁ గఱుకుటమ్ములువఱపినఁ బిలుచియు
కతండు తెఱపిగొని మాధవధంజయుల విశిఖపుంజంబులం జిక్కుపఱచి సజలజల
ధరంబువిధంబు గర్జింపఁ జూనుండు దోర్జవంబునఁ దచ్చరవ్రాంతంబు జర్జరీభూతం
బు గావించి సారస్వతపురాధీశ్వరువక్షంబు నిశితక్షురప్రపంచకంబునం జించిన
నతం డిందుకేనియుం జంచలింపక వివ్యచ్చు నటువదింట నమృతాంజనేయుల
సాయకశతంబుల నొంచి తేరివారునంబులం దక్కినవీరవరులం దెరలిచి మొనతలఁ
దరలం జొరల జేసినఁ బాండవసమూహంబు సమోహం బయ్యె నప్పు డప్పుడు
హోత్రముండు గాండీవిం గనుంగొని.

22

ఉ. వంచఁ జేసి నైంధవునివాహములో శిశుపాలునట్లు న
మింగిని రణంబునం గమలమిత్రజుతేరు ధరిత్రిఁ గ్రుంగఁ ద్రొ
క్కించి జయించిన ట్టిదటఁ గృత్రిమముల్ గొనునంచు మారుతిం
బంచినఁ దేరితో నతని బద్ధునిఁ జేసి వికాలవాలధిన్.

23

క. ద్రోణాద్రిఁ బెల్లగించిన, త్రాణ సతనియరద మంబరంబునకు జగ
త్ప్రాణజుఁ డెతుక చన నా, క్షోణీశ్వరుఁ డతని మొఱిగి చూపఱు చెదరన్.

చ. రయముఁ దేరితో నను మరద్విభునిం దునియంగఁ బట్టి ని
ర్భయగతి నభ్రముం దఱిసి పావనితో నను శౌరి పార్థుపై
దను నెడఁబాసి రా విదహతాపమునం జొరలాడులక్ష్మీకిం
బ్రియముగఁ బట్టివైచెద హరిం గలకాంబుధిశేషశయ్యపై.

25

క. విడునారథ మని హరిఁ గ, వృడినిన్ వడిఁ జంక నితీకి వాయుతనూజుం
బిడికిటఁ బొడిచిన గ్రుడ్డుఁ, మికుకఁ గెడసి కాలుచెయ్యి మెదలుప కున్నన్.

వీరవర్ కృష్ణుని తనపురంబునకు దోడ్కొని పోవుట.

క. అప్పుడు మధుమధనుఁడు వా, తప్పక నవ్వీరవర్మతల పాదమునన్
గుప్పునఁ దన్నిన ధరఁ బడి, తెప్పిటి కృష్ణార్జునులఁ గదిసి యిట్లనియెన్.

27

సీ. బవరాన దేవదానవుల కైనను నవి జేయుండ మను విశేషించి యిపుడు
కృష్ణుఁడపాదపంకేరుహంబు శిరంబుఁ జెందఁ గావునఁ జిరంజీవి నైతి
ననుటయుఁ బ్రితుడై యచ్యుతుండు కిరీటి తోడ నిట్లను వీడు దుర్జయుండు
సత్త్వసంపన్నుఁ డత్యుదివ్యమౌగ్ధుఁ, కృతహస్తుఁడు మయూర కేతుముఖ్యు

తే. యోధుల జయించె మద్భక్తి యక్తుఁ డనిన, నరుఁడుగొనియాడెనమ్మహీ వరుఁడువారి
కెట్లు లను ముజ్జగములు మీకెమరుగావు, మిమ్ము గెలువంగ నేనెంత మేటివనుచు.

క. విశ్లేష్క డించి యదుకుల, వల్లభునకు మ్రొక్కి వాసవసుతు ముదము సం
ధిల్లఁ గవుఁగిలింప బలము, లెల్ల నిలిచె నతనివీట నేనుదినంబుల్.

29

ఉ. ఆమఱునాఁడు సప్తతిసహస్రసి తేభములున్ దురంగముల్
శ్యామలకర్ణముల్ నవసహస్రము లష్టవిధంబు లైనము
క్తామణిరాసులున్ మొదలుగాఁ గలసంపద లెల్ల నిచ్చి య
త్రామరసాక్షుఁ గొల్చి వసుధావరుఁ డశ్వములం దరల్చినన్.

30

క. కతిపయదినములకు హయ, ద్విితయము గజక బళనప్రవీణయువక్రగా
హతిమితిమింగిలలహరిహ, సితజిలనిధి యగునదంబు జివ్వన దాఁటెన్.

31

ఆ. క్రీడి వీరవర్మతోడ హయంబులు, సరసి దాఁటె నెద్దివెర వటున్న
నతఁడు నావలను రయంబున దాఁటింప, నేన కాంతలంబుఁ జేరి విడిసె.

32

క. అచ్చట హరులం గానక, తీచ్చవడి దొరలు నిలుచుతటిన్ వెలుఁగుచు వై
యచ్చరపథమున సురముని, వచ్చి నమస్కృతులు గాంచి వారలతోడన్.

33

చ. హయములు చంద్రహాసవసుధాధిపుకాంతలకంబుఁ జేరె దు
రయుఁ డగునానృపాలునిపరాక్రమలీలకు రాజు లెల్ల నా
రయ సరి పోడశాంశమును రారు తదీయచరిత్ర మన్న వి
స్మయ మిది వేళ గాదు విన నైంధవముల్ గడుదూర మే గెడున్.

34

చ. అనుటయుఁ బార్థుఁ డిట్లునుఁ బ్రియంబున నారద శౌరి చెప్పమున్
వినమె కథాసుధారసము వీనుల కింపుగఁ బోరిలోన స
జ్జనులచరిత్రముల్ వినుట జన్మఫలంబులు గావె చంద్రహా
సనృపవరేణ్యపుణ్యకథ సత్కృప నా కెఱిగింపు నావుడఁ.

35

నారదుఁడు చంద్రహాసుని వృత్తాంతంబు దెల్పుట.

సీ. విను కేరశాధీశ్వరున కాత్మజుఁడు సభా గ్యుఁడు మూలతారయం దుదయమయ్యె
నొక కొన్ని దివసంబులకు వైరుల నెదిర్చి జనకుండు గండదోషమునఁ దప్ప
జనయిత్రి చి చ్చుటికిన దాదు లాబాల కునిఁ గొంతలమునకుఁ గొంచువచ్చి
వర్షత్రయము పెంచి వా రంతరించినఁ జారభామిను లాకుమారుఁ జూచి

తే. కరుణ నొకపుణ్యసతి జలకంబుఁ బట్టు
గూర్మి నొకలేమ కడుపారఁ గుడువఁ బెట్టు
దయ నొకవధూటి మొలవన్నెతడుపుఁ జుట్టు
గోర్మి నొకయింతి కూఁకట్లు గూడఁ గట్టు.

36

క. ఈరీతిఁ జారకాంతలు, గారవమునఁ బెనుచుచుండఁగా నొక్కదినం
బా రాకొమరుండు యద్భ, చ్ఛారతిఁ జనె దుష్టబుద్ధిసదనంబునకున్.

37

- క. ఆమంత్రికొలుపులానిమ, హామను తీక్షించి మదితులై యెవ్వరివాఁ
డిముద్దులాఁడు నిఖిల, త్కామండల మేలురేఖ గలవాఁడనినన్. 38
- క. విని విననివానిచందం, బున గీటునఁ బుచ్చి దుప్తబుద్ధి నుతుల న
ద్వినయమున ననిపి యపు డా, తనయునకును ఋషులపలుకు తత్వం బనుచున్. 39
- క. దండింపఁ దలఁచి యప్పుడు, చండాలభటాలిఁ తిలిచి సచివుఁడు నీ
కొండికపాపని బలి వా, రుం డని నెల వొసఁగఁ గింకరులు రథసమున్. 40
- ఉ. పట్టి మదేభసింహశరభప్రముఖోగ్రతరాటవీతటిన్
బెట్టి కృపాణి జలిపింపఁ గుమారుఁడు శౌరి నెమ్మదిన్
గట్టిగ నిల్ప నపు గొడికాండ్రు కృపన్ వలకాలిపిల్లవేల్
ముట్టఁగఁ గోసి మంత్రివరు ముందటఁ బెట్టి కృతప్రణామయై. 41
- క. దేవర చెప్పినయుడిగము, గావించితి మనిన మంత్రి కాకుకన్యావయం
| డై వలమునిభాషితము మృ, సావాదం బయ్యె నని విశంకత నుండన్. 42
- చ. అచటఁ గుమారుఁ డంఘ్రివికలాంగులిఖే కముఖాశుజాలసం
కుచితముఖాబ్దుఁడై పదశకుంతమృగీవనదేవతల్ దయా
రచితహితోపచారముల రక్షణ నేయఁ గుళిందకుండు త
త్సచివునకున్ విధేయఁ డగుకాబరదేశవిభుండు వేటుమెన్. 43
- ఉ. అక్కడి కేగుదెంచి చరణాంగులివేదనఁ జాలఁ గుండియిన్
స్రుక్మన శ్రీహరిం దలఁచునూనునిఁ జూచి కృపాసమగ్రుఁడై
యెక్కుడివాఁడొ వీఁడు జగదీశ్వరలక్షణలక్షితాకృతిన్
జక్కనిపిన్నవాఁడనుచు సైంధవమున్ డిగి బుజ్జగించుచున్. 44
- క. హరిభక్తుఁ డితఁడు నేనును, హరిపదసేవకుడ నయ్యు ననపత్కుడనై
హరిఁ బలుమఱు సారయఁగ శ్రీ, హరి నా కిట్లు కరుణ చేసె నర్చకు ననుచున్. 45
- క. కుండుఁడు కానీనుఁడు కృత, కుండు సచోభజుఁడు గోళకుఁడు క్రీతుఁడు ద
త్తుండు స్వయంప్రొప్పుఁడు నూ, నుం డారసహీను లగుజనుల కట్లగుటన్. 46
- క. ఇతఁడు స్వయంప్రొప్పుఁడును, నుతుఁడని యంగీకరించి శోకము వారిం
చి తురంగముపై నిడి నం, దితుఁడై తనచందనావతీపురి కరిగెన్. 47
- సీ. అరిగి సైనికుల నర్హప్రకారంబుల ననిపి యంతఃపురంబునకు నరిగి
జ్యోస్యుల యనుమతి కుభమహూర్తంబున రాని మేధావినీరమణి కిచ్చి
చంద్రుని నవ్వుహాసంబు గల్గుటఁ జంద్ర హానుం డనెడునామ మర్థి బెట్టి
బాద్మలచే నిరంతరము సంరక్షణ చేయింపఁ గట్టడ చేసి వేడ్కఁ

తే. బేనుపఁగా దల్లిదండ్రులు ప్రేమమునను, విదియచంద్రునిగతి నభివృద్ధి బొంద
నవని దున్నక పండెఁ జ న్నువిసి పిదికె, సురభులు జనంబు లానందభరితు లైరి.

మ. కర మర్ఘన్ సుతునిం గృతోపనయనుం గావించి వేదాగమా
ర్థరహస్యంబులు దెల్పి కార్ముకముఖాస్త్రప్రాధిమ్యో నేర్పి సిం
ధురగంధర్వరథాధిరోహణసమర్థుం జేసి ధాత్రీధురం
ధరుఁ గావించెఁ గుళిందకుండు జను లానందంబునం బొందఁగఁ.

49

క. ఆచంద్రహాసవిభుఁ డు, ర్వీచక్రము ప్రజల నెల్ల శ్రీవైష్ణవమా
ర్గాచరణతత్పరులుగాఁ, బ్రోచెన్ రుక్మాంగద ప్రభువుచందమునన్.

50

మ. పదియాఁతేఁడుల నూఁగుమీసముల లేఁబ్రాయంబునం దండ్రుడిపం
ప దిగంతంబుల రాజులం గెలిచి కప్పంబుల్ వధూకాంచనో
న్మదమాతంగతురంగరత్ననికురుంజం బాదిగా సర్వసం
పదలున్ బ్రాక్తనరేఖ మీఱఁ గొని దృప్యతైన్యముల్ గొల్వఁగన్.

51

చంద్రహాసుఁడు రాజ్యంబు చేయుట.

చ. శతమఖవైభవుం డని ప్రజల్ జయ పెట్టుచు మ్రొక్కఁ జందనా
వతి కరుదెంచి తండ్రుడిపదవారిరుహంబులు గాంచి విక్రమా
ర్జితబహుసంపదల్ నగరు గ్రక్కితీయించి కృతప్రణాముడై
యతివినయంబునన్ జననియంఘ్రులకున్ బ్రణమిల్లి భక్తి తోన్.

52

క. జననీజనకులపాదము, లనవరతముఁ గొల్వఁ జంద్రహాసకుమారుం
గనుఁగొని కుళిందభూపతి, తను వెల్లను నిపురుచును ముదంబునఁ బలికెన్.

53

క. జాలెలఁ బట్టింపుము పది, వేలు నయిదువేలు రెండువేలు నరయ సా
న్నా లరి కుంతలునకు మన, యేలిక ఎన్మంత్రి యతనియింటికిఁ బనుపన్.

54

క. అనిన విని చంద్రహాసుఁడు, జనకుని వీడుకొని ధన మసంఖ్యము బహువా
హ్యానరోష్ట్రాఖర బలీవ, ర్దనివహములచేతఁ గన్ను దనియఁగఁ బంపెన్.

55

ఆ. మూఁడువగలపగిదిముడుపులు దెప్పించి, కలయ నొక్కబదరికమున నుంచి
కొంతలేశ్వరునిగరిపురోహితుఁ డైన, గాలపునకుఁ గౌతుకమునఁ బనిచె.

56

ఉ. పంచినఁ దిర్ప్పరున్ సచివుపాలికి నేఁగి కృతప్రణాములై
కాంచనరత్నభూషణసుగంధపటావలి వేటువేటు య
ర్పించి కుళిందనందనుఁడు పెట్టినపత్రిక చూపి రాజుకుం
గొంచక దిని కేడుమణుఁగుల్ గొనివచ్చితి మంచు నిచ్చినన్.

57

చ. కొని చని కుంతలేశ్వరునకున్ వవరంబుగఁ బూపి చారుల
న్మన మలరించి పంచి జననాయకుఁ డగ్గతి చంద్రహాసుఁ డి

- చ్చినవివరంబు విన్నపము చేసి కుళిందకుఁ బట్ట రాజుచే
ననుమతుఁడై యమాత్యుఁడు రహస్యము చిత్తము నొత్తరింపఁగన్. 58
- ఆ. తమక మినుమడింప దళముతోడుత నాటు, యోజనములపయన మొక్కనాఁడె
తెరలి చందనావతీపురిముందటఁ, గాంచి యోధవరులఁ గలయఁ జూచి. 59
- క. ముందు మహాటవి యిది యీ, సందున నమరావతీవిశంకటమహిమక
గ్రందుకొనిన దౌరౌర కు, శిందునిసౌభాగ్య మని యశీకప్రీతి. 60
- క. అరుదేర దువ్వుబుద్ధి కె, దురుగఁ గుళిందకుఁడు ప్రియసుతునితోఁ జని త
చ్చరణముల వ్రాలి నిజమం, దిరమున విడియించి భక్తి నివ్వటిలంగన్. 61
- క. బహువిధమనోజ్ఞవస్తుని, వహములఁ బూజింప గృతకవాతస్సల్యభర
ప్రహసితముఖాబ్జుఁడై చం, ద్రహాసుఁ గన్గొని కుళిందునకు నిట్లనియె. 62
- క. చందురునివంటివాఁ డీ, సందనుఁ డతిభాగ్యులక్షణయుతుఁడు నీ కే
చందమునఁ గల్గె నక్షఁ గు, శిందకుఁ డాద్యంతమును దెలియ వినిపించెన్. 63
- ఉ. ఏ మృగయావినోదరతి నేగుచుఁ గౌంతలకంబుదండ రెం
దామడఁ గల్గు నొక్కభయదాటవిలోనఁ బదాంగుళీవ్యధక
వేమటు శ్రీహరిం దలఁచువీనిఁ గనుంగొని విష్ణుభక్తునిం
గా మదిఁ గాంచి యారసునకన్న విశేషముగాఁగఁ జెంచితిన్. 64
- క. నాఁటి కయిదేండ్లవాఁ డను, మాట విని కృతంబు దలఁచి మానసమున న
త్తోటులమీఁదను బండులు, గీటుకొనుచు దువ్వుబుద్ధి కృత్రిమబుద్ధిన్. 65
- క. ఇచ్చోట నేమి దలఁచిన, వచ్చు నపాయము దన కవశ్యము వీనిన్
బుచ్చెదఁ గౌంతలకంబున, కచ్చట మత్సుతుఁడు విషనిహతుఁ గావించుక. 66
- క. అని తలఁచి యొక్కపత్రిక, తనతనయునిపేర నేకతమ్మ స్వహస్త
మున వ్రాసి ముద్ర పెట్టి స, వినయుఁ డగుచుఁ జంద్రహాసవిభునకు ననియెన్. 67
- క. ఈపత్రిక ని వొకఁడవ, నాపుత్తుని కిమ్ము శోభనం బగు ననుటన్
వీపను లన్న వినతుఁడై, వే పోయె నతండు పవనవేగాశ్వముపైన్. 68
- ఆ. నిమిషమాత్రఁ గౌతలముఁ జేరి తత్పురీ, సవిధవివిధపుష్పసౌరభప్ర
మత్తచంచరికమండలీముఖరితా, రామమధ్యగతసరంబు గదిసి. 69
- క. యువహంసచక్ర సారస, నివహగరుద్భాపవితచనీరేజపుట
స్రవదమలమధుసురభిగం, ధవహాంకురసపదివారితపథశ్రముఁడై. 70
- క. తురగమును నీరు జలజా, కరమునఁ ద్రావించి తా విచకపుష్పఫల
త్తరభరవిన్మమచూతాం, తరమరకతవేది నలవునం బవళింపన్. 71

కుంతలేశునికూఁతురు వనవిహారమునకు వచ్చుట.

- ఆ. కుంతలాధినాథుకూఁతురు చంపక, మాలినియును నయ్యనూత్యవగుని
తనయ విషయమును మదను నోమఁ డెన్నన, స్థలిక వచ్చి రాత్మసఖులతోడ. 72
- సీ. ఆలసతఁ జూపునొయ్యారంపునడపులు పనమయూరిములగర్వయుఁ గురింప
సఖుల వేమఱుఁ బిల్చుసరసంపుటెలుఁగులు మత్త కోకలములమనసుఁ గలఁప
నిటలంబుల నటించుకుటిలాలకంబులు మట్పదంబులపిలాసముల నెలువఁ
దరలలోచనమ లధాశ్చభశ్యంబులు హరిణులసౌభాగ్య మవసులించ
తే. దందడించుచునోరథోద్ధతవిహార, సరణిఁ జంపకమాటినీతిగుణఁ గూఁ
మానినులు గోసి రవ్వనమంజరులను, సరసిసరసిజములఁ బెక్కుచందములను. 73
- ఆ. సచివపుత్తి విషయ శారీరవాసన, వనయా గంధసారవనయుఁ జేసె
గళితహారమణులఁ గమలాకరంబు ల, త్నాకరంబుఁ జేసె నలసగతుల. 74
- క. అంగన లపుడు చతుర్విధ, శృంగారము లలవరించి చెఱుకువిలుతు నొ
మంగ విషయ తత్సరసి, ప్రాంగణనిద్రాతునిఁ జంద్రహాసునిఁ గాంచెన్. 75
- చ. కని రశనాంఘ్రిరత్న కటకంబులు మ్రోయకయెండ నల్లన
ల్లనఁ జని యక్కుమారుని విలాసము లేకటవాయఁ జూచి మ్రో
ల నడవ సంచిత్రాటఁ బదిలం బగుపత్రిక వీడ్చి తండ్రివా
సినకపటంపుఁబద్ధతికిఁ జిత్తమునం బరితాప మందుచున్. 76
- క. విషమాస్త్రసమానునకు, నివిష మొసంగన్ వ్రాసెఁ దండ్ర నిర్భయఁ డని న
వివిషమాతరపంక్తి దుడిచి, విషయ నొసఁగు మనుచు వ్రాసి వేదకతోడన్. 77
- క. పెన్నిధిఁ గని పోవఁగ లే, కున్నకృపణుమాడ్కిఁ జిత్తి మూటాడఁగ నా
కన్నె పరాధీనత నతి, భిన్న యగుచు నింటి కెట్లకలకుఁ జరియన్. 78
- క. ఆలోనఁ జంద్రహాసుఁడు, మేలు కనుచు నపుడు తత్సమీపసరఃప్ర
త్యళితముఖుఁడై నడగని, బోలెయనఁ గదల్చి నగరముఁ బ్రవేశించెన్. 79
- క. ఎడనెడ శుభశకునంబులు, పొడ గనుచును జొచ్చి బుద్ధబుద్ధి నగరవా
వడికడవాకిటఁ దురగ,మ్ము డిగం బణిహార గని ప్రమాదముతోడన్. 80
- క. కొలు వున్నమదనుఁ గని చేతులు మొగిచి కులించకునిసుతుఁ డమాగ్నుని
ఖలు గొనుచు మననగరిమో,సల నున్నాఁ డనిన విని నసంక్రమిం దుచుచున్. 81
- ఆ. కూర్మి నతని నెదురుకొని కౌఁగిలించి యే, కాంతమందవము నిధివనించి
యటఁ గుళిందుసేమ మరయుచుఁ దండ్రవాహనముఁ జూచి భక్తిఁ బలికెను.
- సీ. స్వస్తి సమస్త ప్రశస్త గుణాన్వితం డవు బుద్ధబుద్ధినిగార్మిఖాఁ డను
మదను దీనించి ప్రేమముగఁ బుత్తంచిన శుభలేఖ చంద్రహాసుఁడు గుళిందు

- పట్టి కులస్థానపౌరుషాధికుఁడు సిద్ధంబుగా మనకు నీతండ హితుఁడు
కాన సందేహంబు మాని యీపత్రిక వీక్షించినప్పుడె విషయ నొసఁగు
తే. మనెడుపద్ధతిఁ జదివి భాగ్యంబు చేసె, నస్మదీయసహోదరి యనుచు దైవ
ఘటన నారాత్రిఁ గలుగులగ్నంబునన వి,వాహ మొనరించె దేవేంద్రవైభవమున.
ఉ. అంతట దుష్టబుద్ధి హృదయంబున నింతకుఁ జంద్రహాసుఁడు
గౌంతలకంబుఁ జేరుఁ దనకైతవమున్ ఫలియించు నంచు ని
శ్చింతమతిం గుళిందకుని శృంఖలబద్ధునిఁ జేసి దుర్గమా
ద్యంతము చూఱ గైకొని రయంబున మూడవనాఁటివేళవన్. 84
- క. అంచల బెస్తల వడె జంకించుచు బంగారుపల్లకీ యెక్కి ప్రయా
ణించునెడం గౌంతలక, ప్రాంచలమున నొకమహాగ్రఫణి యెరు రగుచున్. 85
- క. మానుషభాషల ని ట్లను, నే నీసదనంబులోనినిక్షేపములం
బ్రాణమువలెఁ గాచితి నిఁకఁ, బో నగు నని చెప్పి కుతలముఁ బ్రవేశించెన్. 86
- ఆ. వాముమాటఁ బాటిఁ బట్టక కౌంతల, కంబు చొచ్చి నగరిక్రందుఁ జూచి
చంద్రహాసునకు విషయఁ బెండ్లిసేయున, వివిధముగా నెఱింగి వీఁపు విటిగి. 87
- క. ఏ నెమి చెప్పి పంపినఁ, దా నెపని చేసె నని మదనుఁ బిలిచి దురా
త్మా నేటిదాఁకఁ ద్రోయవు, గా నాయాసతి నిదేమి గావించి తనన్. 88
- క. దేవరయాసతిఁ దప్పిన, యావివరం బేది యని స్వహస్త లిఖితలే
ఖావాచకంబుఁ జూపిన, నావక్కాణంబు జూచి యద్భుతపడఁగన్. 89
- ఆ. మఱియుఁ దండ్రతోడ మదనుండు దేవర, యాజ్ఞఁ బ్రాణ మైనయనుజ నొసఁగి
హితజనంబు లేదుర నీతని కెడ రైనఁ, బ్రాణ మిత్తు ననుచుఁ బ్రతిని గొంటి. 90
- క. అనుటయుఁ దనతనయునిమీఁద నవిశ్వాసంబు పొడమి తనకపటము లో
నన పదిలపఱచె నంతటఁ, దనుజయునల్లుఁడును వచ్చి దండముఁ బెట్టన్. 91
- క. బాలహరిణములఁ జూచిన, క్రోలుపులిగతిన్ మనంబు గుబ్బుతిలఁగ మి
ధ్యాలాలనములు సేయుచు, నాలవదివసంబు శోభనము సాగించెన్. 92
- చ. మఱుసటినాఁటివేళవ నమాత్యుఁడు మేల్కొని వంశ మంతయు
జేఱచిరి కూతురుం గొడుకుఁ జెల్లరె మీఁదటఁ జంద్రహాసుఁడె
చ్చిరినఁ బ్రమాద మా ననుచుఁ జిత్తమునం దలపోసి వీని నే
తెఱఁగుననైనఁ జంపెద యతిప్రవరోక్షులు బొంకు చేసెదన్. 93
- సీ. అని నిశ్చయించి బ్రహ్మఘ్న శిశుఘ్న గోఘ్నదులఁ బలువు రంత్యజులఁ బిలిచి
కృతపడ్డతిప్పు గాచితి నేఁడు నగరంబు వెలుపలికోటలోపలికరాళ
కాళికాభవనంబులో తీనుతై యుండుఁ డచ్చోటి కపరసంధ్యాముఖమున
నొంటి వచ్చినవాని గొంటి పోవఁగనీక నలుకుండు కండతుండములుగాఁగ

తే. నట్లు చేసిన నర్ధరాజ్యంబు మీకు, నిస్తు మదనునితో దన నియ్యకొనుచు
నరిగి మూడవజామున నడఁగియుండె జండిక్కాయనఁ జండాలమండలంబు.

దుష్టబుద్ధి చంద్రహాసుని కాళికాగృమునకుఁ బంపుట.

క. ఆవేళఁ జంద్రహాసుని, రావించి కరగ్రహంతరంబున దుగ్ధా
దేవి భజించు టవశ్యము, గావున నీ వేగు చండికాగృమునకున్. 95

చ. అనుటయుఁ జంద్రహాసవిభుఁ డట్టులకా కనె సంతఁ గుంతలుం
డు నిజపురోధ గాలవుఁ గనుంగొని రాజ్యముమీఁదికోర్కి గెం
టినది నిజంబుగాఁ దనువునీడకు మూర్ధము గానరాదు క
న్దానఁగ నరిష్టలక్షణము కోరిక నా కెఱిగింపు నావుడున్. 96

క. దత్తాత్రేయుఁ డలన్కున, కిజ్జెఱఁ గెఱిగించె వసుమతీశ్వర విను నీ
పుత్రుల మందకు మది, నీ చిత్తసమాధాన మిపుడ చేయఁగఁజాలున్. 97

సీ. ధ్రువవస్థిస్థారుంధతులఁ దనుచ్చాయయుఁ గాననివాఁ డేటిలోనఁ గడచుఁ
గిరణాన్వితాన్ని నిష్క్రిరణాత్ముఁ గనువాఁడు మడియు నేకాదశమాసములను
బనిలేనిపని బక్కబలిసిన బొసుక చిక్కినవాఁడు దెగు నెల లెనిమిదింట
నడుగుచొప్పునఁ బాగి యైన వ్రేళ్ళయిన ఖండిత మైనవాఁ డేడు నెలల దప్పుఁ

తే. గాకి యైన గ్రద్దెన నులూక మైన, నెత్తి సోకిన వాఁ డాఱునెలలఁ గడయు
స్నానమగ్దవవేళల మేనిచర్మ, మదరువాఁ డైదునెలలకు సంతరించు. 98

క. తననీడ వేఱె యుశలా, గున నుండిన వాఁడు నాల్గునెలలకు నీల్గున్
ఘనరహిత మైనమెఱపు జ, మునిదెసఁ గనువాఁడు ద్రెళ్ళు ముమ్మాసములన్. 99

క. తనబింబ మద్దమునఁ జూచినఁ లే కున్న వాఁడు చెల్లును రెన్నె
ల్లను దనతనువు గమరు వల, చిన పక్షములొన వాఁడు జీవము దొఱుగున్. 100

తే. జలక మాడిన నవయవములకు మించి, హృదయమభ్యంబు జివ్వని యెండె నేని
నీరు గ్రోలిన దాహంబు నిలువ దేని, వాఁడు వేంచేయు నీరైదువాసరముల. 101

క. మనుజులలోచినములలోఁ, దనరూపముఁ గానకున్నఁ దనవీనులలో
నను వ్రెళ్ళు వెట్టి చూచిన, ధ్వని వివఁబడ కున్న వాఁడు తడయక పాలియున్.

సీ. ఋక్షవానరముల నెక్కి పాడుచు, దాన కాలుని దెస కేఁగఁ గంటి ననియుఁ
దనమూర్ధమున బొగ్గులును శిరోజంబులు నుముకయు భక్షించు చుంటి ననియు
నగ్నుడై జైనసన్యాసి నవ్వుచు మ్రోల గంతులు వేయంగఁ గంటి ననియుఁ
దైల మాపాదమస్తమునందు వడి యంగ నుర్విపై నిద్రించుచుంటి ననియు

తే. నతిభయంకరమూర్తులై యస్త్రసరలు, తాలఁ గొని యివి రనియును నీలిచీర
కాంత బడి దక్షిణము వోవఁగంటి నవియు, స్వప్నమునఁగన్న వారికిఁజావుధ్రువము.

జనవర యి ట్లరిష్టములు సంభవ మైన గురుద్విజామరా
ర్చనజపహోమనానముల శాంతి యొనర్తు రొసర్చి సర్వసం
గనిరసనంబు నిండ్రియనికారముఁ జేయును నీరు నీరుగూ
ర్చినగతి జీవునిం బరముఁ జేర్తురు తత్త్వరహస్యకోవిదున్. 104

అని గాలవముని చెప్పిన, జనపతి మడిఁ బాము కుప్పసం బూర్పువిధం
బున రాజ్యము విడువఁదలఁచి, తనమంత్రిమహారుఁ డగుమదనుఁ బిలిపింపన్. 105

చనుదెంచి మ్రొక్కి పని యే, మన మీయల్లుఁ డగుచంద్రహాసుని వెను దో
కొనిర మ్మిటఁ జంపకమా, లిని నిచ్చెద ననినఁ కుట్మలితహస్తుండై. 106

పనివిని ప్రాద్దుగుంకుపరిపాటిఁ బురాంతరవీధిఁ గాళికా
గృహమున కొంటి నేగడిమఱుంగిఁ గనుంగొని మంత్రియాజ్ఞ చే
కొని గమనించు లా గుఱిఁగి గుంతలనాధుఁడు నిన్నుఁ బిల్చి తె
మ్మనఁ జనుమేరు నీప్రతిగ సర్వవ చేసెఁగని శాంభవిన్. 107

అని యతనిచేతిగంధపుష్పాక్షతములు, వరుసఁగి కొని తా నెక్కువారువంబుఁ
కామరచ్చత్రములు నిచ్చి సచివతనయు, డనిపి పంపిన నాచంద్రహాసుఁ డరిగి.

కుంతలుండు చంపకమాలినిఁ బెండ్లిసేయుట.

వివతి యొసర్చి నిల్వఁ బృథివీపతి గాలనసంయమింద్రుశా
సవమునఁ జంద్రహాసునకుఁ జంపకమాలినిఁ బెండ్లిచేసి యు
ల్లునకు సమస్తరాజ్యమును లోలభ నిచ్చి విరక్తుండై తపో
సవమున కేగఁ బ్రాగనుభవక్షతసౌఖ్యము లేవగించుచున్. 109

అంతట మదనుఁడు నగర, ప్రాంతవనీచండికాగృహమునకు నిబిడ
ధ్యాంతమున నొంటిఁ జరిఁ బశు, హంతలు పైఁబడి వధించి రాముగహాశులన్.

భిష్విధంబునఁ జంద్రహాసుండు చంపకమాలినీ వివాహంబునఁ గుంతల రాజ్యసింహా
సనారోహంబునను సముత్సాహంబు నొంది వందిబృందంబు పొగడ ముందటం
గందుకొనుసందడి బడియ నారించువేత్రహస్తుల మస్తాక సాహానినాదంబు రోద
నభేదంబు సంపాదించ శంపాపరంపరానురూపదీపకలాపంబు లుద్దీపింప శచీ
సమేతుం డగునాథిండ్లండునుబోలె వధూసమేతుండై పొందురమత్తవేదం
కంబు నెక్కి మక్కజం బగువైభవంబునం జరుదెంచి దుష్టబుద్ధి నగరిముందట,
సంజరంబు డిగ్గి యంతకుమున్ను వచోహరులవలనం దనరాక యెఱింగి కలంగి
మున్నుమామకుం బ్రణమిల్లి యతనికిం దనవృత్తాంతంబును మదనుండు కాళికా
సదంబున కరిగివనిధంబునుఁ జెప్ప నిప్పు ద్రొక్కినపోలికం బొక్కిపడియుఁ గళ
శంబు దక్కి తక్కిరిసియంబుఁ గల్లునియల్లంబు పల్లవింపం జేసి యనిపియ్యు
హత్యవనుం డత్యాహితంబున.

లయుం గోకయు వీడఁగాఁ బఱచి సంతాపంబునం గాళికా
యం బొక్కఁడ చొచ్చి చచ్చినసుతు న్వీక్షించి శ్రీవిష్ణుభ
లకుఁ రెండు దలంచుద్రోహులకు యుక్తుఁ గొల్పునే యంచుఁ ద
ృప్తితోపలపాత భగ్నశిరుఁడై ప్రాణంబులం బాసినన్.

112

లబలవేగఁ జండిక నుపాసనచేయుతపోధనుండు దే
శిఁ బడియున్నమంత్రివరు నాతనిసూనునిఁ జూచి యెట్లాకో
లిసిరి నిర్నిమిత్త మని పొక్కుచు వే చని చంద్రహాసభూ
లపతితోడఁ జెప్పిన నతండు రయంబునఁ బాదచారియై.

113

చంద్రహాసుండు దుష్టబుద్ధిని బ్రతికించుట.

శీగృహము సొచ్చి కూలినసచివుఁ దత్త నయునిఁ గని శోకతప్తుఁ డగుచుఁ
దిసి వీరల నేఁడు బ్రదికింప కుండినఁ బ్రజలచే నాడిక పడుదు ననుచుఁ
తురస్రకలితవిస్తృతహోమకుండంబుఁ ద్రవ్వించి పావకుఁ దవులుకొలిపి
గృహాతిలపాయసఘృతంబులను గూర్చి తనమేనికండలు దఱిగివేల్చి
కివిఁ గనుఁగొని చిచ్చకి వీవు హరికి, నగుట మచ్చిర మిత్తుఁ బూర్ణాహు తనుచు
న్ద మంకింప వైష్ణవి కరముఁ బట్టి, వాంఛితం బెద్ది వేడుము వరము ననిన. 114
రల మును బ్రతికింపుము, నారాయణమీద భక్తి నా కిమ్మన న

వారాహి యొసగిఁ నీకుఁ గు,మారులు గలిగెదరు బలసమన్వితులనుచున్. 115

శకలంకస్థితిఁ జంద్రహాసవిభు డాయం బిల్చి తా హస్తమ
క్రకసంయోగము సేయుచుం బరమతత్త్వజ్ఞానముం దెల్పి చం
క యంతర్నితయైన మామయు మఱింది నిద్ర మేల్కొంచుపో
క లేవన్ దివిఁ బుష్పవృష్టి కురిసెన్ లేఖుల్ ప్రేశంసింపఁగన్. 116

నవిభుఁడు చంద్రహాసుండు నమాత్యుని మదనుఁ దోకొనుచుఁ బురమునకున్
నుదెంచి తల్లి మేధా, వినికిఁ గుళిందువకు మ్రొక్కి వినయముతోడన్. 117

నేడ్కఁ జంపకమాగినీనిషయలందు, సొరిది బగ్మాక్షుచకరధ్వజులను గాంచి
గారిపరాయణుఁ డగుచంద్రహాసనృపతి, త్రికతవర్షంబు లేలె ధాత్రీతలంబు. 118

శమహిమలఁ జెందుట ను, త్రామజయాదుష్టమతి నఱకఁ బంపునెడం
గా మునుభజించుసాల, గ్రామ మొకటి మ్రింగె నందుకతమున ననుచున్. 119

సాల గ్రామజలంబులు, మాళిపయిం జల్లుకొనిన మానవులకు నీ
కీలాశైలావృతనిఖి, లేలా తీర్థములఫలము లేలా సేయన్. 120

మొగిఁ జతుర్దశలోకములభరించుఫలంబు చేరు సాలగ్రామధారణమున
గారణీచక్ర మంతయు నిచ్చినఫలంబు దక్కు సాలగ్రామదానమునను

- సకలదేవతల నర్చన చేసినఫలంబు పొందు సాలగ్రామపూజనమునఁ
బరమపాపన వేదపారాయణఫలంబు వచ్చు సాలగ్రామవర్జనమున
- తే. యతి యనంగ సాలగ్రామ మనఁగ భోగి, తల్పునకును జరాచరతనువు లనుచు
సంతతము బ్రహ్మ గొనియాడునంతకంటె, దుర్యమనిచెప్పుచుండు శ్రీతులసిమహిః
- క. శిరమునఁ బింఛముఁ జెవుల మ, కరకుండలములు నురమునఁ గొస్తుభ మర్థిన్
ధరియించు నంతకంటెను, హరి శ్రీతులసీదళంబు నవలంబించున్. 1
- ఉ. ఈకథ విన్నమర్త్యుల కభీష్టప్రద మంచుఁ జెప్పి నా
శీకభవాత్మనూనుఁడు నిలింపపురంబున కేఁగె విస్మయౌ
తేకితఁ జంద్రహాసనృపశేఖరుభవ్యచరిత్రముల్ నృపా
నీకముతోడఁ బార్థుడ గణించుచుఁ గొంతలకంబు చేరినన్. 1
- క. అన్నపతిసుతులు బలసం, పన్నులు మకరధ్వజుండుఁ బద్మాక్షుండున్
మున్నాడి పాటుతెంచిన, జన్నపుహయలన్ వయాళిఁ జనికని రెదురన్. 1
- చ. కని కొనిపోయి తండ్రి ముఖంబుఁ బెట్టినఁ జంద్రహాసుఁ డి
ట్లను నిది ధర్మనందనుమఖాశ్వము దీనికి నై ప్రయాస మొం
దనిమిషరాటుసుతుండు దిరుగాడెడు నేనలతోడ నంచు మున్
వినఁబడుఁ బట్టినం గ్రతువు విఘ్న మగున్ మనధర్మనూతికిఁ.
- క. మీరలు పదైదుదివసము, లీరెంటి నురక్షనేయుఁ డింతటిలోనే
వారలు రాకున్న మఖ, ప్రారంభమువేళ కనిపిపంపుద మనుచున్. 1
- క. బలుకునెడఁ బార్థుసేనా, కలకలములు నిజపురోపకంఠసరణి ది
క్కుల వ్రక్కలింపఁగా నల, బలములతో మోహరించి బలములు నెదురన్. 1
- క. శ్రీహరి సంతోషింపఁగ, నాహవ మొనరింపఁ గలిగె నర్జునుతో నం
చూపించి నృపతి రణ స, న్నాహంబునఁ దత్పురాంగణంబున నిలువన్. 1
- తే. అతనిఁ గని కృష్ణుఁ డనునింద్రసుతునితోడఁ, జంద్రహాసునిఁబరమవైష్ణవునిఁ జూ
వీఁడు జ్ఞానతపోవయోవృద్ధుగాని, క్రూరసమరాంగణమునఁ దారుణ్యతనుఁడు. 1
- మ. అని కృష్ణుండు కిరీటికిం దెలుపుచో నాచంద్రహాసుండు నై
న్యనికాయంబులముంగల స్వరళతాంగారాధుఁ డై వచ్చుదే
వునిఁ జక్రాసి గదాబ్జహస్త మునిసేవ్యు నృక్తితోఁ గాంచి గ్ర
క్కున మాణిక్యరథంబు డిగ్గి చని సాష్టాంగంబుగా మ్రొక్కినన్. 1
- చ. హరియును జంద్రహాసునిఁ బ్రియంబునఁ గొఁగిటఁ జేర్చుచుం బురం
దరసుతుఁ జూచి నా కితఁడు నమ్మినభక్తుఁ డవధ్యుఁ డీపు సం
గరకుతుకంబు ద క్కితనిఁ గొఁగిటఁ జేర్చుమటన్న నేడు నా
కురుకుల మెల్లఁ బావనతఁ గూడె నిజం బని కౌగిలించినన్. 1

- తే. చంద్రహాసుండు నరుతోడ శమనసూను, నధ్వరాశ్వంబు మామకరధ్వజునివ
శంబు చేసితి నవఁ దురగంబుఁగొనుచు, నతఁడు నేతెంచి మొక్క గృహ్మణులకు.
- వ. తదవసరంబున రాజసమాజపూజితుండై చంద్రహాసుండు వానుదేవు సుధామధురవా
గ్వలాసంబులం బ్రస్తుతించి మహాత్సవంబున నిజపురంబునకుం గొనివచ్చి దువ్వుబుద్ధి
మదనపద్మాక్షసహితంబుగా సమస్తబంధునివహంబుంగనిపించి కృష్ణపూజానిమిత్తం
బునం జిదానందచిత్తుం డగు గాలవమునిస త్తముం బిలిపింప నయ్యోగివరుండు 'సచ్చి
దానందమూర్తి యగు నద్దేవునిం గీర్తించి ముహూర్తమాత్రంబు తస్మయ్యుండై
య్యుండై కుంతలేశ్వరుం డొనర్చు నర్చనల సంతసిల్లుచుఁ గంతుజనకుం డచ్చట
దివసత్రయం బధివసించి నాలవనాఁడు కుళిందనందనుండు దనకు నర్పించినరాజ్యం
బునం దదీయకుమారకుల మకరధ్వజపద్మాక్షులం బట్టంబు గట్టై నట్టియొడ. 133
- క. నందనులఁ జూచి పరమా, నందుఁ డగుచుఁ జంద్రహాసనరపతి యీగో
విందుని భజించి మోక్షముఁ, జెందెద నాయట్ల కీర్తి జెందుఁడు మీరల్. 134
- మ. అని దీవించుచు బుద్ధి చెప్పి చతురంగానీకినుల్ గొల్వఁ బా
ర్థునకుం దోడయి రా మఖాశ్వములు దోడ్తోఁ జొచ్చె నేభూము ల
జ్ఞననాథుల్ గని కప్పముల్ గొనుచు శశ్వద్భక్తి నేవింప వా
రనివేగంబునఁ దేజు లుత్తరసముద్రం బుద్ధతిం జొచ్చినన్. 135
- ఆ. అపుడు సకలనృపులు నంబుధి సాధించు, వెరవు దెలియలేక విహ్వలింప
హరి మయూరకేతనార్జునప్రద్యుమ్న, హంసశేతుకార్జులర్హు లగుట. 136
- క. ఆయేపురయరదములకు, నేయెడ నడ్డంబు లేమి యెఱిఁగి దరి మహీ
నాయకుల నిలిపి తా న, త్రోయధి వెస నమ్మహారథులతోఁ జొచ్చెన్. 137
- క. మకరాలయ మటు సొచ్చి వెదకి యుండొకదీవి జీర్ణతరఘనవటప
ర్ణకృతావకుంతనుం డగు, బకదాల్బుభ్యం గనియె వరతపఃప్రాగల్భ్యన్. 138
- క. అందఱు నచ్చోట నిజ, స్యందనములు డిగ్గి మొక్క సంయమి మదిలో
నిందులకును హరి యొక్కడి, సందడి గొనివచ్చె నని యసహ్యపడంగన్. 139
- మ. నరుఁ డత్తాపనుఁ జేరి కేల్కొగిచి వింతల్ నీశరీరంబునం
దిరుగం బుట్టలువెట్టై సర్పములు వర్తింపకొ దరుల్ జామకూ
ర్పరదేశంబులఁ బుట్టై గూండ్ల శకునవ్రాతంబు వర్తింప నీ
కరయన్ వాసము లేక నీచివికిమట్టా కేమిప్రా పయ్యెడున్. 140
- తే. అనినఁ బార్థునిఁ గని పల్కుమునివరుండు, సంగ మతిదుఃఖ మని బ్రహ్మచర్య నున్న
నాకుఁ జాలదె యింతమట్టాకునీడ, యాయు వల్పంబు గృహ మేమి నేయ ననిన.
- మ. త్సానుఁడు

కంత బ

క్క లెఱుంగన్ మృతు లైనరోమశుల మార్కండేయులం బేర్కొనన్
నలువల్ వింశతీసంఖ్యు లే నెఱుంగ నంతం బొంది రీసందునన్. 142

సీ. కంనిధు లేకోదకం బైన నిచటికి వెల్లివెంబడి వచ్చు వేల్పునగర
మాసమయమున కాఖసహస్రాజాండ పూర్ణమై యొకమట్టి పొదలుచుండు
నందు నేకదళంబునందుఁ జక్కనిపిన్న బాలకుం దొక్కఁడు పవ్వళించుఁ
గోమలతరపదాంగుప్తంబు చిబుకుచు నెడనెడ సవ్వుచు నేడ్చుచుండు

తే. నతనిదర్శనమున విలమూర్ణవమున, నుడివడక సంచరింతు నా నుద్దులేల
నాఁటిపిన్నాతఁ డీయదునందనుండు, సరవి మిముఁ గూడి విరిగి యీచంద మయ్యె.

క. బాలకుఁడు తొల్లి యిప్పుడు, దా లక్ష్మీం బెండ్లి యాడి తనయులఁ గని యీ
త్రైలోక్యగృస్తుం డై, క్రాలెడు నని కృష్ణుఁ బిలిచి కాఁగిటఁ జేర్చెన్. 144

తే. మదనజనకుండు మునికి నమస్కరించి, వింశతీబ్రహ్మకల్పసంపీక్షణుడవు
గాన విష్ణుండ వీవు నీకతన ధర్మ, పుత్త్రుమఖ మింక సఫలతఁ బొందు ననిన. 145

క. ఈగతి ననుచుతి యిచ్చి మహాగర్వధరంబు వెట్ట నగునే నీకున్
వాగీశ్వరుగర్వంబును, నాగర్వ ముడిగినకథ వినవె నీ వనుచున్. 146

తే. పద్మకల్పంబునం దొక్క పద్మభవుఁడు, రాజహంసంబు నెక్కి యగ్రమున నిలిచి
చింపిమట్టాకుచాటున జివికి తపము, చేసి బడలక వేఁడు వాంఛితము లనిన. 147

క. ఆతనిఁ గని యే నెఱుంగ వి, ధాతలు చని రిరువదిటఁ గృతముకడపట నీ
చేతివరముఁ గొనుకొఱుకునె, యీతప మని నవ్వ నప్పు డిరువురనడుమన్. 148

మ. ధరణీచక్రము వ్రక్కలించు కొకయుత్పాతోగ్రవాతంబు ని
ర్భరవృత్తిం జనియించి వే టొకమహాబ్రహ్మాండభాండంబులోఁ
జొరు గాకుల్ వలెఁ బాఱవైచుటయు నచ్చో నొక్కపద్మాసనుం
డిరునాల్కొములవాఁడు మమ్ము గని మీ రెవ్వారు పూర్వం బనన్. 149

మ. చతురాస్యుం డను సత్యలోకనిజవాస్తవ్యుండ నాశిష్యుఁ డీ
యతివర్యుం డన నవి నాయెదుర నీవా బ్రహ్మ నే నంచుఁ జే)
లితి నీశిష్యుఁడు నీవు నాయుడిగముల్ నేయండు నాఁ దన్నరు
ద్ధతి నాతండును నేను వేఱెయొక బ్రహ్మాండంబునన్ ద్రెల్లినన్. 150

సీ. అచ్చోట సుకృతులు నతివధాన్యులు నైన పురుషులు మమ్ము మువ్వరను జూచి
యొక్కడివారు మీ రే లోకమున నుందు రనిన ని ట్లనియె నయ్యెప్తముఖుఁడు
బ్రహ్మలోకంబు మద్భవంబు వీరు నాశిష్యులు నే సరసిజభవుడ
నన వారు పోడకాస్యవిరించిఁ గనిపింప నతఁడు గర్వమున మమ్మట్లపలుక

తే. నెత్తుకొని యమ్మహావాయు వేమిచెప్ప, నతని మమ్మును ద్వాత్రింశదాస్యధాత
లోకమున బైచె నిట్లు దూలుచుఁ గ్రమక్రమమునఁ బలువురు పద్మసంభవులతోడ.

- క. చని కడపట సనకసనం, దనముని సేవితని వేయితలలవిధాతం
గన నయ్యథోక్షణం డే, పని కిటు వచ్చితిరి మీకు భద్రమె యనుచున్. 152
- క. మీకృపకారణముగ నీ, లోకమ్మున నిలుతు నని పలుక నందఱు నా
శీకభవులు మద ముడిగి వి, వేకమతిన్ మ్రొక్కి పెక్కువినుతులు సేయన్. 153
- తే. ఆసహస్రాననుడు వారి నాదరించి, కమలజుల నెల్ల దత్తత్పదముల నిలిపె
నాటనుండియు నిచట నున్నాడ నేను, వారియహసేత్రగర్వ మెవ్వరికి మేలు.
- మ. అనఁ గృష్ణార్జును లాత్మఁ జొక్కుచు మునిం బ్రార్థించి యయ్యాశ్రమా
వనివర్తించుహయంబులన్ గొనుచు నవ్వాచంఝముం గొల్చి వా
రినిధిన్ వెల్వడి రాజలోకము ప్రహర్షింప న్నిరాఘాటతం
జని వైత్రోవ జయద్రథాత్మజునిరాజ్యం బేళునం జొచ్చినన్. 155
- క. చారులచే గాండీవి మ, హరిధికులతోడ వచ్చె నని విని గుండెల్
నీరై సైంధవతనయుడు, పేరోలగ ముండి బిట్టుపిఱువడి చచ్చెన్. 156
- చ. తనయునిఁ జూచి దుస్సల పదంబులు తొట్టుపడంగ నేడ్చుచున్
దననగరంబు వెల్వడి పృథాతనయుం డనిలోన నున్న నా
పెనిమిటిఁ ద్రుంచి యిప్పు డిదె బిడ్డనిఁ జంపె ననాథఁ గావవే
ననుఁ గృప నంచు గృష్ణచరణంబులపైఁ బడఁ బార్థుఁ డత్తతిన్. 157
- క. అరదము గుప్పున డిగి సో, దరికిం బ్రణమిల్లి వలదు తనయవియోగా
తురత మనపాలిటికి నీ, హరి గలఁడు కృపాసముద్రుఁ డడలకు మనుచున్. 158
- క. అంబుజనాభునిఁ గొల్చి ర, యంబునఁ బురి కరుగుడెంచి యాస్థానములో
నం బొలిసినసుతు శౌరి క, రంబున నియరంగ లేచి ప్రణమిల్లుటయున్. 159
- క. సభవా రందఱు నాశ్చ, ర్యభరితులై మున్ను ద్రుపదరాజుసుతకు నీ
వభిమానము గాచిన భ, క్తభయత్రాతవుగదా గదాధర యనుచున్. 160
- నీ. కృష్ణార్జునులకు మ్రొక్కి నుతించి బహుగీత, వాద్యనృత్యములతో వైభవములు
సేయించి రపుడు కౌంతేయుండు సుతసమన్విత యైనసోదరి కతిముదమున
దంతావళాశ్వయూధములు మున్నుగఁగల్గ, ధన మసంఖ్యం బిచ్చి ధర్మతనయు
యజ్ఞంబుఁ జూడ రమ్మని వేడుకొని వారి, గదలింప నేడు డగ్గఱుట దెలిసి
తే. వారువంబుల స్వేచ్ఛావిహార ముడిపి, కంసమధనుడు రాజలోకంబుఁ జూచి
ధర్మజుం డసిపత్త్రవ్రతంబు బడలి, సలుపుచున్నాడు కూర్చి కాసనమునందు.
- క. తురగములఁ గూర్చికొని నృపు, లరుడెండు నికాముఖంబు సప్పటికని మీ
పరిణామసితులు యుధి, స్థిరునకు నే నరిగి తెలియఁజెప్పెద ననుచున్. 162

కృష్ణుండు దా నొక్కరుండు కరిపురంబు ప్రవేశించుట.

- చ. కరిపురి చేర నేగి కుతుకంబునఁ దన్నికటస్థజాహ్ను వీ
సరిదుషకంఠనిర్మితవిశంకట కాంచనరత్నమండపాం
తరమున సంయమిశ్వర సనాధుని ధర్మతనూజుఁ గాంచి యు
మ్మరమధనుండు నెయ్యమున మ్రొక్కి ప్రమోదముతోడ నిట్లునుకొ.
- క. జననాథ నీప్రతాపం, బునకును సవ తెద్ది సకలభూపాలుర న
ల్లనగెల్చి హనుముఁ గొని నీ, యనుజన్మఁడు వచ్చె నిదె మహావిభవముతోన్.
- ఆ. అని మరాళ కేతుఁ డాదిగాసకలరా, జన్యవరులఘోరసమరవిధము
జలధిలోనఁ దపము సలిపెడుబకదాల్బుల, దెచ్చుటయును వరుసఁ దెలియఁజెసి
- వ. అచ్చటం బరివేష్టించినవిశిష్టజనంబులకుం గుశలప్రశ్నపూర్వకంబుగా నమస్కరి
కుంతికిం దల్లులకుం బ్రణమిల్లి తనకు మ్రొక్కినభీమమాద్రేయసుభద్రాద్రౌప
నాదరించి వృకోదరసహితంబుగా నిజగృహంబునఁ బ్రవేశించి రుక్మిణీసత్య
మాదిభౌమాజనంబులయుల్లంబులు పల్లవింప నక్కపటవల్లవుం డిండుకవడి
దించి మణిమకరతోరణపట్టపటధ్వజవితానధూనధూమంబులం బురంబు శృ
రింప నియమించి ధర్మజానుమతంబునఁ జౌరజనబంధుపురోహిత వారవధూజన
లర్హప్రకారంబులం గదల భీమాదియోధవరులతోడం జతురంగబలసమన్విత
బకదాల్బుల నెదురుకొనువేడుకం గదలి నిరర్థశ సౌరభోద్ధారివిహారవనీసమి
బున నర్థచంద్రవ్యూహంబు వన్నించి నిలిచె సంతట భానుమంతుం డపరసర
తంబుచేంత నిలిచె.
- నీ. సురభిచంపకలైలపరిషేచనోజ్జ్వల, త్కరదీపికాపరంపరలతోడ
నభినవాంబరపుష్పహారాంగరాగశృం, గారితరాజలోకంబుతోడ
మందరమంధానమధితాంబునిధిఘుమం, ఘుమిత నాసీరసంకులముతోడ
నిబిడాంబుధరగర్భనిర్భేదనారంభ, చటులమాణిక్యధ్వజములతోడ
- తే. హాటకానర్హమణిశిబి కాధిరూఢుఁ, డైనబకదాల్బులతోడ మాద్యత్కరాళ
సవనహయములతోడ గాండివధరుండు, కాతుకముతోడ హరిసేనఁ గదిసె న
- తే. ఎదురుకొని పౌరభామిను లింద్రసుతుని, హాలిపైఁ జల్లుకొన్నిరుల్ మానికః
గ్రమ్మకొని యమ్మహాస్థలి గంధవతియు, రత్నగర్భయు ననుట సార్థకముచే
- క. బకవైరిముఖ్యు లత్తఱి, బకదాల్బుమునీంద్రుపాదపద్మములకు జే
డుక మ్రొక్కి యపుడ నెనన్య, ప్రకరంబులఁ గలసి కరిపురము సొచ్చుటయు
- క. భూపాలకు లందఱు వివి, ధోపాయనహస్తులై యనూనక్రతుదీ
తాపరుఁ డగుధర్మతనయు, శ్రీపాదంబులకు నెరఁగిరి ప్రమోదమునన్.

- ఆ. అపుడు విదురముఖ్యు లైనఖాంధవసము, త్కరముతోడ నోలగమున నున్న
యాంబికేయునకుఁ బ్రయంబున నెఱిగించెఁ శౌరి వరుసతోడ సకలస్సపుల. 171
- సీ. ఇతఁడు నీలధ్వజుం డీశ్వరనిధి పుత్రి స్వాహాకు మగఁడు వైశ్వానరుండు
బ్రభువాహుఁ డితండు పార్థుని బ్రదికించె రణములో జీవదరత్నమునను
జంద్రహాసుండు విస్మయచరిత్రుం డితం డలిగినఁ బంకింతు రమరు లైన
బర్హి కేతనుఁ డీన్ద్రపాలుఁ డే నడిగిన సగ మిచ్చెఁ దనువు నిశ్శంకఁ గోసి
తే. యితఁడు హంసధ్వజుఁడు వీనిసుతులశిరము, లాజి రుద్రుండుధరియించెహారమఃలుగ
వీరవర్మ జమునిమామ వీరియట్లు, యొకరికిని నొక రధికు లీయున్నస్సపులు. 172
- చ. అని వినిపింప నప్పు డమరాధిపనూనుఁడు వచ్చి ధర్మనం
దనునకు నమ్రఁడై కళవునన్ భజియింప ముద్రశుపూరలో
చన యయి కుంతి క్రీడి బహుశస్త్రగణవ్రణితాంగముం గరం
బున నిమిరెం దనుం గదిసి మ్రొక్కినకర్ణజుఁ గౌఁగిలించుచున్. 173
- ఉ. ద్రౌపది యోషధుల్ గోనుచు రా ననుయాయమురారిముఖ్య నా
నాపృథివీశ్వరుండు యమనందనుఁ డధ్వరభూమి శుద్ధిగా
బాపఁదొడంగె నాఱువృషభంబులఁ బూనినమేఠినాఁగటం
దాపసకోటిమంత్ర పఠనంబులతోఁ జనుదేర నత్తఱిన్. 174
- క. ఆదీక్షితు మణికుంభ, స్వాదువిమలగంధసారసలిలంబులఁ గుం
తీ దేవకీయశోదలు, సాదరులై చేసి రప్పు డభిషేకంబుల్. 175
- ఆ. తొలుత నెనుమనూటతొమ్మిదివై డిట్టి, కల నుపర్ణరూపుగా నమర్చి
యిట్టు లొకటి కొకటి కినుమడిసంఖ్యాగా, గరుడవేదిపంచకంబు దీర్చి. 176
- సీ. శాస్త్రోక్తి నిష్టకాచయనంబు చేసి యష్టద్వారసవనమండపము నట్ల
కనకంపుటిటికలఁ గట్టించి వివిధరత్నవితానతోరణధ్వజము లెత్తి
బదరిబిల్వపలాశబహువారయూపంబు లాఱునైదును నైదునైదు నలిపి
స్రస్సు)వోలూఖిలజుహువులు మొదలైన యజ్ఞసంభారంబు లలవరించి
తే. వింశతిబ్రహ్మకల్పజీవిత వివేక, పారగుం డగుబకదాల్భ్య బ్రహ్మఁ జేసి
యాగమరహస్యనిస్సంశయక్రియాతి, చతురు సాత్యవతేయు నాచార్యుఁ తేసి.

ధర్మజుం డశ్వమేధంబు గావించుట.

- వ. వసిష్ఠ వామదేవ రోమశ సుమంత గాలవ కపిల సౌబరి భరద్వాజ భాగురి రైభ్య
జమదగ్ని జతుకర్ణ కాండిన్య గౌతముల ఋత్విజులంగా వరియించి, అరుణి పుల
హోపమన్యు విశ్వామిత్ర మధుచ్ఛంద విభాండక ధౌమ్యవాయుధత్తుల రక్షోగ్ను
మంత్రంబులు ఫరియించుచు బహిర్ద్వారంబుల నుండనియమించి ధర్మనందనుండు

మృగశృంగధరుండును యరుచర్మవసనుండును గుకాసనుండును నై యున్న సమ
యంబునఁ బరాశరాత్మజుండు రాజలోకంబు నవలోకించి మీరు కళత్రసమేతులై
జాహ్నువీపవిత్తోదకంబుల నజాతశత్రునభిషేకింపవలయు నన నననూయాత్రులును
నరుంధతీవసిష్ఠులును రుక్మిణీకృష్ణులును హిడింబాభీమనేనులును శుభద్రాక్షులును
మాయావతీప్రద్యమ్నులు నుషానిరుద్ధులును బ్రభద్రావృషకేతులును నీలావతీ
మయూరధ్వజులును బ్రభావతీయావనాశ్వులును సునందానీలకేతులును ధమ్మిల్లాను
సాల్వులును మొదలుగాఁ జతుష్షష్ఠిదంశతులు బద్ధపల్లవకలశంబులు గొనుచు మంద
మందగమనంబునఁ గడలి ముందటఁ గ్రందుకొని గీతవాద్యనృత్యంబులు బెరయ
గజాధిరూఢులై విప్రకన్యలు చల్లుమాక్తికంబులు నెరయ మునిపతివేదమంత్రం
బులు మొరయఁ గుంతీదేవకీయశోదలం బురస్కరించుకొని యరుగునవసరంబున.

క. నారదుండు సత్యభామా, గారంబున కరిగి పూజఁ గైకొని హరి నీ
కూరిమిప్రియుఁ డందు విపుడు, దారుక్మిణి కిచ్చెఁ బెద్దతన మె ట్లనినన్. 179

కా. రాజన్యుల్ సకళత్రులై యరుగుదేరం జామరచ్చత్రవి
భ్రాజిష్ణుం డగుకృష్ణుఁ గూడుకొని దాంపత్యంబునన్ రుక్మిణీ
రాజీవానన యేగ నీచనపు వ్యర్థం బయ్యెఁ బొమ్మన్న స
త్రాజిత్పుత్తి యనున్ దను నృత్యచునే ప్రాణేశ్వరుం డయ్యెడన్. 180

క. అని తనకేళీసాధం, బున నున్నమురారిఁ జూప ముని విస్మితుడై
వనజోదరుఁ డెయ్యెడ లేఁ, డని కొనియాడుచు నిజేచ్చ నరిగెన్ బిదపన్. 181

తే. మేలముఁతోఁ జతుష్షష్ఠిమిధునములును, బద్ధచేలాంచలంబులై ప్రసవగంధ
పూజితస్వర్ణకుంభసంపూర్ణ జాహ్ను, వీపవిత్తోదకంబులు వేడ్కఁ బెచ్చి. 182

సీ. శుభతూర్యరవము భూనభములఁ బూరింప విహితమంత్రములు ఋత్విజులు చెప్ప
మఖవాహమునకు హేమకటాహమునఁ బోసి యమనూతి కభిషేక మాచరింపఁ
బూతాత్ముఁ డగుధర్మపుత్రిండు పరమసం యమివరేణ్యులపదాబ్జములు గడిగి
కనకాసనము లిడి కాశేయగంధమాల్యవిభూషణముల నలంకరించి

తే. యుక్తదక్షిణ లర్పించి యూపఽద్ధ, హయముఁ బాంచాలియును దాను నర్థిఁబూజ
చేసి వలగొని వహ్నిరోచిర్ముఖమునఁ, జెంది గంధర్వలోకంబుఁ జేరు మనిన. 183

క. సాభిప్రాయత నది ప్రో, ధాభినయముఁ జూప నకులుఁ డశ్వహృదయత
త్వాభిజ్ఞుఁ డగుట ధర్మత, నూభవునకు విన్నవిత్తెగ్గు విచిత్రముగన్. 184

తే. కృతువులకు నెల్ల హరి కర్మకరుండు గామి
సగ్గఫలమాత్ర మిపుడు సాక్షాత్కరించి
శౌరియున్నాడు మామకాస్యమునననుచు
సభికులకుఁ జెప్పె ననఁ గృష్ణసహితఋషులు. 185

- మ. క్రతుగంధర్వము మంత్రపక్షముల సంస్కారంబు గావించి ది
వ్యతపోగణ్యుడు ధౌమ్యుఁ డాహుయు సవ్యశ్రోత్రకోణంబు పీ
డితముం జేయఁ బయఃకణప్రకర ముడ్డినంబుగాఁ జూచి వి
స్మితులై పాండవముఖ్యు నధ్వరసభాసీమాల్ ప్రశంసింపఁగన్. 186
- క. మారుతి పురోధయనుమతి, దోరసిచే హయముశిరముఁ దునిమిన నది య
ద్ధారణిఁ బడక దివికిఁ దే, జోరూపముతోడ నెగసి నూర్చునిఁ గలనెత్త. 187
- క. మురహరుఁ డత్తురగకశే, బరము విశేసనంబు సేయఁ బటుతర మగు నా
హరితేజము హరిఁ గలసెను, గర మరుదుగఁ బలలరాశి కప్పుర మయ్యెన్. 189
- క. మును లయ్యపఘనసారము, ఘనసారం బైనఁ జిత్రకర మిది కుంతీ
తనయాగ్రణి నీభాగ్యం, బున కెయ్యది మేర యనుచుఁ బొగడుచు నుండన్. 188
- క. ఆహయకర్పూరము ప్రధ, మాహుతిగాఁ జేసి స్రువము నాచార్యుడు కా
తూహలమున నింద్రాయ, స్వాహా యనఁ జేయి సాచి శతమఖుఁ డందెత్త. 190
- సీ. అట్లు వేదవ్యాసుఁ డాహుతు లొసఁగఁ బర్యాయంబున నిలింపు లందుకొనిరి
యాహోమమున సచరాచరత్రైలోక్యమునఁ జాల సంతృప్తి పొదలె నపుడు
సురభి పురోడాశసోమపానముల నానందించె ఋత్విగ్గణంబు వరుస
యమతనూభవుఁడు పూర్ణాహుతి వేల్చి బాంధవులతో నవభృథస్నాన మాడ
తే. సోమయాజులఁ జూచి కృష్ణుండు నగుచుఁ, గదిసి యందంద బిగియారఁ గొఁగిలిం చె
నాయకుంధతి యనసూయ లాదియగువ, ధూజనం బిచ్చె వివిధనీరాజనములు. 191
- తే. మాని బకధాల్బ్యవకు రత్న మయవృషంబు, నాన మిచ్చి పరాశరాత్మజు నకభిల
వసుధ యాచార్యదక్షిణ యొసఁగ నత్తఁడు, తిరుగ నమ్మినధన మిచ్చె దీనులకును. 192
- చ. అరదము సింధురంబు ననుయాయచతుష్కము భార మర్థము
నృరిదశకంబు గోశతము నాలుగుసూనలుముత్తి యంబులున్
గురుకులమాళి ఋత్విజులకున్ బ్రతిహారల కర్థి నిచ్చి యం
దఱుఁ దదర్థమున్ ధనము లన్యసదస్యుల కిచ్చె దక్షిణల్. 193
- తే. కోటిసాన్నాలు దశశతఘోటకములు, వారణశతంబు నొక్కొక్కవరుస తొడవు
లిచ్చె వేర్వేఱువృషతుల కిందు రెట్టి, యాదవుల కెల్ల నర్పించె నాదరమున. 194
- క. అనిలసుతపార్థమాద్రీ, గంగాలు మన్నించి బహువిధము లగుచుణిమృ
డనముల రుక్మిణి మొదలగు, వనితలఁ బూజించి రథికవాత్సల్యమునన్. 195
- చ. అతులితభక్తిఁ గృష్ణుఁ గనకాసనసంగతుఁ జేసి రత్న సం
తతుల నలంకరించి యమనందనుఁ డర్మిలి ధారవోసెఁ ద
త్క్రతుఫల మమ్మహాత్మునికరంబున నప్పు డనల్పకల్పక
క్షీతిరుహపుష్పవృష్టి గురిసెన్ మొరసెన్ దగ దివ్యదుందుభుల్, 196

- చ. మఖపరిపూర్తిఁ గన్గొని సమస్తజనంబులు నుల్చి వేసవేల్
ముఖముల ధర్మనందనుఁ బ్రమోదమునం గొనియాడి రప్పు డ
య్యభిలన్పపాలకోటికి మహద్గులకుం దనపాకచాతురీ
నుఖ మెఱిగింప గంధవహనూనుఁడు విందని చెప్పె నేర్పుఁన్. 197
- క. బిరు సింతగాక నడిమికి, మురియక ననుబ్రాఁయివడిచి ముడఁబాఱక యే
బెరికియును లేక మిక్కిలి, గరగర నగు నేఱుప్రాలకలమాన్నంబుల్. 198
- చ. సరములరీతిఁ గ్రొన్నెలలజాతి బిసంబులభాతిఁ బద్మకే
సరములభంగిఁ దారకలసంగతిఁ దార్పులమాడ్కిఁ బుష్పచుం
జరులవిధంబునన్ మణులచాడ్చునఁ బెక్కులుగంధతైలపా
కరచితముల్ విచిత్రములు కమ్మనినైఁ దపుఁబిండివంటలున్. 199
- ఆ. పత్త్రపుష్ప మూలఫలశలాటువులచే, బహువిధములకాకపాకములును
భిన్నరుచులు గానిపింప నిమేషమా, త్రంబులోన నాయితంబు సేసె. 200
- క. పరిపరిధూపంబుల నర, విరులతెరల రత్నదీపవితతుల నూర్ణా
స్తరణములఁ బాలుచుతావులఁ, బరమముషులు నృపులు వరుస బంతులు సాగన్. 201
- తే. పసిడియెడ్డెనలను మించుపద్మరాగ, భాజనంబుల వడ్డించుబహుపదార్థ
వితతు లమరెను మేరుసంగతసహస్ర, కరునిఁ బొదివికచిత్ర మేఘములకరణి. 202
- క. అత్తటి వడ్రాసయుతము, ల్పిత మలర భక్త్యభోజ్య లేహ్యదికముల్
మత్తచకోరాక్షు లిడం, గుత్తుకబంటిగ భుజింపఁ గొందఱుతపసుల్. 203
- నీ. చింపివల్కము లేమిచేసెడి దనఁ గావు నెఱవైనకండమండఁగలుగాని
తెగినజందెము లేల తెచ్చెద రనఁ గావు వినుఁ డివి సన్న సేవియులుగాని
యాదుంబరము లనర్హము లొల్ల మనఁ గావు నమలిచూడుఁడు మోదకములుగాని
ఫేనపుంజము లేల పెట్టెద రనఁ గావు నీపాదమాన ఫేనికలుగాని
- తే. యంచు వాచంయములువల్కనబ్జముఖులు, నగుచునొడఁబడఁజెప్పవందఱు మధేష్ట
రుచుల భుజియించి వార్చి కర్పూరవీటి, కానుగంధప్రసూనసౌఖ్యములఁ దనిసి.
- క. అనిలజునిఁ బెక్కుభంగులఁ, గొనియాడుచు సవనవాటిఁ గొలుపున్నతఱిన్
జనుదెంచిరి దమలోపల, నెనయక కలహించుకొనుచు నిరువురువిప్రుల్
- క. ఆవిప్రు ల్బుపుడు ధర్మజు, దీవించి వివాద మొకటి తీర్చు నగు ననన్
మివాదము దీర్చెదరు స, భావకు లీయరుణిపులహబకదాల్చ్యు లనన్. 206
- తే. వినుఁడు నే యజ్ఞశర్మ నీవిష్ణుశర్మ, చేత నొకవృత్తిఁ గొంటి నా త్కేత్ర మిపుడు
దున్న నం దొకనితేప మున్నఁ దన్నుఁ, బిలిచి కైకొను మన్న నొప్పించుకొనఁడు.
- క. నావిష్ణుశర్మ యిట్లును, నే వృత్తి క్రయంబునకును నిచ్చినపిదపన్
నావిత్రమే ధర్మ మెఱుంగఁ, డీవెట్టి యటన్న వెన్నుఁ డిట్లనె నగుచున్. 208

క. తెగ దిప్పుడు యాన్నెల్లకు, దగ వడుగఁగ రండు దీర్చెదను బొండు వృథా
జగడింపకుఁ డన వారలు, నగరిక నిక్షేప మొప్పనము చేసి చనున్. 209

మ. యమనూనుం డనుఁ గృష్ణుఁ జూచి బకదాల్బ్యవ్యాసకణ్వాదిసం
యము లుండన్ దెగుఁదెంపు నేను కిటు లేలా వారిఁ బొమ్మంటి న
న్న ముకుందుం డను నీసమక్షమున నానాసౌఖ్యగోష్ఠిన్ వినో
దములన్ బ్రొద్దులు పుచ్చ నెక్కిడివివాదం బందుఁ ట్లంపితికొ. 210

క. అంతఁ గలియుగము చొర నీ, శాంత ముడిగి వారు మగుడ జగడింప ధనం
బంతయును బంచియిచ్చెద, నంతియకాదు నిను కలియుగాచరణంబుల్. 211

సీ. ఆమ్నాయపథవిహీనాచారములచేతఁ బ్రబలు సన్యోక్త్యవైరములచేత
నన్యాయవర్తను లైనరాజులచేత సమకొన్నదుర్వ్యసనముల చేత
ధర్మపత్నీనిరాదరకృత్యములచేతఁ బ్రభవించువేశ్యాభిరతులచేతఁ
బరధనపరదారహరణబుద్ధులచేత నలమినఘోరమోహములచేత
తే. జాలికాదులచేత దూషకులచేతఁ, బ్రల్లదులచేత వంశనాపకులచేత
డాంబికులచేతఁ జచ్చిబండగులచేతఁ, గల్లరులచేత దర్పించుఁ గలియుగంబు. 212

క. సారిది ననాచారంబులఁ మురు వగుచుం బ్రభమపాదమునఁ గలిమహిమం
బెరుగును వడ్లును గలిపిన, కరణిన్ వర్ణాశ్రయములు కత్తరి గలయున్. 213

క. ఆసమయంబున ధర్మజ, నే సోమకులంబునను జనించి కుటిలులన్
శాసించి ధరణి పాలన, చేసెదఁ దగ సాత్వనారసింహుఁడ నగుచున్. 214

చ. అని వినిపించి శౌరి శమనాత్మజుఁ డర్థిలి నిచ్చుపూజ గై
కొని సకుటుంబుఁడై నృపతికోటి భజింపఁగ ద్వారకాపురం
బున కనురక్తితో నరిగి పూర్వపదంబుల నిల్పె రాజులన్
జన నుతుఁ డాయుధిష్ఠిరుఁడు సర్వధర్మియు నేలె నున్నతిన్. 215

మ. అనువారంబు నజాతశత్రుహయమేధారంభమున్ యావనా
శ్వసృపాలాదిమహీశవర్తనములున్ సద్భక్తిఁ బాటించి వి
న్నను రామాయణభారతశ్రవణకన్యాగోసహస్రక్షమా
ధనదానాధికపుణ్యముల్ దొరకు మర్త్యశ్రేణి కశ్రాంతముకొ. 216

క. ప్రేమమున శ్రోత వక్తకుఁ, జామికరహయము ధవళచామరములు నా
నామణివిభూషణంబులు, గ్రామముఁ గృపసేనువలయు గ్రంథసమాప్తిన్. 217

క. అని జైమిని వినిపించిన, జనమేజయజనవిభుండు సంతసమున న
మ్మునివరుని గారవించుచు, వినియెం దనునాతికథలు వేడుక ననుచుకొ. 218

సీ. నీకును మల్లమాంబాకుమారునకు సోమకులాంబునిధిపూర్ణిమావిధునకు
భరతకీర్తికి, దులాపురుషాదిదానాంబు జంబాలితాస్థానసాధునకును
బరరాజభీకరధరణీవరాహున కాత్రేయగోత్రపవిత్రునకును
గుండయనరసింహమండలేశ్వరునకు సభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధి

తే. కరముగా భారతీతీర్థగురుకృపాస, మృన్దసారస్వతుఁడు సత్కవీంద్రసఖుఁడు
కుకవిమల్లకపోల్లసత్కులిశహస్త, పల్లవుఁడు చెప్పె బినవీరభద్రసుకవి. 219

కా. గౌళీమానస గాజహంసకుకురీకందర్ప చోళీకపాః
లాలంకారశకీకరార్పితవిలాసాకల్ప లాటికళా
కేళీకాతుకమాళవీమధురసంగీతాదరస్యాంత నే
పాళీకుంకుమపంకలిప్తకుచకుంభన్యస్తహస్తాంబుజా. 220

పాదభ్రమకము.

క. వీరవరక్రైరవరవీ, సారసభరసాధయూధసారభసరసా
వారణరధ్యరణరవా, తారభవనతానమావతానవభరతా. 221

మత్తకోకిల. శర్వరీశకులావతంసయశః ప్రతాపవిభూషణా
గర్వతాహితరాయమీసరగండభీకరవిక్రమా
పూర్వవిశ్వవసుంధరాభృవపూర్వదిక్తటహార కా
నిర్విశేషవిషానుబంధురనిత్యసత్యగుణోదయా. 222

గద్యము.

ఇది భారతీతీర్థ శ్రీచరణకడుణాపాత్ర గాదయామాత్యపుత్త్ర విసయవిద్యాసముద్ర
పినవీరభద్రప్రణీతం బైనజైమినిభారతంబునం దశ్వమేధపర్వంబున
సర్వంబును అష్టమాశ్వాసము.

